

BORNIȚA

Revistă de cultură

Nr. 12, decembrie 2011

Revista este membră a Asociației Publicațiilor Literare și Editurilor din România (APLER)

„Golden auriu” sau despre întâlnirea ho ului cu prostul (2)

Valeriu STANCU

Am vizitat într-o seară la un post de televiziune un pitofelnic, ajuns pe meleaguri românești probabil de prin stepele celor cu ochii oblici, care se distinge de ceasul morții ca să-și convingă pe români de faptul că a sosit momentul să ne înfundăm mâinile pînă la coate în aurul rîii, căci mîine cine tie ce va fi... Argumentul suprem al acestui lăutar aflat în solda RMGC-ului, al acestei ființe cu înfrîngătoare gânduri de lăcustă, era că nu are rost să gîndim la cei ce vor veni mîine după noi, de vreme ce noi astăzi murim de foame. E adevărat că murim de foame, am spus-o și eu în prima parte a acestui articol, dar, dacă aurul transformat în măr al discordiei nu ar fi existat, dacă cei ce au murit de foame înaintea noastră ar fi secătuit venele aurifere ale Apusenilor, noi astăzi cum am fi supraviețuit? „Ce-i în mîină nu-i pe gard!”, încerca să ne explice epicurianul avocat al corporației canadiene p guboasa lui filosofie existențială. Evident, argumentele sale erau ale unui haplea, ale unui mercenar, ale unui gîințar ce se vinde pe doi poli, dar și mai trist este faptul că erau argumentele unui xenofob care vedea în unguri cauza tuturor relelor ce se abat asupra României. Nici măcar eu (care încerc să împac și capra și varza și care am afirmat mereu că au ungurii dreptul de a trăi pe aceste meleaguri, fie și numai pentru faptul că s-a scurs un mileniu de cînd s-au aciuat pe plaiurile mioritice) nu îndrăznesc să spun că ungurii ne sunt cei mai buni prieteni, dar cred că, înainte de a vedea paiul din ochiul altuia, ar trebui să vedem birna din ochiul nostru. Indolență, lipsă de responsabilitate, cinism, prostie și un nemergînit egoism a dovedit „publicistul” cu cîlcie confucianist parcă desprins din stampele asiatice. Dar în aceeași oală fierb toți cei ce pretind că ungurii îi bag nasul unde nu le fierbe oala și că vecinii de la Vest se opun exploatarea aurului de la Roșia Montan pentru că atunci cînd Ardealul va ajunge pe mîinile lor să aibă ei parte de bogățiile românilor. Doamne, încîlcit mîinte trebuie să ai ca să gîndești astfel! De fapt, cred că acești indivizi, vorba lui Eminescu, în cap nu au grîunțe, numai pleavă și puzderii! Căci e aberant ca, pentru a-și atinge niște scopuri mîrșave, să mai apelezi și astăzi la naționalism, la extremism, la xenofobie, să învenezi comunități etnice și să le asmuți una contra alteia, să construiești scenarii tembele, fanteziste în care să-ți plasezi pe unguri în roluri de cavaleri ai apocalipsei. Dacă, de-a lungul vremii, ar fi gîndit asemenea acestui cîghir și Decebal, Litovoi, Iancu de Hunedoara sau vreun Bathory, ce ar mai fi avut el astăzi de exploatat și vîndut pe te miri ce canadienilor? În solda cui s-ar mai fi angajat ca să mîințrească aurul României? Stimulați de comisioane grase și de „publicități” mincinoase, dar bine plătit, partizanii începerii

Acest număr este ilustrat cu lucrări
ale artistului plastic celand neamtu

exploatarea aurului din Munții Apuseni uită că, dacă vreți ca prezentul să-și fie fericit, trebuie să priveți în viitor, uită că balanța nu poate sta în echilibru decât într-un talger al ei pui 3.000 de oameni, iar în celălalt, 20.000.000.

Eu cred că, de ar fi fost Moș Ion Roată contemporan cu jaful de la Roșia Montan, ar fi rezumat cam astfel această situație: «un om are un teren pe care sapă gropi și plantează, să zicem, 25 de meri „golden auriu”. Îi îngrijește pe ani la rînd, îi curăță în fiecare primăvară și toamnă, îi veghează și îi apără de omizi, de molime, îi stropește contra dăunătorilor de tot felul, îi udă, îi pazește de furt și îi îngrijește ca pe ochii din cap. Cei 25 de pomi fac 10.000 de fructe. La vremea culesului, vine un oarecine din lume și-i spune: „nu te mai chinui, las că aduc eu culegători să adune roadele, iar aceștia îți vor da din fiecare copac 16 mere, adică în total 400 de bucăți. Vezi ce mult vei avea? 400 de mere fără să te caieri în pomi, fără să stai cocoșat pe scări, fără să cari coruri... A adar, stă pînă la livezii va avea 400 de mere din 25 de arbori, iar cei veniți la de-a gata vor avea 9600 de mere.» Doamne, ce frumos e pe lume cînd se-nțîlnesc hoțul cu prostul! Numai că, în snoava lui, acest Moș Ion Roată modern a

poem de decembrie

Miraj de iarnă

Aicea totul seamănă cu tine
Sau poate eu asemănări îmi caut;
Flori de ninsoare mari, diamantine,
Suavi mesteceni - melodii de flaut.

Brazii înalți și copleșiți de nea
Par crini enorme acoperiți de floare -
Cu dorul meu de pretutindenea
Te caut ca o plantă suitoare.

În arpele de fum ce suie lin
Furtura ta subire se mîlăie,
Vîntul de nord în fulgii care vin
Te spulber, te-adoarme și te-nvie:

Ce uri tîrzii - flori de ninsoare, flori
Tresar și se-nfioară omenește,
În parc înșelătoare noaptea uneori
Cu ochii tăi de-aproape mă privește.

O, ceas de taină - clipele dispar,
E numai gîndul meu umblind aiurea.
În neaua cu sclipiri de nenufăr
Trecînd prin mine, bîntuie pîndușă.

Sunt numai eu care mi-aduc aminte...
Din toate-ai dispărut, nu te mai vezi.
Doar inima cu dorul ei fierbinte
Tope-te-n jur imensele zăpezi.

A. E. Baconsky

uitat să se întrebe cîte mere va băga în buzunar comisionarul (intermediarul, misitul, samsarul, mijlocitorul, meclerul, sensalul) care aduce culegătorii în livadă. Poate ia și el vreo mie-două de mere, fără să-ți dea un deget! A-și ticloasa asta de istorie, mereu omite să înregistreze toate faptele! Cred că, acceptînd proiectul Roșia Montan, românii vor fi ai domnului Dănil Prepeleac, prostovanul care a dat o pereche de boi pe o gîscă.

Nu sunt ecologist, nu mă raliez celor ce prezintă scenarii apocaliptice nescute din exploatarea aurului de la Roșia Montan, iar despre cianurări n-are decît să se pronunțe Lucreția Borgia. Dar aurul acela atît de rîvnit astăzi și va seca filioanele într-o bună zi, înînd cont de faptul că iubita noastră patrie și-a vîndut toate bogățiile (pe sume derizorii pentru arși, dar cu comisioane exorbitante pentru politicienii și afaceriștii români implicați în tranzacții), în ziua aceea ce va mai vinde România ca să supraviețuiască? Cetățenii? A mai făcut-o!

LA MULȚI ANI 2012!

Reconstruc ia statutului femeii.

Stereotipurile, judecata social i tema de succes

C t lin **TURLIUC**

Stereotipul este definit ca fiind o imagine social supersimplificat a unor categorii de persoane, institu ii, evenimente, imp rt it în tr s turile sale principale de mul i indivizi. El implic o clasificare social extrem de simplificat i generalizat a unor grupuri sau persoane, care reprezint implicit i explicit un set de valori, judec i presupuneri privind comportamentul, caracteristicile i istoria lor.

În mod obi nuit stereotipurile sunt înso ite de prejudec i, adic predispozi ii favorabile sau nefavorabile fa de un membru al grupului. „Stereotipul este o idee repetat atât de des într-o cultur încât nu mai este de remarcat acest lucru i devine o parte necon tinentizat ca atare a acelei culturi, structurând percep iile oamenilor într-un mod subliminal” (McLuhan, M., 1980 apud. A. Br deanu, 2002).

Pe de alt parte, despre stereotipuri se spune c poart în sine judec i nediferen iate despre cei din jurul nostru. De i stereotipurile pot fi foarte diferite sub aspectul impactului emo ional i al intensit ii, ele reprezint , în general, rela iile de putere, tensiunile i conflictele subiacente (de exemplu pro tii de irlandezi, latinii cu sânge fierbinte, blonda cea proast). Pe scurt, ele opereaz pentru a defini i identifica grupuri de oameni care sunt asem n tori în anumite privin e, au valori comune, sunt motiva i de scopuri similare, au o personalitate comun . Astfel, „stereotipurile încurajeaz , la cei care le utilizeaz , adeziunea intuitiv la presupunerile aflate la baza lor, presupuneri care joac un rol central în organizarea discursului sim ului comun” (T.O'Sullivan, 2001 apud. A. Br deanu, 2002).

Originea conceptului. În accep iunea socio-psihologic , no iunea de stereotip provine de la Walter Lippman. De i termenul exista înc din 1798, el era rezervat tipografilor, însemnând turnarea plumbului într-o form destinat form rii cli eului tipografic (R. Bourhis, 1997). Astfel, Lippman dorea s sublinieze rigiditatea concep iilor noastre i importan a lor pentru a face fa informa iilor din mediul înconjur tor. Stereotipurile au o mare tonalitate afectiv , originea lor fiind în societate. Lippman nu a mers mai departe cu propuneri concrete care s eveden ieze aspecte specifice ale stereotipurilor. Studiile referitoare la stereotipuri au fost continuate de psihologii sociali.

Stereotipuri de gen. Studiile feministe au impus termenul de „stereotipuri de gen”, aflat în rela ie cu „rolurile de gen” pe care le prescriu fiec ruia. Un b iat care plânge sau o fat care se joac cu ma inu ele i care dore te s devin ofer de camion reprezint înc lc ri ale rolurilor atribuite sexului masculin i feminin. Având în prim plan o viziune dihotomic , b ie ii sunt v zu i ca fiind independen i, ambi io i, agresivi, iar fetele dependente, pline de tact, blânde.

Stereotipurile de gen se împart în dou categorii: culturale i personale. Stereotipurile culturale au la baz asimetria de imagine: b rba ii sunt considera i ca fiind activi, plini de influen , exper i i conduc tori, iar femeile sunt persoane pasive, slab influente în societate, subordonate i conduse. Femeile sunt reduse la rolurile de mam , casnic , servitoare. Televiziunea are un rol important în r spândirea acestor abloane. Stereotipurile personale sunt reprezentate de credin ele i convingerile proprii unui anumit individ. Se consider în general c femeile i b rba ii au tr s turi diferite, chiar opuse: ra ionalitate masculin vs. emotivitate feminin , nevoie de autoafirmare vs. nevoia de a-i proteja pe al ii, înclina ie spre esen vs. aten ie exagerat acordat detaliului, obiectivitate vs. subiectivitate.

Barie Gunter în *Television and Sex Role Stereotyping* (1986) a constatat c imaginea femeii în televiziune este tributar stereotipurilor de gen. Concluzia lui Gunter rezult din studiile care arat c femeile sunt distribuite de realizatorii programelor de televiziune în roluri pu ine, de tip tradi ional, circumscrie unei societ i patriarhale. În seriiale de televiziune femeile stau foarte mult acas i nu muncesc aproape deloc.

Un alt stereotip des întâlnit este acela c femeile trec prin crize emo ionale repetate, ele fiind exagerat de sensibile, anxioase, dependente de ajutorul partenerilor. Mai mult, urmând rolurile conven ionale atribuite fiec rui sex, femeile au nevoi emo ionale, de rela ionare social , pe când b rba ii au nevoi intelectuale i fizice.

Se pare c i b rba ii sunt afecta i de stereotipurile de gen promovate de societate. Eroul masculin prezent în filme sau seriiale se afl tot mai departe de b rba ii obi nui i. Astfel, i b rba ilor li se propune o schem rigid de comportament.

Un studiu al profesoarei olandeze Ien Ang, *Watching Dallas* (1985) porne te de la o serie de scrisori primite din partea unui grup de telespectatori-admiratori, contestatari ai serialului Dallas. Ang a analizat modul în care 42 de persoane, în majoritate femei, se raportau la acest film de televiziune, difuzat la începutul anilor '80 în peste 90 de ri ale lumii. Considerat drept un exemplu de „realism emo ional”, Dallas era privit de telespectatoare ca o modalitate de a evada din cotidian i de participa, imaginar, la o lume fic ional . Femeile se identificau cu eroii miliardari texani, pentru c , în ciuda bog iei, ace tia se confruntau cu acelea i probleme ca i oamenii obi nui i.

Perpetuarea stereotipurilor de gen. Un rol important în perpetuarea stereotipurilor de la o genera ie la alta îl au p rin ii. În momentul na terii copilului, p rintele are anumite a tept ri i o atitudine diferen iat în func ie de sexul copilului. În cadrul unui studiu realizat într-o maternitate, 30 de perechi de p rin i, 15 dintre ei având fete e, iar ceilal i 15 având b ie ie, au fost rugate s descrie caracteristicile copilului lor. Atât ta ii, cât i mamele i-au caracterizat copiii în func ie de stereotipurile culturale: b ie ii mai mari, mai puternici, mai activi, fetele mai mici, mai delicate, mai pasive. Se pare c exist deosebiri între stereotipurile ta ilor i cele ale mamelor, cele mai multe avându-le ta ii de b ie i (C. Ciuperc i C. Chiru, 2000; C. Tudose, 2005).

Într-un alt experiment, unor copii le-a fost prezentat un b ie el de 4 ani. Altor copii, acela i b ie el a fost prezentat ca fiind feti . Dup ce s-au jucat cu el 5 minute, copiii au fost ruga i s -l descrie în func ie de anumite caracteristici: mic-mare, t cut-vorb re , juc u -nejuc u . Cei mai mul i l-au descris ca vorb re i juc u . Ca b iat copilul a fost prezentat ca fiind mare, iar ca fat ca fiind mic. A adar chiar i copiii de 5 ani au idei bine conturate despre cum trebuie s fie b ie eii i feti ele (C. Tudose, 2005). Pe m sur ce cresc comportamentul p rin ilor fa de copii se diferen iaz . Studiile au ar tat c ta ii sunt mai duri cu b ie ii i mai blânzi cu fetele. Dealtfel, p rin ii consider c fetele sunt mai sincere i de aceea arat mai mult re inere în a le pedepsi. Ei îi înva pe b ie i s - i controleze emo iile, le arat mai mult independen i i descurajeaz jocurile agresive pentru fete.

Un experiment interesant a fost realizat de Golberg i M.Lewis (1999). O mam i copilul ei au fost l sa i singuri într-o camer , cercet torii um rind de câte ori se îndep rteaz copilul de mam . La un moment dat, între cei doi a fost pus o barier pentru a se observa reac ia copilului. Cei doi autori au ar tat c fetele st teau mai aproape de mame decât b ie ii, plângeau i se ineau de barier în loc s caute o modalitate de a o ocoli. Acesta este un exemplu c b ie ii sunt îndruma i de mici s i i dezvoltate independen a i s nu cedeze psihic în fa a unor obstacole.

De i stereotipurile sunt perpetuate prin p rin i i prin educa ia pe care ace tia le-o dau copiilor, stereotipurile pot varia în func ie de anumi i factori: de clas social , ras sau cadrul etnic.

Sunt autori (de ex., Pleck, 1992), care fac distinc ia între gen-rolul tradi ional masculin i rolul modern masculin. Multe probleme apar din cauza coexisten ei vechilor i noilor stereotipuri. În condi iile în care unele noi a tept ri de rol au ap rut, multe din vechile expecta ii au r mas active într-o form sau alta. B rbatul tradi ional este caracterizat prin: putere fizic i agresivitate, lipsa sensibilit ii emo ionale i a expresivit ii, acceptarea nervozit ii i impulsivit ii masculine, preferin a pentru compania b rba ilor, conceperea c s toriei ca pe o necesitate, dominarea femeilor, dublul standard (femeile sunt fie bune, fie rele). B rbatul modern se caracterizeaz prin: realiz ri economice, inteligen emo ional i expresivitate în raport cu femeile, preferin a pentru compania femeilor, preferin a pentru c s toria romantic , percep ia femeilor mai mult individualit i.

Teama de succes. Martina Horner (1968) a ar tat c dezvoltarea profesional i dorin a de reu it a femeii sunt estompate de teama de succes. Autoarea a utilizat o procedur similar unui test proiectiv. Subiec ii, atât femei cât i b rba i, erau ruga i s continue povestea: *Dup primul semestru, Anne/John era prima/primul dintre studen ii la medicin din grupa sa.* Un num r mare de femei (65%) au scris pove ti cu teme negative care sugerau credin a c succesul lui Anne va conduce la consecin e nefericite. Concluzia M.Horner a fost aceea c majoritatea femeilor nu- i îndeplinesc poten ialul intelectual i profesional pentru c se tem c succesul lor le-ar putea afecta în sens negativ via a social . Studii mai recente, ce au continuat

Sumar:

fragmentarium istoric	pagina 2
C t lin TURLIUC	
tertium non datur	pagina 3
Bogdan Mihai MANDACHE	
patrimoniul na ional	pagina 4
C t lin BORDEIANU	
philosophia perrenis	pagina 4
Bogdan Mihai MANDACHE	
privitor ca la teatru	pagina 5
Ioana PETCU	
ut pictura poesis	paginile 6-7, 23
Valentin CIUC Miruna HA EGAN	
Gheorghe MACARIE Traian MOCANU	
condurul cenu resei	pagina 8
Emilian MARCU	
accente	pagina 8
Daniel Corbu	
jurnal cu scriitori	paginile 9 - 11, 19, 22
Adi CRISTI Horia ZILIERU	
Ionel BOSTAN Emanuela ILIE	
Valeriu STANCU tefania H NESCU	
Victor MUNTEANU Iulian Marcel CIUBOTARU	
erban CIONOFF Simion BOGD NESCU	
sertarul cu manuscrise	pagina 12
Doina CHERECHE	
poesis	pagina 13
Sorin VOINEA tefan AMARI EI	
fondul principal al culturii române	paginile 14-15
C t lin BORDEIANU	
salonul literar	paginile 16-17
Retrospectiva 2011	
n scocitorul de gânduri	pagina 18
Vasile POPA HOMICEANU	
restituiri	pagina 20
Ionel SAVITESCU	
arheologia spiritului	pagina 21
Bogdan Mihai MANDACHE	
cultur * religie * filosofie	pagina 22
Ion VRABIE	
literatuile imaginarului	pagina 24
George CEAU U	
interpret ri	pagina 25
Monica BO OIU	
Academia P storel	pagina 26
Mihai BATOG BUJENI	
literatur universal	pagina 27
Marius CHELARU	
degust ri cultural - literare	pagina 28
Alexandru Dan CIOCHIN	
breviar filosofic francez	pagina 29
Bogdan Mihai MANDACHE	
gîndul i lumea	paginile 30-31
Valeriu STANCU Florin FAIFER	
PoeMondia	pagina 32
Valeriu STANCU	

cercet rile lui Horner, au ar tat c : 1. procentul de femei care se tem de succes este mai mic de 65%; 2. un num r mai mare de b rba i decât cel declarat ini ial se tem de succes; 3. femeile se tem mai mult de succesul în competi ie cu b rba ii i 4. anxietatea de respingere social este principala for care genereaz teama de succes a femeii.

Teama de succes i principalele obstacole. De i poate p rea bizar i greu de în eles la prima vedere, foarte mul i oameni încearc un sentiment de team atunci când este vorba de a atinge succesul. În mintea noastr func ioneaz credin a c trebuie s existe un echilibru între ceea ce primim i ceea ce oferim, astfel c de fiecare dat când câ tig m ne a tept m s pierdem altceva. Ceea ce stârnete teama este de fapt pre ul pe care trebuie s -l

(continuare în pagina 25)

Jean-Patrick DUBRUN:
Basmul lui Goethe este o adevrată capodoperă a Artei regale

Prezentare și interviu realizate de
Bogdan Mihai MANDACHE

Jean-Patrick Dubrun (n. 1952) a studiat economia și limbile străine, specializându-se în limba germană la Goethe Institut din München. Lucrează în domeniul asigurărilor. Este preocupat de tradiția vechilor constructori și de simbolurile prin care oamenii transmit adevărata cunoaștere spirituală. Este autor al cărții *Qu'est-ce qu'un Apprenti Franc-Macon?* (Editions Maison de Vie, 2010) și a unei noi traduceri, însoțite de comentarii, a *Basmului lui Goethe: Le Serpent vert. Conte initiatique*, Editions Maison de Vie, 2010. Pregătește o nouă carte despre simbolismul celor doi sfinți Ioan.

un imn al puterii vitale

Bogdan Mihai MANDACHE: - *Sinte și autorul unei noi traduceri, cu ample note și comentarii, a Basmului lui Goethe. De ce era necesară o nouă traducere?*

Jean-Patrick DUBRUN: - *Das Marchen*, literal *Le Conte*, adeseori numit *Le Serpent Vert*, a suscitat numeroase traduceri de la apariția sa în 1795. Una dintre cele mai cunoscute în limba franceză, cea a lui Oswald Wirth, datează din 1922. Recitind-o am găsit stilul reflectă epoca și apariția sa în desuet, prețios în mod inutil uneori. Mai uimitor încă, deși Wirth se lăuda că era hermetist, comentariile sale treceau complet de partea dimensiunii alchimice a basmului lui Goethe pentru a se concentra pe o interpretare umanistă, simpatică dar care mi se pare că trece pe lângă esențial.

Lectura textului original al lui Goethe, de o stupefiantă frumusețe, m-a provocat să-l fac accesibil cititorului de astăzi, obișnuit cu un limbaj simplu și direct, lipsit de înflorituri. Este vorba deci de a „moderniza” *Basmul* fără a trăda spiritul, exercițiu cu atât mai dificil cu cât se cunoaște rigoarea tiințific pe care o aducea Goethe în construcția și redactarea operelor sale. Se cunoaște te adăugul: *traduttore, traditore*. În fapt, a traduce, înseamnă totdeauna a trăda puțin, și cu vintele capătă sensuri diferite, după spațiul în care se folosesc și după epocă. *Das Marchen* este cu adevărat „în afara timpului” și merită reactualizat din timp în timp, în așa fel încât mesajul său, purtător al unei invitații universale, să fie în eles de noile generații.

Când traduci, afirmă Goethe, trebuie să atingi intraductibilul. Nu pretind că am ajuns aici, dar cel puțin am încercat, prin comentariile și interpretările care sînt în continuarea traducerii, să mă apropiu, în așa fel încât cititorul să fie în măsură să perceapă esențialul acestei opere unice a marelui scriitor de la Weimar.

- *Das Marchen, Le Serpent Vert, „ne face să ne gândim la orice”? Este un basm, o povestire simbolică?*

- Formularea este a lui Goethe însuși. În *Convorbirile unor emigranți germani*, el spune una dintre ei că *Basmul* „îi va face să gîndească la orice și la nimic particular”. Aceasta traduce voința autorului de a nu se lăsa închis în nici un gen în particular, și amintește tuturor candidaților la exegeza acestei opere că interpretările nu se exclud unele pe altele, ci se completează și se îmbogățesc mutual. Fiecare dintre ele oferă un punct de vedere util, chiar dacă opera se poate citi pe diferite planuri: tiințific, istoric sau politic dacă vrem, dar de asemenea și mai ales masonic și alchimic.

Acționând astfel, Goethe rămîne fidel spiritului limbajului simbolic care este întemeiat pe ceea ce marele egiptolog olandez Henri Frankfort numea „multiplicitatea abordărilor”. Spiritul operei nu se revelează decât dacă se proiectează asupra ei lumini multiple. Este ceea ce eu, foarte modest, am încercat să fac în comentariile asupra principalelor personaje ale basmului. A înțeleg natura și funcția fiecăruia dintre ele este indispensabil pentru a avansa o interpretare a ansamblului istoriei. Fiecare personaj este un arhetip, personificarea unei puteri a naturii care acționează ca și cum trebuie să o facă, pur și simplu pentru că Opera „trebuie” să se desfășoare și trebuie dusă la capăt. Fluviul, Luntra, Lumina, ele sunt cititoare, arpele Verde, Regii, Bătrînul cu lampa, Bătrîna, frumoasa Lilia sînt aspecte diverse ale aceleiași forțe, ale aceleiași puteri, care curge de-a lungul basmului și pe care o putem numi „Via” sau „Lumină creatoare”. *Das Marchen* este nu numai o povestire simbolică dar este un adevărat imn al puterii vitale. *Basmul* descrie cu precizie procesul de

creație care face ca lumina, în fiecare dimineață, să triumfe asupra tenebrei nocturne.

- *Care sînt sursele teoretice ale Basmului lui Goethe?*

- Sînt mai multe. De-a lungul timpului, Goethe s-a amuzat să răscolească aluzii la opere mai vechi sau la tradiții religioase sau spirituale de diferite orientări, pentru a încita cititorul să aprofundeze lectura și mergînd să verifice el însuși aceste multiple surse vechi.

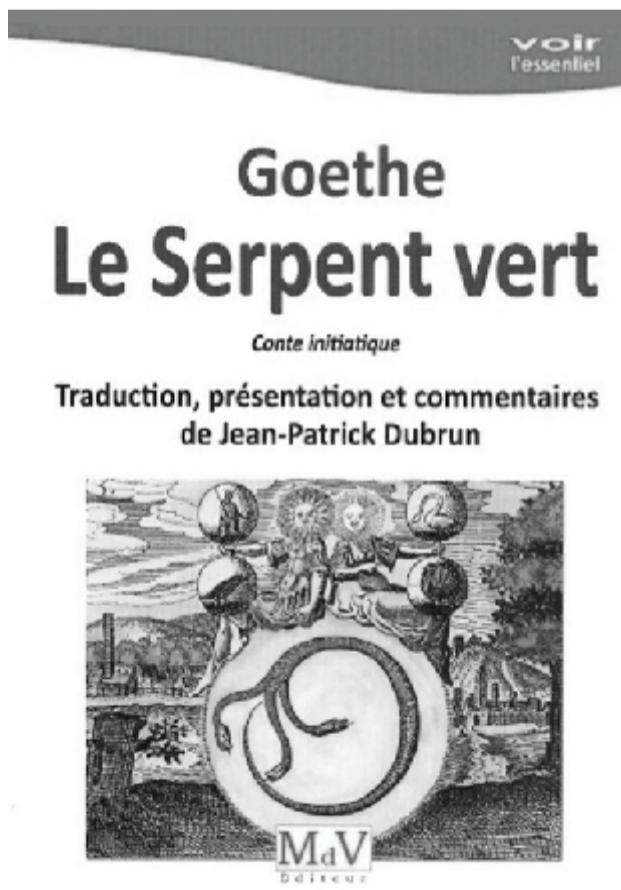
De-a lungul paginilor, găsim referințe la mai multe tradiții: cea a Vechiului și Noului Testament, referințe la Evanghelia după Ioan – cea mai esoterică – sau la Apocalipsa; milenarismul, dragă cabalei ebraice sau pietii germani din secolul al XVIII-lea, este subiacent *Basmului* care se termină de altfel cu această idee. Eternitatea, pentru că o mie de ani simbolizează eternitatea, este timpul *Basmului*.

Das Marchen ne face să gîndim uneori la scrierea *Nunta chimică* a lui Christian Rosenkreutz, una dintre cele mai celebre lucrări ale tradiției rozicruciene. Simbolurile și temele masonice sînt de asemenea prezente în *Basmul*, în particular cea a cutiei aurului, altfel spus a Luminei, care explică tribulațiile arpelei verde, sau chiar construcția Templului. Dar, fără îndoială, tradiția alchimică este cea la care Goethe se referă de cele mai multe ori în *Das Marchen*. Fîcînd aceasta, el arată de altfel profunzimea sa cunoaștere a alchimiei, și forma povestirii a fost adeseori folosită de alchimisti pentru a transmite adevăratele secrete ale Marii Opere. Aceasta se înțelege astfel: o povestire se poate citi pe mai multe nivele; dacă majoritatea cititorilor nu văd decât o istorioară agreabilă, și iva se străduiesc să perceapă sensul, sau mai curînd sensurile profunde, ascunse sub un val al limbajului simbolurilor, care a fost totdeauna modul de exprimare al povestirilor. Psihanaliza, în zorii secolului al XX-lea, nu a făcut decât să redescopere adevărul care era bine cunoscut celor din vechime. Este adevărat că Goethe a fost fără îndoială unul dintre ultimii alchimisti ai vechii epoci, înainte ca această Artă să cadă în desuetudine pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea sub presiunea științelor triumfante.

- *Alchimia este prezentă în arpele verde?*

- Nu numai prezent, ci omniprezent. Ronald Gray, unul din comentarii *Basmului*, a avansat cu foarte mare dreptate ideea că povestirea era „rubiul fără egal al alegoriilor alchimice”. În ceea ce mă privește, nu putem înțelege *Das Marchen* fără a utiliza grila de lectură alchimică. Nu este o supuzăție gratuită. Se știe că Goethe cunoștea această artă pe care a practicat-o de foarte tîrziu. În 1768, la vîrsta de 19 ani, doctorul Metz l-a făcut să descopere tradiția hermetică. Pasionat de această apropiere, el s-a familiarizat apoi cu operele alchimicilor din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, cum ar fi Paracelsus, Basile Valentin, Van Helmont sau Gerard Dorn.

Asemenea alchimicilor, arpele verde, la începutul povestirii, pleacă în căutarea aurului luminos și al secretului tinereții eterne. Punînd în practică formula alchimică V.I.T.R.I.O.L. (*Visita Interiora Terrae Rectificandoque Inveniens Occultum Lapidem*), el vizitează interiorul pîmîntului pentru a găsi piatra ascunsă. Pîmîntul pe care îl explorează, și în care el se afundă, conține în adevăr, materialul Marii Opere. Alchimicii îi l-au numit pîmîntul de frunze sau pîmîntul „frunzos”.

Alchimicii cunoșteau arta de a răscoli aurul pentru că opera se desfășoară și ea. Dar pentru aceasta, trebuie reușiți și actorii Marii Opere.

Odată ce toate elementele operei sînt reunite, purificate și puse la locul lor de alchimist, întrupat deopotrivă de Luntra și de Bătrîn, numit și Bătratul cu lampa, Opera sub forma templului, și ne ține din athanor și ultima etapă, conjuncția, și sîntoria regelui și a reginei, întrupa în *Basm* de Prinț și frumoasa Lilia, se realizează. Se atinge atunci secretul nemuririi care este unul din scopurile practicii alchimice.

- *Marele fluviu și Luntra sînt actorii importanți ai basmului lui Goethe?*

- Toți actorii din *Basm* sînt importanți, și toți au un rol precis de jucat pentru opera care se desfășoară. *Marele fluviu și Luntra* – a adăuga și barca – sînt indisociabili și apar ca personaje centrale ale povestirii.

Simbolul talazului vital, al energiei creatoare, *Marele fluviu* simbolizează unitatea ternară: un fluviu, două maluri, și necesitatea de a trece de pe un mal pe celălalt. În câteva linii, Goethe rezumă aici miza vitală a oricărui cutur: cum să unești malurile? Cum să devii un pontif, un om care face poduri, pentru a găsi sursa cunoașterii eterne și a stabili aici, pe pîmînt, locuința Armoniei, Forței și în elepciunii?

Trecerea de pe un mal pe celălalt a diferiților protagoniști ai povestirii determină de fiecare dată ritmul istoriei, ritmul naturii ternare pentru că sînt trei mari treceri, și finalitatea sa, care este realizarea profetiei. Bineînțeles, intervenția Luntraului este determinantă pentru că totul se treacă cu bine și ca opera să se realizeze fără piedici. Putem gîndi la personajul Caron din mitologia greacă, dar de asemenea și mai ales la Anubis, din mitologia egipteană. Luntraul este conducătorul sufletelor, și lăzu. Locuitor deopotrivă în lumea de aici și în cea de dincolo, el cunoaște secretul Marii Opere și nu este indiferent să fie numit „bătratul cu lampa”. Altfel spus, el este purtător al luminii originilor, cea care străluce de dintotdeauna și pe care întinericul nu a cuprins-o. Este de asemenea lumina tradiției, și vom observa că ea poate împlini adevărate miracole, cum ar fi renașterea Prințului, aparent mort, și de a face să se înalțe Templul din lumea subpîmînteană.

Luntraul este Venerabilul, cel care primește focul secret din mîinile strămoșilor și îl transmite realizînd Marea Operă cu frații și surorile sale în spirit. Nimic nu-l poate opri după ce a fost trezit.

important a ritualului în căutarea luminii

- *Vedeți similitudini între cei trei regi și cele trei virtuți (în elepciune, Forță și Frumusețe) în căutarea Luminei? Vedeți aici influențe masonice?*

- În cursul peregrinărilor sale pentru a regăsi originea aurului luminos, arpele verde pîtrunde într-un sanctuar modelat de mîna omului, dar ascuns „în interiorul pîmîntului”. Aici el descoperă patru statui reprezentînd regi. Prima dintre ele este din aur pur; ea reprezintă regele venerabil, mai curînd mic de statură, îmbrăcat într-o mantie simplă și purtînd o coroană de stejar pe cap; a doua, un rege de argint, de talie înaltă, bogat îmbrăcat, ale cărui coroană, sceptru și centron erau ornate cu pietre prețioase; al treilea este un rege de bronz, cu alură puternică, care poartă pe cap o coroană de lauri. Opatra statuie pare oarecum anacronică. Ea este făcută dintr-un amestec puîn înțeles de aur, de argint și de bronz și apare ca o tentativă ratată de sinteză a calităților simbolizate de primii trei regi.

Care sînt aceste calități? Nu este dificil de a distinge în regele de aur calitatea primă care este în elepciunea. Goethe precizează că este deopotrivă foarte simplu și „venerabil”. El este deci cel mai apropiat de lumina de la Orient, a cărui emanare directă este. Coroana din ramuri de stejar pe care o poartă simbolizează ideea de nemurire. În elepciunea, în adevăr, este nemuritoare. Obiectul cuturii inițiale, în elepciunea trebuie găsit, trebuie dialogat cu ea. Este ceea ce reușește să facă arpele verde, și ci dorința sa de lumină este pur și sinceră.

Regele de argint intrupează Frumusețea și Armonia. Pietrele prețioase ornează mîrele puterii sale: coroana și sceptru. Aceasta pentru a arăta că Frumusețea trebuie cutată în centrul pîmîntului, în profunzimile haosului mineral, acolo unde se nasc și se formează metalele prețioase. În alți termeni, Frumusețea nu este obligatoriu de cutată în ceea ce este aparent, ci dimpotrivă în ceea ce este profund. Așa cum o face Hiram din *Căminul în Orient* de Gerard de Nerval, unde se pîtrunde în palatul subteran al lui Enoch, alias Hermes al Egiptului. Acolo se prelucrau metalele prețioase; acolo se găsește terdina focului, sursă întregii frumuseți.

Regele de bronz intrupează Forța, puterea. El poartă un ciomag și o coroană de lauri, simbol atribuit în mod curent, în Antichitate, lui Apollo. Goethe nu ignoră aceasta pentru că el cunoștea perfect mitologia greco-romană. Regele de bronz intrupează puterea solară în ceea ce are mai pur. Bronzul era prin excelență metalul folosit pentru a fabrica armele. O precizare curioasă adusă de Goethe: regele de bronz seamănă mai curînd cu

(continuare în pagina 18)

Carte-tezaur, cinste cui te-ai pînă strat! (XXV)

C t lin BORDEIANU

CAR I RARE DIN SECOLUL AL XVIII-LEA (14)

360. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Ouvrages dramatiques, précédés et suivis de toutes les pièces qui leur sont relatifs*. Vol. 1-9. F.l., f.e., 1775. 9 vol. Vol. 1 – 405 p. + 3 f.grav.; Vol. 2 – 402 p. + 5 f.grav.; Vol. 3 – 422 p. + 4 f.grav.; Vol. 4 – 398 p. + 5 f.grav.; Vol. 5 – 410 p. + 4 f.grav.; Vol. 6 – 412 p. + 4 f.grav.; Vol. 7 – 418 p. + 4 f.grav.; Vol. 8 – 416 p. + 5 f.grav.; Vol. 9 – 408 p. + 1 f.grav.
Leg tur în piele.

II – 2306

361. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Pieces detachées attribuées à divers hommes célèbres*. Vol. 1-3. F.l., f.e., 1775. 3 vol. Vol. 1 – 478 p.; Vol. 2 – 448 p.; Vol. 3 – 339 p. + 56 p.
Leg tur în piele.

II – 2317

362. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *La pucelle d'Orleans*. Poeme suivi du Temple du Gout. Vol. 1. F.l., f.e., 1775. 2 vol. 416 p. + 20 f.grav.
Leg tur în piele.

II – 2307

363. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Questions sur l'encyclopédie par des amateurs*. Vol. 1-6. F.l., f.e., 1775. 6 vol. Vol. 1 – 416 p.; Vol. 2 – 407 p.; Vol. 3 – 415 p.; Vol. 4 – 435 p.; Vol. 5 – 444 p.; Vol. 6 – 520 p.
Leg tur în piele.

II – 2314

364. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Romans philosophiques. Elémens de Newton. Precedés et suivis de divers morceaux intéressants*. Vol. 1-2. F.l., f.e., 1775. 2 vol. Vol. 1 – 424 p.; Vol. 2 – 430 p.
II – 2315

365. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Le siècle de Louis XIV, auquel on a joint un précis du siècle de Louis XV et un autre morceau d'histoire*. Vol. 2-3. F.l., f.e., 1775. 2 vol. Vol. 2 – 494 p.; Vol. 3 – 509 p. + 1 f.grav.

II – 2310

366. VOLTAIRE, FRANÇOIS – MARIE AROUET. *Histoire de Charles XII roi de Suède*. 11-e éd. Vol. 1-2. Basle, Christophe Revis, 1775. 2 vol. Vol. 1 – VIII + 208 p. + 1 f.grav.; Vol. 2 – 192 p.
Legate împreună.

II – 2275

367. WICQUEFORT, ABRAHAM DE. *L'ambassadeur et ses fonctions*. Nouvelle édition augmentée des (...) Mémoires de (...). Vol. 1-2. Amsterdam, Jansons a Waesbergae, 1730. 2 vol. Vol. 1 – IV + 457 p. + 219 p. + indice; Vol. 2 – 230 p. + 56 p. + 268 p. + XVIII + 206 p.
Con ine i o lucrare de Bynkershoek, tradus din latine te de Jean Barbeyre.
Pe copert semn tura „Otto Fleming”. Pe foaia de gard a volumului 1 – o noti indicînd c exemplarul provine de la Biblioteca Celcius din Castelul Lindholm, Suedia; exist i un ex libris „Caradja”.
Leg tur în piele.
Graesse, VI/2, p. 446.

III – 2710

368. WOLFF, C. *Discours sur la morale des chinois*. La Haye, Ch. de Vien, 1741. 76 p. + II.

I – 2214

369. WOLF, CHRISTIANUS L. B. DE. *Elémenta matheseos universae qui mechanicam cum statica, hydrostatica cum aerometriam atque hydraulicam complectitur*. Vol. 2-3, 5. Editio nova. Halae Magdeburgicae, renger, 1741–1753. 3 vol. Vol. 2, 1748 – VI + 506 p. + 30 f.grav.; Vol. 3, 1753 – VI + 768 p + 51 f.grav.; Vol. 5, 1741 – VIII + 526 p + indice + 4 f.grav.
Pe foaia de gard însemnarea: „Seminarium Imaculatae Sapientiae 1875”.
Leg tur în piele.
Graesse, VI/2, p. 469.

III – 2702

370. WOLFF, CHRISTIAN. *Der Anfangs Gruende aller Mathematischen Wissenschaften anderer Theil welcher die Artillerie, Fortification, Mechanik, Hydro-statik, Aerometrie und Hydraulik in sich enthalt (...)*. Halle im Magdeburgischen, f.e., 1716. 423 p. + 20 f.pl.
Pe foaia de titlu semn tura: „T. Luiseo”.

I – 2292

371. WOLF, CHRÉTIEN. *Cour de mathématique, Contenant toutes les parties de cette science mis à la portée des commercants*. traduit en françois et augmente considérablement. Nouvelle édition. Vol. 1-2. Paris, Charles antoine Jombert, 1757. 2 vol. Vol. 1 – XVI + 440 p. + 14 f.pl.; Vol. 2 – 360 p. + 14 f.pl.
Quérard, X, p. 531.

II – 2384

372. WRETELY, TH. *L'art de former des jardins moderne*. Paris, Ch. A. Jombert – pere, 1771. LXIV + 406 p.
Barbier, I, col. 289 c.

II – 2413

373. ZORGDRAGER, C. G. *Bloeyende Opkomst der Aloude en Hedendaagsche groenlandsche Visschery (...)*. Amsterdam, Joannes Oosterwyk, 1720. XXXII + 344 p. + 10 f.h. i pl.
Graesse, VI/2, p. 518.

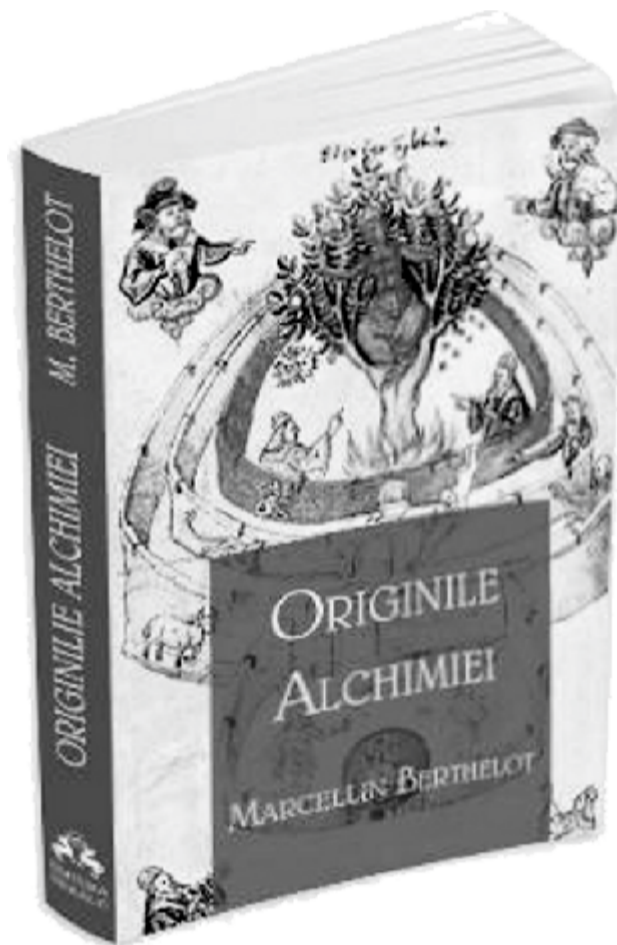
II – 3428

Originile alchimiei

Bogdan Mihai MANDACHE

Urma i ai unui raționalism „atotbituitor” i ai unui umanism „f r frontiere”, obi nuim s privim cu deta are i condescenden domenii peste care prea multe decenii de totalitarism i instr inare au a ternut praful i t cerea, prea pu ini contemporani avînd aplecare spre domenii de profund spiritualitate. Unul dintre aceste domenii este alchimia, v zut în continuare ca un pur exerci iu material de transformare a metalelor, în fapt o anecdot adînc înr d cinat în mentalul colectiv, i pe care nu sînt mul i cei care se ostenesc s o înl ture. În România nu au existat preocup ri în domeniul alchimiei. Nici atunci cînd chingile ideologice au cedat, editorii nu au avut un program de traduceri bine articulat, încerc rile sporadice fiind mul i ani exclusiv rodul dorin ei de a ob ne cî tiguri imediate. O fi blestemul alchimii tilor v zu i doar ca simpli transformatori de metale în aur!

În prefa a unei ample antologii de texte alchimice, Doamna Francoise Bonardel, specialist unanim recunoscut în ceea ce prive te esotersimul,

hermetismul i alchimia, se întreba dac între reverii domestice, seduc ii diabolice i fulgura ii apocaliptice mai este loc pentru o stranie manier de a filsofa, referindu-se la alchimie. Observa ia filsofului francez ne trimite cu gîndul la o remarc a lui Titus Burckhardt: „Pare s nu fi frapat pe nimeni c o art fundamental absurd a putut, în ciuda nenum ratelor e ecuri i dezam giri, s persiste cu o asemenea continuitate i statornicie în sînul celor mai diverse civiliza ii”.

Scriam mai sus c editurile române ti nu au asumat un program în ceea ce prive te alchimia. Se cuvine o nuan are: de cî iva ani, departe de zgomotul mediatic, adresîndu-se unei minorit i interesat de profunzimele spiritului, Editura bucure tean Herald, cultiv acele zone care amintesc de Tradi ie. La amintita editur au ap rut versiuni române ti ale unor celebre lucr ri precum *Atalanta fugiens*, *Ars Alchimica*, *Monada alchimic*, *Gr dina filsofilor*, *Cartea figurilor hieroglifice*. De curînd a ap rut versiunea româneasc a unei c r i despre începuturile alchimiei: Marcelin Berthelot, *Originile alchimiei*, traducere de Gabriel Avram, colec ia „Historia”, 2011, 288 p. Marcelin Berthelot este un nume pe care nici o istorie a alchimiei nu îl ocole te; a fost un remarcabil chimist, membru al

Academiei Franceze. Afirmă în urm cu mai bine de un secol în urm c lumea r mine f r mistere în dorin a de a în elege totul. Faptul c un savant încearc s se apropie de o lume care multora li se pare frivol , lipsit de consisten , trebuie s dea de gîndit scepticilor. Cartea este structurată în patru p r i, prima este consacrat izvoarelor alchimiei, cea de a doua alchimii tilor începuturilor, partea a treia faptelor, „adic se refer la filia ia pozitivist a alchimiei”, iar partea a patra este despre teoriile alchimiei vechi.

Alchimia s-ar p rea c este o tiin f r r d cini, fapt afirmat i de Marcelin Berthelot, dar documente antice dovedesc preocup ri de alchimie din vechi timpuri. Sînt invocate pasaje din scrierile p rin ilor Bisericii, cum ar fi Clement sau Tertulian, scrierile lui Zosima i Olimpiodor, papirusurile de la Leiden, originare din Teba, toate acestea atestînd preocup ri de alchimie datînd din primele secole ale erei cre tine: „Din tot acest ansamblu de fapte i documente rezult o filia ie neîntrerupt de m rturii referitoare la alchimie i la scriitorii alchimici, cel pu in din secolul al III-lea d. Hr., filia ie ce nu are mai pu in valoare i certitudine decît m rturiile pe care se sprijin autoritatea celor mai autentice lucr ri ale antichit ii.”

O ampl sec iune este dedicat alchimii tilor; aici îi reg sim pe Hermes, autorul celebrei *Tabula smaragdina*, pe Agathodaimon, pe Isis, pe Democrit, pe Zosima Panopolitanul, pe Africanus, pe Sinesius, pe Olimpiodor; este amintit contribu ia egiptean , greac i arab în configurarea alchimiei, în evolu ia sa în lumea medieval : „Prin intermediul arabilor, studiile alchimice au revenit în Occident, în vremea cruciadelor, adic prin secolul al XIII-lea. Este u or s ne convingem de acest lucru citînd *Theatrum chemicum*, o colec ie de tratate alchimice din evul mediu. Aceast colec ie nu cuprinde nicio oper a alchimii tilor greci, ci doar traduceri în latin ale arabilor i ale tratatelor imitatorilor acestora între secolele XIII-XVII.”

Alchimia s-a bazat în antichitate i pe un ansamblu de practici care se referea la prelucrarea metalelor, aliajelor, prelucrarea pietrelor pre ioase; Marcelin Berthelot face o incursiune în practicile i concep iile vechilor egipteni despre aur, argint, asemul, safirul, smaraldul, bronzul, fierul, plumbul, cositorul, mercurul, amintînd c „Succesul alchimiei i supravie iurea ei în timp se mai pot explica i prin motive filsofice. În fond, alchimia nu consta doar într-un anume num r de re ete destinate a-i îmbog i pe oameni, ci savan ii care au cultivat-o, mai ales în vremea colii din Alexandria, au încercat s fac din ea o tiin veritabil , pe care s-o ata eze sistemului general de cuno tin e ale vremii lor.”

Ultima sec iune este despre teoriile alchimice, fiind evoca i filsofii naturali ti, platonicienii, alchimii tii greci, ca i teoriile despre mercurul filsofilor, unitatea materiei, materia primordial , autorul dezvoltînd tema metamorfozei elementelor naturii într-o armonioas pledoarie în care reg sim alchimia clasic i chimia modern pe care o slujea ca om de tiin . Cartea lui Marcelin Berthelot a fost la vremea sa, este i acum pentru cei care citesc versiunea româneasc , o pledoarie pentru o alt privire asupra alchimiei. O privire lipsit de prejudec i. Alchimia, pentru a fi perceput în adev rul ei, cere o evolu ie a cititorului pe dublul registru al sensibilului i inteligibilului, al c ut rii continue între Cer i P mînt, materie i spirit. Cititorul gr bit al unui tratat alchimic va fi dezam git dup primele pagini uitînd c misterul nu se dezv luie decît celui r bd tor s îl afle, celui care a teapt întîlnirea...

Oglinda urâtului

Ioana PETCU

Scena a III-a din actul al IV-lea al *Mizantropului* se construiește treptat din tensiuni abia stăpânite care ajung să izbucnească la cote incredibile. Protagonii tii, Alceste și Célimène, de în motive de învinuire și neîncredere: au împreună în fața ochilor un document incriminator – o scrisoare. Este vorba despre scrisoarea Célimènei – această vedă tânără, înemsă punem un accent pe statutul ei social, adesea scapă din vedere – cître un admirator înfocat, Oronte, după cum bînuiește aprins de gelozie, Alceste. Dar e oare Alceste gelos? Sau poate e un sentiment mai adînc care-l nemulțumește, care-l macină și-l face să izbucnească brutal. Întregul dialog în întreaga ascensiune a acțiunilor scenice au ca motor rîvăul cu ton cald pe care îl au în fața ochilor. Vederea acestui obiect îi incită, îi irită și-i așază pe poziții opuse, poziții care, în același timp sunt și foarte instabile. Ochiul lor percep în mod diferit scrisoarea, obiectul scenic fiind polisemantizat. Ea reprezintă elementul suprem de învinuire a iubitei pentru Alceste și reprezintă capcana în care ar putea să cadă „vedea vesel”. „Acuma vedă pricina nefericirii mele / și nu năzăr în suflet simțeam neliniștii grele; / Zicea și căbînuială e fîr de temeii; / Dar iată nenorocul îl vedă cu ochii mei”. În cele din urmă, ochii se închid și un fel de orbire îi învaluie pe cei doi. Célimène închide ochii cu frică, parcă s-a înșelat pe „măscăriciul” care s-a îndrăgostit de ea și, oricum, cu frica de a nu rămâne singură, demascată. În vreme ce Alceste închide ochii cu greutate, condamnând și totuși acceptând jocul meschin în care femeia l-a prins și din care el singur nu mai poate ieși. Într-un astfel de dans al orbilor își prinde personajele Gábor Tompa în spectacolul realizat după textul lui Molière de la Teatrul Național din Iași, spectacol care deopotrivă marchează o deschidere reușită a stagiunii 2011-2012.

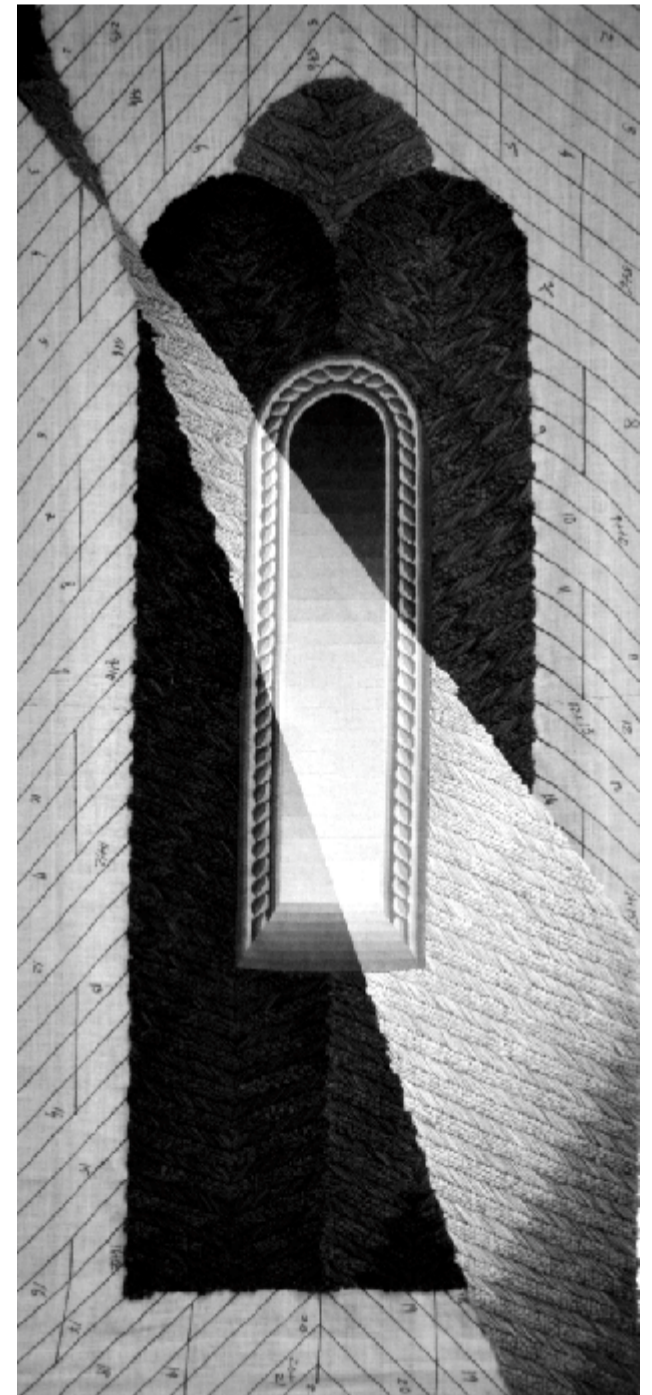
Făcându-l pe directorul trupei de la Palais Royal să traverseze veacurile doar prin text, lăsând la o parte analogiile și detaliile biografice mai mult sau mai puțin recunoscutibile în spectacolul care, alături de *Dom Juan*, a trebuit să acopere lipsa lui *Tartuffe* din repertoriul trupei pariziene în 1666, Gábor Tompa creează un *Mizantrop* fondat pe prestația actoricească și dezvelit de elementul spectaculosului. Cu un text clasic în versuri (în care nu ținem dacă este spre binele reprezentației ca traducerea să fie actualizată), Molière este transpus într-o lume modernă, de fapt, autorul rămâne ceva mai în urmă, retras după o cortină invizibilă, loc de unde, doar glasul și se poate auzi repetând, odată cu eroul său: această lume este un teatru, dar este un teatru care, uitându-se în oglindă, vede adevărat, proaspăt și viu, a devenit hidos. Jucăm în acest teatru înându-ne strâns de mâini și dansând după o melodie naivă ca niște copii îmbrăcați în ridicoli și epuizați. Când, în actul al doilea, personajele apar toate pe scenă (speculația regizorală prin care publicul în elegeră apartamentele Célimènei se transformaseră în cămin permanent pentru peitorii ei este binevenit), ele se prind de mâini și dinuiesc vesele pentru un minut. Alceste este cel tras în lanțul jovial care ne-a amintit de celebrul tablou *Parabola orbilor* de Pieter Brueghel. Imaginea acelor orbii de pe pânza pictorului flamand care calcă nesiguri, băjbâind și rîspunzând doar la stimuli auditivi, tactili sau olfactivi, s-a suprapus peste eroii molieresci care, la fel, par că sunt lipsiți de viziune, nereușind și nevrînd să prindă sensurile profunde ale existenței. Iar asemănarea merge mai departe, mesajul imersează limitele spectacolului și se extinde la realitatea spectatorului – acest individ al secolului XXI nu mai poate fi superficial decât locuitorii Versailles-ului. A vedea și a fi orb sunt termenii-pereche care, cu toate că nu sunt utilizați cu mare frecvență în text, devin definitorii pentru societatea în care Alceste are viața sa, pe rînd, rolul când a celui care vede, când a celui ce se face că nu vede.

Atrás în dansul orbilor, dans haotic și grotesc, mai ales dacă privim cine sunt și cum arată aceia care se mișcă în acest „lan de slăbiciuni”, Alceste este târât pe urmele lor, se zbate și sparge cercul, cu toate că sfârșitul său se va afla în aceeași prăpastie în care alunecă și ceilalți. Ca într-o mică paranteză vom nota că, la sfârșit, regizorul optează pentru o imagine apocaliptică – replică, poate, a hăului în care se prăvălesc personajele din tabloul lui Brueghel. Sorin Leoveanu, aflat la prima sa colaborare cu Naționalul ieșean, duce partitura dualistului său personaj – bun și ne-bun –, conturându-l cu naturalețe, compunându-l și motivându-l. Cu o atenție deosebită acordată detaliului, actorul face ca personajul să fie descoperit treptat, dezvoltându-i partea luminoasă, dar și pe cea întunecată. Acest singuratic, pare a fi dintre personajele lui Molière cel mai înverșunat, urând chiar, după propria afirmație, specia umană. Dar în pofida oricărui aparență, furtuna din sufletul lui Alceste se poate opri pentru câteva clipe și, în bătăia potolită a vântului idealist, se arată un chip melancolic și tandru, precum acel Alceste care recită cu o voce caldă niște versuri dintr-un cântec vechi, foarte simplu, prinzându-se să se rupe de realitatea seacă și permîțându-și o evadare într-un timp divinizat. Ne formăm imaginea mentală a protagonistului atât prin informațiile date de alte personaje despre el (și în funcție de sursă, profilul său se colorează în mod diferit), dar mai ales din filosofia pesimistă pe care și-a alcătuit-o. Ceea ce spune și felul în care grăiește sunt, în mod limpede, cele două cîmpuri prin care-l cunoaștem pe protagonist. Rostirea lui Sorin Leoveanu se diferențiază de a celorlalți și ne amintește de modul în care și Patrice Chéreau în *Phèdre* face distincția între dicția și ritmul avute de Hippolyte și modalitatea de exprimare a celorlalți eroi. Efectul final stă în opoziție dintre normalitate și falsitate, dintre firesc și forțat nefirescului. Strălucitori, ochii lui Sorin Leoveanu cuprind sala care aplaudă – efemerul umire pentru o prestație excelentă. Restul orbilor, fac un grup compact în care fiecare personaj are o notă distinctă, însă unde toți se reduc la aceeași mască a fîrniciei. Rigizi sau cameleonici, afectați sau frivoli, amatori de intrigă și de „jocuri în societate”, de fapt extrem de singuri, Clitandre (Octavian Jighirgiu), Acaste (Doru Aftanasiu), Arsinoé (Diana Chirilă) și Oronte (Emil Coșeru) trăiesc destul de la întâmplare, etalându-și chipurile descompuse. Pe măsură ce tonurile ajung în cele din urmă să fie monocorde, excepție făcând aici, până la un anumit punct, Constantin Pușcașu (Philinte) care începe promitător, dar sfârșete destul de ters, neajutat poate nici de „găselnițele” regizorale. E adevărat că metafora generală a spectacolului este

minat de porțiuni destinate ochului: stridențele, nesiguranțele, inegalitățile, prezențele inexplicabile sau rostiri confuze.

Când, pe lângă nucleul constituit din normalitate și anormalitate, în care dezechilibrul este evident, se adaugă și alte ingrediente (ipocrizia, complexe, angoase, minciuna), atunci se naște formula perfectă pentru o lume a urâtului. Cum Gábor Tompa este adeptul conotațiilor ascunse, abia reliefate, urâtul / urâtenia nu este un element explicit, dar el reiese cu precizie din text, din paradoxalul „comic în fața crâmbii nu se poate râde” și din mici sugestii scenografice presărate pe alocuri. Decorul conceput de Andrei Both – un decor destul de static, prin care nu se dorește eclipsarea actorului – îi dă posibilitatea spectatorului să găsească indicii referitoare la universul disproporționat ce cuprinde societatea admiratorilor Célimènei. Acest cadru poate fi extins la realitatea imediată în care trăim cu toții. Un spațiu al bibliotecilor cu rafturi ciudat înclinate, în care cărțile sunt destul de puține la număr (și din care oricum, nimeni nu citește), al obiectelor kitsch și al paravanelor cu oglinzi deformante nu se rezumă doar la amplasamentul scenic, ci se vrea a fi o replică în miniatură a locuințelor mai mici sau mai mari în care se cufundă, în ignoranță și în letargia lor, oamenii societății actuale. Jocul reflexiilor, bine studiat, unește ceea ce e deasupra cu ceea ce e dedesubt, iar publicul își poate întrezări conturul deformat pe care-l oglindesc paravanele mutate în fiecare act. Scena comunică de departe și discret cu sala. Veacul lui Molière a trecut în Istorie, dar spectacolul de la Naționalul ieșean ne-a făcut să recunoaștem și să ne însușim acest timp uitat, chiar dacă astăzi abia dacă ne mai dăm seama la ce se refereau cuvintele ca *préciosité*, *bienséance*, *gentilhomme* sau *honnêteté*.

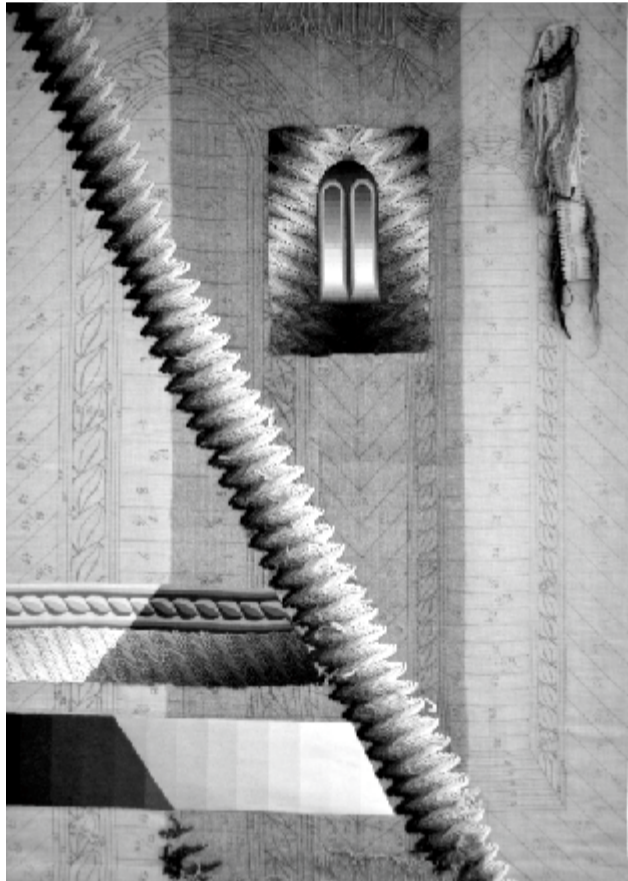

O expoziție memorabilă – Cela și Costin Neamțu

Valentin CIUC

În contextul unei autentice fervori exponențiale, marcat de saloane și exprimeri individuale în spațiul european și al unor prezențe în plan internațional, expoziția *Rezonanțe* semnată de Cela și Costin Neamțu reprezintă nivelul maximal al profesionalismului și creativității. Nativ în apropierea Iașului, la Piciorul Lupului, cu studii liceale la Iași, mai apoi, timp de șase ani la Academia de Arte din București, Cela Neamțu a dobândit în anul 2006, după Nicolae Grigorescu și Eustațiu Stoenescu, cea mai înaltă distincție europeană acordată de statul Francez. Acest parcurs de creație și afirmare a consemnat în spațiul european câteva momente de nostalgie revenire în spațiul obștesc, expunând solitar sau acompaniat de pictorul și pastelistul Costin Neamțu. Expoziția de la Palatul Culturii, *Tabloul de familie* l-au asociat și pe fiul acestora, Lisandru, cadru universitar la Universitatea de Arte din București.

Nobilă expoziție deschisă în aceste zile la Galeria *Mall Moldova*, sub patronajul Fundației *Apollonia* și inclusă într-un context mai larg, a atras un număr entuziast public, capabil să valorizeze corect, nuanțat, o ofertă spirituală convingătoare, desigur, memorabilă. Cela Neamțu a făcut din arta tapiseriei un elogiu adus esențelor durabile cu har din spațiul Bucovinei și Moldovei în general, unde medievalitatea se percepe ca un punct de reper esențial, realizând, de data aceasta un

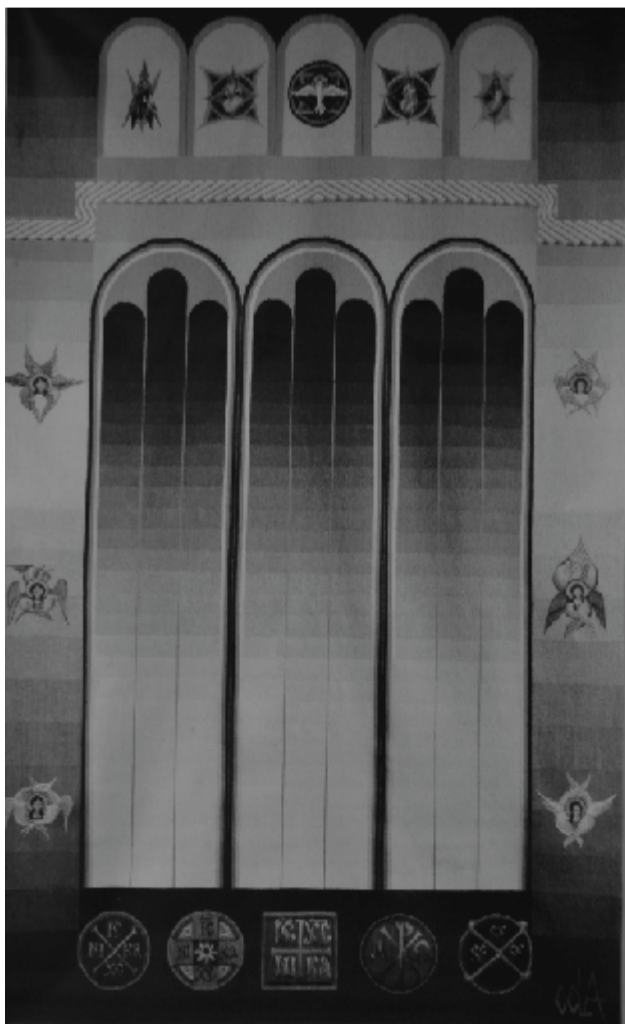
racord elocvent cu subtilitatea broderiilor aulice, punctul de la Putna devenind în plan tehnic o contribuție elocventă la emanciparea artelor textile.

Numărul mare de lucrări aduse la Iași indică atât respectul față de public, dar și dorința de a anticipa oarecum o posibilă retrospectivă, sugerând treptele unei permanențe în literatură artistică. Nu întâmplător lucrările de început sunt și ele cu respectul față de anii tineri, *Colegele* fiind un fel de frescă a trecerii dintre pragul tinereții către fertila maturizare. Tot atunci sugerează într-o compoziție ideea libertății ca o premisă autentică de aflare a propriului drum care se definește numai în raport cu ceilalți. Rigoarea schiurilor prealabile, proiectul în ansamblu fiind rezultatul unor succesive sinteze plastice. Ulterior, numărul de culori sporește tonurile și subtonurile rafinate, proiectul ansamblului fiind de o forță expresivă stenică și rafinată, bazată pe durabilitate și tiința artei dominantelor și zecilor de nuanțe la care apelează. I-am privit în atelierul bucureștean marile studii de culoare unde ansamblul și detaliul se află într-o relație permanentă cordială. Seria de *Ferestre* poartă simbolul dialogului dintre concretul imediat și dimensiunea vastă a simbolurilor multiple printre acestea fiind, exponențial, *Ferestrele* destinate bisericilor românești de la Ierihon. Fereastra deschisă către imediat și nemărginire, dintre concret și abstractul simbolic,

vedete o formă de dialog cu infinitul și Dumnezeu. Conceptele devenite motive plastice sunt în opinia mea dialoguri tacute, solitare cu ea însăși, cu ceilalți pe care-i poartă cu sine pretutindeni. Arcada mâinilor în rugăciune, arcuite ca o ogivă gotică, sugerează dimensiunea chtonului și libertatea spiritualului. Nu întâmplător, evocă deseori nevoia întoarcerii în spațiul originar, în locurile unde, după istovitoare eforturi se încarcă, acasă, de energiile anteice ale satului natal. Cred că noblețea simplă și-a născut cu adevărat, nu în saloanele aristocrate ale trufiei, ci în spațiul unde a văzut lumina divină a zilei. Cela Neamțu, prin creativitate și devotament față de izvoarele vii ale harului ne face permanent daruri pentru acum și totdeauna...

Jovial, micalit, pictorul și pastelistul Costin Neamțu, companion senin și generos în vorbele sale de duh a acceptat aparent rolul de prinț consort, dar și a asigura sesizabile spații de manevră în teritoriile pulberilor de pastel. Bastona ele sale electrice - cum numea Degas pastelurile - pure ca un nor de lumină sau ca un curcubeu ating cu tandre și suprafața de carton ca și cum ar fi o respirație din adâncurile inefabile ale ființei interioare. A văzut în copilărie vase de lut cu niște spirale și romburi misterioase, le-a pictat și a aflat apoi că se întâlnesc cu celebra cultură milenară a Cucutenilor de pe dealurile din vecinătatea satului Corni. Modelează formele cu prietenia unui înelept ce se înclină odată cu ciutura unei fântăni, coboară în sine și ne restituie povestea culorilor ce pudrează chipul timpului și al omului. Relația dintre cei doi artiști s-a construit prin dragoste și respect față de artă, valori comune și o înaltă prietenie. Numai astfel se pot explica performanțele individuale ce și-au așezat definitiv în spațiile frescului. Prezența lor la Iași, regal în ordine estetică, constituie un reper axiologic marcat de noblețea harului și generozității intelectuale...

Două repere artistice

Gherorghe MACARIE

În ciuda diferențelor firești de viziune cromatică, cele două profesoare-pictori, Ofelia Huțu și Maria Boz, participante la expoziția din cadrul Casei Corpului Didactic se întâlnesc și evoluează sub semnul acelorași repere ale vieții lor profesional-artistice.

Ambele s-au format în cadrul aceleiași instituții – Academia de Artă “George Enescu” din Iași, amândouă impresionându-se prin numărul expozițiilor personale sau celor de grup și colective; sunt manifestări în care aproape de fiecare dată ambele au fost recompensate prin numeroase premii și distincții, diplome de excelență – din afară și din străintătate. În consecință integrarea lor în cadrul unei uniuni de creație (UAP) a fost – indiscutabil – una meritată. Ambele – cadre didactice, au în ele – și una și alta – să releve frumosul nu numai în procesul instructiv – educațional ci și creându-l – ele însele.

La capătul unei laborioase activități artistice certificate de numeroasele sale expoziții (începând cu 1976 expune anual, din 2000 se succede, până în anul curent în același ritm, personalele artistice – presa consemnând uneori și câte două – trei expoziții pe an), artista ne face părtași la o expoziție – sinteză.

Fantome eminesciene, Vis de noiembrie, Anotimpuri, Simfonii cromatice, Ritmuri atemporale, Autumnale, Noaptea crizantemelor, Timpul, La joie de la couleur (Galeriile primăriei din Saint Pierre Les Elbeuf) sentimente vizualizate – sunt parte din titlurile – generice de expoziții dar și coordonatele unei sensibilități.

Deși nu ocolește portretul, peisajul este prioritar. Ultimele expoziții au impus un artist matur care și-a definit pe parcurs, dimensiunile unei viziuni plastice, tehnicile dar și “genurile” preferate. Între acestea din urmă peisajul va fi majoritar. Este nu numai o prioritate numerică ci și una valorică. Este un prilej prin care artista și-a verificat și relevat calitățile și dimensiunile, specifice și definitorii, ale creației sale.

Peisajele includ, sporadic și periferic, figurile umane pentru a completa un peisaj; peisajelor însăși le revin însă sarcina explorării universului lăuntric uman, transfigurat și relevat prin lumea culorilor.

Arta compoziției, capacitatea de a organiza elementele componente ale peisajului este și ea la îndemâna artistei. Asocierea instinctului cromatic, frăgile, finalizează peisaje echilibrate. Armonia dintre linie și culoare se realizează la confluența reperului imediat cu depărtările. O. Huțu este autoarea unei compoziții deschise. O lizieră de pământ, marginea unui sat sau cea a unui fundac urban, delimitează intimitatea configurației unui sit – de regulă integrat unei nemărginiri, năzuind spre orizont dar și dincolo de acesta. Echilibrul între cele două entități, între apropiat și depărtat, se realizează firesc; mai mult el se desvârșește la modul similar – între cadrul natural și adaosul artificial al construcției umane. Vocația artistei este una integristă.

Un zid roșu și un acoperiș la fel prin contur și personalitate alături de un copleșitor – verde, al coroanei unui arbore; devin elemente de echilibru compozițional dar și parteneri ai celor două culori complementare. Nimic spectaculos în peisajele artistei. În amical parteneriat dar și în înfruntări contrastante culorile se asociază sau interferă în aceleași acorduri surdinizat-muzicale.

Același număr impresionant de expoziții în palmaresul Mariei Boz. Absolventă ca și precedentă a aceleiași instituții este și de învârmânt artistic, cadru didactic preocupat în permanență de aprofundarea specialității – ca profesor dar și în calitate de creator – pictor, aspirațiile care au îndrumat-o spre însușirea unei a doua specialități – de altfel adiacente și complementare activității sale (urmând cursurile Facultății de Psihologie) expozanta are la activ, încă din 1984, numeroase expoziții personale și participări la cele de grup și colective, în Iași și București dar și în alte orașe și din afară de țară.

Lucrările artistei acuză o notă mai pronunțată de modernitate, autoarea lor abordând o viziune accentuat-simbolică a peisajului. Depinde o mai veche accepție, tradițională, a culorii autoarea reevaluează energiile cromatice în direcția organizării lor impresioniste sau în acorduri mai grave – expresioniste. Tu ele însăși și devin gestuale sau uneori capătă configurația fauve.

Este vizibilă preferința pentru spațiile mult extinse – autoarea prinde rigurile mai vechi, îndrăgite ale peisajului, în favoarea unor soluții mai apropiate contemporanității. Marine – întinse spații lichide pierdute în orizont – peisaje exotice vibrând la aceeași dimensiune a infinitului deschid inedite perspective, punând la încercare, nu fără succes, originalitatea artistei.

Expozantele oferă pictura a două profesoare, unificând fiecare, la modul exemplar, dubla lor ipostază – didactică dar și creator-artistice.

Trienala Internațional de Art Textil **TEXPOART-2011** Jonc iuni culturale

Miruna HA EGAN

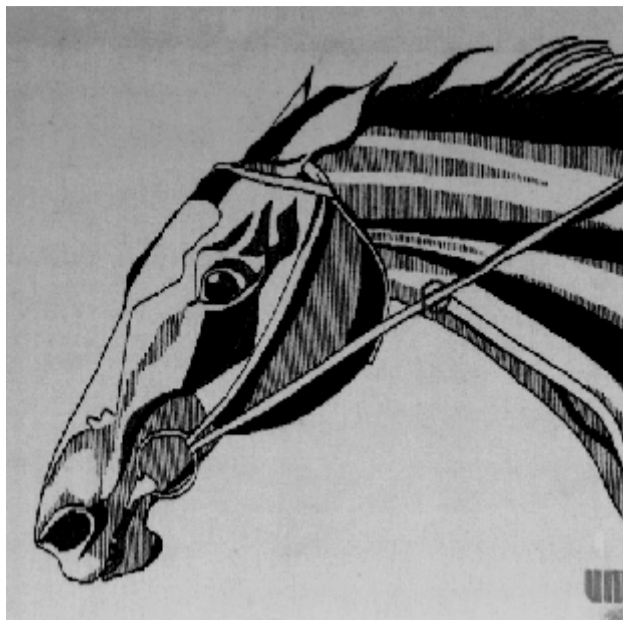
F r îndoial , în zilele noastre există o adev rat fascina ie pentru ierarhiz ri, clasific ri, numerot ri, existând chiar i un top al topurilor de orice fel. Dar iat c în cazul Trienalei Internaționale de Art Textil **TEXPOART** acest principiu nu se aplic , i poate c i aceasta poate fi o explica ie a succesului de care se bucur manifestarea. A adar, pe simezele galeriilor de art "Cupola" i "N. Tonitza" din Ia i pot fi admirate 85 de lucr ri de art textil , provenind de la arti ti consacra i din 20 de ri, printre care SUA, Canada, Japonia, Turcia, Fran a, Italia, Germania, Finlanda, Danemarca etc. Conceptul expozi iei? "F R CONCEPT!" - adic libertate total în exprimarea plastic , f r impunerea unor surse de inspira ie sau a unor tehnici de transpunere. De aici, evident, rezult i aspectul democratic al renun rii la orice ierarhizare, imposibil i inutil în prezen a unei asemenea diversit i, singurul criteriu de selec ie fiind calitatea.

În condi iile actualei globaliz ri, ce face s planeze asupra tuturor pericolul uniformiz rii, arti tii recurg tot mai mult la experimente personale, singura solu ie ce-i individualizeaz . Artele textile au, în acest caz, un atu, provenit din marea diversitate de materiale i tehnici, ce

permit abord ri inedite. Tocmai lipsa impunerilor în materie de tematic i transpunere creeaz oportunitatea pentru arti ti de a- i expune o serie de experimente de atelier, extrem de interesante, ce altfel ar fi r mas necunoscute publicului.

Astfel, în cadrul Trienalei sunt prezente o serie de surse de inspira ie cum sunt: teme ce aduc omagiu naturii, preponderente în cazul arti tilor din rile Nordice: Maire Koivisto (Finlanda) cu a sa "Niagara", Marita Lappalainen (Finlanda) cu "Fructe de p dure", Baiba Ritere (Letonia) cu "4 - Trunchiuri de mesteceni"; preocuparea pentru sugerarea corporalit ii umane cu mijloace textile, ca o constant a arti tilor din Turcia: zcan Uzkur -

"Fiberman", Sevda Demir Parlak - "Nü", Cemile Tuna - "Felt woman". Din Japonia au venit o serie de lucr ri remarcabile, obiecte textile cu o tematic abstract : Ishii Kakuko - "Musubu", Toshie Takahashi - "Bon voyage, the Love", Noriko Narahira - "Remains of moonlight". Artistele din Cehia propun o serie de quilt-uri cu mari efecte de pre iozitate, jocuri subtile de structuri ce au la baz inspira ia din via a cotidian (Jana Haklova - "Mamografie").

La capitoul modalit ilor de transpunere, se constat o multitudine de direc ii i tendin e, ce vin s argumenteze infinita capacitate a textilelor de a se metamorfoza. Pot fi admirate în acest sens, lucr ri realizate în tehnica tapiseriei haute-lisse (Ulrikka Mokdad - Danemarca - "Flying without wings", Christine Sawyer - UK - "Nimbus", Ana Maria Rugescu - România - "Ritm tropical") dar i experimente personale asupra texturilor (Brigitte Amarger - Fran a - "Black textile sculpture", Irene Anton-Germania - "Inside-outside"). Broderia î i etaleaz delicate ea în lucr ri de mare fine e: Dani Tambour - Belgia - "La boîte au col noir", Amanda McCavour - Canada - "Hands", Marius Lucian Miclea - România - "Arcade". Obiectele textile, ca expresie a unui demers ludic, puncteaz expozi ia: Ishii Kakuko - Japonia - "Musubu", Henryka Zarembo - Danemarca - "We know", Lisa Reichmann - Germania - "Kokoon", Cornelia Brustureanu - România - "L ut ".

Prin matlasaj, înf urare, cro etare, prin pictur liber i batik, prin drap ri i între eseri, prin toate aventurile firului i texturilor se ob în lucr ri de art textil ce sfideaz timpul i

transced decorativismul pur, uimind în numele unei satisfac ii estetice inedite.

Din România au participat arti tii din principalele centru universitare, nume de referin în artele textile autohtone: Ioan Deac, Nicolae Zîmbroianu, Zoe Vida-Porumb, Rodica Banciu-Regep, Daniela Frumu eanu, Miruna Ha egan,

c rora li s-au al turat nume din tân ra genera ie: Marius Miclea, Cristina Hîr escu, M d lina Vieriu, Ecaterina Marghidan, Corina Baci, Arina Muntean etc. Cu această ocazie a devenit vizibil sincronizarea arti tilor români la tendin ele interna ționale, atât ca surse de inspira ie cât i ca modalit i de expresie plastic în transpunere.

La o prim analiz frapeaz impresia de jonc iune - geografic , dar i ideatic . Dincolo de hotare i v mi cercul ideile, concep iile, sursele de inspira ie. Omul, natura dar i medita ia filosofic fac parte din back-ground-ul temelor tratate pe mapamond. Nu vom ti niciodat dac delicatele mâini brodate de Amanda McCavour din Canada se es una pe alta, sau se de ir , într-un efect autodistructiv...Sau dac piesele din fetru cusute împreun de Susan Tuckett din Anglia ne consoleaz ori ne încurajeaz , sub titlul "All is not lost" (Nu e totul pierdut).

În mod clar, nu se mai poate discuta azi despre o lucrare de art textil f r referiri la tehnica de realizare, deoarece, de cele mai multe ori, artistul porne te de la o tehnic de baz pe care o îmbog e te i o particularizeaz într-o manier unic .

Textilele artistice nu mai sunt demult nici facile, nici strict decorative i, cu ajutorul noilor tehnologii, câ tig în expresivitate, deoarece li se asociaz noi materiale, ce dau na tere la noi tehnici, într-un carusel ame itor, nesfâr it...

Mai mult ca niciodat , arta textil iese din parietal, cap t relief pân la tridimensional; decorativul, asociat în mod tradi țional acestei arte, se retrage discret din ecua ie, l sând loc acelor parametri ce caracterizeaz artele vizuale de azi. Numeroase lucr ri, de i de dimensiuni medii, au o real component monumental , prin propor ii i prin dozarea efectelor de pre iozitate specific textil .

Organizat sub înaltul patronaj al UAP - Ia i i al Universit ii de Arte "G. Enescu", Trienala Internațional de Art Textil **TEXPOART** - (edi ia a II-a) înregistreaz un salt calitativ fa de edi ia anterioar , ca num r de participan i dar mai ales ca valoare a lucr rilor expuse. Eveniment unic în România, Trienala **TEXPOART** înlesne te o adev rat jonc iune a culturilor, reunind la Ia i viziuni artistice de pe trei continente care, dincolo de originalitatea formulilor personale de expresie, au în comun profesionalismul i maturitatea artistic .

Print Multicolor reprezintă raportul ideal între profesionalismul oferit de experiența celor 15 ani de existență și interesul permanent pentru inovație și tehnologie.

Tipografia acoperă o gamă largă de servicii din domeniul tiparului de carte și ziar, toate prestate sub semnul excelenței și al respectului față de clienți.

SERVICIILE TIPOGRAFICE COMPLETE
Str. Bucium Nr. 34, Iași, Tel: 0232.211.225, Fax: 0232.211.252
office@printmulticolor.ro, www.printmulticolor.ro

O c l torie prin Ierusalimul Celest

Emilian MARCU

O c l torie, fie i prin intermediul c r ilor, într-o lume de sacralitate este mai mult decât o ans cu totul special . Sar o c l torie prin *Ierusalimul Celest* este i mai binevenit în asemenea clipe când întreaga cre tin tate se preg te te s s rb toareasc na terea lui Iisus Cristos, cel care urma s schimbe din temelii evolu ia omenirii, cel care prin sacralitatea sa creeaz , de fapt, o lume nou . Acest miracol ni-l prezint prin cartea sa, scriitorul b c uan, Doru Ciucescu, această lume sacr , în care, prin cartea sa puterm s p fim mai ap roape de inima cre tin t ii.

Cunoscând, aproape întreaga activitate de prozator, i mai ales de povestitor a lui Doru Ciucescu, pot spune c una dintre cele mai mari cali i ale scrierilor sale este frumuse ea narativ , stenicitatea ce se degaj din povestirile sale i latura moral-educativ cu care tie s - i împlinesc fiecare pagin . Cititorul este f cut s cread c dup lectur este un real participant prin lumile atâta de diverse pe care le descrie autorul, prin locurile, altfel greu accesibile, pe unde Doru Ciucescu, cu elegan tie s -l plimbe, asemenea unui „cicerone pasionat”. Împ timit de confesiune, din dorin a de a relatea, „filmic” i cu un mare lux de am nunte extrem de interesante, tot ceea ce crede el c ar putea s incite cititorul, s -l provoace la imagina ie dac nu la curiozitatea de a deveni el însu i un c l tor, s vizioneze cu ochiul s u minun iile lumii pe care prozatorul reu este s le extrag de-a lungul timpului. Doru Ciucescu, universitar de tiin e exacte tie s condenseze imagini de o frumuse e fermec toare, în c r ile sale, i adesea, cum este cazul acestor „str luciri diamantate” s le insereze cu citate, mai ales din Biblie, citate care vin s completeze dar i s definitiveze o lume în care ar trebui s p trundem cât mai des cu putin , desigur, citind i recitind c r ile sfinte despre cre tinism. Nu face excep ie de la această regul , a a cum am spus, nici excelenta carte „Str luciri diamantate în Israel”, carte care redau, cu mult talent. secven e de la locurile sfinte, locuri înc rcate de taina divinit ii, locuri pe unde a tr it i a f cut minuni Iisus Hristos, locuri din ara-Miracol, cu Ierusalimul Celest. Dar Doru Ciucescu nu erse doar un „fotograf” de imagini pe care apoi le transpune într-o carte ci un fin analist al fenomenului religios care pledeaz , în paginile scrise, pentru pace i în elegere, pentru o bun convie uire între semin iile de pe p mânt, chiar dac dogme i principii le despart. „O carte despre pace, prietenii i prietenie, despre omenie, despre „poruncile” ce trebuie urmate în vederea zidirii celei mai bune dintre lumi...” spune Calistrat Costin în cuvântul s ce înmso e te această carte, el însu i un bun cunosc tor al melegurilor descrise de Doru Ciucescu. i, dup lectura acestei c r i, „Str luciri diamantate în Israel”, mi-am dat seama c autorul chiar asta este, aici i în celelealte c r i ale sale, c r i care contureaz un interesant profil de scriitor. El este, cu adev rat, un împ timit al comunic rii, pentru c a a consider comunicarea, o mare ans de a cunoas te, de a ne cunoas te i mai ales, de a ne re-cunoas te într-o lume ce tinde s fie tot mai fracturat , tot mai bântuiut de orgolii i de „orbiri” în fa a frumuse ilor reale. Fie c este vorba de Ierusalimul din această carte, fie de locuri i oameni deosebi i din Rusia siberian , descris într-o alt carte, fie c este vorba de Casablanca i lumea arab , cu întreg spectaculosul ei, fie de alte locuri pe care le-a prezentat în c r ile sale, Doru Ciucescu le ansambleaz , ca pe un mecanism teribil, cu fiin e umane, ele însele bune comunicatoare i urm re te cu asiduitate latura uman , latura de dreapt i bun convie uire, de în elegere fratern , de prietenie. „Nihil sine Deo” este motto-ul ales de autor, cu mare intui ie, pentru c acolo, în Tata sfânt , nu po i fi în afara lui Dumnezeu. Str lucirile diamantate pe care Doru Ciucescu le pune în valoare prin această carte cap t cu adev rat str lucire, mister i provocare spre lectur acum în preajma „Na terii Domnului nostri Iisus Hristos”, na tere care ne umple casele i suflete de bucurie, de împlinire întru cele sfinte, de întemeiere i de

rodnicie, pentru c tim cum c această na tere anual de peste dou mii de ani ne face s respir m un aer special, aerul sacru de sfin enie i smerenie, de rea ezare a lumii acolo unde i are locul.

„Str luciri diamantate din Israel” de Doru Ciucescu are menirea de a ne face aceasat s rb toare mai a noastr , mai apropiat de speran ele pe care le avem pentru via a ce va s vin , i pe care s o putem în elege, fiind, i virtual c l tori prin *Ierusalimul Celest*.

Doru Ciucescu, Str luciri diamantate în Israel, Editura Didactic i Pedagogic , R.A., Bucure ti, 2008, 108 p.

accente

Patriotismul i postmodernitatea

Aceste câteva rânduri pornesc de la credin a noastră c , în condi iile globaliz rii impuse de comunicarea i bombardamentul informa ional, *patriotismul a devenit un sentiment vetust*. Mass-media, care r mâne un instrument de îndoctrinare for ar i de domina ie în cadrul globaliz rii, evit cu metod patriotismul, grijile ei fiind, în special, extinderea kitchului i globalizarea culturii mediocre, legate ombilical de praxisul postmodern. Eminescu a folosit în câteva articole cuvântul *patriho*, nu în sensul ho iei, ci ca s numeasc un fals patriot. *Patriotard* e folosit i ast zi, desemnând o persoan ce vrea s conving c e patriot, cu o retoric goal ce desconsfir pe falsul patriot.

Cum se tie, sensul crud al cuvântului patriotism e legat de iubirea profund a unui individ fa de limba, de cultura i tradi iile poporului s u. Prin urmare, iubirea fa de patrie, de vatra în care te-ai format ca personalitate i pentru care atâ ia compatrio i i-au dat via a. Ne întreb m, în perioada în care doctrinele globaliz rii pledeaz pentru tergerea grani elor (politice, lingvistice, culturale), pentru libera migra iune i legiferarea satului planetar dac programul mondial american nu va e ua din cauza rezisten ei chiar a specificului na ional. Dac un artist se ridic dintr-o ar african , oricine a teapt de la el esen a specificului artei negre, fie el etiopian, angolez sau somalez. Dac e columbian sau rus sau sco ian, la fel. S ne întoarcem tot la Biblia noastră de toate zilele, la Eminescu: „F r îndoial exist talente individuale, dar ele trebuie s între cu r d cinile în p mântul, în modul de a fi al popoarelor lor, pentru a produce ceva permanent”.

Este destul de evident c ac iunile globaliz rii dezvolt o filozofie a praxisului ce are în vedere doar prezentul cu elementele unei râvnite ataraxii. Ea evit trecutul i viitorul, pulverizând *visul*, dinamitând *dimensiunea metafizic a fiin ei*. Un na ionalist e un trecutofag i un futurolog *sans peur et sans reproche*. El vine împotriva curentului impus de postmodernitate. De aceea, altceva era conceptul de *cet ean al universului*, impus de greci, i altceva ni se pare proiectul globaliz rii ideale al lui Matthew Arnold din secolul al XIX-lea, preluat i propagat acum vreo jum tate de secol de poetul T.S.Eliot, care considera cultura un liant al na iunilor i visa la un sincronism mondial.

Încercând s încheiem acest scurt excurs despre patriotism i postmodernitate, întreb rile noastre curg precum râul Lethe i r mân f r de r spus: cine se mai înst re te a vorbi azi despre domnitori, prin i, politicieni, scriitori, ca i despre atâ ia oameni simpli, tribuni i patrio i, în în elesul natural al vorbei, care au pl tit cu via a credin a lor în statornicie, în construc ia spiritului nostru, în cre terea „limbii române ti i-a patriei sim ire?” Unde ne sunt modelele de intelectuali de elit ai

României? S-a dus atât de repede pe apa sâmbetei lucrarea asupra con tiin ei neamului a unor Alecsandri, Kog Iniceanu, Ha deu, Eminescu, Co buc, Iorga, Titulescu, Goga, Mateevici, Mircea Eliade, Noica, pentru a da doar câteva nume? Când, f r influen e, f r cli ee, f r lozinci obosite i pref c torii de duzin vom fi noi în ine?

Mitul universului fic ional

De vreo dou mii de ani încoace, mitul C r ii sufer argument rii i îmbog iri nea teptate de sensuri. Astfel, *Cartea* este memorie salvat , timp încremenit în pagini, mic ordine în haosul devastator, depozit de sensibilitate i fic iune care ne deta eaz de real, o realitate între o lume lipsit de sens.

Prin anii '80, o revist bucure tean îmi solicita s r spund la o anchet , în care una dintre întreb ri suna astfel: „Ce v nelini te te mai mult: absen a sau prezen a c r ilor?”. A fost un moment în care, tân r fiind, am gândit mai mult la universul fic ional ca la o salvare. Alt dat , problema se punea a a: „Numi i cele zece c r i pe care le-a i lua cu dumneavoastr dac a i fi exilat pe o insul !”. Prin urmare, câteva c r i esen iale spiritului, care s in de cald i singur tate.

Mallarmé a visat toat via a lumea ca pe o carte, cu fiecare pagin unic . Dup Borges, lumea e o bibliotec , o bibliotec Babel, con înând acelea i contradic ii ca i lumea real , fiecare pagin fiind sublimarea ideal a activit ii spiritului. *Cartea de nisip* a lui Borges nu se poate deschide niciodat în acela i loc. Dar bunul argentinian merge mai departe, spunându-ne c Universul însu i este o Carte. i chiar mai departe: „îmi imaginam *Paradisul ca un fel de Bibliotec*”.

Construit ca obiect din t bli e de argil ori din piele de capr sau din nylon, din hârtie din plastic sau din ecranul Internetului, *Cartea* r mâne înc pentru această lume un mit referen ial. De altfel, ea, *Cartea* (acest „refutacion del tempo”), chiar dac imperfect , e singura leg tur între finit i infinit i, într-un fel, ea face parte din iluzia universal de echilibru.

Elitist sau populist , con înând esen e ale spiritului, lucrarea sa întru frumos i bine sau, dimpotriv , gre ite, p tima e ideologiei, *Cartea* r mâne indispensabil lumii. „Teme-te de omul unei singure c r i!” – se spune – indiferent dac e vorba de *Biblie* sau *Hamlet*, ori dac e vorba de *Mein Kampf* sau *Lumina vine de la R s rit*.

Exist i mitul C r ii ca alinare, ca prieten / tovar de singur tate. i nu-i de mirare c bunicii no tri au purtat în rani , în cele dou r zboaie mondiale ale secolului care tocmai s-a încheiat, citind în tran ee, în r gazul dintre dou lupte, în special *Biblia* i cartea de poeme a lui *Eminescu*. i cine nu tie de c r ile care au influen at sau au schimbat destine! Poate faptul c poemele mele sunt un fel de rug ciuni de chilie, de oscila ii între îndoieli i iluzie , de mesaje disperate (un fel de „bouteilles a la mer”) se datoreaz i lecturilor repetate între unsprezece i cincisprezece ani, a c r ii *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe.

Indiferent în ce form va fi *Cartea* în vremile ce vor veni, indiferent cât se va caria mitul de care vorbim, s încheiem această scurt aser iune a noastră cu zisa unui interbelic român. *Vom fi tineri, atâta vreme cât vom putea ine în mân o carte!*

Daniel CORBU

bra e încrucișate (12) La mulți ani!

Adi CRISTI

Luna decembrie este ultima ansă a anului de a mai salva ceea ce s-ar mai putea salva din destinul celor 365 de zile. Avem sau nu avem ansa de a spune că am avut un an bun sau ne ansa de a constata că anul pe care îl vom termina a fost unul dezastruos. A fost un an care ne reprezintă sau unul de-a dreptul străin de tot ce ne-a făcut străim până la ultima secundă. Indiferent de cum ne-a mers anul acesta, înspre ultimele bătăi de ceas, ne înarmăm cu speranță că poate la anul ne va fi bine. Poate Noul An s ne aduc ceea ce nu a reușit să ne dea acesta din care mai avem de trăit „o ultimă sută de metri”. Chiar dacă cei care au această capacitate de a privi retrospectiv nu sunt la prima experiență de acest fel, de fiecare dată *ne trimitem clipa* prin care încercăm să țigim ceea ce nu am reușit să obținem pe parcursul întregului an. Ne place să dăm crezare spusei că „speranța moare ultima”, uneori chiar și după moartea noastră.

Luna decembrie, poate și de aceea, este *luna cadourilor*. Una în care, mai mult ca oricând, oferim și primim daruri sau doar dăruim celor de lângă noi oansă la bucurie.

În astfel de momente, pentru o parte din noi, bucuria celor care primesc este, la rândul ei, mult umirea noastră de a-i vedea bucurându-se. Este un sentiment mai rar, dar el totuși există.

Luna aceasta, decisiv întru dăruire, este, înainte de toate, luna în care speranța se numește *Na terea lui Iisus Hristos*. Din acel moment fiecare din noi are sistemul de referință consolidat pe morală și credință. Într-o astfel de conjunctură grea eala ajunge să fie limitat în timp și spațiu, identificându-se chiar o anumit amor eal ar ut ilor diurne.

Gesturile intransigente, neierte toare sunt înlocuite cu o mare clemență, cu acel dans lasciv al iertării, al trecerii cu vederea, al „închiderii ochilor”. Putem sesiza starea de concordanță și în elegere,

întru milostivire. Avem din ce în ce mai multe motive de a ne identifica cu evenimentele adunate de istorie în luna decembrie. De la regina noastră ca neam, datorată zilei de întâi decembrie, la regina demnității noastre, întâmplat pe un 22 decembrie (astăzi din ce în ce mai hult și mai împins în ridicol) și până la Na terea Fiului Domnului, din Ajunul Crăciunului, încercăm să ne construim un alt fel de a fi, o nouă identitate prin intermediul creștinismului și avem acces la iertarea păcatelor.

Se spune că în decembrie oamenii devin mai sensibili, mai atenți, mai îndepărtați de greșelile diurne datorate, în primul rând, reacțiilor imediate la provocările realității. Devenim mai reținuți, mai atenți, mai pașnici, mai credibili în ceea ce privește capacitatea noastră de a ne dezvolta compasiunea ca o reacție firească la toate suferințele de care suntem înconjurați.

În decembrie reușim să ne apropiem mai mult de iubire, de compasiune. Reușim să fim atenți la suferințele semenului, mai mult decât la bucuria noastră.

În tot în această lună, acum 28 de ani a murit Nichita Stănescu. A murit poetul care a reușit să se împrietenească într-atât cu necuvintele, încât cuvintele sale ne-au pus pe suflet poeme, cum se mai pun pe răni bandajele sterile. A murit din nepriceperea noastră de a-l proteja și trăiască mai mult decât noi, căci era singurul care ar fi meritat acest lucru. Nichita ar fi meritat să trăiască mai mult decât reușim acum să trăim, noi, restul, cei care i-am rezistat morții lui. Între timp, ne-am cățigat libertatea, ne-am cățigat dreptul de a fi demni sau dreptul de a avea această ansă. În lipsa lui, parcă nimic nu mai are această strălucire pe care el ar fi dat-o suferinței noastre. Moartea lui Nichita în luna în care s-a născut Iisus poate fi în eleasă, în ultimii 28 de ani, ca fiind o compensație pe care a plătit-o limba română, limbii universale a iubirii. *„Alergam atât de repede, încât mi-am rămas un ochi în urmă, / care singur m-a văzut / cum mă subțiam, / dungă mai întâi, linie apoi... / Nobil văd străbătând nimicul, / rapid parte neexistând / traversând moartea” (Finish).*

Acolo ne vom întâlni totuși după marea iertare, ce nu poate decât să anunțe marea înfrângere. În fața

Manuscrisul de la Înviere

Horia ZILIERU

„Alaltăieri”

Strein de tine orb ca o fântână în care Cerul nu se mai arată treci prin limbaje organelor secrete Roz. Vocile amăn

în arcu-întins vibrarea de sgeată femeia Dac încordându-l până ies muni surzi din lacrima păgân. Dar vede pe Troi ridicat

îngemnatul chip la înstelare aude spasmul pietrei anxioase: monadă în zidire de altare.

Blestemăcut/neînchinat oase-n mormântul muzical visând cupole îmbrăc umbra Anei lui manole

lunii decembrie suntem mult prea mici ca să mai conteze cine trece primul linia de sosire. Totul este simț treji, și avem capacitatea de a ne roști clar și inteligibil numele și prenumele, precum și scopul cu care trecem pe celălalt mal al Styxului. De data aceasta nu mai înțelegem cu promisiunile neonorate. Dincolo de luna decembrie nu mai există iertare. Există un Nou An care ne ridică în picioare, imediat după „a doua zi”, pentru a se oferi trecerii, a a cum ni se mai oferă ansa de a mai fi un an împreună. Există o parolă care ne deschide toate sufletele, o parolă care ne apropie unul de celălalt, fie că suntem prieteni sau dușmani. Spuneți după mine: „La mulți ani!” și totul va fi bine.

Caravane culturale și concerte cu bătrânii făreroși

Ionel BOSTAN

Creșterea vizibilității valorilor culturale române în lume constituie scopul principal al activităților desfășurate de ICR.

Unul dintre obiectivele importante ale strategiei ICR, tradus în activitatea Direcției Români din Afară, îl reprezintă acordarea asistenței culturale și identitare pentru românii din afară. Grupul intercuprinde aproximativ 10-12 milioane de persoane, care trăiesc preponderent în rile limitrofe României.

Cei mai mari „ambasadori” cultural-artistici: prof. dr. Grigore Leș din țara Lupului și Ovidiu Lipan din Ric.

Activitatea Institutului Cultural Român începe să fie vădită ca o modalitate complementară de atingere a obiectivelor strategice ale României, alături de inițiativele externe de factură politică și economică. Lectura textului referitor la fundamentarea solicitărilor de buget pentru 2012 (151 posturi normate și un necesar total de fonduri cifrat la 44,2 mil. lei) reflectă pe deplin acest lucru.

Dintre multele obiective fixate, doar asupra câtorva dintre acestea dorim să ne oprim. Primul se referă la „Burse pentru jurnaliști culturali”. Acest program își propune promovarea fenomenului cultural românesc în presa străină. Astfel, ICR acordă burse jurnaliștilor străini care vin cu proiecte de lucru vizând România și cultura română.

Un alt obiectiv vizează „Publicațiile susținute de ICR în afară de țară”. Amintim că începând din anul 2005, ICR finanțează, prin Direcția Români din Afară, apte publicații culturale în limba română din Basarabia: *Clipa*, *Contrafort*, *Destin Românesc*, *Limba Română*, *Semn*, *Sud-Est Cultural*

și *Munchhausen*. De asemenea, ICR susține și apariția unei publicații românești în Ucraina: *Glăsur Bucovinei*.

În anul 2012, Direcția Români din Afară realizează derularea unei serii de programe culturale destinate comunităților românești din vecinătate, dar și din diaspora, cu un impact major pentru zonele în care se vor desfășura. Programul se adresează comunităților românești din apropierea granițelor - zonele „defavorizate”, dar de vierezonanță etnică. În această privință, ICR și-a propus:

Organizarea caravanelor culturale în comunitățile românești din Ucraina (Sudul Basarabiei, Transcarpatia/ Maramureșul istoric și zona Cernăuți) și Ungaria (Jula, Micherechi, Batania, Chitighaz etc.). Proiectele constituie o continuare firească a celor inițiate în anii anteriori și se înscriu pe coordonatele lingvistice (cursuri, cercetări, conferințe științifice, dezbateri publice, lansări de carte) și muzicale (festivaluri, concerte de Ziua Națională a României etc.).

Aducerea în actualitate a tezaurului tradițiilor românești din vecinătatea României, proiectul urmărește punerea în valoare a patrimoniului cultural românesc din jurul granițelor - graiul, datinile și obiceiurile locale, identificarea valorilor care le definesc și cercetarea lor interdisciplinară, precum și mediatizarea lor în România și în rândul comunităților românești de pretutindeni. Va fi susținută prezența ansamblurilor folclorice și a meșterilor populari din Valea Timocului (Serbia), Republica Moldova, Ungaria, Ucraina și Bulgaria la festivalurile, târgurile, expozițiile organizate de Muzeul Țăranului Român din București și de alte muzee din România.

Organizarea atelierelor practice de pictură religioasă la recent inaugurata și sfințită Biserică de la Hagi-Curda (Ucraina - Sudul Basarabiei).

Desfășurarea cursurilor de perfecționare pentru cadrele didactice care predau dialectul aromân în Albania, Bulgaria, Republica Macedonia, Grecia și România (ediția a II-a).

Organizarea turneului „Aromânii și muzica lor”, susținut de Ovidiu Lipan din Ric, Stelu Enache & Band, la Metovo (Grecia), unde anual are loc un mare festival al aromânilor, și Bruxelles. Aici, Grigore Leș va concerta alături de grupul bătrânilor făreroși din Cogeașca.

Pentru 27 martie - Ziua Unirii, în contextul celebrării a 94 de ani de la Unirea Basarabiei cu România, se are în vedere organizarea unui amplu program cultural la Chișinău, similar celui organizat cu ocazia Zilelor Culturii și Limbii Române.

În fine, deși lista nu a fost epuizată, urmează să se organizeze Festivalul Cultural „Zilele Basarabiei”, realizat în colaborare cu Organizația Studenților Basarabeni din București, Timișoara, Galați și Iași. Amintim că festivalul este pe cale de a deveni o tradiție și este cel mai important eveniment al studenților basarabeni din România.

Apoi, nu este uitată nici Ziua Limbii Române pe ambele maluri ale Prutului, la aniversarea a 24 de ani de la trecerea la grafia latină în spațiul de dincolo de Prut (31 august), ICR propunându-și organizarea unui maraton muzical la Cahul, în Piața Horei.

C r i de top Calendar poeticesc

Emanuela ILIE

În prag de scriitori, inaugurez seria nouă a rubricii vechi găzduite, generos, de „Cronica” ie ean (oficial, din acest număr, „la ul poetic de azi” devine „C r i de top”) cu semnarea celei mai recente c r i care poartă semnătura lui Cristian B dila : *Calendar poeticesc. Două sprezece poame&poeme în acrostih culesc i colorate de Cristian B dila*, a sezonate foto/grafic de Liliiana Grecu, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2012. O apariție editorială, trebuie să-o recunoșc de la început, cât de poate de inedit (dar, paradoxal, cât se poate de potrivit) i cu personalitatea inconfundabilă a autorului ei, i cu „personalitatea” aparte a lunii în care apare!. Aceasta, cu toate că formele anterioare ale c r i i (*Calendar poeticesc* a luat naștere acum câțiva ani, a fost promovată, ca o parte din sine, în realitatea virtuală i chiar prezentată ca atare, de editura LiterNet, în 2009), m-a avertizat asupra formulei aparte produse de plurivalentul scriitor. Practic, produsul – realizat prin strânsăniile combinate ale poetului Cristian B dila i ale artistului grafic Liliiana Grecu – se prezintă chiar ca un calendar de perete, a adăruș respect întru totul promisiunea lansată în titlu. Firește, pe fiecare fil calendarier putem descoperi câte un poem în acrostih dedicat lunii respective, dublat de câte o fotografie (excellent!) raportată fie la specificul sezonier, fie la specificul actualității noastre recente. În total, treisprezece poeme (celor două sprezece luni ale anului poetul adărușându-le – cu umor justificat patern! – o a treisprezecea, decembrie, spre bucuria celei mai mici destinatară a calendarului, Irina).

În ton cu propriile opusuri scripturale, expuse adesea în epitextele scrise (interviuri, textele de escortă ale unora dintre c r i ile de poezii mai vechi – a se vedea în special *Serafita: concert pentru harp i ghilotin*, Curtea Veche, București, 2009, respectiv *Peisaj cu maimu i înger*, Zim i. *Scrisori apocrife ale lui Archibald de la Cruz*, Limes, Cluj-Napoca, 2011) ori lansate în mediul spectral, i poezia de față a lui Cristian B dila se refuză, principial, oricărui tentative de afiliere la o grupare, sectă ori pseudo-coal poetică de azi. (Doar în treacă se ține spus, pentru autorul *Antimanifestului suprarrealist ortodox*, „literatura programată e sortită din start mușcăturii”, iar „scriitorii grupatori”, suspecți din varii motive, nu pot compune decât un „produs cu termen redus de garanție”, spre deosebire de scriitorii autentici, cei care „cred cu fanatism în fiecare cuvânt aternut pe hârtie sau culesc pe ecranul ordinarului. Crede în absolutul fiecărui vers...”). Ceea ce nu înseamnă că autorul *Calendarului* nu are maeștrii. Dimpotrivă. Doar că maeștrii pe care cititorul poeziei lui Cristian B dila îi poate recunoaște cu relativă ușurință trebuie căutați în altă parte. Nicio surpriză, din acest punct de vedere: autorul versului „Eu am greșit, născându-mă, doar veacul i despăria în silabe” (versul ce încheie poemul de *Martie*) mai crede, cu aceeași ardore vecin cu fanatismul pe care i-o cunoaștem din opera tiifcă, în tradiția poetică de cea mai bună calitate. O tradiție pe care un autor de azi este liber să o resusciteze oricând, trecând-o însă, obligatoriu, prin filtrul unei ironii benigne, în principiu valorizatoare. Nici nu este de mirare faptul că, atunci când este provocată să prezinte poezia (ceea ce s-a întâmplat, bunăoară, în cursul ultimei sale întâlniri cu ie enii, găzduit de librăria Orest Tafrali, în seara de 7 decembrie a.c.), Cristian B dila îl amintește, dintre poezii fondatori care au transformat radical limbajul liricii europene, pe T. S. Eliot. Or, una dintre lecțiile excelentului critic i autor de poezie sună astfel: un poet bun „împrumută, de obicei, de la poezie i îndepărtați în timp, strâns ca limbă sau deosebi i ca interese” (*The Sacred Wood...*). Exact la fel procedează scriitorul nostru, unul dintre puținii autori care i i mai amintesc cu nostalgie restauratoare de viziunea primordială asupra poeziei ori de funcția ei esențială – „Poezia înseamnă viziune, dezvăluire (*apokalypsis*)”; „Poetul crede în Poezie ca în Dumnezeu cel Întrupat i în Dumnezeu cel Întrupat ca în Poezie”; „Originea i fructul poeziei este starea de grație. Biografia celui care scrie i pierde profilul egocentric i devine metaforă a lumii” – anunță, decis, *Manifestul suprarrealist ortodox* al lui Cristian B dila. Ca „tip” sau formulă poetică, fiecare text din *Calendarul poeticesc* amintește, mai exact, de primele „poeme picturale”, *carmen figuratum*, scrise în Renașterea italiană de posteritatea lor imediată (poezii metafizice din Anglia secolului al XVII-lea, între care George Herbert i Henry Vaughan) sau mai recent (William Blake, Guillaume Apollinaire, E. E. Cummings cl.) Autorul lor mizează, într-un cuvânt, pe un anumit tip de poezie concretă ce apelează la policromie, acrostih, cuvinte-valiză, plus anumite jocuri grafice, pentru a oferi i un spectacol vizual de admirat (*spectaculum!*), pe lângă uzualul corpus textual de interpretat. Pe lângă delectarea cititorului, poetul intenționează prin urmare intensificarea atenției acestuia în fața fiecărui microunit i textuale: „Mai bine s năi ori mai bine s năi/ Atăta ferice cât încapă într-o adiere devânt într-o revărsare deapă.../ Intrați ca unicornul sub pielea catifelată a lunii mai” (*Mai* – luna rotunjită, natural, în mai multe nuanțe

de verde i roșu, pe lângă negrul obișnuit al literelor).

Evident că, la o lectură mai atentă, textele din *Calendar...* nu se dovedesc doar rodul unei predispoziții ludice i intertextuale evidente. Ele glisează, ingenios, nu numai între tradiția i modernitatea formală, ci i între temele „macro”, respectiv minimalismul ori prozaicul cotidian, conform unei logici pe care am putea-o numi a centrifugii tematice. Pe un pretext potrivit cu anotimpul sau luna denumit în acrostih (fie el unul desprins din realitatea presupus insignifiantă ori un simbol de o însemnătate esențială pentru ritul ortodox), poetul brodează mai multe teme identitare, existențiale i chiar estetice. Așa cum o face spre exemplu în delectabilul acrostihul *Decembrie*: „Dorm dus toată luna decembrie/ E moină i zilele-scurte/ Cad fulgii de nea. În decembrie S/ E bulgăre puțtii prin curte./ Mai sună poezia la Cutare/ Bolind pe la uși, s rmanul./ Refuz să-i deschid, căci îmi pare/ E gata i cartea, i anul!”

Neîndoindu-l, Alex. Tefnescu are dreptate să declare, entuziasmat de jocurile inteligenței scripturale marca B dila: „Ce frumos se joacă un erudit”...

„ i i-ai cioplit un templu de cuvinte”

Valeriu STANCU

În de-acum cunoscuta serie „Opera Omnia – poezie contemporană”, a editurii ie ene TipoMoldova, a apărut de curând antologia *Cump nind cuvinte*, semnată de poetul Petru Andrei. *Cump nind cuvinte*. Un titlu cu evidente i premeditate conotații simbolice. A cump nind cuvinte, adică a chibzui rostirea spiritului. A o pune în cump nind, a o echilibra. A judeca, a socoti, a reflecta, a proba talentul. A rosti numai dac harul i-o cere, numai dac sufletul i id ghes. A i asuma povara acestei rostiri în care tot ce e omeneș poate fi regăsit. Dar i a înlumina plurivalențele semantice ale cuvintelor rostite i rostuite în vers.

Volumul se încheagă din poeme realizate „în dulcele stil clasic”, poeme pe care le cunoașteam din câteva volume anterioare, din care amintesc: *Floarea de jar*, *Flacăra de veghe*, *Cîntecul toamnei*, *Mierea din trestii de cuvînt*, *Poeme tîrziu*, 101 sonete i *Crepusculele de miere*. Volume apărute tîrziu, dar care au marcat, prin lungă lor gestație (unele au fost scrise cu mult înainte de a apărea), existența a creatorului unui suflet ca marea de adînc i tot ca ea de zbuciumat. Din acest punct de vedere, a putea afirma că antologia *Cump nind cuvinte* constituie un fel de autoportret diacronic al artistului. Dar ce-ar putea oare în ira despre sine un om de-a lungul unei vieți trînte întru Poezie? Păi ce altceva decît himere, visuri, năluciri, „povești doine, ghicitori, eresuri”, „minuni i superștii”? Din noianul de poeme, alese cu grijă, unele conturează din vers un portret subiectiv, dar emoționant, al poetului de la naștere (poezia ce deschide volumul se intitulează 1 iunie 1946 – data nașterii autorului, după cum însuși mărturisează în „spovedania” intitulată *Am devenit poet printr-o minune*): „Va fi, o viață, ghem de contradicții: / Păgînul sfînt i pătimaș ascet, / Va crede în minuni i superștii... // i-n clipa-aceia se născu POETUL!” i pînă la moarte sau, mai exact, pînă la credință, mîntuire, Dumnezeu. Un traseu lung, sinuos, împovărat, un fel de Golgotă în care crucea pămîntirii este Poezia, iar mîntuirea e Zborul: „Cu fărîmă i de dumnezeire, / Tîc năveci de veci tu năi s mări / i-aducînd prinos de mulumire, / Îi desfăci aripile i zbori.” (Vis torul). Povara zborului însă e greu de purtat i numai iubirea îi poate zămisli înșoitor care să-l sprijine la bine i la rău: „i-am construit un templu din iubire / Să-mi aflui, în Credință, mîntuire / i-atuncea vieții i-am găsit tot rostul.” (Voiam ca să descopăr...). Nu-i de mirare, a adăruș, că autorul nu se dezvăluie ca un epicureic ce înalță un cînt de slavă iubirii, femeii i frumuseții acesteia, un epicureic ce se bucură de „darul scump al frumuseții” iubitei, de „un vin de viață lung”, de raiul i ecoul copilăriei, de „o floare de Lumină”, de o „copilă, fată-n floare ori femeie”, de „un pumn de stele”, de greierul „ce cîntă-n strana nopții”...

Portretul acesta evanescent e plasat „într-un col de lume” fabulos, în acel col de lume care creatorului îi este dat o dată cu suferința, dar i cu mîntuirea adusă pe aripi de îngeri: „Cum mă sorb întruca / limpezii depărtări, / A pleacă odată / peste mări i ri. // Să nu tie nimeni / unde am ajuns, / Dăc tie iarba / mi-este de ajuns. // i de tie vîntul / rătăcind pe muni, / Vor veni la mine / îngerii desculți. // [...] Poate de aceea / sufletul mi-i trist / i-ntr-un col de lume / sufăr decii exist.” (Suffero ergo sum). Portretul despre care vorbeam îl închipuie „marginea singurătății”, „ipocritul cocorului”, „visul adormit pe pernă”, „lutul, apă i focul”, „puntea de lumină”, „mierea din trestii de cuvînt”, „un mac din lanul de secară”, „susurul de apă vie a vieții”... Poetul vînt de poet e „un munte de neliniții”, „înselat de slova cea divină”, e un „veinic pelerin” cu „visurice runte” e „un templu din cuvinte” sau „Poetul e o lacrimă de soare / Căzut într-o mare de durere, / E cîmp întins cu macii toți în floare / i-n trestii de cuvinte-i strop de miere. // E-n nopți senine-a cerului splendoare / i-n primăvară-i dor de înviere, / E seva care suie cu putere / În lujere suave de cocoare. // Poetul e-n mîhnire-o mîngiere, / Nădăduin binefătoare, / Balsamul ce alină tot ce doare / i candelă în nopți de priveghere. // Poetul e inscripția de rune / Lumina care-n veci de veci năapune.” (Poetul e o lacrimă...). Întru limpezirea portretului imaginări i imaginat din versuri, chipul poetului mai primește câteva tușe în Autobiografic, Cîntec de lumină, Floare de Lumină, Mulumescui ie, Doamnel, Pe un poet...

Tot cump nind cuvinte, poezia curge lin, persuasiv, nostalgic, sugestiv, cu irizări de orălitate i discret evocate învolburări împotriva datului existențial: „i a prinde / în cuvinte / toate-aducerile-aminte, / lacrimile / pe morminte; / i le-a pune / într-o carte / i-a trimite-o / mai departe; // i-a trîi, / trîi-mi-ar cartea / i-a muri, / muri-mi-ar moartea.” (A pleacă într-o ispită...). Dar i cu tainic în elegere pentru toate cele omenești ale poetului („Presoar toamna aur pe coline / Iar dinspre Nord se-anunță triste vești, / Petru Andrei ce mîlămi-e de tine / Cămbătrîneții tot naiv tu ești, // [...] i-ai cioplit un templu de cuvinte, / i-au fost strîne crime i orori, / În viața asta un poet cuminte / Iar, după ea, din nou pămînt de flori.” – Presoar toamna aur pe coline), cu detașat (auto)ironie („Fost-am i eu tînăr visător / i trîiam demult un vis frumos / Mă credeam pe-atunci nemuritor / Cămi era tot cerul luminos // Dar o fată mă chemat în „rai” / i cu „iarbă” ea mă-ispitit / Însă-n toate nopțile de mai / Ea întregul iad mi-a oferit. // Da, eram un tînăr visător / i din casănu-mi lipsea nimic / Azi n-am casă, n-am televizor / Căle-am dat pe toate pe un plic...” – Balada celui... care-am fost).

Ecourile populare, împletite cu motive culte (Esenin, Villon, Eminescu, Voiculescu, Macedonski, Stănescu) i contopite cu migală în substanță poeziei dau un farmec rafinat unor poeme cum este cel pe care tocmai l-am citat sau cum este Cîntecul eram fecior la tătă: „Cit era noaptea de lungă, / Frunze verde mărdomnesc, / Am iubit cîșmi-ajung / Dăp catcămbătrînesc. // Zilele se trec i ele, / Macii-aprîn i se sting în lan, / Unde-s dragostele mele / i cu vara de mai an?”.

A scrie astăzi poezie „clasică” i mai ales sonet i rondel – formele pe care le cultivă cu predilecție Petru Andrei – este, a zice, un risc asumat, un act de mare curaj creativ. Pe de o parte, din cauza faptului că poezia cu formă fixă poate părea veștă într-o epocă în care experimentele lirice întrec orice închipuire i permit abordări ce ar fi scandalizat lumea scriitoricească în urmă cu mai bine de un veac, iar, pe de altă parte, pentru că acela care se încumetă să pornească pe drumul de calvar al unei astfel de creații trebuie să facă față confruntării cu sonetii care au avut un cuvînt greu de spus în lirica românească: Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Victor Eftimiu, Alexandru Macedonski, T. O. Iosif, Lucian Blaga, George Bacovia, Mihai Codreanu, Zaharia Stancu, Vasile Voiculescu, Ion Barbu... Cîi dintre condeierii de azi rezistă într-o confruntare cu maeștrii celor 14 versuri? În plus, poezia cu formă fixă (poezia „clasică” în general) nu îngăduie stridențe de violență de limbaj, cațialmale, ci, dimpotrivă, este o poezie elevată, o poezie a eleganței i rafinamentului. Or, din păcate, astăzi se caută, chiar i în poezie, trivialul, vulgarul, scatologicul. Dar e un risc asumat i pentru că poezia a-zisă „clasică”, într-o măsură mult mai mare decît poezia „modernă”, se adresează unor iniiași. Iniiași i care simt orice notă falsă, orice slăbiciune, orice dezacord, orice contrafacere i le sancționează necruțitor. Dar aceasta e forma adevărată a poeziei (o dovedește i volumul *Cump nind cuvinte!*), numai abordînd-o i i poia de adevărată măsură a harului scriitoricesc, a talentului liric. Există în prezent în lirica românească o sumedenie de „în i pretin i poezii” care au publicat tot felul de inepții, de jalnice „experimente”, de greoașe obscenități pe care le numesc poezie i care nu au fost în stare să scrie o strofă sau, dacău fcut-o, au rimat „masă” cu „casă” i „dorind” cu „iubind”. A adăruș, să ne bucurăm că mai există creatori ca Petru Andrei care în poemele lor mizează pe reactualizarea valorilor autentice i perene ale scrisului, ale Poeziei, pe sentiment (nu pe sentimentalism!), pe trînsurile profunde ale sufletului. Am afirmat deja că autorul nu se află la prima experiență de acest gen (titlurile citate stau mărturie). Deci, să pînă pe uneltele pe care le mînuiește întru îndelungă lăfuire a cuvintelor, avînd de transmis mesaje clare, autorul nemănean poposit pe meleaguri bîrlădene nu ezită să se ia la trîntă cu pămînturile preconceptuale (nici cu strivitoarea moștenire din domeniu!) i propune cititorilor o interesantă, persuasivă i tulburătoare abordare a acestui gen de poezie i pretențiosă i greu de realizat (mai bine de jumătate din sumarul c r i i e alcătuit din sonete i rondeluri). Din punct de vedere tematic, poemele acestui volum se pot grupa în trei categorii: cele care alcătuiesc un portret subiectiv al creatorului, cele de dragoste – frînturi din nesfîrșitul basm cu Fe i Frumoș i Ilene Cosînzene, atît de vetust i mereu atît de proaspăt –, care închipuie un portret al Iubirii, i poemele în care meditațiile existențiale i află loc de cinste. Acestea sunt cele mai profunde, cele mai grave, cele mai persuasive i cele mai reușite ale volumului. „Setea de repaos” a luceafărului eminescian se traduce în aceste poeme printr-o neîmămurit sete de ntinerce: «În clepsidră clipele se scurg / i mă rog asemenea unui cleric, / Implorînd pe astrul Demiurg / Să-mi astîmpăr setea de ntinerce. // Printre atri i eu un pulsar / Pentru lumea care va săvină: // „Sorb în mine flăcări ce răsăruș i viez din propria lumină.” (Cîntecul nopții). Orgolios, creatorul i este suficient sie i, dar ne transmite i ideea că poemele sale nu se nutresc din ideile i din harul altora. Aceste meditații pe cunoscuta temă horatiană a trecerii anilor („Eheul fugaces Postume, Postume, labuntur anni!”) se nasc din conștientizarea subiectivă a unui adevărat obiectiv, universal valabil: nemărginirea timpului i i măsor, i i drămuie te, i i „cump năte” adîncul pentru fiecare ființă: „Cu pa i de pișă lupul serii vine / Dar ochii ce în beznătușăvad / El nu i-i mai aruncădupăpradă / Căvrea la noaptea sămăia cu sine.” (Cu pa i de pișă...). Conștientizîndu-i finitudinea, încearcă i reușește „cump nind cuvinte” s i ve nicească marea trecere, c lăuzit, probabil, de patima gîndului că-ar fi pcat că se lepede clipea cea repede ce i s-a dat! i cum ai putea săopreție asemenea lui Faust – lepădarea clipei, cum ai putea săexclami „Verweile doch! Du bist so schön” – clipă, r mîi, e atît de frumoasă!, dacănu înzîndindu-i trecerea în creație?

Cump nind cuvinte. Un volum pe care autorul (i editura!) ni-l oferă ca pe o dulce ispită, un volum ce adevărate zicerea cronicarului despre folositoarea zăbăcare cetitului c rilor.

Pagini subiective

tefania H NESCU

Motto: *ca un câine orb,/singurătatea adulmecă
locurile/ în care-a mai fost/ mîngîie/
fiecare celulă,/ o separă de miezul zilei/
de gustul metalic al nimicului*

Ia i, 17 noiembrie 2011

Gîndesc la ziua de azi ca la o poezie frîntă: mîmpinge curiozitatea s o descifrez, dar ea parc nu dore te acest lucru cu tot dinadinsul. O strbat m surprind spintecîndu-i sinuozit ile, singur , buimac , înc p înat . Pare c am uitat de gîndul meu de demult: *nu mai construiesc niciun regret/ turla bisericii din col ul pieptului/zace înclinat / ca turnul din Pisa/ milioane de celule o plîng/ nu mai am niciun regret/cui prodost?*

Ia i, 1 Decembrie 2011

Nu avem o gîndire pozitiv , nu ne iubim, nu ne respect m valorile, amplific m importan a ecului, anul m raza de lumin , pentru c vrem soarele cu totul. Nici m car nu ar fi r u dac am în elege cît trud presupune. Nu credem în altruism i devenim suspicio i dac vreunul dovede te, din perspectiva noastră , prea mult generozitate. Ne l s m purta i de val, nu ne asum m ecul i d m vina pe Dumnezeu. Putem fi oportuni ti, mecheri, grosolani, lacomi, tr d tori, ho i; am spus c putem fi. Nu înseamn c ne definesc. Din nefericire, pentru a crede în aceste vorbe, ar trebui s petrecem cîiva ani departe de tarele acestei societ i, s lu m cît mai pu în contact cu propria mentalitate (ca na iune), cu propria strategie de supravie uire (nu tiu de ce nu pot da drumul vreunui gînd care s trimi la spirit de înving tor), pentru a ne scutura de tot balastul i de milul a ezat pe aripi, spre a redescoperi esen a: frumuse ea, rafinamentul i dorin a de bine, care înc ne mai pot locui sufletele. Mi-au venit toate acestea în minte urm rînd o emisiune cu mama unui celebru actor de la Hollywood, aflat pe meleagurile noastre pentru a ajuta s racii, în special copiii, s se integreze în societate, s se trateze pe ei ca pe ni te fiin e umane cu aspira ii fire ti, la o adic . M-a impresionat cînd a amintit de ni te lucruri simple, pe care fiecare dintre noi le tie, dar nu se sinchise te s le dea vreo importan , s cread în ele: binele i frumosul; binele i frumosul pe care cet enii din nordul Lumii Noi le v d în orice minuscul victorie i chiar în e ecuri. A povestit despre b t lia texanilor contra Mexicului (Alamo, 1836), b t lie pe care au pierdut-o, to i ap r torii texani, cu excep ia a doi, fiind uci i, dar pe care au transformat-o într-un mit al curajului. A f cut apoi referire la atitudinea noastră fa de „a a -zisa revolu ie” i ne-a repro at c uit m de moartea unor oameni adev ra i. Mi-am dat seama c are dreptate, c exact a a facem; indiferent de ce credem, nu trebuie s uit m c au murit oameni curajo i, dispu i s - i pun sufletele temelie la recl direa altora, c au r mas copii f r p rin i, p rin i f r copii, iar familiile, prietenii, încerca i de o durere pe care nu avem resorturile suflete ti s o în elegem, îi mai plîng i acum, se întreb dac pentru a ne l b r a lenea, la itatea i dispre ul fa de orice valoare i-au dat cei dragi lor via a. Mi-e ru ine. Ce fel de edificiu suntem? Îmi închipui o cl dire cu un subsol murdar i puturos, în care colc ie obolanii, o cl dire cu lilieci adormi i în unghere i costume Armani defilînd pe holuri, cu lustre de cristal atîrnînd de tavane c ptu ite cu mucegai, tablouri de Renoir ascunse dup pinze groase de p ianjeni. Cred c a putea continua, îns este i a a cît se poate de clar c nu pentru un astfel de edificiu s-au pus atîi ia în calea gloan elor. Nu gîndim pozitiv, ne pierdem i firava raz de lumin care se mai chinuie s ne înc lzeasc sufletele; nu vedem frumuse ea cuiva, chiar dac este evident , impro c m venin, nu pre uim sacrificiul, scociorîm dup toate relele, între inem (dup caz, mai i savur m), prin viziunea asupra vie ii i bazîndu-ne pe spiritul gregar, sentimentul angoasant al vidului. tim despre „vanitas vanitatum”, dar nu ne poate nici m car moartea împiedica s tr im frumos, atît cît ne e dat s ne balans m fiecare pe firava lui punte. Cei care avem privilegiul, chiar în aceste vremuri frem tînde, aride i descump nitoare, de a modela suflete, ar trebui s -i îndemn m pe înv cei s vad mai întii frumosul; din ei i din al ii. Este trist, dezam gitor i frustrant pentru mine, cînd rog un pui de om s - i citeasc cele cîteva rînduri cl dite uneori, cînd exist pasiune i interes, în ceasuri bune, s aud un altul spunînd c *nu are, nu a folosit, nu a respectat, nu a în eles...* Dar partea în care are, a folosit, a respectat, a în eles? De unde oare această modalitate de a se ajuta pe sine s în eleag , s se construieasc , s reueasc ? Întrebare retoric , f r îndoială ... Realizez cît de p gubos e acest mod de a te construi, cît de anevoios e drumul schimb rii, care implic încredere, c ldur , sinceritate i generozitate; cît cazn , cît r bdare înseamn , cît de pu ini sunt cei dispu i s -l parcurg ... Totu i, e singurul pe care îl tiu i m bucur c se întimpl a al!

Pe de alt parte, sunt trist c m-au n p dit chiar azi gîndurile acestea.

Ia i, 2 decembrie 2011

Parc nu ne mai cuprinde ca în al i ani febra s rb torilor; în marile magazine, podoabele i brazii str lucitori nu mai transmit emo ie, oamenii nu- i mai ridic privirea asupra lor, copiii nu mai r scolesc printre juc rii, ursule ii vîndu i la pre redus a teapt în zadar. De i suntem destul de aproape de s rb toarea Na terii Domnului, încrîncenarea, neîncrederea, tensiunea i m tem c i r utatea tind s ia locul exploziei de Lumin din sufletele noastre. Îmi doresc s m în el, iar mîne s m întreb ce m-a determinat s gîndesc astfel în momentul acesta; poate ariditatea fiec rei zile, indigen a acaparatoare, vulnerabilitatea i frustrarea celor din jur, propriile sl biciuni... Mi-e greu s accept, fiindc m tiu un om pozitiv, convins c orice nimic aparent ascunde un simbur de frumos. M trimite gîndul acesta c tre una dintre cele mai dragi c r i sufletului meu, din rîndul scrierilor existen ialiste, romanul lui Camilo Jose Cela, *La familia lui Pascual Duarte*, roman impresionant prin arhitectur , subiect, prin complexitatea personajului.

Probabil mi-am amintit i pentru c incipitul scriiturii, în care personajul vorbe te despre originea sa, are leg tur cu articolele pe care înc le parcurg din cartea lui Ple u: "Yo, señor, no soy malo, aunque no me faltarian motivos para serlo. Los mismos cueros tenemos todos los mortales al nacer y sin embargo, cuando vamos creciendo, el destino se complace en variarnos como si fuésemos de cera y en destinarnos por sendas diferentes al mismo fin: la muerte". E o carte despre c in , libertate, suferin , crim , iubire, moarte, r u. Despre diferite tipuri de r u, despre cum ajunge s te locuieasc i s substituie, îmi închipui, alte însu iri de-ale tale, despre cît e de pervers i de insidios, spune i Ple u: „Cînd adversarul e în afara ta, po i angaja o lupt , un r zboi. Cu un adversar interiorizat, ai anse minime. De aceea, una din vicleniile r ului e s se insinueze în interioritatea ta, s se instaleze în intimitatea ta, s se identifice cu tine, ca i cînd n-ar fi decît un chip al t u. Cînd începi s crezi c r ul nu e o primejdie distinct de tine, cînd începi s crezi (sau e ti f cut s crezi) c r ul e ti tu, a adar c e t i r u, b t lia e pierdut ". Poate exagerez, dar în mintea mea se deruleaz imagini de factur naturalist cînd parcurg acest pasaj: v d cum r ul sap tunele în carnea i în cugetul cuiva, c se cuib re te indolent, v d cum o fa senin se înnegureaz , cum sfîrîie nemul umirile i frustr rile ca uleiul încins, toat senin tatea omului devine un orizont de cenu , întreaga fiin , un col de iad. Tu, cu toat fiin a, orbec ie ti într-un tunel al r ului, tu însu i devii un tunel pentru acel r u care i s-a r spîndit în trup ca otrava... Ce ans mai ai, cînd parc toate pun ile c tre bine i frumos s-au pr bu it? Voi dezbate neap rat acest fragment cu elevii, a dori s înve e s fie vigilen i, s nu-i poat pr p di r ul.

Tot azi am avut prilejul s citec ni te versuri trimise de Andreea, o fost elev ; un copil c ruia îi voi fi al turii pentru a a eza într-un volum poemele valoroase scrise de-a lungul citorva ani buni. Spiritul ei analitic i ingenios a înfrico at i-a îndep rtat r ul: „spînzurînd de mantia nop ii/ ploaia linge/ tot vacumul din noi./ din cruciada noastră / trist / în care n-avem loc/ unul de altul”. M bucur c a g sit o form de a-l alunga, c a f cut din vers plato , c s-a înve mîntat în el, i r ul, atîta vreme cît va crede în puterea i- n talentul ei, nu va g si nici o cît de firav cale s-o ating .

Ia i, 6 decembrie 2011

M tot întreb unde, cînd s-a produs fisura, de mi-a f cut gîndul otr vit lumina r u mirositoare.

Ia i, 8 decembrie 2011

Încerc s nu uit ce m define te; m întorc în(spre) mine i m întreb; m privesc în oglind i m caut cu înfrigurare, speriat de necunoscutul din mine, a a cum se întîmplase cu ani în urm : *În ochiul ei livid,/ un chip/ nu tiu/ ce-ar trebui/ s simt/ de-ar fi al meu/ de unde/ izbucne te-aceast / recunoa tere/ i de s-ar ar ta/ chipul fratelui meu/ ori al surorii mele,/ de unde,/ de ce/ i cum,/ m-a recunoa te,/ dac nu cumva/ ea sau el/ n-ar fi/ tot eu.*

Uneori m descop rîndat , alteori înghe în fa a unui chip str in, glacial. Mi se ascut nelini tile i-l bîntui pîn smulg un zîmbet sau recunosc în sub irimea pleoapei acelea i jocuri de copii, acelea i speran e r sturnate-n amiaza gîndului...

Încerc s nu uit ce m define te, cu atît mai mult cu cît ast zi a fost o zi prielnic unei sciziuni, unei rupturi cu cel care credea cu înc p îmare în bine. Totu i, nu pot s-o fac. Am parcurs în fug unele din ultimele pagini în care îmi propuneam s construiesc ni te pun i. Din p cate, am uitat c e prea mult pentru un singur om. Desigur, nu m sperie o înfrîngere. tiu c voi c dea, ca de fiecare dat , la o în elegere cu mine. tiu i c nu pe vreo alee, în vreun arbore sau în vreun vagon de tren voi z ri tol nit fericeia; pîn la urm , în singur tate, bijbiînd pe toate drumurile infundate, voi g si putere i r spunsuri. Îmi amintesc de ni te gînduri de-ale Gabrielei Melinescu (*Jurnal suedez*) despre singur tate i fericire: "Singur tatea e o for i nu trebuie respins " i "Sunt vinovat dac sunt nefericit ". R sfoiesc paginile jurnalului pentru a nota întocmai spusele scriitoarei i g sesc o pagin în care poveste te un vis. Îmi dau seama c în ultimul timp a fost mare aglomera ie în visele mele: mult vorb , imagini care se derulau cu repeziune, treceri de la o vîrst la alta, de la o poveste la alta... Nu m hazardez s interpretez, îmi imaginez c nu e decît semnul fr mînt rii i al oboselii. Îmi place s cred c zac în noi energii i capaciti de care nu suntem com tien i ori, chiar b nuind ceva, nu tim s întrebun m un astfel de har; presupun, totu i, c exist o explica ie tiin ific .

Sufletul meu e în deplin acord cu rîndurile pe care îmi plimb privirea i pe care le-am subliniat cînd am parcurs *Jurnalul suedez*. M reg sesc, recitînd: "Maica Tereza s-a stins dulce, tiînd mult despre via . Cuvintele ei, înv turile ei sunt într-adev r perle în irate ca rug ciunile pe firul zilelor, le citec dis-de-diminea , pe la ora patru jumate, exact cînd p s rile din Stockholm încep s - i fac "rug ciunile" lor Soarelui, ochiului sfînt al lumii noastre:

- OMUL ESTE IRA IONAL, EGOIST, NU ARE IMPORTANT , IUBE TE-L!
- DAC FACI BINE, VOR SPUNE C AI INTERESE ASCUNSE. NU-I ASCULTA! DU BINELE LA BUN SFÎR IT!
- DAC - I ÎMPLINE TI OBIECTIVELE, VEI ÎNTÎLN I PRIETENI FAL I I DU MANI ADEV RA I. NU CONTEAZ , ÎMPLINE TE-LE!
- BINELE PE CARE ÎL FACI VA FI MÎINE UITAT, NU ARE IMPORTANT , ÎMPLINE TE-L!
- ONESTITATEA I SINCERITATEA TE FAC VULNERABIL. MERGI MAI DEPARTE, FII DESCHIS I CINSTIT!
- CEEA CE AI CONSTRUIT ANI ÎN IR POATE FI DISTRUS ÎNTR-O CLIP . NU TE OPRI, ZIDE TE MAI DEPARTE!
- DAC - I AJU I PE OAMENI, SE VOR RIDICA ÎMPOTRIVA TA. NU B GA DE SEAM , AJUT -IID LUMII CE-AI MAI BUN ÎN TINE I TE VOR LUA LA UTURI. NU CONTEAZ , D LUMII CE-AI MAI BUN ÎN TINE!"

Premiile Festivalului-Concurs Interna ional de Crea ie Literar „Avangarda XXII” edi ia a X - a, 13 - 15 octombrie 2011

Victor MUNTEANU

Sâmb t , 15 octombrie a.c., în sala Filarmonicii “Mihail Jora” din Bac u, Juriul Festivalului - Concurs Na ional de Crea ie Literar „Avangarda XXII”, alc tuit din Alex tef nescu - pre edinte, Lucian Vasiliu, Paul Aretzu, Calistrat Costin i Victor Munteanu, a acordat urm toarele premii:

Pentru poe ii care nu au debutat editorial i care nu au dep it vârsta de 35 de ani:

Poezie:

Premiul II: Miruna tefan Belea, satul Ulmi, jude ul Dâmbovi a
Premiul III: Emilia Alexandra Bucur, Bucure ti

Eseu:

Premiul II i Premiul Revistei “Dacia literar ”: Maria Pilchin, Chi in u - R. Moldova

Premiul pentru Cartea anului 2010:

Exerci ii de supravie uire, de Ileana M l ncoiu, Editura “Polirom” Ia i, 2007

Premiul pentru Revista de literatur i cultur a anului 2010:

Euphorion, Sibiu, redactor- ef: Dumitru Chioaru, red- ef. adj., Ioan Radu V c rescu

Premiile anuale pentru Literatur , cultur i art i tiin e ale Funda iei Culturale „Georgeta i Mircea Cancicov”

Tot cu acest prilej, juriul, alc tuit din Victor Munteanu - pre edinte, Calistrat Costin, Gheorghe Gozar, Vasile P tru i Vasile-Cr i Mândr - membri, a acordat urm toarele premii anuale ale Funda iei Culturale „Georgeta i Mircea Cancicov” pentru Literatur , Cultur , Art , tiin e i Înv mânt:

Premiul pentru cartea de proz a anului 2010: Doru Ciucescu. *O mie i una de invoc ri feministe*, Editura „Junimea”, Ia i.

Premiul pentru cartea de istorie a anului 2010: Ion Lupu. *Voievodul martir*. Editura „Vicovia”, Bac u i Cornelia Ichim Pompiliu. *Pe tele din oglind* . Editura „Corgal Press” Bac u

Premiul pentru cartea de tiin e economice a anului 2010: Mihai Deju, Mircea Muntean, Aristi a Rotil , Simona-Elena Dragomirescu, Daniela-Cristina Solomon, Doina P curari. *Contabilitate general . Concepte. Aplica ii i studii de caz*, Editura „Alma Mater”, Bac u, 2010.

Premiul pentru cartea de monografie a anului 2010: Dorinel Ichim. *Comuna Vultureni - Jude ul Bac u. Monografie etno-istoric* , Editura „Magic Print”, One ti.

Premiul pentru pianista anului 2010: Antonela Leahu, directot-adj. La Colegiul Na ional de Art “George Apostu”

Premiul pentru actorul anului 2010: Viorel Bosnea
Premiul pentru cariera de medic dermatolog: Dr. Nicolae Apetroaie.

Premiul pentru calitatea managementului Inspectoratului colar Jude ean Bac u pe anul 2010: prof. Florin Laz r, inspector colar general.

Festivitatea de premiere a fost precedat de un interesant spectacol artistic realizat de interpre i ai Colegiului Na ional de Arte “George Apostu” i Ansamblul Folcloric al C.N. “V. Alecsandri” (instructor, prof. Mitic Pricopie).

C l toria

Doina CHERECHE

MOTTO: "Când pleac vioriele."
(F. Mauriac)

...la cald.
În compartimentul de tren de clasa a doua c l torii se priveau cu fe ele alungite de oboseal i cu pleoapele îngemănate de nesomn, picotind cu to ii.

Înăuntru era un aer st tut i acri or, spa iul fiind ocupat de prea multe persoane.

Era prima c l torie pe care o făcea pe o distan mai mare, pân atunci circulând doar în zona natală, adic de la Reghin pân la Deda sau de la Reghin pân la Târgu-Mure , în timpul zilei i cu trenul personal, de i prinsese i vremea mocăni ei.

Trenul accelerat alerga cu vitez foarte mare, despicând în dou întunericul nop ii i solicitându-i aten ia la maximum.

Situa ia îi impunea o adaptare din mers, ceea ce era mai greu de realizat, dar nu chiar imposibil.

Îmbrăcat în negru din cap i până-n picioare, pentru c nu trecuser decât câteva luni de la moartea mamei i deci se mai afla în perioada de doliu, p rea ea însă i un petic desprins din întunericul nop ii.

Înc nu scoase nicio vorbă i la prima vedere p rea calm i indiferent , dar sim urile îi erau la pând mai ceva decât cele ale unui animal aflat în pericol, pentru c intuia c neaten ia ar putea s-o coste foarte scump.

Instinctul de autoapărare îi dep i limitele fiziologice, iar frica o cuprinsese pe nesim ite.

i nu trecuse mult de când citise undeva că frica reprezenta pre ul oric rei călătorii, zicere pe care o luase ca pe o abstrac iune, neîn elegând prea bine ce dorise s spun autorul. Acum însă , parc îi picase fisa, dar mai în dung i cu un contact bruia t.

O lu cu frig, fapt ce-i aminti de o alt abstrac iune, pe care o citise probabil în aceea i carte, deoarece prea se legau între ele, i anume c frigul ar fi o chestie de decizie.

"Decizia cui?" tres ri i se foi pe locul numerotat, dar privirea îi r mase tot fix i maxilarele încle tate.

La câte i se întâmplaser mai înainte, avea deja o experien de via , dar nu cunoscuse înc tensiuni psihice de o asemenea amplitudine, pentru c fusese întotdeauna înconjurat de-ai s i.

Încordarea interioar o asalta cu adev rate paroxisme i doar în aceste momente se retr gea, acoperindu- i fa a cu treniul bej.

Acesta era i singurul articol de îmbrăcăminte de alt culoare i-ar fi dorit s -l înlocuiasc , dar nu-i mai ajunseseră banii.

Nana inu s-o lini teasc în această privin : "No las , Iederă, nu- i face inimă rea pintru lucru de nimic, că jelea omului nu st în haine, ci în suflet", îi spuse, dar, totu i, îi cusu pe reverul treniului o panglic neagr , din atlas, lat ca de-un deget.

Dup ce- i fixa bine masca st pânirii de sine, se expunea din nou vederii, cu un aer de prospe ime i chiar de senin tate, de parc se afla dup edin e de psihoterapie bine conduse.

La un moment dat se trezi urm rind dialogul înfiripat între persoanele din compartiment, ceea ce înseamn c mai uitase de sine i se relaxase cât de cât.

Tonul îl d du un ran care era îmbr cat în cioareci: "No sta i un'e v pun io, mama voastr de băgaje, cum mi-a i mâncat voi sufletul i via a!" spuse acesta, proptindu- i unul lâng altul desagii lăsa i pe culoarul de trecere. "Numa'greut i pistă greut i, iară trenul aista mere î mere, de parc ne-ar scoate afar din lume, da' nu mai ajunje nic ieri", continu tot el, c utând cu privirea pe cineva cu care s între în dialog.

Nu se ar t nimeni dispus s -i între în discu ia i poate doar gr sana de vis-à-vis, pârând mereu zâmbitoare prin aspectul buc lat al fe ei sale, îl ajut pe ran să- i continue monologul: "Trenu' aista mi-o cl tinat crierii din cap, că dacă m-am suit toamna' di la Baia Mare, am obosit până aicea, ba ca că noi, adic io î nevast -mea, am pornit î mai din sus, di la Negre ti-Oa , dacă ai auzit dumneata de numele ăsta de localitate", spuse el, adresându-se femeii în mod direct.

De data aceasta, gr sana îi zâmbi de-adevăratalea, dar dădu neutru din cap i- i mută privirea în altă parte, astfel c vorbăre ul fuse obligat să se lase p guba , ad ugând, totu i: "Apoi, ne-om mai hodini o âr , că nu-i niciun rost

de ajuns î noaptea aista-i lungă cât un capet de lume. Noi am apucat a ne pregăti de ieri de diminea ā pintru drum, de-asta amu nevast -mea doarme dus ." i îi potrive acesteia capul mai bine pe cioarecii lui, ocrotind-o ca pe un copil.

Femeia era tân r i frumoasă. Dormea un somn adânc, din care nu se trezea decât atunci când trenul trecea peste încheieturile inelor, huruind i cl tinându-se din toat fier raia din care era alc tuit. Se uita pu în speriat în jur, iar când se dumirea unde se afl , pronun a câte un "îh" scurt i- i tergea cu dosul palmelor b rbia umed de saliv , pentru c avea obiceiul s doarm cu gura întredeschis . Apoi î i revizuaia repede înuta, având grijă să- i adune în jurul coapselor fusta cea largă i înflorată, terminat pe poale cu mai multe rânduri de panglică.

La mersul lin al trenului, femeia începea să picoteasc iară i i- i c uta culcu ul din poala b rbatului s u, care o primea cu drag, netezindu-i basmaua cu trandafiri ro ii. De sub marginea acesteia, zulfii părului negru i cârlion at îi ie eau mereu la vedere, încadrându-i fa a alb ca de por elan. În partea de sus, femeia purta un jersu mulat, care l sa s e b nuiasc rotunjimea perfect a unor săni abia da i în pârğ. De sub jersu i se vedea bluza îndantelată, înconjurându-i gâtul delicat ca un lujer. Avea ochi negri i rotunzi ca dou m rgelu e, fiind o adevărată încântare pentru cine st tea s -i contemple frumuse ea.

Gesturile bărbatului s u erau total lipsite de fine e, dar trădau, totu i, o grij deosebit , atr gând aten ia gr sanei care intră în vorb când nu se mai a tept nimeni: "A e, a e – spuse aceasta, c amu-i focul mare, la tinere ā, î tote se petrec odat cu ea. Mai pe urmă, rămâne numa' socoteala, că ce-o fost î cum o fost, că, de l murit, nicio n dejde. Îne-o bine-n bra e, c -i tinără, faină, î v d c î- î drag tare, iar la bătrâne ā, cân' omul se uscă precum vrejul de fasole, îi avea de ce s -i aminte ti cu drag".

Ca i cum vorbele gr sanei i-ar fi mers direct la inimă, grija bărbatului spori pe dată, ne tiind cum să stea, pentru ca s -i ofere nevestei sale o pozi ie cât mai confortabil .

"No vezi, te-am învā at de bine!" se l ud singur gr sana i dădu compartimentului ocol cu privirea, ca s surprind i reac ia celorlal i.

Lângă tânăra pereche st tea un domn în vârst , care abia must ci, dar suficient pentru ca gr sana s - i ia i mai mult avânt: "No n-am dreptate, domnule drag ?" întrebă ea, ugubă .

Domnul cel în vârst nu se lăsă antrenat în vorbă, dar o aprob , totu i, înclinându- i u or capul.

Poate că tot ce spuse gr sana pân atunci nu fusese decât introducerea la ceea ce dorea s afle, de fapt, i anume ce avea āranul în desagii cei v rga i de pe mijlocul culoarului de trecere. Curiozitatea îi deveni cu atât mai mare, cu cât ranul f cea ce f cea i iar se uita spre desagii s i, a ezându-i sau m car pip indu-i cu mâna, pentru a se convinge c totul era în regul .

Gr sana îl abord direct: "Da' ce-ai, omule, în desagii tia lăsa i în drum? Uite, amu dac ar trebui s m hurduc peste ei, ca s m duc s -mi fac nevoile, m hodoresc toat ", spuse aceasta cu revolt .

"A a e!" ader i ea la punctul de vedere al gr sanei, dar cu atăta lips de vlag încât remarca îi trecu neobservată.

"No, m tu , facem loc mintena , ca s nu se supere nimeni", spuse āranul i se repezi să-i dea la o parte, dar abia reu înd să-i trag mai spre banchet . "Grei, grei tare!" replică grāsana, pe care nu necesită ile fiziologice o presau, ci marea-i curiozitate vis-à-vis de con inutul desagilor. "Te, grei din cale afară, că-s plini cu pietre", se f li āranul. "Cu pietre? Tulai, Domne! A e ceva nici n-am mai auzit ori dumneata î î ba î joc de mine?" îi disp ru gr sanei subit bruma de entuziasm, l sând loc suspiciunii. "Io nu te min esc, mătu ā, î- î spun adev rat că desăgăraia asta îi plină numa cu pietre î vai de oscioarele mele cân' trebe s m sui în tren. La coborâre, e altceva, c -i dau de-a dura i-apoi chiar dac se mai sparge câte una, paguba-i mic ."

Gr sana se ar t mirat , dar i reticent în a da crezare ranului: "D'apoi ce-a î pă î t, oameni buni, s v asupri i cu c ratul pietrelor care se g sesc pe tote drumurile? Nici c-am mai auzit de-a e ispravă, da' uite, omul cât tr ie te tot învā ā î aude. Asta însă îi de-a dreptul de mirare", spuse ea i rāse cu poft , f când s -i tremure b rbia dubl . "Ei, dumneata te miri î te strofoci dejeaba, c nici pietrele nu-s de-o mod î s nu te minunezi de-a dreptul cân' îi vedea ce cărām noi aici", r spunse ranul provoc rii i se apuc s dezlege baierele desagilor, dar f r prea mult grab .

Scoase un obiect împachetat în multe rânduri de hârtie de ziar i-l dezveli cu grij , până când în mân îi r mase o frumuse e sălbatică i rar , ceva sem nând cu un pisc în miniatur , cu povârni uri albe i str lucitoare urcând spre vârf, de parc o bucat de stânc fusese desprins din locul ei natural i adus la dimensiunile pe care s le poate cuprinde omul.

grāsana, a a c acesteia continu s i se adreseze: "No ce zici, m tu ? Pietre sau bijuterii? Pietre din astea se g sesc la Baia Sprie, un'e e munc , nu juc rie, ca s le sco i din carier ", se f li āranul i roti piatra pe toate p r ile, ca s poat fi admirată.

Grāsana se holb la piatr ca la ceva nemaiv zut, dar nu- i revizui complet atitudinea, având probabil o rigiditate ce nu-i permitea să jongleze cu st rile suflute ti: "O fi, da' pân la urm tot pietre sunt", mormăi aceasta, fr mântându- i mâinile, de parc mintea nici nu- i func iona decât înso ită de mi carea celorlalte p r i ale corpului.

āranul scoase alte i alte pietre, arătându-le în principal tot gr sanei: "No, faine, nimic de zîs, da' cine le cumpără î ce face cu ele?" întrebă, împ r ind dreptatea, ca s nu se dea b tut de tot. "O, Domne! Cum, cine? Oamenii cu dare de mânâ i care tiu pre ālui ce-i fain pe lume. Noi le ducem pe litoral î acolo nu biruim să facem fa ā cumpărătorilor. Le d m ca pe pita cald . sta-i ultimul tran port, c-o venit toamna î se încheie sezonul de plimb ri la Marea Neagr ", sfăto i ranul pe îndelete.

Pe gr san însă , tot n-a convins-o: "O, fereasc -m Sfântul î Maica Precistă s nu ajung s -mi pierd min ile, ca să cump r pietre din târg! Omule, pe tot ce ai în desagii tia, io nu i-a da nicio pi ul spart ", conchise categoric i tăie aerul cu latul palmei a neștrămutată hot rāre.

Gr sana se înro i la fa , iar de pe frunte începur s -i curg broboane de transpira ie, deoarece în ciuda masivității sale, aceasta avea o energie debordant i se foia continuu. Î i mi ca mai ales mâinile, pe spatele c rora grāsimea i se adunase ca în două pernu e.

Ofi erul de marin de lâng gr san nu tia cum să se mai fereasc de rev rsarea acesteia, lucru foarte evident la un moment dat: "No stai lini tit, dragul m tu ii, î nu te sfii de mine, că doră io am ficior de vrāsta dumitale. La el mă duc amu, c -i cheferist la Bucure ti î mi-o zîs c mă a teapt -n gar ", spuse aceasta, încercând s - i ocupe doar locul rezervat. "A, da, e ceferist b iatul dumitale?" se d du pân la urm în vorb i ofi erul. "Te, îi, iar io mă duc întâia i dată la el, că mi-o zîs a e: ~Mam , să n-ai nicio grij , că trenurile-s pe mâna mea, iar pe cel care te aduce pe dumneata la Bucure ti nu-l las să se cîntească di pe în pân nu atingi p mântul~. Dacă n-aveam fāgāduin a lui, nici nu m încumetam la drum, că-s b trān î m mi c

anevoie. De gras , nu mai zîc – veni ea parc în întâmpinarea gândului celorlal i, da' nu de la mâncare, ci din neam, că to î îs gra i î sf to i. M vezi î pe mine cât vorovesc, de i mi se zbate inima ca într-un pui de g in pân m-oi vedea scoborāt din tren. Mai cu seamă din pricina desagilor pe care i-or pus rumānii tia în cale. Auzi î dumneata, plini cu pietre!" se plânse gr sana ofi erului, ca i cum cei despre care vorbea nu mai erau prezen i. "Ei, nu te mai gândi î dumneata, că se rezolv ", vorbi ofi erul, lapidar, încercând poate să pună cap t discu iei în care se l sase antrenat ca din întâmplare. "No vezi câte află dacă te duci în preumblare? C pe lumea asta se vând î pietre! Când i-oi spune lu' bărbatu-miu, la nici n-o s m cread . Pân în ultima clipit , el o pus la îndoial î faptul c mi-oi lua lumea-n cap, da' iată-m -s în tren î o tulesc la Bucure ti! Dacă-i musai, pintru ficiorul meu, tai lumea în dou , d'apoi ara asta mic . La Bucure ti l-o dus soarta, acolo m duc dup el, c de-a curmezî ul vie ii te pui doar s nu zîci c-ai stat cu mânurile-n sân, da' în urma ei te duci ca orbul. Cine ar fi crezut c singurul meu copil se va duce în celălalt cap t al rrii?" sporov i gr sana, f r s fie plictisitoare, pentru c avea, totu i, un anumit arm.

"Cine?" se întreb în dreptul propriei situa ii i suspin f r de voie.

Ofi erul l s balt discu ia i închise ochii, pref cându-se c doarme. Î i c ut chiar o pozi ie mai comod , cu capul sprijinit de speteaza banchetei i cu picioarele lungi întinse pân în teritoriul vecinului de vis-à-vis. "Ioi, să mă mai ostoi cu vorba, că te-oi fi obosit, domnule dragă", spuse gr sana i se întoarse cu totul spre ofi er. "A, nu", dezmin i acesta, dar cu ton morocānos. "Da' dumneata un'e meri, c abia acum v d cât e ti de ferchezuit?" mai întreb gr sana, v dit uimit de costumul ofi erului. "La Constan a", răspunse el, scurt i t ios, punând cap t oric rei discu ii.

Acesta fuse toată anima ia serii, după care urmară ore lungi i grele de a teptare, când nimeni nu mai scoase niciun cuvânt.

Sorin Voinea

În Grădina Fecioarei

Sunt născut din durerea
îi spaima unei femei,
îi din furia unui bărbat posedat
de demonii predestinării,
care dau viață pentru a împlini
cuvântul nerostit al sorii,
atât de crud, mereu neașteptat.

Am lovit de multe ori,
purta de furia tatălui meu,
am stins priviri neliniștite,
ca pe candelă plânde
ale unor vieți nevednice de lumină.
Am căzut în genunchi, uneori,
împins de groaza mamei mele,
auzind urletul ei cumplit,
eliberat ca un stol de păsări oarbe,
printre ruinele fărâșurilor.

Am pornit spre răsărit,
mergând până când soarele
îmi ardea crețetul,
pe urmele călugărului atonit,
vegheat de o lună enormă,
în lumina unor sorii schimbătoare.
În preajma mea, neînduplecate,
eriniile, îmi lasă pe brațe
sângele ofrandelor aduse
unor idoli părăsiți, răzbuțitori.

Sunt în genunchi, din nou,
în liniște deplină, lângă un izvor,
sunt în Grădina Fecioarei
îi vreau să-alung blesteme vechi,
departe de lumea seculară,
pe-această răm, unde se petrec miracole,
aștept acum să renasc sau să mor.

Argolida

În Argolida am fost
să venerez soarele,
pe stâncile care pot strează un vâiet ascuns,
vâiet pământean,
îi vechi imnuri de slavă.
Acolo te-am întâlnit,
în lumina cea mai pură,
acolo, în teatrul antic, în teatrul gigant,
unde speranța încă zăcăne
spre bolta albastră, o dată
îi încă o dată,
până se prăbușește în neant.
Unde se moare din prea mult patimă
îi din vinul fațelor de zei,
cu urlet de triumf se moare
îi se deschide calea sângelui
spre pământul roșu, încins,
care îl soarebe-ntr-o clipă.
Acolo, în Argolida, în vechiul teatru,
mi-ai cerut sufletul
ca să dansăm împreună,
în centrul universului,
până ne vom risipi în cele patru zări.
Te-am privit sorbind aerul pur,
am ridicat ochii spre bolta albastră,
îi-am coborât spre pământul roșu, încins,
apoi am părăsii în cerc, golit de gând.
Te-am cuprins în brațele mele
îi ne-am pecetluit soarta,
aruncându-ne în iure nebun,
într-o piesă în care toți eroii mor,
în poveste care nu moare nicicând.

Așa sunt eu

Sunt un colecționar ateu de icoane,
sunt Omul Păianjen arahnofob,
mă exprim cursiv în câteva dialecte
nefolosite de nimeni, în niciun scop,
anonim, invitat în multe saloane,
sunt un îndrăgostit mizantrop.

Cunosc femeia, din niște reviste,
iubesc mult natura – am insectar,
îi filmele cu happy-end, mai pesimiste,
cafeaua o beau dulce în ceaiul amar,
dandy modest îmi autor de bancuri triste,

sunt un prosper boem solitar.

Îmi place să scriu texte savante,
în cel mai simplu stil colocvial,
câți toriile? – marea mea pasiune,
de-ndată ce voi părăsi orașul natal,
improvizez mereu, cu metode pedante,
așa sunt eu, sunt un original!

Fiara mea

Fiara mea vrea să alerge,
face salturi care mă umplu de groază.
Îmi cere să o urmez mereu,
să intrăm împreună în arenă,
să îmi așez grumazul între colțurile ei teroase.
Îi place să circule pe cât îi place sângele.
A ucide și va ucide din nou,
a săngerat și va mai săngera,
a fugit, a revenit și va fugi din nou,
dar nu vrea alt stăpân, decât pe mine,
numai pe mine mă vrea.

Fiara mea vrea să vâneze,
ucide mai mult decât poate devora.
Caută pradă la distanțe enorme,
mă smulge din adăpost, fără veste,
mă aruncă-n spinărea-i,
când de urs, când de tigră,
îi ne facem pe dată nevăzuți în noaptea.
Fiara mea simte frica în jurul ei,
se ascunde, atacă, dispăre, fără viața mea.

Fiara urlă când vede pustiu.
Fiara se teme, eu mă tem de ea.
Atunci îmi arată că a venit timpul.
Plecăm în căutarea celei cu ochii senini,
cu surâs cald și vorbe duioase,
cea care o poate îmblânzi încă o dată.
Eu aștept, mă bucur de fiecare clipă,
până când ea, fiara mea, o va sfâșia.
Îți cer să nu vrea alt stăpân, decât pe mine,
numai pe mine mă vrea.

Mi se spune „hoinarul”

Mi se spune „hoinarul”. Alerg mereu.
Drept în fața, am paradisul promis.
Nu pot dormi într-un pat cunoscut,
nu pot sta într-un loc fără lumină pe cer.
Să-mi vând trecutul nu mi-a fost greu.
Nu pot iubi de două ori într-un vis,
nu pot trăi fără flori de mister.

Mi se spune „hoinarul”. Vin de departe.
Când plâng, orașul plânge și el, în trohei,
aruncă în mine cu versuri, cu plozi.
Când zac, sunt al lui și zace și el,
mă ascunde sub poduri, în mansarde.
Când ne iubim, stinge lumina pe-alei,
când fug de el, fugim amândoi.

Nu-mi vine să cred uneori că sunt singur,
că am pereche doar o adiere de vânt,
că orice urmă de gând am pierdut
pe drumuri pe care treceam cu alt chip
și cu alt suflet, de împrumut.
Nu am nimic, nici ieri pe pământ,
doar o clepsidră cu un fir de nisip.

Crepusul

În ziua celor patruzeci și trei
de apăsări de soare
am fost trist.
Unul singur am văzut împreună,
pe celelalte îmi le-am trimis
cu gândurile mele,
îi fiecare dintre ele se preschimba în poem.
În unele te scaldai goală
în lumina de crepuscul
îi te priveai în mii de oglinzi
care formau un labirint în jurul tău.
În altele făceai dragoste
cu o umbră care venea
de dincolo de gândul meu,
umbră care lăsa, când și când,
în lumina roșie,
secvențe din dansul tău subtilatic,
dansul trupului tău posedat.
Într-un altul, care pare etern,
ochii tăi au strălucit câteva clipe,
straniu, halucinant,
încât am crezut că văd în privirea ta

națterea universului.
Am încercat să-ți trimit răsărituri,
dar ele nu deveneau poeme,
ci rugă sau jurământ sacre,
rostite de bărbatul și femeii
care aduceau jertfe de sânge pe altare,
iar apoi se împreunau
în lumina albă a dimineții,
cu furia cu care se desprinde viața
din somnul celelungă al uitării.

Tu rămâi mereu departe,
pe planeta mea mică,
pe care eu eram un prinț,
iar tu, floarea mea cu patru ghimpi,
mult iubita mea floare,
unică în univers,
îndrăgostit îmi atât de frumoasă.
Pentru tine caut lumina
îi îmi duc povestea alergând după soare,
după discul incandescent,
care se stinge atât de duios,
precum fiecare clipă
din iubirea mea nesfârșită.

tefan Amari ei

Semințele căldurii

Cât umbrelă și rar privești te, ceruri învinse,
dăre de pietre și scrum de lemn.
Albitele drumuri petrec lângă ziduri,
astup rodnicul spin, departe, umbra
de lapte adună fierbințile plozi.
Mânia solară rădăcinile-n gură și-a pus.
Semințele căldurii carnea și-o rumegă, vântul le sapa
sub piatra de scrum.

Adaos de sunet

La-mbinările arse, pe scara hrănită cu
noaptea, îngerul numără treptele albe,
se-nclină, de irăpașii și-ascultă cetera
ultimei spișe de sub talpa golită.
În zori așteaptă lumina-n lumină și spune:
“Fântâna coboară-n adâncuri, tetera o murea
cu frica de gol, vețedeape sună-n mălul
cu prinos de sunet legănând gândul de
părăsiți cu aripi de aer în zbor petrecând.

Pe iarba topită

Pe-nclinele grindurii, sub uleiuri adunate
pe iarba topită, în ceuri lăsată,
trece cu suflarea-ndoită pescărușul de mare.
De sine bolnav se ridică și dă roată și ipă.
Mai sus nu ajunge și vântul din resturi
de nufăr zborul îi frânge.
Aripi-și atâră în mălul barbar, coiotul
cel negru stârnu-și atinge, de sine bolnav,
fuge și el pe iarba topită.

Capcana de ruguri

Coloanele fumului roșu scriu în văzduh cuvinte cu toră.
Spre lanuri, tremur de frunze uscate cântă capcana din
ruguri.
Laudă-nviniilor, laudă vântului, flacăra bate pe clinuri.
Laudă oaselor, laudă uleiului din urne unde fierbe
lumina,
noaptea-și o cumpănă aplecată-n strămoare.
Satură flacăra, satură vântul și desimea de ruguri se
transformă

în vaier de goarne de lemn.

De ce românii Vasile Alecsandri și Vasile Porojan sunt de etnii diferite?(III)

Problema r neasc , problem na ional

Kog Iniceanu apropie prin acest text fundamental, realit ile cotidianului de realit ile parlamentare, dar mai ales motiveaz în fa a Academiei Române m surile ce se impun, resorturile tiin ifice ale acestora, actualitatea i rapiditatea cu care trebuie transpuse în fapte reformele ce le con in. Exista pe e ichierul politic al acelor vremi motiva ia unor restructur ri i reforme de amploare. Totodat , trebuiau create, sus inute i împlinite institu iile fundamentale ale statului capabile s apropie Principatele Unite de Occident i s le despart odat pentru totdeauna de marasmul oriental. Aprecierile lui Kog Iniceanu vin de aici i de acum cu probitate i mai ales responsabilitate fa de cei mul i, pe umerii c rora România Modern se putea construi cu dreptate i cu voca ia unui destin nepereche

III. Emanciparea raniloru

Vinu acum la ultima i marea reform operat de genera iunea mea: Desfiin area cl cei, emanciparea bra eloru i deplina împrôpriet rirea a raniloru pe p mînturile muncite de ei.

A face istoricul cestiunei rurale în rile române este a scrie îns si istoria a trei secole de împil ri f cute poporului român. Tomuri întregi aru trebui spre a ar ta cum Domnii români veni i din Maramure u i din F g ra u spre a funda statele române, Moldova i Muntenia, au g situ aceste ri nu pustiiri ci locuite de popula iuni sdravene, mo na e i libere; cum acestea în cursulu vécuriloru i sub Domnii cei mai valoro i, dreptu r splat a lungiloru lupte ce au sus inutu pentru ap rarea i m rirea marei mo ii, Patria, au fostu pref cu i în robi, lipi i p mîntului sub nume de *rumâni* i de *vecini*. Ca rani blân? i i r bd tori ace tia au r bdatu munca i iob gîa, dar purea, la ivirea ori-c rei inimi de Domnu mai bune, neconținutu au speratu i au cerutu dreptate.

Eruditulu nostru colegu, bunulu meu amicu Alexandru Papadopol-Calimachu, a descrisu dou ? ile din istoria secolului din urm , cari, în bolta négr a tiraniei i a cru? imei, str lucescu ca singure dou stele, ca singure dou puncte luminoase, — ? ilele din 3 Augustu 1746 i 6 Aprilie

cursulu unui anu.

Ins este cu neputin de a m întinde asupra cestiunei rurale în trecutu; voi u atinge numai faptele petrecute în timpurile genera iunei mele, acele fapte la cari amu asistatu sauca spectatoru sau ca împreun f ptuitoru.

Ideile de emanciparea raniloru români nu le-am avutu numai eu, culese în timpul vie ei mele de studentu la Universitatea din Berlin; le-au avutu to i junii mei contemporani, fie c ei s'au ad patu la sorgintea civilisa iunei germane, fie c ei s'au nutritu de civilisa iunea frances . To i câ i ne-amu întorsu în ér din colile str ine, ne-amu datu de misiune : desrobirea raniloru de lan urile iob giei, a pontului i a cl cei; constituirea propriet ei mari i mici ca proprietate liber i absolut , ca proprietatea occidental . De aceea ori când în ér sau în str in tate junimea român , în adun rile sale, a fostu chemat a se rosti despre reformele cari trebuiau a se introduce în România, întâia reform , care primà pe tôte cele-lalte, era emanciparea raniloru.

La 1840 tinerii români din Paris inur o întrunire în care Costache Negi proclama necesitatea împrôpriet ririi raniloru, ca o reform de care atârnà însu i viitorulu Statului român. În 1846 Nicolae B lcescu a publicatu în «Magazinulu istoricu» lucrarea sa asupra st rei sociale a muncitorului plugaru în statele române, în care fiecare fras este unu strigatu la ceru în favôrea

proprietari pre to i gospodarii s teni, dându-se îns o drépt desp gubire vechiloru st pâni a p mîntului; acést desp gubire i modulu ei se voru hot rî de cea întâia ob tésc adunare...» Pe urm urméz , dup acestu punctu, o lung expunere a motiveloru legale i ale necesit iloru economice cari reclamau acést reform . Acést reform a r masu numai ca o profesiune de credin a viitorului pentru partidului na ionalu; realisarea reformei a fo tu îns statornicu urm rit de propuitorii ei în tôte ocasiunile i în cursude 16 ani, pân la 1864.

Nu a fostu totu a a în éra Românesc . Îndat dup proclamarea guvernului provisoriu s'a orînduitu o comisiune compus de reprezentan i ai proprietariloru mari i de deputa i s teni ca s desbat am nuntele reformei i desp gubirea cuvenit proprietariloru; vice-pre edinte acestei comisiuni era b trânului Ioanu Ionescu, fratele iubitului nostru colegu Nicolae Ionescu, i care ast ? i i petrece adâncile sale b trâne e la proprietatea sa Bradulu din jude ului Romanu.

Desbaterile acestei comisiuni publicate în «Prunculu Român» sunt fôrte instructive, i sunt datorua recunósce c partea frumós i seriós a desbateriloru nu au f cut'o proprietarii representa i prin d-nii Len , Robescu i Lahovari (nu li se spunu prenumele în protocóle). Preotulu Neagu, deputa ii s teni Bada, Ene Cojocar u i Scurtulescu, se deosebescu din contr prin seriozitatea cuvîntului, temeinicia argumentelor i chiar elocin a cu care au ap ratu cauza r nésc . Unu singuru cuvîntu n'a fostu rostitu propuindu luarea p mînturiloru lucrute de rani f r o deplin desp gubire.

La întrebarea f cut de reprezentan ii proprietariloru: cu ce rani, s raci cum sunt, voru puté desp gubi pe proprietari? Deputa ii rani, ridicându bra ele loru înnegrite de ar i a sórelui i pline de r nile munciei silnice, le au r spusu: «Cu aceste bra e robite, noi amu muncitu vécuri i amu purtatu tôte cheltuelele st pâniloru de mo ii; libere bra ele nóstre voru munci îndoitu i fi i siguri c nu v vomu l sa p guba i de ce dreptatea rei va hot ri s v pl timu.» Acestu limbagiu în gura raniloru, în locu de a lini ti, înt rità reac iunca. Strig tele loru din ? i în ? i se ridicau mai tare, ele î i g siru unu vinovatu r sunetu în tab ra

C t lin BORDEIANU

Mihail KOG LNICEANU

1749 când în Bucuresci i în la i, sub unu Domnu fanariotu, adun rile cu soboru au desfiin atu *rumânia* i *vecin tatea*.

Desrobirea de *jure* a raniloru români s'a proclamatu prin aceste dou acte memorabile. Ins *rumânii* i *vecinii* au continuatu de a mai fi privi i ca iganii, de a mai fi vîndu i ca iganii, tat lu la unulu, mama la altulu, fiulu la unu alu treilea i fiica la unu alu patrilea cump r toru; dar rani, de i decreta i slobo? i, totu au r masu lipi i p mîn-tulului, continuându a munci totu anulu f r mil i cru are mo ille boeresci i m n stiresci

În totu secolulu alu XVIII-lea Statulu, luându în privire c numai r nimea pl tea d ri, c numai r nimea purta tôte sarcinele publice; v ? êndu s r cia i apoi chiar fugirea peste hotare a popula iunei rurale, se încérc a regula acést munc , a pune capu nesa ului proprietariloru de mo ii.

O literatur întrég forméz urbariile, ponturile i a ezemînturile pentru determinarea munciei, dar vre-o prefacere mare nu se opera cu tót protec iunea Domniloru i îngrijirea visterniciloru de a îmbun t i sórtea materiei imposabile, singura care era chemat a umplé lada vistieriei. For a lucruriloru era mai puternic decât chiar legiuirile domnesci.

ranulu era singurul factoru, singurul venitu alu boerului; i nu trebue s ne mir mu de acésta, dac chiar dup promulgarea art. 46 din Conven iunea de la Paris, care rostea c se va proceda f r întâr? iere la revisiunea legeri care reguléz rela iile dintre proprietarii de mo ii i cultivatorii de p mîntu, în vedere de a îmbun t i sórtea acestoru din urm , — în anulu 1862, în plinu parlamentu, întâiulu Primu-Ministru alu României-Unite proclama tristulu i durerosulu adev ru c bra ele ranului constituiau capitalulu proprietariloru.

Ce reform , ce u urare se putea face când Domnii aveau dinaintea loru pilda mor ei silnice a b trânului Grigorie Ghica Moldovénulu, c ? utu victim , nu atâtu a protestului s u patrioticu contra lu rei Bucovinei, câtu a plângeriloru i intrigiloru boeriloru c tre Pórt , pentru c Domnulu patriotu u urase condi iunea muncitoriloru de p mîntu, regulându i m rginindu munca loru la 12 ? ile în

nenoroci iloru asupra i. Ast ? i înc acést lucrare este pledoierulu celu mai elocuentu i celu mai veridicu în favôrea marei reforme, care de abia s'a pututu s vîr i în 1864. Cuvintele lui B lcescu în curêndu aveau s pun cestiunea la ordinea ? ilei. Tôte spiritele luminate, tôte inimile fierbin i i însu ir solu iunea cestiunei ca unu elu nobilu alu activit tei vie ei loru.

Doi ani în urm , în 1848, revolu iunea din Bucuresci, prin proclama ia sa, adresa urm tórele frumóse cuvinte în favôrea r nimei române:

«Poporulu român u împarte dreptatea de o potriv la to i, i dreptatea o d pentru to i i mai virtosu pentru cei s raci. S racii, s tenii, plugarii, hr nitorii ora eloru, fiii patriei cei adev ra i, ce au fostu def ima i atâtu în delungu cu numele gloriosu de *Rumânu*, ce au purtatu tôte greut ile rei prin munca loru de atâtea vécuri, au lucratu mo ille i le-au îmbun t itu, au hr nitu pe str mo ii proprietariloru, pe mo ii loru, pe p rin ii loru, pe ace ti proprietari în i i, i au dreptu înaintea generosit ei proprietariloru, înaintea drept ei patriei,—î i ceru o p rticic de p mîntu îndestul pentru hrana familiei i vitelor sale, p rticicu rescurmatu ele atâtea vécuri cu sudorile loru Ei o ceru i Patria le o d , i Patria iar ca o mam bun i drépt va desp gubi pe fiecare proprietaru de mica p rticic ce o va da s racului ce nu are p mîntulu s u, dup strigarea drept ei, dup glasului Evangheliei, dup inima cea frumós a Româniloru, în care au aflatu parte str inii în totdeauna necum fra ii loru, hr nitorii loru, t ria loru cea adev rat . Claca dar i acea infam iob gie se desfiin ez ; lucrarea la lucrulu drumuriloru se desfiin ez ; s ténulu f r p mîntu se face proprietaru i t rie neînvins celoru mai avu i în folosulu tuturoru i în paguba nimului; visteria va desp gubi pe to il!»

În Moldova junimea refugiat la Cern u i formulà i ea programulu s u politicu, economicu i socialu sub tilulu de «Dorin ele partidului na ionalu din Moldova». Redac iunea mi-a fostu încredin at mie, carele am i publicatu acestu actu într'o bro uru tip rit în Cern u i. lat punctulu privitoru la cestiunea r nésc , cum se ? icea pe atunci: «Art. V. A se obori boeresculu i a se face

du maniloru mi c rei na ionale, încuraja i i prin scirea cu armatele turcésce i rusésce se apropie de hotarele României.

Locotenen a Domnésce sl bi înaintea acestei reac iun , i prin decretulu s u purtându numele lui Tell, Eliad i N. Golescu, cu data de 19 Augustu 1848, ea suspendà edin ele comisiunei sau, mai dreptu vorbindu, desfiin à îns i comisiunea.

Locotenen a merse mai departe: ea ordon chiar pe cale executiv îndatorirea s teniloru de a face ar turile de tómn !

Negre itu cu acést m sur era de natur a agita popula iunile rurale i a le face a- i perde încrederea în hot ririle Locoteneniei Domnesci, hot riri cari purtau titlulu de *Dreptate* i *Fr ie* i erau f cute *în numele poporului român*. Locotenen ii princiaru se silir a lini ti spiritele prin o nou proclama iune ce o am sub ochi. Ea este datatu din 6 Septembrie 1848, i se silesce a g si o scus a m suriloru silnice decretate mai înainte în contra proclama iunei din 11 Iunie, luându ca pretextu c cele mai multe mo ii din éra Românesc fiindu date cu arend , conctracii aru încerca pagube i aru alerga la preten ii neprecurmte. Acestea fiindu cuvintele, ? ice decretulu, ce au silitu pe guvern u la luarea m suriloru poruncite pân ast ? i, Locotenen a socotesce îns de net g duitu datorie a sa de a da în cunoscin a rei, c înc dela 11 Iunie articolulu 13 alu proclama iei este consfin itu i cl ca ii voru fi scuti i i liberi de clac , de iob gie, de ? iua de plugu i de carulu de lemne, f ru a mai puté nici o silu a-i mai întôrce la aceste îndatoriri asupra tóre.

Dumne? eu s alég din aceste decrete contra? ic tóre!

Guvernulu provisoriu din Bucuresci reculà dinaintea invasiunei armatelor turcesci i rusesci.

Revolu iunea a fostu în bu it , i cu dînsa în bu ite au fostu tôte reformele proiectate. Numai generosulu sânge alu pompieriloru eroi v rsatu în delulu Spirei, a salvatu onôrea Patriei în doliu. Dup aceea jugulu secularu s'a reîntemeiatu mai tare i mai cruu asupra gruma? iloru bie iloru rani i acésta sub protec iunea baionetelor str ine.

Se subscrise Conven iunea dela Balta-Liman. Adun rile legiuitóre se suspendar i, în loculu

fondul principal al culturii române

Domnilor ale i de ér i pe vié , se numir în Constantinopolu, cu aproba iunea Rusiei, doi Domni numai pe épte ani, Barbu tirbei în Bucuresci i Grigorie Ghica în Ia i. In acele ? ile de restri te, Provedin a d du îns raniloru o mângâiere prin calit ile Domniloru nou numi i. Barbu tirbei era unu bunu i în eleptu administratoru i Grigorie Ghica era unu bunu patriotu, o inim generós aprins de iubirea poporului s u.

Dup disposi iunile luate de Cur ile *suzerane* i *protectrice*, precum se ? icea pe atunci, Domnii numir dou comisiuni îns rcinate de a elabora nou proiecte de reformare a rela iuniloru dintre proprietarii de mo ii i dintre cultivatorii de p mîntu. Aceste proiecte, odat f cute, ele fur înt rite printr'unu hati erifu alu Sultanului i publicate apoi de c tre Domni în ambele Principate.

Nouele legiuri se resim ir de agita iunea r nesc .

În éra Românesc autorii mi c rei na ionale proclamaser emanciparea eraniloru prin desfiin area cl cei i împrôriet rirea lor; acést proclama ie devenise pentru ranii munteni o evanghelie, o legend . Proprietarii, de alt parte, t g duiau eraniloru ori-ce dreptu asupra mo iiloru. Vod tirbei, mare proprietaru, introduse dar în legiurea sa acestu din urm ordinu de idei: t gada ranului a ori-ce dreptu asupra p mîntului, chiar a acelora drepturi cari le erau recunoscute de secolu, recunoscute, în cele din urm , chiar de Codulu Caragea.

eranii fur clasifica i în noua legiure ele simpli *chiria i*. La fie-care épte ani st pâni aveau dreptu de a isgoni de pe mo ie prisosulu popula iunei f r desp gubire chiar pentru casele i s dirile lor; mai reu decât în Turcia, decât în Dobrogea, unde, la intrarea lor, Români au g situ legea otoman recunoscându ca proprietate *mülk*, adec proprietate absolut , casa i s dirile eraniloru, fie musulmani, fie cre tini.

Îns aplicarea acestei legi a g situ o împotrivre hot rît , absolutu din partea eraniloru în totu Muntenia. Ômeni de ordine ca totu d'a una, nerevoltându-se nic ierea, precum vécuri au f cutu i p rin ii lor, ranii resigna i, dar sperându timpuri mai bune, dreptu singur împotrivre au statu cu bra ele încruci ate în locu de a le pune la

Teodoru Bal u, ? isu tîn rulu i viitorulu caimacan, dup retragerea din domnie a lui Grigorie Ghica, la începutulu r sboiului turcorusescu din 1854; —la vornicia bisericescu i epitropia înv turei publice, într'alte cuvinte la ministeriulu cultelor i instruc iunei publice, a fostu chematu Nicu Ghica Com ne ténu, veru alu Domnului, patriotu înfl c ratu, spiritu înaltu, partisanu înfocatu alu reformelor sociale, i care întrunea în elu tôte calit ile bune, f r unu singuru defectu, ale Ghiculesiloru; — efu poli iei capitalei a fostu numitu Petru Mavrogheni, viitorulu i celu mai capabilu b rbatu de financia alu României.

Cu unu asemenea Domnu ca Grigorie Ghica Vod i cu a a mini trii, noua lege rural nu putea s fie decât o lege de progresu, decât o lege blând p rintesc pentru rani. Noua legiure consfin i drepturile seculare ale raniloru, hot ri ca ogórele ranesci s fie alese i stâlpite, ranii s nu pót fi str muta i din ele; se desfiin â dijma i tôte angarale lor. Munca datorit c tre st pâni de mo ii era bine determinat . Acést lege era înainte merg tore i preg titóre legei rurale din 1864. Dac ea n'a produsu efectele salutare cari se a teptau de bunulu Domnitoru, cauza trebue c utat în a-totu-puternicia proprietarilor, în sl biciunea guvernului, care, prin îns i instituirea sa, era provisoriu i, prin urmare, f r putere.

Iat în ce stare se g sià ajuns cestiunea rural , când Tractatul de Paris decretâ c popula iunile din rile române voru fi consultate, i când în Adun rile-mume, ranii, ponta ii, cl ca ii, iobagii, venir de luaru locu al turea cu fo tii Domni, cu boerii st pâni de mo ii, cu Episcopii i cu egumenii de la mân stiri (i ace tia erau st pâni de mo ii i adesea mai impilatori pentru rani decât chiar boerii îns rcina i cu datorii i cu numerós familie.)

In adunarea din Ia i, cu deosebire de cea din Bucuresci, cum am ar tatu mai sus, între alte reforme ele organisa ie din untru, a venitu la ordinea ? ilei i chestia legei rurale.

Deputa ii rani, în num ru de 14, au venitu în mijloculu nostru slabi, purtându pe fruntea lor stigmatu mucei silite, i potu ? ice chiar goi. De pudóre pentru str ini i pentru Adunarea în care ei intrau ca reprezentan i a mai multu de unu milionu de impila i, Unionistii s'au gr bitu a le înlesni

ce-mi este datu, m voiu m rgini a ceti conclusiunea lui; iat'o:

«Suspînulu, durerea nóstr de tôte ? ilele, dorin a cea mai mare pentru care ne rug mu ? i i nópte la Dumne? eu s se îndure, este c derea boerescului; de aceea vroimu s rescump r mu i tôte acele cu care suntemu împov ra i c tre boerii de mo ii. Vroimu s sc p mu, vroimu s ne rescump r mu de robia în care suntemu; vroimu s ne rescump r mu s nu mai fimu ai nim nui, s fimu numai ai rei i s avemu i noi o ér ; amu îngenuchiatu, amu îmbrâncitu cu to ii; cum suntemu nu o mai putem duce îndelungu; nu voimu s jicnimu drepturile nim rui, dar nici alu nostru s nu se întunece.

«Din buni i str buni noi amu avutu dreptulu ele a ne lucra p mîntulu trebuitoru pentru hrana nóstr i a vitelor nóstre, f r s ne pót nimeni alunga de pe dînsulu...»

«S fie deci o adunare ob tésc unde s avemu i noi omenii no tri; s se cern i s se desbat drepturile boeriloru i drepturile nóstre, i ceea ce o ér va g si c suntemu datoru, cu sudorile nóstre vomu pl ti. Omulu, ca s scape din robie i s fie st pânu la casa, vatra i ogorulu s u, cu tragere de inim va lucra i se va rescump ra.»

Aceste cuvinte nimenea a? i în România nu le va g si revolu ionare i comuniste, pentru c faptele au doveditu c realizarea cereriloru eraniloru f cut în 1864 nu a sc ? utu valoarea propriet iloru, ci din contra a în? ecit'o, nici a f cutu din ranii despoitori comuni ti ai mo iiloru str ine. Aceste cuvinte, repetu, au stârnitu în 1857 o furtun în tót România, bine în elusu din partea st pâniloru de mo ii; c ci eranii, avându încredere i în dreptatea cauzei lor i în curajulu i sprijinulu energicu alu ap r toriloru lor, sperându mai alesu în dreptatea Europei, care- i plecase au? ulu la strig tele de durere ale unui întregu poporu, se inur lini ti i. Deputa ii lor i i sfîr ir plângerea lor prin aceste frumo se i uimitore cuvinte :

«..... Mântuirea nóstr , dup Dumne? eu, dela sfatulu Puteriloru o a tept mu; ele au luat u i inu sor ii României în puternica loru mân ; numai ele potu împlini m ré a fapt de a scóte unu poporu din mormîntulu în care a z cutu pân acum. Biruin ele cele mari, câ tigate se voru terge de pe

Discurs rostit în Academia Român

munc .

Acést atitudine ferm a datu de gândire i Domnului Vod tirbei, bunu administratoru i mare gospodaru ; elu în elese tót gravitatea situa iunei, elu l sa dar s se realizeze acea ce îns i legiurea sa ? ice, c legiurea avea de scopu numai ajungerea la s vër ire de alc tuire sau tocmeli agricole de bun voie s vër ite între proprietarii de mo ii i între cultivatorii de p mîntu. i a a se i întîmpl : mai nic eri noua legiure nu fu pus în lucrare; proprietarii se mul umir s li se dea de c tre rani dijma din sem n turile f cute de ei, s li se lucreze câte-va pogóne ca ru fetu i s li se dea câte una sau duo podve? i, iar mo ia întrég r mase în folosulu raniloru.

Acést reform era departe de principiulu cre rei micei propriet i, propriet ei absolute i individuale urm rite de genera iunea progresist , Legea lui Vod tirbei crea unu felu de comunism, care a îngreuiatu multu aplicarea legei rurale din 1864.

N'a fostu totu a a cu noua legiure din Moldova.

Grigorie Ghica de abia instalatu Domnu i i form noulu s u ministeriu din b rba i lua i din partidulu na ionalu sau partizani ai noveloru reforme, i anume: Alexandru Sturdza, pre edinte de consiliu i ministru de interne, b rbatu carele, în calitate de vistierii, sub Domnia lui Michailu Sturdza, s'a ar tatu pururea cu mare îngrijire pentru rani ca materie imposabil ; elu luâ de directoru pe Costache Rolla; — Prin ulu Gheorghe Su u la departamentulu de financia, avându ca directoru pe Ioanu Silion; — Alexandru Costache Sturdza, repausatulu nostru consulu generalu la Salonic, a fostu numitu postelnicu, secretaru de Statu; — la departamentulu justii iei, Petru Rossetu-B I nescu, p rintele lui Neculae Rossetu-B I nescu, ministrulu de externe sub Cuza-Vod i carele m'a ajutat multu la înl turarea piedeciloru i intrigiloru în contra decret rei i aplic rei legei rurale din 1864; Directoru alu ministeriului Justii ei a fostu numitu Dimitrie Rallet, acela carele în 1848 a scrisu o într

ég literatur în contra regimului lui Michailu Sturdza i în deosebi «Plutarchulu Moldovii»; — la h tm nie sau ministeriulu de r sboiu a fostu numitu

cump rarea de haine noue.

ranii moldoveni, în desbaterile Camerei ca i fiii lor în câmpiile Bulgariei, au doveditu c în vinele loru cuge înc sângele Romaniloru cuceritorii lumei. Respectuo i, dar f r înjosire c tre nobilii lor colegi i st pâni, îns lini ti i i fermi ei s'au ar tatu pururea demni, chiar cându în fa li se t g duiau drepturile, chiar când li se imputâ lenea ca caus a s r ciei lor; ei în curêndu, prin atitudinea lor, au ajunsu a impune stim chiar asupratoriloru lor. Cu dreptu cuvîntu dar li s'a aplicatu numirea de *talpa casei*, numire care eu am scris'o sub fotografia reprezentându pe deputa ii ponta i i pe care am trimis'o lui C. A. Rosetti. (Unu exemplaru din acést fotografie se afl înc ast ? i expus în sala de conferin e a Camerei nostre de deputa i.)

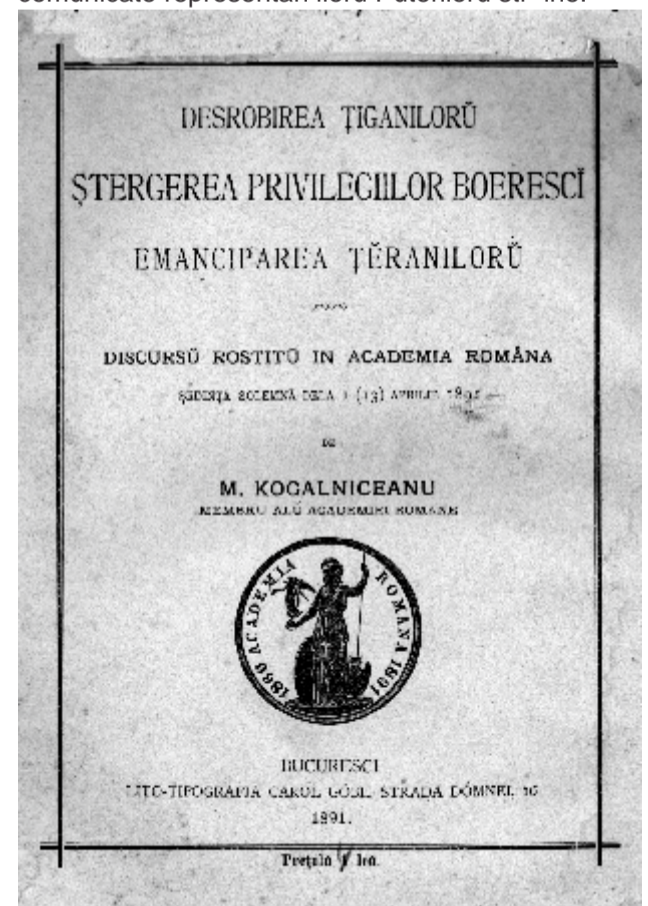
In marea lupt pentru Unire deputa ii erani au resistatu la tôte încerc rile de corup iune i promisiunile separati tiloru ; ei au statu credincio i al turea cu unionistii. i când, în ? iua ele 7 Octomvrie 1857, în a éptea edin , Adunarea ad-hoc a votatu, afar de dou voturi, alu logof tului Alecu Bal u i alu loco iitorului Episcopului de Romanu Hermeziu, propunerea pentru Uniunea Principatelor presentat de mine i când votulu s'a proclamatu de Pre edinte, Ioanu Rót , deputatulu raniloru din jude ulu *Putna*, a esclamatu în gura mare în numele celoru-lal i deputa i cl ca i: *noi nu scimu a urâ, dar Dumne? eu scie a se îndurâ.*

In ? iua de 9 Novembre 1857, în a 16-a edin a Adun rei, repausatulu Anastasie Panu, a datu cetire propunerei locuitoriloru ponta i exprimându dorin ele r nimei. Acést propunere este una din pleduiriile cele mai elocinte în favórea raniloru; ea descrie cu litere de focu suferin ele seculare ale muncitoriloru; altmintrelea nu contesta nici unu dreptu, nu cere nimicu gratuitu dela proprietari decât liberarea bra eloru prin rescump rarea *boerescului* (cl cei), i prin urmare a r máné în mâna lor ca proprietate absolut p mîntulu cultivatu de ei în puterea legiloru de pe *atunci*.

Acestu actu, o adev rat plângere a unui întregu poporu, ar trebui s fie cetitu i reprodusu în întregimea lui; totu i, în vederea scurtului timpu

stîlpii cei înal i pe care sunt scrise; petrele se voru preface iar i în nisipu, dar înviera României, s - pat adâncu în inimile tuturor Romaniloru, trecându din str nepo i în str nepo i voru binecuvînta timpuriloru viitóre numele întemei toriloru unui poporu.»

In tôte jude ele proprietarii se adunar , formular protesturi, jalbe, memoriu, în vedere de a sprijini proprietatea i de a ar ta ca false afirm rile raniloru. Fur unele publicate prin ? iare, altele comunicate reprezentan iloru Puteriloru str ine.

Arcadie Suceveanu

PROFESIONIST AL HIMEREI

Singur, cu nisipul de ertului în palme
cu fotografiile marilor piramide
arse în scrumier
expediam pe sub u
scrisori incendiare c tre himer
m visam primarul Parisului,
râvneam
la scaunul Patriarhului Ecumenic din Bizan

tiu, tiu, iubito: i-era ru ine, i-era jen ,
i-era de an
c nu eu inventasem urubul
c n-am fost eu acela care-a adus
cartoful în Europa
c n-aveam bani nici noroc nici habar
Veteran al dezastrului – sem nam ridiche i gulii
dar recoltam grece antic : câte-o ton i ceva
la hectar

Într-un cuvânt, mi-o f cusem cu mâna mea –
nu eram decât o canalie, o lichea,
omul din umbr , eminen a cenu ie, cavalerul
cu tava
aducându- i singur pumnalul i-otrava
Îmi s pasem singur groapa – una în tavan
i alta-n podea

Împrejur – fe e de nichel, inimi de cârp ,
sentimente de tinichea –
aceea i lume pragmatic holbându-se
la inima mea înc întreg
din care în curând
se va rostogoli bila neagr
la inima mea de regn necunoscut
la inima mea s rit de pe fix
la inima mea aproape nebun –

mereu dorind ah! ceva
ce nu tie s spun

Nimic mai trist ca o inim vie
zb tându-se în pulberea drumului

Viorel Dinescu

CHAGALL

O troic de culori prin step trece
Purtând un ceas cu aripi îngere ti
Din samovar se-mparte noaptea-n ce ti
Ca o licoare antic i rece
Topit din eresuri b trâne ti

Sabat de iarb , funii de lumin
Ca o beteal -n zare viscolind
i-un sat naiv se-n ir lent în grind
Cu vagi mi c ri grote ti, de pantomim
În zvonuri lungi de clopot tres rind

i se de teapt vitele-n co are
Când me terul în strai de arlechin
Î i z ng ne ulcelele cu vin
În tolba lui cârpit , din spinare
În care-adun frunze de pelin

C ci undeva, în zori, pe-o râp spart
Ferit de ghea a unor ochi p gâni
El va a terne splendide minciuni
Pe pânza despletit ca o hart
În care-adun draci i rug ciuni

i-n timp ce troica sparge dimine e
El pensula i-o moaie în triste e.

Constantin Popa

CRESC TORIA DE CLIPE

Pe când treceam îngrijorat
prin cunoscuta criz
de via ,
am încropit o cresc torie
de clipe:
i, a a, mi-am f cut
o important rezerv
de timp:
iar când simt
c ceva nu e în regul
cu mine,
m duc repede la cresc torie
s -mi iau, dup caz,
câte o doz de secunde:
uneori bag în mine câte o or ,
câte o zi deodat ,
câte un an,
ba chiar câte un secol
dac distan a între expira ii
îmi spune c sunt în pericol

Numai c de la o vreme,
cineva, cred, mi-a otr vit
cresc toria de timp:
clipele parc ar fi injectate cu netimp,
iar când via a într-un sfâr it
d s se ascund ,
ca un martor disciplinat,
privesc cum m scurg
din secund .

De când m-am n scut / m-a locuit o prevestire / sumbr
i-am tiut c într-o zi / voi fi desc rnat de umbr .

Liviu Pendefunda

CAUT ÎN LUMIN PIATRA

Cu mâinile înfrigate
Noroi
Moin
Pietre înghe ate
Caut...

Razele scormonesc i ele
Fire verzi
Mormoloci
Cârliche i inele
Caut...

Doruri distilez din rou
Fulgere
Fântâni
Spre o treapt nou
Caut...

De ce caut ?, tu s 'mi spui,
Floare
Tain
În lumina soarelui,
Dar caut...

i extrag dintre monade
O câmpie
Ni te mun i
Degetele mi le arde
i caut...

i ascund de tine soarta
Via a
Moartea
Tocmai sus unde e poarta
Caut...

Caut în lumin piatra.

Olimpiu Nu felean

TREI P STORI

Au venit
trei p stori
întrebînd
dac nu am v zut
z pada nascîndu-se.

Dar eu
m-am n scut
mai tîrziu...

Despre z pad
am aflat
dintr-un colind,
pe care am înv ats îl cînt
mult mai tîrziu...

Nu tiu
dac voi înv avreodat
s -lscriu.

ÎN V ZULT U

De-a putea, doar în v zul t u a tr i,
cît te ui i la Hristos b tut în cuie, de Sfintele Pa ti,
în auzul cu care ascult
melodia preferat ,
în fulgerarea rochiei
aruncat pe covor...

...în boarea respira iei tale
din ziua friguroas –
cînd, uimit s m affi
atît de aproape de tine,
i i ii respira ia ...

... i eu cad,
fibul de ghea ,
pe nesfir ita z pad ,
peste care îndat vei c lca
f r s m mai po i rechema.

Pe cer - urmele din ilor mei / în carnea inocen ei
traseaz /confuze C i Lactee.

Vasile Popa

DECEMBRIE

C tre tine lunatecu-mi Eu alearg
în apus de decembrie,
prive te,
ce mut înc run ire z pada!
orizontul în barba unui înger se roag
de nepricepere...

e timpul, str ine,
str ine, daimone,
tu, adaos acestui joc n lucit s - i strig:
ia- i mun ii, cîmpiile,
str inule, mielule, fluture...
i fugi,

dar al t u sunt, daimone!
bucuria-mi alearg pe z pada z lud ,
azi mi s-a ar tat
o jungl de sare în ochi, i vulpea, i c priorul,
mistre ul
sorti i otr virii, s ge ii...

IARNA FRICII

Nesfir it iarn a fricii,
a norului dalb
peste cel de întuneric,
era, disolu ia c ronii, mirarea...
ai spus: azi ieretarea e un semn al sl biciunii
în sufletul serii, vino!...

i-am urcat dimpreun treptele,
i toate s-au luminat,

cuvintele nu aveau ordine,
riul Halys zburda prin adîncuri de sare,
vibrau laurii p cii la Delphi,
i-un un Apollo str in adumbrea alunecarea viperei
printre ruinile sacre,

vino, ai spus, iat marea hohotînd,
despicat cerul,
i bra ul meu e aici, ling inim ,

i-am început dimpreun s urc m treptele,
i lucrurile toate s-au luminat,
iar i

Ecoul vie ii n-ai s po i s -l prinzi;
Ecoul nu se-ntoarce niciodat !...

Maestru i mag e poetul
h l duind prin clopotul fântânii

Toate lucrurile /au ochiul oimit:
I untrice semne, / r coroase nelini ti...

Paul Aretzu

PSALMUL 63

Maica duce în pânțecă un sul al
Pentateuhului. Pânțecăele ei stă tot
timpul în lumină și este plină cu un
pământ gingaș, făcut din litere.

Oamenii mei învia-vor pu înțel și
Îi vor mirosi mâinile.

Noi tim și facem pământ din
ori și ce viață, noi tim și destupăm lăncede morminte. Cu
dumica și sfârșim în gură stăm la uși ale bisericilor. Stăm
înveșmântați în măncăile noastre, unii copii, alții bătrâni.

Oamenii mei învia-vor pu înțel, privind cu ochi blânzi
în toate părțile, pe drumurile sufletului. Dar pe Domnul
Iisus cine îl poate jeli? Cine are atâtea lacrimi?

[...]

PSALMUL 68

Mă tot lupt, Doamne, și intru într-o carte. Te iubesc,
Doamne, cu toate cuvintele.

Domnul este preștat în oameni și acolo este casa Lui.
Ca un fagure port mierea iubirii. Stau în gazdă la Domnul.

Domnul este cel care desface pereții. Domnul ne arată în
zăr literalele timpului. Suntem în concert cu Domnul.
Suntem lipiți de Domnul prin Cuvânt și cuvânt.

Domnul este preștat în oameni și acolo este casa Lui.
Am fost cândva suflarea Domnului în trupul mamei. După
moarte, trupul rămâne în suflet ca o carte. Merg, Doamne,
pe un drum nesfârșit, sub steagul trupului meu. Și deodată
aflu că acum ia aici voi muri. Încă pu în voi muri.

Domnul este cel care desface pereții. Și-mi dezvăluie
splendorile negre ale miezonopticii. Între toți vecinii,
Doamne, caută-mă și revărsă-te din mine. Mă-nfrunțezi cu
viii și cu morții, înconjurăți de Biserică. De jur-împrejur sunt
colțuri cu lumânări aprinse înfipte în ei. Și o pasare, cu aripi
de fluture, zboară în centrul luminoșimii.

mă tot lupt, Doamne,
și intru într-o carte

Simion Bogdanescu

ACELA ÎN SÎMBURE

Vreau, aș vrea să plec
de-acasă cu cireșul la braț,
pe stradă, în oraș,
și merg pe jos cu el
și șine tot vorbim:
-Vere cireșule, vere,
copilăria toată
și se leagă în crengi,
toată o simțeam în luciul cojii,
Vere cireșule, vere,
creierul meu de dimineață
când tu îți întindeai ramul
și, mângâindu-mă, din somn
mă deșteptai,
Vere cireșule, vere,
la trunchiul tău
eu mi-am pierdut
signalul ruginit
al greierului, tată lui,
lângă veșmintul surorii,
lângă un simplu nume necunoscut...
Noi mergem la ora
vere cireșule, vere,
mergem, dar acolo, pe stradă
am să zăresc un simț
din fructul tău,
și eu nu știu ce gură de copil
duios îmi va scuipa
peste mormânt
acela în simț
din fructul tău...

Traian Mocanu

sînt un Van Gogh
olandez cu barba epuasă
întreținându-mă de liane
împletite în formă de cunună,
mă avînt spre un cer albastru
prin care trec detunător
torpilă -
îmi cresc nituri
umerii - foaie groasă de o el
prin mîndrușorul cald.
A teptam aplauze.
Din cînd în cînd
totul tremură de parcă
s-ar desface lanțuri de molecule
în alese straturi unduitoare,
lămîia din ureche
a devenit albă străvezie
o dungă fină, cenușie
pe-un glob strivit de vulturi,
zac pe stradă
insulte trec torilor
mușcă din lobul stîng
al urechii, loc de cercel
de nasuri de insula Patelu

*****

În taină se vorbește
de o contrarevoluție națională, despre o
mișcare
de coborîre intenționată
a nivelului cultural - rebarbarizarea, o altă
ceremonie
totalitară a popoarelor
de departe
cele mai respingătoare. Se tînjește
după iubitul haos, o dragoste
prin care se simte tentația dominării
politice a lumii
și pentru care ei se înarmează cu toate
puterile.

sînt un Van Gogh
olandez cu barba epuasă

Ioan Pinte

ACELA ÎN SÎMBURE

Vreau, aș vrea să plec
de-acasă cu cireșul la braț,
pe stradă, în oraș,
și merg pe jos cu el
și șine tot vorbim:
-Vere cireșule, vere,
copilăria toată
și se leagă în crengi,
toată o simțeam în luciul cojii,
Vere cireșule, vere,
creierul meu de dimineață
când tu îți întindeai ramul
și, mângâindu-mă, din somn
mă deșteptai,
Vere cireșule, vere,
la trunchiul tău
eu mi-am pierdut
signalul ruginit
al greierului, tată lui,
lângă veșmintul surorii,
lângă un simplu nume necunoscut...
Noi mergem la ora
vere cireșule, vere,
mergem, dar acolo, pe stradă
am să zăresc un simț
din fructul tău,
și eu nu știu ce gură de copil
duios îmi va scuipa
peste mormânt
acela în simț
din fructul tău...

dupa toate căte-am făcut
vom avea parte de o așa mare iubire

Nicolae Prelipceanu

LAURI NEGRI

frica mi-a fost ștat în corp de la
început
nici n-au a teptat anotimpul prielnic
nici n-au a teptat și mî nasc
n-aveam pămînt holbam
la un bec din Suceava
dar laurii ei îmi creșteau pe sub piele
de jur împrejurul capului
și al inimii
și nici nu făceam
încrămeni și
au crescut împreună cu mine
acum sunt bătrîni și a teptat și moare
și în eleg pe cei care vin
dorința lor și nu ne mai vad
cîci pielea s-o fi subiat și se zărește
cununa de lauri negri a fricii

se transmit prin aer de la mare distanță
laurii celui învins
pe care noii veniți nu-i răvnesc
nimeni nu vrea să-și ia nimic
și totuși mî tem
mă mai tem
în final nici n-o să rămân
decît această cunună cam neagră

sta e el?
o să se mire cineva în oaptea
întorcându-mi spatele
pentru ultima oară

iar cînd mă voi trezi
dimineața va rămîne în urmă

La Sfînta Sărbătoare a Nașterii
Domnului și în prag de An Nou,
redacția urează colaboratorilor
și cititorilor revistei

Sărbători fericite
și
La mulți ani!

Au dispărut poveștile, și tot mi-e teamă
că voi muri prin somn și n-o știu

Olea Europaea

Vasile POPA HOMICEANU

Ora ul Efes, cu intensitatea tr irii ve nice, cel întemeiat cu o mie de ani înainte de Crist. Va fi fost creat de amazoane, de carieni sau ionieni, sau de min ile unor zei i zei e, i trasferat oamenilor... Cei care au venit aici au g sit o clim solar , poate mai blînd decît cea de azi, apoi, refugii naturale care permiteau amenajarea de porturi, ape i v i largi petru agricultur , coline pentru cre terea pomilor, i mai ales starea de miracol care d omului visarea i gîndul spre meditare...

Înapoi i Înainte. Dou concepte care structureaz calea... Imense p duri de m slini de o parte i de alta a c ii noastre c tre sud, de unde vine mirarea: cum e posibil s ii sub grij fabuloase livezi, s le exploatezi, i s le mîngii... i vine gîndul, cînd vezi ni te zei e îndoliate întind aiurea timpul, în fa a unor case care dau spre pr bu ire... Olea Europaea, întilnit pretutindeni în zona Mediteranei, de la Ierusalim, în Tunisia, Spania, coastele Greciei Vechi... Cu mul i ani în urm , în fa a acropolei din Atena, am întins cu spaim degetele i am rupt o boab dintr-un arbore ciudat, era un fruct verde ovoidal. Nu mai v zusem niciodat un asemenea arbore, cu r d cinile contorsionate, a a, într-o durere anistoric , r d cini înfipte în piatra c r mizie, erpii aceia solari au spart piatra, i un ochi, sub copac, acolo, sem na cu un izvor... Instinctiv am dat s mu c din boaba verde i tare, dar am sim it pe limb o o cea am ruie, rea. i am scuipat... În periplul vie ii mele, prin zonele mediterane aveam s aflui multe despre acest arbore... O urm m sedui de noutate pe Artemisa, aceasta blond i înfocat zei , care ne ghideaz prin timp c tre arborele miraculos cu numele de m slin... Ea cite te dintr-un papirus, oferind senza ia de atotcunoa tere, pentru profanul din noi, care i-a pl tit un parcurs modest în Asia Mic . Afl m c , pe timpul lui Solon, cine t ia un m slin era pedepsit cu moartea, (se aude vocea singular , i vocea se ascult pe sine), iar în vechiul Testament e scris: i porumbelul s-a întors la Noe avînd în cioc o ramur verde de m slin, atunci a cunoscut Noe c apele se scurseser de pe fa a p mîntului.

Fantastic p dure: o înclonare de arbori singulari, epo i, cu tulpinile tringulate de aerul cenu iu, i r d cinile r sucite în inima pietrelor. Undeva, rîndurile se pierd în h i urile norilor, ca i cum acolo, în sihastră neanturi, l-ar fi salutat pe Ra. i Artemiza i i face num rul lecturînd robase i demonstrativ, cum c M slinul st la întemeierea ora ului Atena, i iar i vocea ei povestind: St pînul zeilor a hot rît c va da noul ora acelu zeu, care va oferi locuitorilor s i cel mai frumos dar... Disputa pentru întîietate s-a dat întrre Poseidon i Palas Athena, adic între zeul m rilor i zei a în elepciunii... Poseidon a lovit cu tridentul în piatr i a curs ap s rat , iar unde a lovit Athena, cu sulii a în p mînt, a crescut un m slin. Atenienii au ales, ei au preferat fructele m slinului în locul apei s rate, i Zeus a hot rît acordarea drepturilor asupra noului ora , zei ei Athena... Hm, poate de aceea, drept mul umire, cet enii ora ului i-au construit cel mai frumos templu din univers... Dar asta e o alt poveste...

Poate cel mai cultural arbore de pe p mînt este m slinul... i nimeni nu se minuneaz , pentru c aser iunea place. Milenii la rînd, m slinul a fost considerat simbolul p cii, al gloriei i al în elepciunii, i fericirea tot de m slin ine, i reflexul în medicin este men ionat în Biblie, cum c fructele m slinului sunt carne, iar frunzele sunt leacuri... Aud: Homer considera uleiul de m sline drept aurul lichid al vremii, da, acesta se folosea drept

moned de schimb cu care se pl teau obiectele de pre , vasele de alabastru, îmbr c mintea de lux, bronzul i vinul de calitate... E de explicat de ce Solon îi pedepsea cu atîta înver unare pe aceia care ucideau m slinul. Acest arbore era via a, progresul, crea ia, hrana... Cultivatorii de m slin erau scuti i de serviciul militar... Trupul arborelui vie ii se folosea la ardere în templu, la încoronarea cu l stari a tinerilor care cî tigau Jocurile Olimpice, i a înving torilor în r zboaie, la ungerea sacr a preo ilor i regilor, i se tie c uleiul de m slnie d dea str lucire i fluen pielii eroilor, de aceea pentru a intra în mister, grecii î i ungeau capul i pielea cu acest miraculoas substan ...

P r sim Smirna, i, meandric, mergem c tre soare... Mi se opte te c aici s-a n scut Homer, dar eu am îndoieli... Homer nu putea s fie om, ci spirit, iar spiritele nu se nasc, ci sunt date omenirii de c tre divinitate. Pronun cuvîntul i mirosul de sacru m aureoleaz ... Acest spa iu coloreaz sufletul, induce idei i afecte, cu darul istoricit ii... Smirna, m slinul, leandrul, o diversitate uluitoare de culori, forme i mirosuri care nu cunosc furia iernii, ci doar lumina i c ldura soalar ...

Anaforeea se pierde în idee, Artemiza din scaunul ei de piatr , înc cite te din papirus, i ne creaz impresia de aer mistic... Cultura m slinului se pierde în trecutele vremi... În insula Creta au existat m slini s lbatici, cu mult înainte de civiliza ie, iar primele planta ii ar fi ap rut pe p mînturile Siriei i ale Libanului, cu ase mii de ani înainte... Culturile se vor extinde c tre Marea Caspic i Egipt, unde m slinul era considerat arbore sacru, protejat de Ra, apoi va fi trecut în Grecia i Roma, i cine mai tie unde, în lumea nou ... Pe vremea lui Hristos, existau p duri de m slin la nord de Gaza, pe esurile aronului i ale Hebronului, i în gr dina Ghetsimani, sintagm teribil în cre tinism, care înseamn teasc de undelemn... Acolo venea Mîntuitorul i se ruga, i tot acolo a fost arestat. Sublim istorie legat de m slin. Dacă d m crezare, din lemn de m slin va fi f cut crucea r stignirii lui Hristos, i tot din lemn de m slin au fost ciopli i heruvimii, u ile i stîlpii templului lui Solomon.

Ca s creasc , m slinul are nevoie de singur tate, secet , soare i lini te... Cei de azi i de ieri, i zeul, l-au însfin it mereu, cu toate acestea, pentru c acest arbore ciudat însemna via a. Dincolo de iernile gerose i de verile caniculare, m slinul cre te, se înal spre cer, pentru c are o misiune, aceea de a oferi ni te fructe smaraldine, din care se extrage uleiul pentru hran , vindecare i adora ie. Cel mai bun i fin ulei se ob ine din fructele înc necoapte, ascult glasul misterului biblic, iar m slinele nu trebuie culese cu mîna, ci b tute, i iat cuvintele lui Moise care porunce te s nu se scuture de tot m slinul: cînd vei bate m slinul s nu te întorci s culegi r m i ele, ci las -le str inului, orfanului i v duvei...

P durea se întunec , asemenea nop ii care începe s ne afunde într-o lume artificial . Vom coborî i ne vom alege paturile, dup voin a Artemisei, care ne domin cu autoritatea ei u or masculin , vom dormi, vom visa, i ne vom afla la poalele muntelui m slinilor, loc sacru pentru evrei, cre tini i musulmani... Vom urca în visul nostru, pe str du ele înguste, vom întilni ni te biserici, i, la locul sînt, ne vom identifica cu credincio ii celor trei mari religii p mîntene: fiind evrei îl vom a tepta s vin aici pe Mesia, musulmani fiind, pe Mahdi, Judec torul i cel care va aduce pacea, iar cre tini fiind, dup În l are, vom a tepta Parusia, a doua venire a mîntuitorului.

(urmare din pagina 3)

o piatr decît cu o fiin uman . Aceasta înseamn c Lumina ini iatic trebuie c utat în piatr i nu în om? Întrebarea merit pus .

Vede i c sint multe similitudini între cele trei statui de regi i virtu ile care sint În elepciunea, Frumuse ea i For a. Ca un maestru al limbajului simbolic, Goethe a descris, folosind imaginea celor trei regi, cum vedea el cele trei calit i i ce trebuia f cut pentru a le g si. Aceste trei statui care, aceasta este precizat, reprezint personaje în pozi ie vertical , corespund f r ambiguitate celor trei coloane care sus in templul masonic. Dacă se vrea a-l construi, este necesar a g si coloanele, a le ridica. Este exact ceea ce face arpele verde în prima sa vizit în cript i acesta este actul care face posibil continuarea povestirii.

-Lectura poemului goethean *Misterele poate lumina sensurile profunde ale arpelui verde?*

-Nu am aprofundat epopeea intitulat *Misterele*, care nu a fost terminat , încît nu pot r spunde precis la acest întrebare, dar ceea ce se tie este c Goethe s-a inspirat, pentru a realiza acest proiect, din faimoasa *Nunt chimic a lui Christian Rosenkreutz*, scriere care este una din bazele doctrinei rozicruciene. Se tie c una din cheile acestei opere este alchimia, a c rei importan în *arpele verde* am subliniat-o mai sus. Se tie c ea ofer mai multe nivele de lectur : o simpl povestire alegoric , un tratat asupra ini ierii fra ilor Roza-Cruce i un tratat de alchimie. Cred c acest gril de lectur cu mai multe într ri este în întregime adaptat pentru a percepe diferitele semnifica ii ale *Basmului* lui Goethe. Iar aceasta face acest oper atît de fascinant ... i de pasionant !

-Care sint elementele de noutate ale traducerii dvs. ? *arpele verde este o povestire ini iatic , esoteric ? Este o capodoper a Artei regale?*

-F cînd acest traducere nu am c utat cu orice pre noutatea, ci s r mîn cît mai aproape de spiritul *Basmului*. Aceasta m-a condus la unele alegeri. Un exemplu printre altele; cînd regele venerabil întreb arpele verde: „i ce te desfat mai mult decît lumina?”, acesta r spunde: „das gesprach”. Literalmente, aceasta se traduce prin „conversa ie, dialog”, ceea ce aici nu are mare în eles. O simpl conversa ie nu poate fi mai important decît lumina. Or, în acest loc, ca de altfel în multe altele, noi asist m la un schimb de replici care este un dialog ritual analog celor pe care le întilnim în ritualurile masonice. Cei care vorbesc o fac în calitate de prt tori de func ii ritualice i nu exprim deci vederi personale, ci formule simbolice. A adar am tradus *das gesprach* prin „dialog ritual”. Efectiv, în tradi ia ini iatic , ritualul este de o importan capital . El este compus din adesea rate „formule de transformare în lumin ” pentru a relua o expresie din textele sacre ale Egiptului vechi. A a cred c textul cap t sens. Goethe voia, cu acest pasaj, s sublinieze importan a ritualului în c utarea luminii. O alt dificultate de rezolvat de traduc tor: a reda culoarea muzical a *Basmului*, deosebit de important c i spiritul i forma sint, în acest lucrare, strîns împletite. Aceasta nu este totdeauna posibil. De exemplu, Goethe se joac adesea cu alitera ii i cînd era imposibil de a reda în francez am inclus textul original în note. Scriitorul de la Weimar a folosit de asemenea jocurile de cuvinte fonetice. De exemplu, la începutul basmului, Luntra ul le cere celor dou lumini e s se a eze în barc , spunînd: *setzt euch, ihr lichter*, literal a eza i-v , lumini e r t citoare!, jucînd astfel pe omofonia între *ihr lichter* i *Irrlichter*, care înseamn dou lumini e.

Acest joc de cuvinte atest dimensiunea esoteric a *arpelui verde*. Sensul profund al textului este ascuns, sau mai exact înv luit, acoperit. Trebuie mers dincolo de eviden aprofundînd dimensiunea simbolic a fiec rui actor al povestirii. Ea permite în elegerea ra iunii de a fi a ac iunilor lor. Fiecare dintre ei î i îndepline te func ia, cu simplitate i determinare, pentru a ajunge la apoteoza final : c s toria alchimic a regelui i a reginei care consacr apari ia templului i triumful luminii. Astfel, *Basmul* descrie esen a parcursului ini iatic care se înscrie într-o dimensiune mitic i se desf oar , într-o oarecare m sur , în afara timpului, sau mai exact, într-o clip care con ine întregul timp, o clip de eternitate. Intrarea în timpul mitic este ar tat de prima fraz a textului: „Pe malul fluviului larg”, care are aceea i func ie ca i formula clasic „A fost odat ...” folosit în majoritatea povestirilor. Fluviul larg nu este particularizat; el nu apar ine unui timp i unui spa iu date. El este fluviul mitic, fluviul larg al originilor, fluxul de energie vital care curge din toate timpurile i hr ne te universal. Se poate afirma f r exagerare c prin *Das Marchen*, Goethe a realizat o adev rat capodoper a Artei regale. A a cum într-o sculptur simbolic sau într-o catedral , fiecare element al operei î i are locul i fiecare dintre ele nu poate fi în eles decît prin referin la scopul final, reprezentat aici de reunificarea fiin ei androgine i realizarea Marii Opere alchimice. *Das Marchen* este deci o oper esen ial , o adev rat bijuterie venind s îmbog easc comoara tradi iei ini iatice. Ea va interesa pe to i cei pasiona i de limbajul simbolic.

Catedrala Carpa ilor

Iulian Marcel CIUBOTARU

Când am trecut de poarta de la intrarea în M n stirea Sinaia nu am b nuit nicio clip c voi întâlni aici un muzeu cu obiecte (de natur bisericeasc) dintre cele mai interesante. Ca orice muzeu, i acesta încearc s reinvie trecutul în cei care-i trec pragul. Dar trecutul nostru nu poate fi separat de spiritualitate, iar pentru români aceasta înseamnă ortodoxie. Ea este definitorie pentru noi i cei dinaintea noastră. Numai în elegând acest curent ne apropiem de via a, obiceiurile sau mentalit ile str mo ilor no tri. Oamenii de ieri c utau mântuirea sufletului; o cereau i depuneau efort pentru a o dobândi. Se temeau de Judecata de Apoi, se preg teau pentru acest moment, realizau sacrificii pentru a putea da r spus bun în acele înfrico toare momente. Acestea toate (i altele) trebuie s i fi dat imboldul lui Mihail Cantacuzino, fratele domnului erban Cantacuzino s ridice din propriile sale venituri biserica (numit azi biserica veche) a M n stirii Sinaia. Impresionat de M n stirea Sfintei Ecaterina de pe muntele Sinai, pe care sp tarul Cantacuzino a vizitat-o al turi de familie, dorin a dreg torului muntean a fost de a construi o m n stare închinat Fecioarei Maria, care s poarte numele Sinaului. Loc sacru pentru evrei i cre tini deopotriv , muntele Sinai este unul dintre cele mai celebre toposuri vetero-testamentare, un spa iu al comuniunii dintre om i divinitate, acolo unde Moise a primit cele zece table ale legii. Prin alegerea a ez mântului de la Sinai drept model pentru l ca ul din Carpa i, M n stirea Sinaia a fost desemnat înc de la început ca o replic spiritual a M n stirii Sfânta Ecaterina. Astfel, „catedrala Carpa ilor” a fost înzestrat de ctitorul ei cu una din cele mai de pre bog ii: o semnifica ie biblic deosebit , pentru un loc pe m sur . M n stirea Sinaia urma s fie un nou Sinai, cele dou focare ale ortodoxiei fiind în strâns comuniune nu doar pe filiera credin ei, ci i din perspectiva onomasticii. În acest fel se explic numele m n stirii, care mai apoi se va confunda cu numele ora ului actual.

De i propor iile vechii biserici ni se par ast zi modeste, atunci când a fost ridicat , la sfâr itul celui de-al aptesprezecilea veac (mai exact între 1690-1695), biserica M n stirii Sinaia trebuie s fi trecut în ochii contemporanilor ca un l ca somptuos i, în egal m sur , elegant. La creionarea acestei imagini, la fel de actuale i ast zi, au contribuit mai ales picturile realizate de celebrul artist Pârveu Mutu, care au împodobit înc de la început interiorul bisericii. Scene biblice dintre cele mai cunoscute, cu în eles de o profunzime adânc în cre tinism, sunt înf i ate celui care calc pragul vechii M n stiri Sinaia. Judecata de Apoi este doar una dintre ele. Pictat , a a cum se obi nuie te, pe peretele care separ pridvorul de pronaos, Judecata de Apoi este prima scen la care ochii privitorului se opresc. Tot în pridvorul deschis se afl i pisania bisericii, sub care sunt situa i doi vulturi bicefali ce reprezint stema familiei Cantacuzino. S nu uit m c vulturii bicefali sunt apanajul demnii imperiale, ceea ce spune multe despre concep ia politic i ideologic a Cantacuzinilor munteni. Tabloul votiv, în care figureaz un num r impresionant de personaje (nu mai pu în de optsprezece copii ai sp tarului Cantacuzino, o parte din ei adopta i de la a doua so ie), Adormirea Maicii Domnului sau imaginile unor sfin i ap r tori ai Ortodoxiei, sunt alte scene care pot fi admirate în vechea biseric , mai ales c recenta lor restaurare le-a f cut i mai apropiate de forma original . Toate acestea i i însufl un sentiment de respect i admira ie fa de cei care s-au ostenit la realizarea lor.

Sub impulsul reform rii monahismului moldovenesc în vremea Sfântului Paisie Velicicovschi, la începutul secolului al XIX-lea via a monahal la Sinaia a cunoscut un amplu proces de revigorare. Ob tea monahal num ra peste aptezeci de vie uitori în vremea stare ului Iustin, ucenic al Cuviosului Paisie de la Neam (ini ial, se pare c la M n stirea Sinaia trebuiau s vie uiasc doisprezece c lug ri, dup modelul celor doisprezece apostoli ai Mântuitorului). Acesta este motivul pentru care sub st re ia lui Ioasaf se începe ridicarea unei noi biserici a m n stirii. Lucr rile vor dura trei ani, terminându-se la 1846. Spre sfâr itul secolului biserica sufer o serie de modific ri, c p tând aspectul pe care-l are i azi. Ridicat ca un edificiu care îmbin atât stilul moldovenesc cât i cel brâncovenesc, biserica mare a m n stirii este un monument de o frumuse e aparte. Din pictura interioar (realizat de pictorul danez Aage Exner), aplicat la începutul secolului trecut, atrage aten ia în primul rând tabloul votiv. Separat de u a de la intrarea în biseric , tabloul este alc tuit din dou scene distincte. În partea stâng este pictat regele Carol I (în timpul c ruia s-a sfin it biserica în anul 1903), cu mâna stâng sprijinit pe o coloan de piatr incomplet . Col ul stâng al acesteia lipse te, iar în partea dreapt se g se te coroana regal . Faptul c piatra este incomplet poate semnifica neunitatea teritorial a rii noastre din vremea primului rege al României. În aceast direc ie de interpretare, col ul stâng al pietrei poate fi reprezentat de Transilvania,

Bucovina i Basarabia, st pânite la vremea respectiv de Imperiul Austro-Ungar (primele dou) i cel arist (este vorba despre teritoriul dintre Prut i Nistru). Al turi de Carol I se g se te mitropolitul primat al României, Iosif Gheorghian. În partea opus este pictat regina Elisabeta, al turi de unicul copil al acesteia, prin esa Maria, moart la o vârst fraged . Un ultim personaj din tabloul votiv este ctitorul vechii biserici, sp tarul Mihail Cantacuzino.

Muzeul m n stirii este o oaz de lini te i medita ie. Obiectele expuse aici reprezint valori esen iale pentru în elegerea trecutului cultural al românilor. Afl m aici diverse tipuri de cruci utilizate în altarul bisericii în secolul al XIX-lea, icoane pictate de Pârveu Mutu Zugravul (Adormirea Maicii Domnului, pictat în 1693, este doar una dintre ele), stema familiei Cantacuzino, obiecte liturgice ori Biblia de la Bucure ti, tip rit în 1688, pe când domn al rii Române ti era fratele fondatorului M n stirii Sinaia, erban Cantacuzino. O alt icoan marca Pârveu Mutu este Sfânta Treime la stejarul Mamvri. Pictat în acela i an ca i Adormirea Maicii Domnului, aceast capodoper se deosebe te de alte realiz ri de aceea i factur printr-un element de originalitate cu totul deosebit: mahrama care acoper masa la care stau cei trei îngeri, ipostaze ale Sfintei Treimi, reproduce o autentic mahram româneasc . De i pictorul a respectat cu stricte e toate elementele decorului, pictarea acestui obiect românesc nu încalc canoanele picturistice. A a cum am men ionat deja, acesta tr deaz nota de originalitate i talentul deosebit al pictorului.

Prin acestea, i prin altele din aceea i categorie, muzeul se prezint ca o lec ie deschis de istorie, i în acela i timp de religie. Admirarea unor asemenea capodopere culturale, inestimabile valori de patrimoniu, sensibilizeaz vizitatorul, ele fiind dovada unor vremuri când, de i erau instabile i nesigure, neamul românesc se caracteriza prin verticalitate i credin .

Tot la Sinaia se g se te i mormântul lui Take Ionescu. Cavoul acestuia, aflat pe partea dreapt în incinta vechii biserici, este situat într-o modest capel , pe ai c rei pere i sunt gravate diverse citate memorabile care au apar inut marelui om politic. Ele sunt expresia unei înalte sim iri române ti, proprie unui patriot i om de stat de anvergura lui Take Ionescu. Vindecat miraculos în urma unei boli la Sinaia, primul-ministru din vremea Primului R zboi Mondial i-a exprimat în testament dorin a de a fi înmormântat aici.

Toate acestea fac din M n stirea Sinaia un spa iu cultural i spiritual de prim calitate. A ezat într-o zon înc reat de istorie (distan a pân la Pele i Peli or nu este mai mare de câteva sute de metri), între peisaje de-a dreptul mirifice, acest loc se prezint ca un loc propice medita iei nu doar de natur teologic , ci i deopotriv istoric sau artistic .

Diploma ia, ca exerci iu uman i social

erban CIONOFF

Poate i pentru c numele profesorului i diplomatului Constantin Vlad este îndeob te asociat lucr rii sale de referin „Diploma ia secolului XX” (2005), autorul ine s ne previn înc din „M rturisirea” care ine loc de prefa la noua sa carte „Puncte cardinale îndep rtate. Helsinki-Tokyo-Canbera” (*): „Cartea de fa nu se vrea o istorie diplomatic , o cronic a rela iilor româno-finlandeze, respectiv, a celor dintre România i Japonia, dintre România i Australia în timpul mandatelor mele de ambasador.” i, mai departe: „ elul meu este mult mai modest(...) acela de a prezenta cititorului de ast zi modul cum un diplomat român a receptat realit ile unor ri mai mult sau mai pu în îndep rtate geografic i diferite în multe privin e de cea c reia îi apar ine.”

Universitar, prin forma ie, Constantin Vlad venea în diploma ie, la începutul anilor *70, cu lec ia lui Hans Morgenthau bine înv at . Proasp tul diplomat caut a s

vad în spatele evenimentelor jocurile de interese, iar în dosul pozi iilor declarate „con inutul i sensul celor stabilite departe de ochii publicului”. Spre ansa lui, debutul în diploma ie are loc într-unul dintre momentele de referin ale Europei ultimului sfert al secolului XX: Conferin a pentru Securitate i Cooperare European (CSCE). Dar, tot spre ansa lui, aceasta a fost o perioad în care diploma ia României „gândea cu capul propriu” i „se manifesta ca un factor tot mai activ în politica european i nu numai”. De aceea, peste ani, paginile c r ii sale au p strat viu i conving tor mesajul diploma iei ca exerci iu uman i social.

O prim lec ie despre ceea ce înseamn tiin a/arta negocierilor va primi proasp tul diplomat înc din primele zile de munc , în capitala Finlandei, atunci când proiectul de mandat al delega iei române la CSCE cuprindea un set de reguli de procedur ale Consult rilor Multilaterale în preg tirea conferin ei. De i înregistrat ca primul document oficial al Reuniunii, ceea ce conferea rii noastre pozi ia, de un cert avantaj ca el s fie luat în cel dintâi în discu ie, diverse i nu totdeauna clare combina ii puteau s îl arunce în neant. Au fost zile i, mai ales, nop i în care delega i român a dat un extraordinar examen de tenacitate i de abilitate, a a încât, pân la urm , regulile de procedur ini iate de România s consfin easc forme i modalit i de lucru democratice, care s încurajeze manifestarea statelor ca actori de sine st t tori ai „procesului european”, în locul structurilor de bloc: NATO versus Tratatul de la Var ovia. Mi se poate repro a c exemplul nu mai este relevant atâta vreme cât lumea bipolar este de domeniul trecutului; r spund c ideea unei diploma ii române ti, active i curajoase trebuie s redevin cât mai curând din deziderat în realitate.

De altfel, oriunde l-au purtat misiunile diplomatice, Constatin Vlad s-a vrut (i a reu it s fie!) un observator atent al experien elor din care ar avea cu adev rat ceva de înv at. De pild , în Finlanda, de data asta ca ambasador, el se va apleca asupra ideii de „consens na ional”, ara –gazd oferind ceea ce Constantin Vlad nume te „un caz interesant de raporturi interetnice”. De i suedezii care sunt cet eni finlandezi reprezint un procent redus în ansamblul popula iei, Finlanda este o ar bilingv , iar limba suedez are statut de limb oficial . Dar, accentueaz cu cert subîn eles autorul: „Adecea, când se evoc aceast realitate, se trece îns sub t cere faptul c suedezii naturaliza i în acest ar sunt cet enii ei loiali, c problemele lor sunt problemele societ ii i statului finlandez, c ele trebuie rezolvate i sunt rezolvate la Helsinki i nu la Stockholm”. Fire te, în carte, pasajul nu este marcat, dar nu cred c am gre it f când-o... i în Japonia , ambasadorul extraordinar i plenipoten iar al României caut s scoat cât mai multe înv minte. Revine, de pild , la ideea consensului na ional, care în Japonia, se dezvolt printr-o form „sui generis” de socializare promovât cu încurajarea mediului politic i de afaceri. O experien la care, fire te, ar trebui s medit m i despre care Constantin Vlad aduce interesante, instructive detalii. Cu toate astea m-a opri la un alt subiect cu certe reverbera ii în actualitatea româneasc . Este vorba despre maniera în care au fost aplicate legile pie ii pentru a genera boom-ul japonez. Practic, de i economia nipon este o economie capitalist „niciodată , în trecut ca i în prezent, elita politic japonez n-a îng duit ca interesele fundamentale ale rii, destinul însu i al poporului s depind excesiv de oscila iile, de incertitudinile , de capcanele pie ii. Tradi ia japonez a însemnat, între altele, dar nu în ultimul rând, un stat puternic, garantul tocmai al acelor interese fundamentale i al destinului na ional.” În sprijinul aser iunii c Japonia a creat un model eficient de îmbinare a atribu iilor statului cu func ionarea mecanismelor pie ii, sunt men ionate ac iunile conjugate ale Ministerului Comer ului i Industriei („faimosul MITI”) i ale KEIDANREN, organiza ia marelui patronat din Japonia.

Sunt, în cartea lui Constantin Vlad numeroase alte comenterii i analize asupra c rora cititorul va z bovi cu folos, a a cum sunt, tot aici, portete memorabile ale numeroaselor personalit i pe care autorul a avut privilegiul de a le întâlni pe parcursul msiunilor: de la legendarul pre edinte finlandez, Urho Kekkonen la împ ratul Hirohito al Japoniei, a a cum dintre evoc rile dedicate unor personalit i ale diploma iei române ti din ultimul sfert al veacului încheiat, se deta eaz acea consacrat lui Valentin Lipatti.

Dens i incitant , aceast carte are de partea sa i o scriitur de o elegant fluen . „Diploma ia, cea autentic - scrie C. Vlad, reluând o idee bine înv at de la Nicolae Titulescu-, aceea care n-are în spate sanc iunea economic , antajul politic i for a militar brut , cea diploma ie nu dispune de o alt arm ,de un alt instrument decât cuvântul.”

(*) Constantin Vlad „PUNCTE CARDINALE ÎNDEP RTATE. Helsinki-Tokyo-Canbera- Note ale unui fost ambasador al României.” Editura Academiei Oamenilor de tiin din România, 2011.

Vie i paralele

Ionel SAVITESCU

Indubitabil, sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea a marcat cultura românească modern prin apariția unor spirite de faimă europeană. Astfel, după Miron Costin (1633 – 1691), autor, printre altele, al poemului **Via a lumii** (ce ilustrează tema peren **fortuna labilis**), stolnicul Constantin Cantacuzino (1650 – 1716), autor al unei **Istorii a rii Române** timpurișe neterminată și Nicolae Milescu Spatarul (1636 – 1708), unul dintre primii noștri orientaliști, care a întreprins o călătorie în China (1675 – 78), în urma căreia a realizat două crii (**Jurnal de călătorie** și **Descrierea Chinei**) ce se parcurg și astăzi cu interes, apar pe firmamentul culturii românești atât două personalități care au rivalizat, atât pe plan cultural cât și politic: Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat. Faptul în sine este remarcabil: în 2010 s-au împlinit trei veacuri de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Dimitrie Cantemir, un erudit de prestigiu european, care prin acțiunea sa politică, nu întru totul bine gândită și cumpănită, a încercat fără succes să smulgă Moldova de sub suveranitatea otomană, trecând-o sub tutela unei puteri creștine: Rusia lui Petru cel Mare. Înfrângerea rușilor la Stănilești a contribuit ca Principatele Române să rămână în sfera de influență otomană încă mai bine de un secol, unirea și independența pe care o dominație turcească de câteva secole. În acest context benefic au apărut două exegeze: una consacrată principelui Dimitrie Cantemir și fiului său Antioh, datorată d-lui. tefan Lemny despre care ne-am ocupat într-un număr anterior al **Cronicii** și alta dedicată lui Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat, scrisă de mai tânărul și talentatul cercetător Tudor Dinu (n. 1978)*. Ambele lucrări beneficiază de introduceri de excepție: Emmanuel Le Roy Ladurie și Giorgios Dion. Poukamisas. A adăru, dând ocol cercărilor d-lui. Tudor Dinu, o adevărată contribuție, cum ar fi spus Z. Ornea, i-am studiat cuprinsul – reproducerile de capete încoronate, cărți, prelații, biserică, cetăți –, i-am parcurs bibliografia (este omis Elvira Sorohan), sfârșit îndrăgindu-mi spune că aceste solide cercetări îi lipsesc de un indice de nume, eventual de localități. Dacă Dimitrie Cantemir era fiul unui domn neștiutor de carte, dar vorbitor de limbi străine (care s-a îngrijit ca fiii să și fie binecoliți), în schimb, Nicolae Mavrocordat era fiul vestitului Exaporit (al doilea mare dragoman al Sublimei Porții, între 1673 - 1709), care făcuse multe servicii turcilor și s-a îngrijit ca fiii să și-l urmeze în carieră, eventual să ajungă domni în Principate, ocazie, binevenită, de explicare etimologică a termenului dragoman (educația musulmană axată pe limbile arabă, persană, turcă, limbile apusene erau excluse). Inițial, funcția de dragoman fusese de inut de evrei, armeni, occidentali renegați, apoi grecii au monopolizat funcția respectivă între 1661 – 1821. Dacă în timpul lui Soliman Magnificul, sistemul de promovare în societatea turcă era bazat pe meritocrație (v. André Clot **Soliman Magnificul**, Ed. Artemis), la sfârșitul secolului al XVII-lea criteriile de promovare erau altele (p. 22), a încă, acești dragomani îndeplineau funcția ministrului de externe turc. În 1689, Alexandru Mavrocordat avansează propunerea de constituție a fiicei sale Elena (p. 30, deși la pagina 43 această fiică se numește Maria, iar la pagina 47 se revine la numele Elena, alte două fiice numindu-se Ruxandra), cu tânărul principe Dimitrie, respins cu abilitate de Constantin Cantemir, care întea scaunul rii Românești, prin constituția cu Casandra Cantacuzino. Dar, curtea de la Iași fusese vizitată de o solie a lui Brâncoveanu care sondase terenul în vederea unei constituții a lui Dimitrie cu una dintre fiicele sale. Dacă înruderirea cu Cantemir fusese respinsă, Mavrocordat îi va atinge în cele din urmă și fiul Scarlat cu Ilinca, fiica lui Brâncoveanu. În fine, Constantin Cantemir („*trecut bine de apțezeci de ani*”, p. 39, deși pe patul de moarte, Constantin Cantemir afirmase că are 66 de ani), se stinge fără a fi rezolvat problemele dinastice. Multe portrete (Dimitrie Cantemir, Alexandru Mavrocordat, Nicolae Mavrocordat, Petru cel Mare, Carol XII apreciat de ienicerii turci: „*Dacă Allah ne-ar hărăzi un astfel de conducător, am cuceri cu el în frunte întreaga lume*”, p. 196), contribuie ca interesul lecturii să crească în intensitate. Cu domniile lui Dimitrie Cantemir și tefan Cantacuzino se încheie pentru un secol domniile pământene, Nicolae Mavrocordat inaugurând domniile fanariote în ambele principate (1711 și 1716). Dimitrie Cantemir a trezit, bun oară, interesul lui Constantin Noica care a scris **Modelul Cantemir**. În volumul **Despre Constantin Noica. Noica inedit**, Ed. Humanitas, 2009, există o scrisoare a lui Noica către Alexandru Elian, cercetător care a dovedit cu exemple „*că în viața noastră (e vorba despre Dimitrie Cantemir n.m.), avea limite despre care nu se vorbește îndeajuns*” (vol. cit. p. 157). Aceste constatări le mai făcuse Hammer pe la 1824 (lucru menționat de tefan Lemny), iar Babinger în 1941, la București, afirmase că este posibil ca Dimitrie Cantemir să fi

inventat documente, fiind acuzat de impostură. Al. Elian îi spunea lui Noica: „*Am dovezi grave împotriva lui Cantemir. Să le dau la iveală?*”, la care Noica îi răspunde: „*Dacă n-o faci d-ta, o va face un străin, și va fi mai rău*” (vol. cit. p. 157). Din punct de vedere, aceste chestiuni nu sunt discutate în volumul lui Tudor Dinu. Am început, a adăru, cartea d-lui. Tudor Dinu cu o mare curiozitate, întrebându-mă continuu când a avut timp autorul să redacteze o astfel de lucrare, având în vedere că obligațiile profesionale din afară și din străinătate, participările la diferite colocvii, traduceri efectuate din diferiți autori greci și-au răpit din timpul necesar redactării crii. Și, totuși, Tudor Dinu se achită cu acuritate realizând o exegeză ce se parcurge realmente cu plăcere și folos, de la capitol la capitol, încât pe măsură ce înaintăm în lectură constatăm cu satisfacție că Tudor Dinu a secătuit întru totul tema de cercetare și epocă, dând la iveală o carte de referință, de la care se va porni în eventualele cercetări viitoare. A adăru, Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat se vor confrunța în politică și cultură, ambii beneficiind de o educație îngrijită cu lecturi, limbi străine, având la îndemână biblioteci bogate. Ambii au dat la iveală, în diferite condiții de studiu și creație, opere literare, filozofice, istorice și morale, inegale ca valoare, ce s-au impus în conștiința contemporanilor și a posterității. Luând parte la asediul cetății Soroca (1692) și la bătălia de la Zenta (11 septembrie 1697), Dimitrie Cantemir era convins că puterea turcească este în declin, încât concepse alianța cu Rusia. Acum meditează la nestatornicia și efemeritatea vieții umane și elaborează într-un răstimp de câteva luni prima sa carte **Divanul sau gâlceava**

în eleptului cu lumea sau giudeul sufletului cu trupul: „**Divanul** a marcat un însemnat pas înainte pentru tânărul literatur de limbă română. Aceasta constituia prima carte originală de gândire etico-religioasă, oricum mult mai interesantă pentru public decât mai tot ce se publicase în veacul XVII” (pp. 65 – 66). Dacă Dimitrie Cantemir îi publicase **Divanul** la 25 de ani, Nicolae Mavrocordat se va ilustra mai de timpuriu ca autor: la vârsta de 17 ani redactase dialogul **Despre viața și moarte**: „*Dincolo de toate, cel mai notabil mi se pare faptul că tânărul Nicolae se apucă să scrie la apțezecede ani, nu doar pentru a face un exercițiu retoric, ci și din dorința de a găsi un răspuns la neliniștile existențiale ce îl frământau la vârsta adolescenței*” (p. 67). Cei doi – Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat – s-au confruntat literar și politic, însă viața lor era continuu fragmentată: dese schimbări de domnie, nesiguranță generală, calamități naturale, Marele Război Nordic (1700 – 1721) afectează și rii Române – după Poltava (8 iulie 1709), Carol XII s-a refugiat la Tighina, suedezii trec prin București lăsându-și amprenta în Turnul Colței. Ion Hurdubeiu în **Istoria Suediei**, 1985, îi consacra celebrului rege suedez un consistent capitol, iar Gabriela Melinescu revine asupra lui și a traseului parcurs de la Pitești la Stralsund, traseu ce urma să fie refăcut de o expediție de carolini numai în 14 zile, cât durase și drumul lui Carol XII (v. **România Literară**, nr. 36/2000, p. 23) –, în fine, într-un context favorabil, Nicolae Mavrocordat obține pentru un an domnia Moldovei (6 noiembrie 1709 – 14 noiembrie 1710), noul domn ajunge la Iași pe 25

ianuarie 1710, moartea Exaporitului, pe 23 decembrie 1709, împiedecându-l de a sosi mai repede. În relatarea acestei domnii a lui Nicolae Mavrocordat s-au strecurat câteva erori de datare: astfel, Nicolae Mavrocordat este numit domn pe 6 noiembrie 1709 (p. 125), pornește spre Moldova după înmormântarea Exaporitului, decembrie 1709 (p. 126), sosește la Iași pe 25 ianuarie 1710 (p. 127), iar pe 25 noiembrie 1709 (p. 135) intră în Iași capugiul cu firmanul de mazălire. Proiectatul război al Porții cu Rusia necesită un domn sigur în Moldova, a încă, Dimitrie Cantemir obține mult dorita domnie (14/23.XI.1710) și ajunge la Iași pe 10 decembrie 1710, nu zăruind în secret alianța cu Rusia: „*În concluzie, la baza deciziei lui Cantemir de a trece de partea Rusiei au stat deopotrivă temeiuri patriotice și personale*” (p. 143), Neculce relatând adeziunea boierilor (p. 151). Alianța a fost pecetluită cu sosirea lui Petru cel Mare la Iași, o sosește și îmbelegate (bun oară, miercuri, 28 iunie 1711, peste noapte, spune Nicolae Costin, boierilor români le sunt furate de către rușii diferite obiecte, p. 159. Mai târziu, rușii vor deveni sensibili la ceasuri, paltoane etc.): „*De asemenea, Petru cel Mare îi înfreca mâinile de bucurie că a putut pune stăpânire cu atâtea urinări pe un pământ binecuvântat de Dumnezeu*” (p. 160). Dezastrul de la Stănilești și a spulberat visele lui Dimitrie Cantemir, care este nevoit să emigreze în Rusia, unde curând își schimbă firea și devine irascibil și nepopular, atât pentru înșotitori, cât și pentru localnici, încât disconfortul acesta îi putea fi provocat de regretul pentru ririile Moldovei și confortul bibliotecilor din Istanbul, dar nu avea timp să o recunoască, deși înainte de a se stinge, Dimitrie Cantemir s-a considerat **fericit** că se pasează de **furia mahomedană**, acceptând protecția **monarhului ortodox** (p. 388). Își continuă studiile și munca științifică, este primit în Academia din Berlin, „*deși nu deinea încă o operă științifică pe măsură*” (p. 214). Acum redactează **Descrierea Moldovei, Istoria Imperiului Otoman și Viața lui Constantin Cantemir**, lucrări de valoare cu toate lacunele și imperfecțiunile inerente. Nicolae Mavrocordat redactează **Despre studiul literelor și lecturarea criilor**, lucrare în care se fac recomandări de lectură (în special, istorici și filozofi), ce ne amintesc de Quintilian, care în **Arta oratoriei** oferă pe genuri literare liste de scriitori care trebuie parcurși. Cădere la Brâncoveanu (1714), urmat de a lui tefan Cantacuzino (1716) facilitează venirea pe tronul rii Românești a lui Nicolae Mavrocordat care în 1719 publică **Despre îndatoriri** ce ne amintește de Machiavelli (**Principele**) și **îndaturile lui Neagoe Basarab și fiul său Teodosie**: „*...tratatul Despre îndatoriri constituie cea mai mare realizare literară de până atunci a lui Mavrocordat, iar principele o aprecia ca atare*” (p. 286). În 1722, Nicolae Mavrocordat reușește asemenea lui Constantin Brâncoveanu în 1703, să obțină domnia pe viață, inițial, totodată, în 1716 ansamblul monastic de la Văcărești, finalizat în 1721 și închinat Sfântului Mormânt de la Ierusalim. Din punct de vedere, între 1864 – 1973, complexul Văcărești a avut o altă destinație decât cea inițială, iar în 1987 este demolat, mormântul voievodului pulverizându-se în spațiu. Aici fusese prevăzută o sală spațioasă care să adăpostească bogata bibliotecă a Mavrocordătilor, ale căreia baze fuseser puse de Alexandru Mavrocordat Exaporitul, extinsă de Nicolae, uime că, criile fiind achiziționate pe domenii: „*Ulterior însă, vitregia vremurilor a făcut ca moștenitorul atât al tronului, cât și al întregii colecții, Constantin Mavrocordat, nu numai să nu poată completa biblioteca, în ciuda pasiunii sale pentru carte, ci chiar să fie nevoit să o pună la log sau să vândă o parte din ea pentru a-și plăti uriașele datorii contractate în vederea obținerii tronului de la București sau Iași. În acest fel, marea bibliotecă a Mavrocordătilor s-a risipit iute în cele patru zări, mai ales că renumele ei oferea și foarte răvnit de către colecționarii iluștri, inclusiv capete încoronate*” (p. 368) –, încât dictionarul lui Terentianus Maurus (**Habent sua fata libelli**) rămâne valabil și în acest caz. În pofida acestor succese literare și politice, viețile celor doi principii – Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat –, nu au fost scutite de nenorociri: își pierd soțiile, o parte dintre copii, se recăsătoresc, ei înșiși stingându-se în 1723 și 1730. Semnalăm în final câteva inadvertențe: la paginile 214 / 215 este reprodus un citat din Dimitrie Cantemir în care înfrângerea turcilor de la Lepanto este în 1570, de fapt, în 1571 cum este scris la pagina 217. La pagina 224, Antioh Cantemir este ambasador în Anglia între 1732 – 1738, nu 1736. La pagina 316, Dimitrie Cantemir s-a constituit cu Anastasia Trubeaika la 14 ianuarie 1720, iar la pagina 374, la 13 februarie 1720. La pagina 399, împăratul Traian a cucerit Dacia în urma a trei războaie.

* TUDOR DINU, DIMITRIE CANTEMIR ȘI NICOLAE MAVROCORDAT RIVALITĂȚI POLITICE ȘI LITERARE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XVIII. Cuvânt înainte de GIORGIOS DION. POUKAMISAS, Ed.

Doritori nebuni

Bogdan Mihai MANDACHE

În celebra sa Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent, G. C. Ionescu îl aza pe Dimitrie Bolintineanu în rîndul romanticilor "macabri și exotici", exercitîndu-și din plin spiritul critic în aprecierile asupra operei scriitorului de origine macedoneană. Criticul acordă un spațiu generos lui Bolintineanu, aprecierile critice asupra operei interferînd cu numeroase trimiteri la biografia scriitorului (participarea la revoluția de la 1848, arestarea, surghiunul, ederea la Constantinopol, peregrinările sentimentale, ministru de instrucție în timpul lui Cuza). Deși C. Ionescu îl reproșează poetului în repetate rînduri locurile comune, iar în alte cazuri îl acuză de trivializare, de ridicol, de "abuz de macabritate", de exces în folosirea diminutivelor, îi recunoaște în multe creații, dar cu precizie în *Legende* "întuiția valorii acustice a cuvîntului, care caută cuvîntul pentru ceea ce sugerează dincolo de marginile lui ionale".

Nu creația poetică a lui Dimitrie Bolintineanu face obiectul acestor rînduri, ci romanul *Doritori nebuni*, publicat în foileton în ziarul "Dîmbovița", din București, între 3/15 iunie-15/27 noiembrie 1864. Romanul lui Bolintineanu a fost publicat în D. Bolintineanu, *Opere*, vol. V - *Romane*, ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vărgolici, București, Editura Minerva, 1984, și de Cornelia Bodea în *Fașa secretă a mișcării prepaoptiste române. Unitatea națională*, București, Editura Academiei Române și Editura Nestor, 2004; în cele ce urmează citim din ediția realizată de Cornelia Bodea. Bolintineanu a ales eroii romanului să fie din două generații istorice; prima este generația 1821, evident cu trimiteri la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, iar a doua este generația 1837, activă în perioada Regulamentară din timpul domniei lui Alexandru D. Ghica, anul 1837 corespunzînd schismei dintre Heliade Rădulescu și Ion Cămpineanu, pe tema "adaosului" la *Regulamentul Organic*, Eliade trecînd de partea domnitorului Alexandru D. Ghica. Influențat și de evenimentele ulterioare, Bolintineanu nu avea să includă pe Cămpineanu printre eroii romanului, evident nici printre protagoniștii Lojii masonice « Regenerațiunea », membri care deși poartă nume conspirative sînt ușor identificabile, după cum arată Cornelia Bodea: Dem, Poetul - Dim. Bolintineanu; Vel - Nicolae Bălcescu; Lu - Costache Bellu; Edem - Eliade Rădulescu; Cheren - Iancu Văcărescu; Rado - Grigore Rădoanu; Els - Christian Tell; On - Ion Deivos.

Dar ce înseamnă "doritori nebuni"? Înaintea începerii unui spectacol de teatru, Dem și Lu au o conversație, în care Lu "filosofează" și îi spune lui Dem că speranța "este încă, dar ea se află numai în inima poetului și a celorla care care eu îi numesc doritori nebuni. La noi sînt mulți de acești doritori nebuni, între care prevăzătorii și tu unul. Pentru ce vrei să am speranță pentru lume? (...) Doritorii nebuni nu vor schimba niciodată natura omului! Oricare ar fi preferențele ce ar lua societățile omenești, omul va rămînea totdeauna o ființă frîscă, frîscă se înaleagă. Viața lui va fi totdeauna supusă unei suflări de vînt; va rămînea egoist, invidios, în eltor, va rămînea om și va sfîrși într-un mormînt." Lu îi continuă diatriba virulentă împotriva acelor "doritori nebuni ce alergă după putere, mîrire, bogăție, în fine după o idee, și pururea lumea, mai proastă decît dînișii, le dă nume de geniuri; geniul lor este cîntec și sunt proști", împotriva tuturor celor care visează mîrire, care nu sînt decît niște egoiști ce bravează în apăratori ai dreptății. Atitudinea extrem de critică a lui Lu, dar în același timp nedreaptă și îndreptat frîscă împotriva tuturor, avea să stîrnească reacția lui Vel; acesta îi amintește că toți avem o misiune pe pămînt, că sîntem depozitari ai unor facultăți sacre, că avem o datorie de împlinit ("candela se consumă luminînd pe alii, viața noastră este a patriei, a umanității", și îi propune o întîlnire cu membrii unei "societăți cari s-au înscris în cinstea mîntuirii neamului". În puține cuvinte, Vel îi vorbește despre necesitatea în lupta aristocrației antinaționale, despre faptul că "o revoluție națională și democratică sîngeroasă este în viitor. Toate elementele există, trebuie alăturate, combinate. Autonomia, egalitatea tuturor românilor înaintea legilor și lupta tradițională, lupta cea mare moștenită de la străbuni, va fi cîntec de ar, învingătorii vor fi învingători, și boierii români perși în această luptă vor fi răzbiți și cu patria lor. Vino cu noi, nu te da înapoi. Dumnezeu a pus în tine spiritul și tu, te-ai însemnat să fii o piatră din templu ce are să se ridice... Locul tău va rămînea de ert la acest templu?"

Este ușor de observat că grupul celor care îi propuneau regenerarea societății românești era constituit din membrii unei loji masonice; iar aceste nobile idealuri expuse cu patos de Vel/Nicolae Bălcescu treceau cu mult peste suferințele lui Dem poetul/Dimitrie Bolintineanu, suferințe cauzate de trădarea în amor venit din partea unei tinere aparținînd clasei privilegiate; "cea care te-a

trădat este o mîlă star din această clasă privilegiată, elegantă, avută; a putut să te asculte în particular, să-și surzască; dar în lume ea nu poate să-și întinză mîna frîscă să crească și-a înjosit". Ceea ce a atras atenția nu neapărat a criticilor literari, ci a unui public interesat de un subiect despre care se vorbește și se scrie mult, dar de cele mai multe ori pe lîngă subiect, este faptul că Dimitrie Bolintineanu vorbește deschis despre programul revoluționar al Societății de Regenerație și descrie o "edina masonică". La întrebarea lui Edem/Eliade Rădulescu pentru ce trebuie să ne dăm viața, în acest scop, răspunsul îl dă Vel: "O revoluție națională cu scopul de a da drepturile seculare naționale în afară; libertatea, egalitatea și dreptatea întru. Contra cui? Mă întrebă. Contra legilor ce ne apăsă (...). Acest sistem trebuie lovit. Omul este o ființă morală. Acest sistem îl face imoral; națiunea este menită să fie puternică și este slabă, liberă și este sclavă, onorată și este disprețuită, grație acestui sistem (...). Trebuie dar, cît mai curînd, a forma programul unei revoluții, a începe această revoluție, și ori cînd va fi mare și liberă, ori ne vom înveli cu dînsa în mormîntul ei".

Discuțiile despre necesitatea unei revoluții în scopul de a regenera societatea aveau menirea de a-l introduce pe profan/viitorul frate (Rado și Grigore Rădoanu) în atmosfera unei loji masonice. La încheierea discuțiilor care aduc cu ceea ce se numește "primirea sub bandou", Venerabilul lojii, Cheren/Iancu Văcărescu, decide începerea "începerii rilor misterioase. Sper că acest om va fi un zidar însemnat". Romanul lui Bolintineanu cuprinde și cîteva referiri la istoria masoneriei din vechime pînă în

zilele noastre, influențate pe alocuri de resimțirile tinerii studii care reveneau de la colici din Germania, Italia sau Franța, de unde au adus ceea ce se făcea în aele ri pentru reformarea societății; urmează și cîteva notații despre riturile care se practicau ("ritul scoțian, ritul francez și ritul Misraim sau Misphraim, zis egiptean. Acești zidari întrebău ez vorbe, spre a se înalege, împrumutate de la arta construcției și ieră petrilor, cum masul, ciocanul, linia, foarfecele etc. Sunt mai multe grade ce se osibesc prin felurite calificări. Cel mai mare dintre toate gradurile este al treizeci și treilea, ce se atribuie lui Frederic II. Cele dintîi grade fac masoneria albastră sau simbolică; oamenii sînt desemnați cu numele de ucenici, companioni și maisteri. Cei care sînt în ele și de la al patrulea pînă la al optzecelea grad au culoarea cavaleriei bisericești. Al treizecelea este marele Elie, cavalier Cadosh. Sf. Ioan vara și Sf. Ioan iarna sînt srbătorile lor cele mai mari".

Romanul trebuie citit cu atenție, altfel sensul afirmațiilor privind fi denaturat cu ușurință; mușii sînt cei care vîd în revoluție secolului al XIX-lea o conspirație în spatele căreia s-a aflat masoneria, ceea ce luat ad litteram este o exagerare. Că ideile revoluționare, de prefacere a societății animau pe mulți masoni este de netăgduit, dar a vedea obediință și întregi pe baricadele revoluției este exagerat. După ce profanul Rado și luapsrezecelea grad au culoarea cavaleriei bisericești. Al treizecelea este marele Elie, cavalier Cadosh. Sf. Ioan vara și Sf. Ioan iarna sînt srbătorile lor cele mai mari".

încercare ce am voit a face asupra acestui suflet care a venit astăzi printre noi. Scopul meu este împlinit. Acest suflet este destul de puternic. Acum să facem celelalte încercări (...) Misiunea noastră nu este a face revoluție politică (...) Francmasonii merg pe calea în elepciunii, călcînd în picioare prejudecățile, ignoranța și patimile degradante: omul caută omul, în luptă turînd opiniunile și credințele. Zidarul, dar, trebuie să ceară fratelui său numai umanitate, virtute, facere de bine, credință și pstrarea vorbei date".

Începerea rilor misterioase II prezintă un interes deosebit atît pentru istoricul masoneriei române, cît și pentru cel interesat de istoria mentalităților; romanul *Doritori nebuni* al lui Dimitrie Bolintineanu este una din primele scrieri literare în care este descrisă o ceremonie de inițiere masonică, iar relatarea este cu atît mai credibilă cît aparține unui membru al fraternității masonice. Inițierea masonică povestită de Bolintineanu este un util indiciu asupra ritualului practicat la acea vreme în Muntenia, dar și un reper pentru studiul evoluției ritualurilor masonice în Teritoriile Române. Apropiindu-se de locul unde "lumina se îngîna cu întunericul", Rado și se găsi în fața unei uși care se deschidea către o prăpastie: "Frate, zise el, (Cheren-n.n.) trebuie să te încercăm, trebuie să vedem dacă ai curajul și hotărîrea. Vezi această prăpastie, ei bine, aruncă-te într-însa și Dumnezeu să facă ca să nu-ți farmi capul de vreun col, nici corpul de vreun eap". Simțind o ușoară ezitare din partea candidatului, Cheren și se adresă: "Oare tu tremuri în fața pericolului? Zidarii nu se tem de nimic și nu cură nimic ca să meargă pe calea adevărului". A urmat o altă probă în care candidatului trebuie să meargă printr-o galerie strîmtă și întunecată la capătul căreia se afla o scară la care cei pînă erau în aer, prilej de a verifica puțin a candidatului de a înfrunța vrăjmișii lumii.

O întîmplare nefericită din lumea aristocratică a Bucureștiului primelor decenii ale veacului al XIX-lea îl pune pe Dem în fața alegerii de a intra în Societatea de Regenerație; pasajul din roman care redă zbuciumul sufletesc al lui Dem în fața acestei alegeri este sugestiv. Dem îi pune zeci de întrebări dacă oamenii în slujba căroră s-ar pune sînt de bună credință, dacă convingerile lor vor aduce îmbunătățirea situației celor mulți, dacă a conspira este totuna cu a lovi din umbră, dacă scopul acelei Societăți va fi Evanghelia viitorului, dacă lealitatea în care a fost educat nu contravine acțiunii revoluționare la care l-ar putea îndemna Societatea de Regenerație. În același timp, Dem este convins că "omul luminat are o misiune frumoasă în viață; are o datorie către societate, către omenire: a se sacrifica pentru ceilalți (...). A sprijini patria, libertatea, este o idee frumoasă; a sprijini dreptatea este o idee sublimă; dreptatea nu este numai dreptate relativă, este o dreptate absolută. Este o trădare a rămașă în urma celorlalți, o trădare contra tuturor ce au voină mea".

Semnele vremurilor, bine înțelese de membrii mai vechi ai Societății de Regenerație, impuneau schimbări majore ale rînduiri sociale și statale, iar Dem avea toate motivele să fie mîndru că se alăturase unei grupări care crescuse numeric, făcuse progrese, că țigase noi membri "din toate clasele și profesiunile. Aceasta era un mare pas că țigat asupra trecutului". Era momentul în care în Adunarea Generală urma să se discute clauza din Regulamentul Organic prin care românii nu aveau dreptul să-și voteze legi "interioare". Un alt moment nescut de asemenea dintr-o adunare secretă condusă tot de Cheren, "speranța a Junei României", este cel legat de dorința de trezi interesul pentru unire în rîndul junimii din Moldova: "Să lăudați ideile și să îndreptați la oameni aleși, iar nu la gloate. Să nu lîngă și patimile gloatelor! Este adevărat că partidele ce lîngă esc patimile gloatelor izbutesc de mai multe ori a se așeza pe un pedestal; dar acest pedestal este fraged, căci opiniunile bazate pe patimi se risipește repede, pe cînd cele ce se bazează pe rațiune sînt singure temeinice". Cu acest îndemn de a propaga nobilele idei printre cei tineri, de a nu vesteji laurii celor care și-au făcut nobila datorie față de patrie se încheie romanul lui Dimitrie Bolintineanu.

Doritori nebuni nu are înut totdeauna atenția criticilor literari, poate și datorită manierei în care a fost publicat, în foileton, într-un ziar bucureștean, cît și faptului că două episoade (publicate în numerele 41 și 42) nu au fost de găsit nici într-o bibliotecă din ar. Pentru istoria masoneriei române, cît și pentru istoria mentalităților este o lectură importantă, conținînd relatări despre ritualurile masonice ale vremii, opinii despre evenimente majore din istoria societății românești din prima jumătate de veac XIX, aparținînd unui participant la acele evenimente. Cornelia Bodea afirmă că romanul lui Bolintineanu ar fi o prioritate europeană prin relatarea « ritualurilor masonice secrete », devansîndu-l pe Tolstoi cu al său celebru *Război și pace*. Ambele romane au apărut în aceeași perioadă, iar prioritatea nu este primul criteriu care ne apropie de scriitorul român, meritoriu din multe puncte de vedere, evident mult mai puțin cunoscut decît contemporanul său.

Conștiința istorică și fuziunea orizonturilor: Hans-Georg Gadamer (II)

Ion VRABIE

Între interpretarea tradiției pe care acesta încearcă să o înțeleagă se instituie o distanță temporală. Acest problemă este discutată în contextul raportării la Schleiermacher și viziunii acestuia că interpretul ar putea cunoaște *chiar mai bine decât autorul* intenția sa originală.

Gadamer consideră că greșala lui Schleiermacher constă în faptul că acesta nu sesizează diferența dintre intenția autorului și adevărul operei de artă sau a textului, deoarece întotdeauna semnificațiile lor depășesc intenția autorului și a lui. Nu trebuie să tragem concluzia că în timp în elegerea devine mai bună, ci pur și simplu ea este diferită. Astfel, se destramă cercul hermeneutic romantic, intenția autorului nu mai interesează în mod primordial, rămâne să fie cercetată pretenția de adevăr a textului sau a operei de artă care se află sub influența istoriei efectelor. „Hermeneutica trebuie să pornească de la premisa că cel care caută să înțeleagă este legat de acel lucru care se rostește prin intermediul tradiției și este conectat sau încearcă să se cupleze la această tradiție din care ne vorbim despre ceea ce este moștenit. ... Există aici o tensiune. Ea se creează între alteritatea și familiaritatea pe care tradiția o are pentru noi, între obiectualitatea vizată istoric și apartenența la o tradiție. În acest interval (Zwischen) se găsește adevărul hermeneutic”.

Deoarece interpretul este o ființă istorică, distanța temporală nu mai reprezintă un obstacol pentru înțelegere, dimpotrivă, ea „este dizolvată în continuitatea ființei istorice în care trecutul este prezentificat”. Drept urmare, distanța temporală nu mai reprezintă o problemă, ba chiar un argument în susținerea productivității hermeneuticii. Însă „atunci când încercăm să înțelegem un fenomen istoric din distanța istorică determinantă pentru ansamblul situației noastre hermeneutice suntem expuși dintotdeauna acțiunii istoriei efectelor”. Istoria efectelor devine cu adevărat o problemă atunci când uităm de ea, în acest caz „Altul ni se înfățișează cu atâta tărie din perspectiva Propriului, încât nu mai reușim să afirmăm diferența Propriului și a Altuia”. În alegând istoria drept un proces de realizare, atunci un eveniment poate fi înțeleasă în măsura în care înțelegem efectele sale. Pentru a putea să înțelegem un fenomen istoric, aflăm la o distanță temporală, trebuie să conștientizăm faptul că însăși situația noastră hermeneutică este afectată de istorie.

Conștiința istorică sau recunoașterea celui ce este străin devine la Gadamer o componentă a realizării comprehensiunii iar „exigența cu care ne confruntăm este aceea de a ne învârsa în înțelegem corect pe noi înșine și de a admite că în orice comprehensiune – indiferent dacă suntem conștienți în mod explicit de acest lucru sau nu – este activă eficacitatea acestei istorii a efectelor”. Conștiința istorică a efectelor nu este altceva decât conștiința situației hermeneutice, iar clarificarea acestei situații nu doar că reprezintă o sarcină extrem de dificilă, dar ea nu poate fi îndeplinită niciodată în întregime și aceasta nu din cauza unei insuficiențe reflexive, ci însăși esența ființei istorice care suntem reflectată această imposibilitate. Cu adevărat istoric este considerat conștiința care se plasează pe sine, cu propriul prezent, că și alteritatea istorică într-o perspectivă corectă. „Interpretului îi este permis să *navigheze* temporal, cu ajutorul conștiinței istorice reflexive, între diferitele orizonturi de semnificație ale tradiției”. În acest context interpretarea istorică se aseamănă dialogului. Așa cum în cadrul unui dialog celălalt devine transparent în ceea ce privește opiniile sale, adică ele sunt recunoscute – fără însă că noi să ajungem la un consens cu el – tot astfel tradiția se face inteligibilă în ceea ce privește sensul ei, pentru cel ce

gândește istoric, însă aceasta nu presupune acordul tău cu ceea ce evocă tradiția, important este sesizarea diferenței. Se încetează căutarea unui adevăr valabil și pentru noi în interiorul tradiției.

Astfel, obținerea unui orizont just pentru întrebările ce apar față de tradiția înseamnă elaborarea unei situații hermeneutice, iar „datorită istoricității ființei noastre, este posibil să pășim distanța față de un anumit orizont trecut și, în același timp, să îl includem în orizontul nostru de referință”. Acest dublism care este numit de Gadamer *fuziunea orizonturilor* și ea reprezintă sarcina principală hermeneuticii. Anume prin fuziune interpretul are posibilitatea de a se apropia cel mai mult de identificarea prejudecăților neîntemeiate, datorită conștiinței istorice, precum și de exprimarea adevărului hermeneutic, datorită *navigării* între diferite orizonturi temporale.

Hans-Georg Gadamer pretinde de a-și numi propria sa hermeneutică *filosofică*, argumentând prin faptul că el nu încearcă să contruiască o metodă, sau un set de reguli ce ar avea pretenția de a conduce spre obiectivitate, dimpotrivă, pentru el hermeneutica trebuie să descrie ceea ce se petrece atunci când gândim. Și chiar dacă ajunge să afirme *fuziunea orizonturilor* drept sarcina hermeneuticii sale el încearcă să înțeleagă ce se petrece în gândirea noastră în momentul procesului de fuziune. Pentru el comprehensiunea este mult mai complicată decât pare, deoarece cuprinde și înțelegerea de sine. Pentru Gadamer nu există un sens în sine care trebuie descoperit fie prin reconstituirea intenției autorului cum credea Schleiermacher, fie prin a înțelege conținutul și Ausdruck pentru a avea loc Verstehen-ul, fie pentru a respecta alte metodologii sau reguli. Limitele lui Gadamer erau limitele orizontului propriu, a prejudecăților, în sensul lor pozitiv, și al conștiinței istorice. Venind pe tradiția fenomenologică filosoful german încadrează cunoașterea de sine în procesul înțelegerii și invers, cu scopul ca omul să-și înțeleagă mai bine *ființa* sa în lume. Cel care înțelege se situează într-o tradiție, și prin aceasta are loc o mediere permanentă între trecut și prezent. Oare poate exista o altă posibilitate prin care omul să se înțeleagă mai bine decât fiind unde se află și conștientizând propria istoricitate care îi determină toate acțiunile și credințele?

Filosofia lui Hans-Georg Gadamer este prin excelență filosofică, deoarece obiectul ei nu mai constituie doar textele lui Platon, Aristotel sau Descartes, ci înțelegerea cercetării sale este omul, care nu este, ci devine, sau folosind o formulă heideggeriană: *are-de-a-fi*.

Despre relația Dumnezeu - om în cadrul istoriei în opera lui Dumitru Stăniloae (III)

Leonardo ATUDOREI

Dumnezeu și timpul

Aadar între timp și eternitate nu există o reducere radicală. În maniera percepută de noi, timpul se împarte în trecut, prezent și viitor. Timpul viitor devine trecut și e devorat imediat de clipa următoare. Timpul plener, veșnicia adică, nu mai anulează timpul dinaintea și nici pe cel de după ea. E un prezent etern. În plus, trecutul nu mai e perceput de noi dar el există și viața noastră e ca un tot, lucru pe care se bazează spovedania, de exemplu. Prin prezent eu pot influența trecutul, nu ca fapt evident, ci în privința consecințelor. Trecutul e o realitate autentică înghițită de o realitate eternă. Înaintea lui Dumnezeu la judecată voi veni cu trecutul meu care există ca realitate lăuntrică. Astfel, abia creștinismul dă valoare timpului pentru că nu acceptă dispariția lui. De unde și importanța acestuia pentru o eternitate bună sau rea.

Memoria, spune Berdiaev, e prezentul ucigător al timpului și modalitatea de biruire a lui și a căderii în neant a acestuia. La Dumnezeu nu există trecut, prezent și viitor pentru că nu se caută o creație în iubire. Acolo există o plenitudine în comuniune și nu o trecere de la preocuparea pentru un lucru la preocuparea pentru altul. E preocuparea sau iubirea pentru o altă existență pleneră într-o unire desvârșită. E iubirea pentru plenitudinea ce se contemplant în alt eu.

Timpul în primele sensuri, spune primatele Stăniloae, prin eternitatea lui Dumnezeu; el nu-i contrar eternității dar nici o eternitate în desfurare. Un timp fără sfârșit ar fi o eternitate inutilă, parazită și paralelă celei autentice. Timpul nu-i menit să înlăuneze într-o schimbare fără sens; dacă nu ar înainta spre o înțelegere ar fi inutil. Spre Dumnezeu se înaintează în timp și eternitatea lui e prezent în timp. Timpul redevenit eon în Dumnezeu este echivalentul duratei la Bergson.

Teologul român a dat o interpretare sau o definiție a timpului ca fiind distanța între propunerea lui Dumnezeu, între avansul Lui, și răspunsul omului. În dialogul cu M. Costa de Beauregard – *Mic dogmatică vorbită*, Dumitru Stăniloae spune: „Timpul este intervalul care durează între chemarea lui Dumnezeu, adresată iubirii noastre, și răspunsul nostru la iubirea lui Dumnezeu. Este timpul răspunsului omului”. În aceeași manieră concepe istoria P. Evdokimov ca fiind o dialectică a inițiativelor lui Dumnezeu și a răspunsurilor omului. Iubirea propune și așteaptă iar această așteptare este timpul când nu va mai exista distanță interioară. Când iubirea va fi deplină, „timpul nu va mai fi” (Apoc 10.6). În Dumnezeu nu mai e așteptare, deci timp, pentru că este comuniune, trinitară deopotrivă iubirea atemporală, și pe cea temporală care așteaptă omul. Ies din timp când caut pe Dumnezeu și pe aproapele, dar pe acesta numai când văd în el pe Dumnezeu, deci ce-i esențial, definitoriu și unic pentru acesta, când nu urmăresc și-l dominăm sau și-l acapărez.

Timpul își împlinește menirea când înaintea spre plenitudinea adevăratei eternități și nu a celor false și orientate spre neant. Timpul e bivalent: poate fi spre înălțare sau spre cădere. Berdiaev spune că istoria se desfășoară între două momente: cel creator și dinamic, orientat spre viitor – cel sacru, și cel conservator, raportat la trecut, dar tot în sens creator și interior, preluând de acolo ce-i bine. O raportare falsă la trecut se face pe considerentul că totul e încheiat, necesitând doar conservarea. Pentru că viața e mișcare atunci răstăbul este static, dar poate exista și o stabilitate mobilă în bine și una în rău. Noile forme ale răstăbului duc la noi forme de prăerie a lumii. Pronia lucrează conservator și dinamic, după cum și istoria comportă un aspect dinamic și unul static. Aspectul dinamic e dat de conducerea ei conștientă și liberă prin voința divină spre perfecțiunea sa. De unde și revelația supranaturală. Lumea nu e lăsată la forme ciclice, ci chemată să se înnoiască continuu în duh. De aici putem trage concluzia că, chiar pe plan social, închistarea într-o formă unică de guvernare este satanocrație (termenul aparține lui N. Berdiaev). „Dumnezeu se opune absolutizării oricărei structuri istorice interumane atinse.” Pe de altă parte, această mobilitate nu trebuie confundată cu evoluționismul care neagă destinul uman ce presupune o preistorie și un final. Evoluționismul are în vedere procese secundare.

Dacă am spus că timpul își împlinește menirea când e adus la Dumnezeu, aceasta se face în mod culminant prin Iisus ca subiect al eternității (va urma).

Expresionismul abstract (V)

Traian MOCANU

Franz Kline, născut în 1910, studiază pictura la Universitatea din Boston și petrece câțiva ani în Anglia. Până la sfârșitul anilor '40 face studii al peisajelor urbane. Apoi trece brusc la peisaje gestuale, alb-negru, care arată ca niște ideograme uriașe. În realitate, asemănarea cu caligrafia orientală este în esență. "Câteodată lumea crede că iau o pânză albă și desenez pe ea un semn negru, însă nu-i adevărat. Pictez și albul și cum fac și cu negrul, iar albul este la fel de important."

Compozițiile lui Kline sunt abstracte, însă reflectă trăsăturile peisajului urban.

"Dacă cineva spune: „Asta arată ca un pod.", nu prea mă deranjează. Multe dintre ele chiar așa arată. Dacă faci niște linii lungi, ce-ar putea fi ele? .. Ori sunt autostrăzi, ori poduri."

Opera lui Kline la apogeu, combină un sentiment de fericire aproape de nestăpânit, cu acțiunea de a picta. El o descrie în felul următor: "Se pare că vopsea nu se comportă de două ori la fel. Dacă nu se comportă de două ori la fel. Nu se așază în tușă și nu te privește de două ori la fel. Corecturile și tersurile, dau privitorului senzația că ia în considerare partea la procesul de creație"; Kline pare, așa cum el însuși spune despre Bonnard, "a-și organiza tabloul în fața ta."

În ultimii ani ai vieții, tablourile îi devin întunecate, pline de mister. Tot în această perioadă, începe să experimenteze paleta coloristică, în "Regele Oliver" de exemplu, oricât de bun ar fi, este doar translația vechiului monocrom al lui Kline, care nu-și mai găsește calea spre cromatismul autentic până la moartea sa, relativ timpurie, survenită în 1962.

Philip Guston se naște în Canada, în 1913 și studiază la Institutul de Arte Otis din Los Angeles, California. Vizitează Mexicul pentru a vedea picturile murale ale lui Rivera și ale celorlalți. Inventează un stil figurativ, în care amintirile au un rol esențial. Pentru el pictura este "o punte între ceea ce îți este cunoscut și ceea ce nu îți este cunoscut."

În 1951 îmbracă eșarfă și eșarfă, însă nu e niciodată convins că aceasta înseamnă o abolire completă a personajului. "În mitul pe care-l cunoaștem despre arta abstractă, există ceva ridicol și mărunț, ca și cum pictura ar fi autonomă, pur și individuală, iar noi obișnuim să-i analizăm ingredientele și să-i definim limitele. Pictura este însă impură. Suntem creați de imagini, cu toate că suntem creatori de imagini."

O vreme, Guston folosește trăsături verticale și orizontale, lucru care amintește de Mondrian. Culorile-i sunt ezitante, pastelate și luminoase și din pricina lirismului atmosferic al acestora, artistul este poreclit "impresionistul abstract". Cu toate acestea, începând cu 1954, pictează suprafețe mai mari, însă mai puțin geometrice, folosind o paletă mai sumbră și o tehnică mult mai îndrăznească. Mai târziu însă, se observă în tehnica sa o parțială întoarcere la reprezentare: obiecte parțial identificabile răsărit pe suprafața pictată; urme ale unor lucruri vechi, pe care mintea nu prea și le mai amintește.

Pentru James Brooks, Pollock este o figură la fel de importantă ca și Picasso sau Matisse. Celebrele tablouri "picurate", au pentru Brooks același efect eliberator pe care l-a avut cubismul în tinerețea sa.

Născut în 1906 la Saint Louis, studiază la Universitatea Sudist-Metodist și la Institutul de Artă din Dallas. În anii '30 aderă la mișcarea regionalistă, (deși, nu dispune de toate condițiile pentru modernismul european, iar zona în care crește îi furnizează principala sursă de inspirație.)

Înva de la Picasso cum să abstractizeze natura, pe strâmbul ei în același timp o imagine ușor de identificat. Devine celebru ca și muralist.

După lăsa să-și facă serviciul militar în 1945, Brooks încearcă cubismul, iar apoi caută tehnici de a-și distinde structura compozițională, după propria sa, prea rigidă.

Automatismul lui Pollock îi oferă ideile de care are nevoie. Își pictează pânzele pe ambele fețe, utilizând la maxim liniile pe care le tersese, și prefăcându-le în ritmuri subtile, integrate. Produsul finit, (de exemplu, Nr.36, pictat în 1950), este un flux alternant de spații transparente, întrepunctate de linii subiri.

În 1953, densitatea culorilor din tablourile sale crește, iar formele mari, gestuale, încep să se "lupte" între ele pentru a capta atenția, trăgându-se și împingându-se unele pe altele cu delicatețe.

Bradley Walker Tomlin se naște în 1899, este crescut în New-York și educat la Colegiul de Arte Frumoase al Universității Syracuse. Își câștigă existența întâi ca și ilustrator de carte, iar mai apoi din picturi murale. Din opera sa timpurie, se pot streza foarte puține. Prin 1939 adoptă un cubism decorativ, în care introduce elemente pur reprezentative. Un simbolism vag preia primul plan al tablourilor sale, în detrimentul designului. După 1945 îmbracă eșarfă stilului lui Gottlieb, al cărui exemplu îl convinge să introducă mai mult spontaneitate în tablourile sale. Pictează semne caligrafice pe fond negru, însă, simțindu-se neimplinit fără o structură liniară, începe să le transforme în benzi curbate, îmbinate într-o grilă aerisită. În "Nr.20", pictat în 1949, ultima perioadă a vieții

sale, acele benzi se transformă în mici dreptunghiuri. Pânzele firave, melancolice ale lui Tomlin sunt măriri ale faptului că pictura gestuală este capabilă să "găzduiască" pasivitate și eleganță.

În anii '50, criticii, muzeele, colecționarii și publicul larg, ajung la concluzia că trebuie să recunoască existența unei arte americane de talie mondială. Artiștii devin celebri și bogași, iar pictura nu mai reprezintă o carieră doar pentru "obolani de galerie".

Într-un fel, acest lucru face mai dificilă ascensiunea celor noi în branșă. Marile descoperiri fuseseră deja făcute, iar presiunile de toate felurile la care fuseseră supuși expresioniștii abstracti, nu mai existau.

Astfel, zelul reformator devine deplasat, iar artiștii tineri adoptă o atitudine degajată, dezinteresată. Ei iau ca puncte de reper pictorii care folosesc palete largi de culori, ca de exemplu Newman și Still, mai degrabă decât Pollock și De Kooning. Cu toate acestea, sunt mai interesați de minimalizarea paletelor coloristice decât de aducerea acesteia cât mai aproape de sublim; de asemenea, aprobă accentul pus de către Reinhardt pe anonim și absența sentimentului.

Totuși, foarte puțini continuă să ofere abstractia gestuală, de obicei prin intermediul culorii. Helen Frankenthaler (născută în 1928), maritată cu Robert Motherwell inventează o tehnică "apertivă", derivată din tablourile "picurate" ale lui Pollock și din "apele" lui Rothko. Trăsătura de penel "autobiografică" dispărește, iar tablouri cum ar fi "Teritoriul Albastru" exprimă o încăntare impersonală, în culorile pur, luminoase și structurate în modele libere, accidentale. În 1952, Morris Louis (1912-1962), întâlnește opera lui Pollock și o cunoaște pe Helen Frankenthaler, care îl inițiază în tehnica inventată de ea.

În seria cunoscută sub numele de "Voaluri", cortine

dense de culori, se lasă una peste alta. Mai târziu, în seria "Desfășurate", părăsirea de culori strălucitoare, curg în diagonală spre colțurile de jos ale unor pânze, de altfel neatinsse. "Desfășuratele" sunt urmate de tablouri cum ar fi "Dungi", și "Stâlpi", care codifică culoarea în fața și sau ghemuri.

Louis și metamorfozează moțtenirea de expresionist abstract: culoarea îi devine optic și nesubstanțială, iar contururile rătăcitoare ale formelor sunt determinate numai de procesul de uscare. Culoarea izvorăște din intențiile artistului vorbite de sine.

Pictura lui Louis și Frankenthaler este un strigăt îndepărtat al unui generos care-și croiește drumul prin noi teritorii, supraviețuind totodată pânza, ca și cum aceasta ar fi un pământ pustiu pe care urmează să-și impune legea.

La numai câțiva ani după triumful lor, expresioniștii abstracti par să fi atârnat de departe în timp ca și Prinții Fondatori ai Statelor Unite. Succesorii lor le poartă respectul și admirația cuvenită, însă aventura lor s-a sfârșit.

Consolidarea nu presupune aceleași talente ca și cucerirea.

Europa

Dezvoltarea separată a abstractiei gestuale pe fiecare dintre malurile Atlanticului, nu este un fenomen atât de spectaculos pe cât pare la prima vedere. Simultaneitatea invențiilor este un fenomen obișnuit în tinerețe; atunci când condițiile sunt aproximativ similare în zone similare ale unei părți, apar și incendii simultane și e o coincidență bizară.

Imediat după Cel De-al Doilea Război Mondial, Europa și America aveau în comun moțtenirea cubismului și

suprerealismului, necazurile pricinuite de război, și criza de inspirație a artiștilor. De aceea, principiile noului val al artei europene, cunoscut sub numele de artă neoficială (artă informală), abstractie lirică sau tachisme, au foarte multe în comun cu cele ale colii New-Yorkeze: există multe dispute legate de spontaneitatea tehnicii, repudierea învechitelor convenții oficiale, cultivarea subconștientului și respingerea conceptului de spațiu iluzoriu.

Cu toate acestea, asemănările marchează obiectivele variabile, Europa cu viața ei artistică încă centralizată la Paris, este mai puțin pragmatică decât America. Astfel, Pollock și contemporanii săi europeni Jean Dubuffet sunt amândoi încăntați de potențialul materialelor și tehnicilor neconvenționale. La fel cum unul toarnă vopsea lichidă pe pânză și o amestecă cu nisip, sticlă pisată și alte materii ciudate, celălalt îi construiește materia de pictat din ghips, lipici, chit și asfalt. Cu toate acestea, Dubuffet este atras de materiale în sine. ("Fac tot posibilul să reabilitez obiectele percepute ca nesatisfăcătoare."); Pe de altă parte Pollock are ca scop suprem stimularea cu orice preț a creativității artistice.

Însă în Europa repudierea picturii de evalet se remarcă nu prin extinderea suprafeței pictate, ci prin faptul că paleta coloristică nu este aceeași pe toată suprafața pânzei.

Din aceste considerente, triumful artistic al Statelor Unite, duce la un moment dat la degradarea imaginii colii Pariziene post-belice, sau cel puțin în figurile marcante ale acesteia. În 1953, Clement Greenberg face o caracterizare a tradiționalismului colii New-Yorkeze, în comparație cu cea pariziană: „În ciuda spiritului de aventură exprimat de către imaginile lor, tânără generație a Parisului încă mai pune accent pe calitatea vopselei”, în sensul clasic. Ei „îmbogătesc” suprafața ce urmează a fi pictată cu pelicule de ulei, lac sau vopsea vâscoasă. De asemenea, tind să croiești designul în așa fel încât să atragă atenția printr-o patină specială; în caz contrar, omogenitatea tabloului este făcută să depindă de vreo asemănare cu senzația de adânc, atins sau prin poleire, sau prin folosirea acvarelilor”.

Acest fel de critică atât de acerbă este nedreaptă atunci când se referă la marile talente. Georges Mathieu, pictor și renumit publicist în domeniul abstractiei lirice, protestează împotriva ostilității de care dau dovadă expresioniștii abstracti și americani: "Am fost foarte surprins de faptul că la New York nu l-ați apreciat de îndată pe Wols ca pe un Rimbaud al picturii. Nu vreau să cred că vreun fel de naționalism obtuz vă făcuse să aveți rezerve cu privire la lucrările lui."

Wols este numele de artist al lui Wolfgang Schultze. Născut la Berlin în 1913, Wols este un talentat violonist, fotograf și totodată un împătimit al zoologiei, geologiei botanice și etnografiei. Nu concepe pictura ca pe o profesie și de aceea evită pe cât posibil lumea comercianților de artă și expozițiilor.

Tânăr fiind, intră în contact cu Paul Klee, Otto Dix și George Grosz, care-i influențează stilul (în special Klee). Dezgustat de naștii, părăsește Germania în 1932, stabilindu-se în Spania până în 1936, când este deportat în Franța.

Primele sale lucrări de grafică și acuarel sunt niște automatisme puțin mai elaborate. Cu toate acestea, oribilul, grotescul și totodată copilărescul stil al lui Wols este marcat de o suferință expresionistă și în același timp germană, îmbinată cu o spontaneitate și o îndemănare suprarealistă.

Cel De-al Doilea Război Mondial îl ocupa în Germania și confirmă viziunea pesimistă asupra vieții. Găsește un anumit grad de confort numai în observarea formelor existente în natură. („Pietrele, peștii / Rocile văzute printr-un ciob de sticlă / Sarea marină / cerul / m-au făcut să uit de importanța omului"). În desenele sale, forme organice se contopesc cu structuri biomorfe imaginare, generate de mintea în stare de semi-conștiență. (El obișnuia să închidă ochii, lăsându-se formeză în spatele pleoapelor imaginii hipnotice, involuntare). Aceste structuri emană un sentiment de repulsie, care tulbură erotismul.

Wols lucrează la scară mică: "mi căștigă mâinile și ale degetelor sunt suficiente pentru a exprima orice. Mi căștigă întregului braț necesare pentru pictatul unei pânze presupunând prea mult efort de conștiență și prea mult gimnastic." Cu toate acestea, pe la jumătatea deceniului patru, simte nevoia unei schimbări. La sugestia patronului unei galerii lansează, aproape fără voia lui, o serie de tablouri executate rapid, într-o stare apropiată de hipnoz.

Această perioadă a carierei sale durează doar câteva luni. Odată cu "Compoziția V", pictată în 1946, Wols își atinge maturitatea artistică.

Trăsătura de penel îi devine liberă, gestuală și neplanificată, iar paleta de culori crează un spațiu vag, instabil, un spațiu în care își poate recunoaște mișcările ondulatorii, îngemănate. Deși peisajul creat de el este abstract și intuitiv în acest din urmă există aluzii ale unui univers microscopic, molecular.

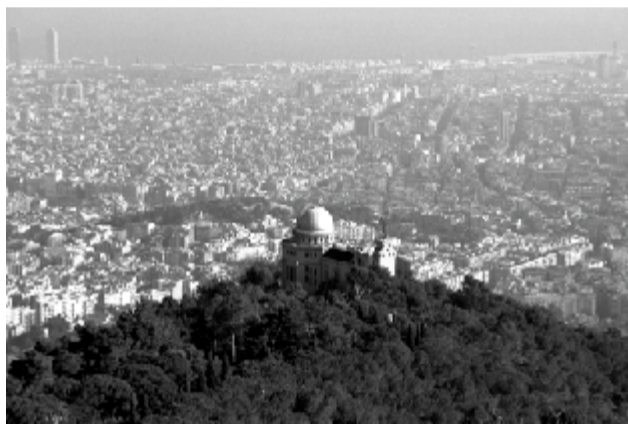
Ca și Pollock, Wols este un aventurier care-și folosește arta ca pe un mijloc de auto-cunoaștere. Însuși felul său de a fi, excentric, boem, este o împlinire din punct de vedere creativ, cu o bărbăție în opera lui Rimbaud. În 1951, alcoolismul îi aduce o moarte prematură, însă cariera sa tumultoasă este un model de succes în sensul existenței prin intermediul acțiunii, model foarte influent în anii '50. (va urma)

Barcelona...! Barcelona...!(II)

Florin FAIFER

Ziua următoare, tot în forma ie complet , facem o excursie la Tibidabo, un deal, un munticel de peste cinci sute de metri. Un troleibuz, i înc unul ne poart pîn aproape de int . Ne imbarc m, pentru ultimul segment al distan ei, într-un tramvai lenevos i leg n tor, Tramvia Blau, care îmi aminte te de vagonul b trînesc, o barc veche pe valuri, de pe S r rie. Dar pîn aici, pe drumul suitor ce p rea c nu se mai sfîr e te, am avut ce vedea. O mul ime de case procopsite, una mai ic decît alta, zidiri boiere ti, în stiluri felurite, emanînd bun gust i o senin tate de impecabil confort. Alte i alte vilu e discrete i totu i distincte, înl n uindu-se într-un r sf temperat al elegan ei i al armoniei.

Cerul e limpede la Tibidabo, f r scam de nor, i de pe platforma de ciment din fa a catedralei panoram m imensa urbe în tot relieful ei natural i citadin, de la luciul hipnotic al m rii pîn la în l mile împ durite. E ca o hart vie a ora ului, cu sumedenie de biserici c tînd spre cer, cu parcuri generoase, cu monumentele cu care se f le te. Doar a a po i s le cuprinzi pe toate. Altfel, cum?

Barcelona e insomniac . Ora ul palpit i la ceasurile tîrzii ale nop ii, cînd fierbin eala se potole te i peste peisaj pune st pînire o prietenoas r coare. S stai cu amicii, sub palmierii de veghe, cu o *cerveza* (cu o bere, adic) în fa , jay, que vida, que vida!...

De bere avem noi vreme. Acum, haidem la Fîntîna Magic (Font Màgica), la poalele castelului-muzeu care î i prelunge te conturul în fic iune. O mul ime de curio i s-au adunat s urm reasc un spectacol de sunet i lumin , în iriz rile unor impetuoase arteziene. Un joc de ape în alte i alte culori, cu acompaniament muzical care se desface în evantai de la muzica preclasic pîn la piese moderne de vibra ie intens .

De i firmele, de obicei, nu-mi atrag aten ia, re în dimers cîteva: „Doctor Coffee” (un terapeut, nu-i a a, simpatic), „Bovinum” (deh...), „Charlot”, „Restaurante Comico” (asta zic i eu reclam !), „Rincon del' artista” (unde ne-am socotit îndrept i i s z bovim). Catalana, v dit, predomin , talonat adesea de spaniol i, nu se putea altfel, de englez . Pentru un lingvist, mai ales, acest duel între dou limbi surori î i are, nu m îndoiesc, savoarea lui. Înc de la aeroport i mai apoi la metrou consta i c inscrip iei locale *Sortida de emergencia* îi corespunde enun ul spaniolesc *Salida de emergencia*. P i ce-i totuna? *Atención* din limba lui Cervantes î i pierde în catalan consoana final : *Atenció*. i tot a a... Mi-au fugit ochii dup teatre. Pe ling Teatre Nacional de Catalunya n-am trecut. La Teatre Apolo se juca, poate se mai joac , o pies , *Art, de Yasmina Reza*, autoare la mod c reia i s-a pus în scen un text i la Na ionalul ie ean. La Gran Teatre del Liceu se cînta, nu tiu dac se mai cînt , *Tamerlan* de Händel. În distribu ie, princiarul Domingo. M refer la valoarea inconfundabil , pentru c altminteri el pare s aib simpatii de stînga.

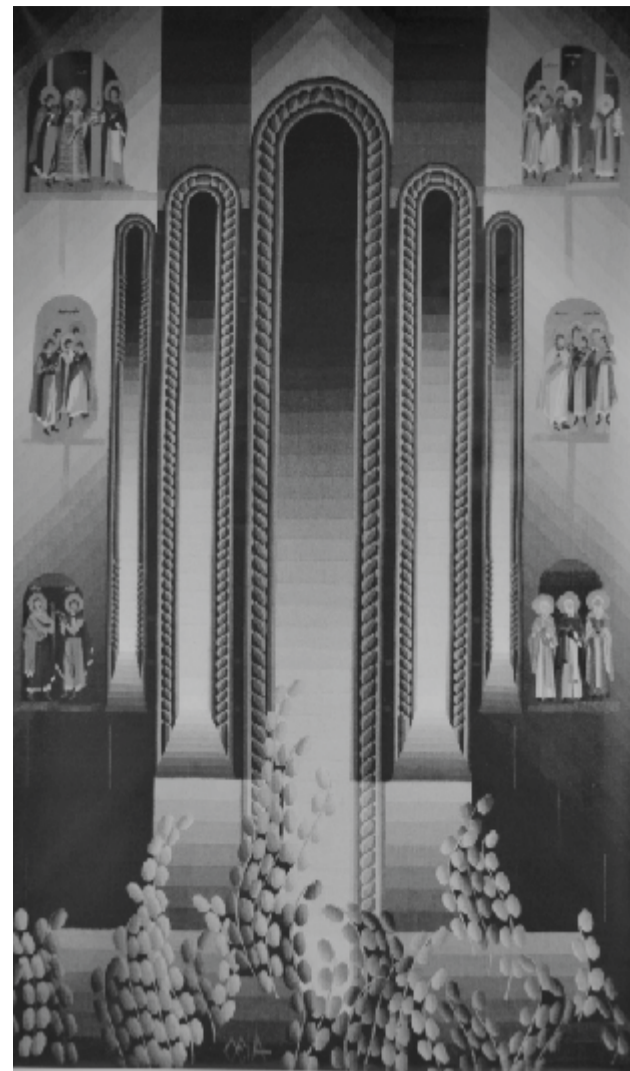
A adar, într-o sear de vineri, m aflam împreun cu Liviu Cojocar, cumnatul meu, meloman ca întreaga lui familie, în sala înalt , de vreo apte niveluri, a Teatrului Liceu, „la cucuieta”... Adic sus, sus, la ultimul nivel. Te ia cu ame eal . M îneam de bara de metal ca nu cumva s cad în h u. Încît mai mult am auzit (acustic excelent !) decît am v zut. Dar nu-i nimic, ce s vezi la o oper -concert? i dac întindeam, cu precaut ii, gîtul, puteam s z resc i eu coama alb , leonin , a tenorului f r vîrst , acest fenomen unic în

istoria operei, atît cît o cunosc.

Un anun : „Desconecteu, si us plau, els telèfons mòbils”, pe care l-a i în eles desigur, i în sal r sun , maiestuos, primele acorduri din uvoitul melodic händelian i vocea de calde armonice a maestrului se înal , cu o surprinz toare prospe ime (mi-a pl cut mai mult decît în rolul Cyrano de la Châtelet) i cu un suflu sus inut (percep i cîte un moment de oboseal), glisînd între accentele de impetuoazitate i estompa tonurilor înv luitoare. Oricît a vrea s -l icanez pe Nuni-Drago Cojocar, fan nec plus ultra al cînt re ului, idol nepereche pe care îl urmeaz , cu enorme eforturi b ne ti, dar i cu o satisfac ie nesfir it , peste tot prin lumea s lilor de oper , nu pot s nu recunosc: Domingo e DOMINGO, mereu într-o form de... duminic , risipindu- i cu generozitate carisma cu care a fost d ruit.

Soli tii (nu i solistele, care încercau s lupte cu propria mediocritate, soprana sco înd ni te chiuituri ce se doreau a fi acute), foarte buni. Îndeosebi contratenorii. Dar aici e o problem , care poate c îne de o prejudecat . A mea. tiu c acest soi de cînt re i sînt o specie rar , mai tiu c ei perpetueaz o tradi ie, pot s le apreciez performan a vocal , virtuozitatea apogiaturilor, dulcea a unor fraz ri, dar, ce s fac, nu pot încheia lesne pactul cu nefirescul. Libertatea mea de spirit nu merge pîn într-acolo încît s urm resc f r nici o tres rîre înfruntarea a doi urma i îndep rta i ai lui Farinelli – dac în elege i ce vreau s spun – pentru o femeie. Dac nu-i vezi i doar îi ascult i, nici nu tii... care e femeia. De te la i în seama unui bun-sim prozaic te po i întreba dac aici nu e un conflict contra... naturii. M expun desigur schimelilor unor rafina i, dar nu pot s notez altceva decît simt. Fiecare arie interpretat – cu brio! – de cei doi prea suavi domni care î i punctau evolu ia cu mi c ri, cu zvîcnete ciudate declan a în sal adev rate urlete de încîntare. Meloman sînt i eu, dar n-am asistat în via a mea la a ceva. Chiar un asemenea delir? Zici c un clan, o sect care s-a întrunit în seara asta î i celebreaz cu o disperat bucurie nevoia de omologare. i de întîietate. O fi, dar eu r mîn la Domingo. Îl ascult i, ca s m exprim în catalan , „La joia omple el meu pit”. Ce s mai zic de inima lui Drago , c ruia Placido, care de acum îl cunoa te, i-a cerut num rul de telefon!!

Ce te stînjene te în Barcelona, dar n-ai încotro, trebuie s supor i, e zgomotul asurzitor pe care îl fac motocicli tii, ace ti terori ti pe dou ro i ce se arunc fie c -i zi, fie c -i noapte, în curse demen iale. Zgomot i furie... Destul de insuportabil. Nebunii, în uniforme lor care-i dezumanizeaz , apar i dispar ca o n luc , agresîndu- i timpanul cu r getul motorului ambalat la maximum. Am întîlnit, ca s trec la un alt aspect, multe c rucioare de invalizi, ca nic ieri altundeva – Barcelona e o „ciutat” a neferic ilor cu dizabilit i. Încumetîndu-se s se descurce singuri sau ajuta i de cineva, ace ti oameni care i-au pierdut facultatea de a se deplasa pe propriile picioare nu se izoleaz într-o solitudine care i-ar m cina, ci caut – i sînt ajuta i – se integreze. I-am întîlnit chiar i la plaj , i-am z rit urcînd cu liftul

la etajele superioare ale unor malluri, ne-am intersectat cu ei la teatru sau pe Tibidabo. Nu cred c eu a fi în stare. Dar po i s tii? Mai bine s nu m mai gîndesc.

C lc m, cum se i cuvine, pragul unor biserici, al unor catedrale. Îmi plac slujbele catolice, dar ca eveniment artistic, ele nu trezesc în mine, cum nici ceremoniile ortodoxe, fiorul sfînt. Interiorul înalt, austeritatea scenografiei stor l ca uri te fac s te apleci, cu îngîndurare, asupra soartei ce i-a fost dat . Atît cît o cuno ti i atît cît î i este, înc , necunoscut . Santa Eulalia (sfînta este patroana ora ului), ad postînd sicriile con ilor de Barcelona, Santa Maria del Pi, basilica Santa Maria del Mar, construit în stil gotic catalan. i cîte mai sînt...

Afar , via a î i recap t pulsa ia i surîsul. Am pomenit, mi se pare, de piesa de jazz s lt re interpretat de un grup de tineri a eza i pe treptele de piatr – îmi venea s op i, ca americanul la la Paris. Alt dat am stat s privesc o hor de b trînei („sardana” se cheam), care, cu pas u or, gra ios, cu un chip plin de seriozitate, desprin i de cele lume ti, p reau c s vîr esc un ritual. Tot pe acolo, la un restaurant în aer liber, o fat cu ochii alungi i, coreeanc probabil, cînta acompaniîndu-se la vioar un cîntec italianesc printre meseni c rora nu le trecea prin cap s pun un b nu , acolo, pe tîpsie. Dar se închinaser smeri i, mai adineauri în sfîntul l ca .

Împreun cu Liviu, glob-trotter de ultim or , am luat într-o sear funicularul care ne-a dus cît ai clipei pe colina Montjuïc. E ca o mic sta iune, cu aer curat, filtrat de conifere, cu vile cochete, cu felurite obiective de vizitat (Palau de Sant Jordi, Estadi Olímpic .a.). Po i, de aici, s vezi în dep rtare marea, dar i ora ul, pe o ampl întindere a lui. Era cam tîrziu i pîn s se întunece am p truns în complexul olimpic, unde s-a desf urat în 1992 ceremonia de deschidere a Olimpiadei. Zgîndu-ne, ca în copil rie, prin gard, am surprins faze dintr-un meci de rugby în apte, în cadrul campionatului european. Montjuïc... O revela ie. Dac a avea bani i dac a mai avea timp, mi-ar pl cea s petrec un sejur de înzdr venire pe aceste locuri.

... Iar i emo ii (i frustr ri de ie ean) la imbarcarea în aeronava pentru Bac u. Emo ii nu intense, dintre acelea care te albesc la fa i fac s înebuneasc pulsul, dar destul de vii cît s i se strîng ni elu inima care tocmai a suportat o interven ie. De data asta, hai s m laud, mi-am inut mai bine nervii în frîu. Sînt crispat, dar m tratez. Ca i deun zi, calmantul a fost o sticl de whisky, o gîgîlice pe care am dat-o gata dintr-o sorbire. Remediul pentru frica de... sorb.

E înc noapte, dar pu în a r mas pîn s apar zorii. Plutim, cu un sentiment al reg sirii, peste mun i, peste dealuri, peste ape, spre cas . ¡Muchas gracias, señor Placido Domingo!

Viscolul și Lipitoarea sau manifestarea deplină a fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu

Monica BO OIU

Constituind un univers ficțional aparte, povestirile lui Vasile Voiculescu, publicate în 1966 sub îngrijirea lui Vladimir Streinu, ofereau încă o surpriză postum (după cea a ciclului de sonete apărut în 1964) și consacrau definitiv noua faetă literaturii, cea de prozator pe teme neobișnute. Două dintre aceste opere captează atenția în mod deosebit, diferențindu-se de restul textelor mai ales prin absența magicului, care permite astfel o manifestare deplină a fantasticului. În *Viscolul și Lipitoarea*, deși ancorate în același spațiu al miturilor și superstițiilor românești, magia nu mai contrabalansează misterul. Absența explicațiilor demistificatoare și paraziților, a tentei moralizatoare sau a ironiei contribuie, de asemenea, la conturarea unui fantastic pur.

Povestirea *Viscolul* începe așadar derulul firului epic de la un fapt cu reverberații ulterioare (motiv recurent în textele voiculesciene) cu rolul de declanșator și fundal totodată al evenimentului fantastic. O grupă de două sprezece soldați sunt trimiși unde va fi malul Dunării pentru a pune capăt dezordinii cauzate de înmulțirea contrabandistilor și a lupilor. Cei doi sprezece soldați au de înfruntat un viscol cumplit, doi dintre ei fiind doborâți și acoperiți cu zăpadă. Ce rămân în continuare pentru a avea surpriza, că în cele mai grele momente sînt ajutați de cei doi crezuți morți. Fantome sau oameni curajoși biruind nemerite? Adevăr sau viziune halucinantă datorită nebuniei viscolului și apropierei morții? Tensiunea este abilită menținută astfel încât nici sfârșitul nu aduce o rezolvare completă a întrebărilor. Ambiguitatea se păstrează până la capăt, rupturile rămân fascinante și neliniștitoare prin nedezlegerea lor. Fantasticul devine scop în sine, mijloc.

Ca în toate povestirile lui Vasile Voiculescu și în această, perspectiva se îngustează pornind de la cadrul general și coborînd înspre particular, înspre întâmplarea propriu-zisă. Începutul nu mai coincide prin imagini apocaliptice ca în *Ultimul berevoi* („Plouase mult cu sânge și vremea venea roșie și învolburată.”), dar pstrează același impuls inițial al povestirii, marcat de deznădăjduirea lui, a maleficului – „...fiarele și contrabandistii începuseră să hăduiască nestingherii [...] contrabandele și nelegiuirile se înmulțeau.” Totuși, scriitorul nu abandonează hiperbola. Aici însă ordonarea elementelor semnificative se face urmând un crescendo bazat pe acumularea detaliilor, astfel încât imaginile hiperbolice apar mai târziu în structura textului. Descrierea viscolului se realizează prin acest procedeu al augmentării, fenomenul luând proporții cosmice, universale, concretizându-se în modul cel mai terifiant al „teribil” repetat în neîncetate de sublocotenent – „Viscolul ajunsese culmea. În încălțările lui, firea întregă se zvârcolea cu mugetele și ipetele trămbițelor judecării de apoi, și lumea apucată de colosale convulsii, se zbătea într-un soi de isterie universală, posedată, cu lăcomie de toate legiunile vânturilor demoniace.”

Viscolul devine evenimentul – cheie, întâmplare inițială și totodată cu rol în declanșarea rupturii ce presupune inserarea fantasticului. Violenta naturii, demența zăpezii izbucnitoare și a aruncării într-o stare crepusculară între via și moarte. Sufletul capăt o anumită independență, conturându-se mai pregnant dihotomia trup – spirit: „...sufletele lor se desfaceau de ei, și prăseau lucide, ca să se ducă în alte părți, unele acasă, la căldură, la părinți, altele numai într-o grădina cu flori, lăsând sleite acolo trupurile ajunse nefolositoare.” Fragmentul constituie însă și unul din multiplele detalii sugestive acumulate aproape în mod subliminal pe parcurs, detalii care semnificative deplin nu se văd contura decât în final. Din acest punct de vedere, povestirea lui Vasile Voiculescu respectă întru totul canonul fantastic (dacă se poate vorbi de un canon fantastic!) în sensul în care textul devine un puzzle al cui imagine finală, întregitoare nu anulează misterul, ambiguitatea. Astfel, multe din aspectele relativ nesemnificative ale povestirii sunt reconsiderate odată cu finalul. Sugestia merge până la nivelul lexicului sau al figurilor de stil, care, după cum arată Tzvetan Todorov, trebuie citite la modul propriu – „...se strecurau de-a dreptul ca niște nișuri prin nodurile dintre trupurile ferecate, sau poate chiar prin trupuri.” Iluzia se amestecă

halucinant cu realitatea, contingentul și pierde concretețea, orice certitudine fiind înlăturată. Magnific, în acest sens, este menținută ambiguitatea, nesiguranța, perpetua oscilare între ce este și ce pare a fi: „Sublocotenentul, în gând sau tare – nu – și mai amintea – îi spuse [...] Negrea îi auzi glasul sau gândul...” Comunicarea interioară devine esențială, sudându-se puni și suflători mai puternice decât cele ale cuvântului sau cele de carne. Logosul exterior este abandonat în favoarea celui subtil-psihiologic, apropiat și cerii: „...vorbea cu ei, vorbe de gând, așa cum făcuse când într-o supremă, misterioasă încordare, închegea din azima dragostei și a devotamentului, ei îl ocrotiseră și scosese din inuturile morții.”

Redus schematic la motivul principal, povestirea *Viscolul* ar putea fi încadrată în categoria povestirilor cu fantome. Dar nu ar fi decât o încadrare de suprafață, superficială până la un anumit punct, deoarece motivul este tratat într-un mod cu totul original în sensul în care „nucul” (al căror contur nu este tratat cu siguranță tocmai pentru a accentua misterul) nu trezesc spaimă, sunt binevoitoare, mai mult chiar – salvează viețile celorlalți. De altfel, accentul cade pe legăturile de suflet care pot aboli moartea chiar și numai temporar. Încă odată, omul prin spirit, se dovedește a fi învingător în fața obstacolelor de orice natură (ideea fusese deja valorificată într-un mod aparte în *Lobocoagularea prefrontală*).

Motivul stăfiei se regăsește și în *Lipitoarea* unde însă este complicat cu elemente ce în de metempsihoză. În folclorul românesc stafia se mai numește și umbră, sinonimie exploatată în mod subtil de către Vasile Voiculescu în această povestire. Sugestiile în acest sens încep să se evidențieze încă de la început: „E prin părțile noastre, sub munte, o misterioasă pasare de noapte, și se spune lipitoare. Se arată rar și puțini au văzut-o. Văzut? Atât cât poți osebii dintr-o umbră ce alunecă, mută, prin străvezimea întunericului înstelat...” (subl.n.) Asocierea pasării cu noaptea și mai ales cu umbra va fi urmărită printr-o gradare a detaliilor, specifică povestirilor voiculesciene și prozei fantastice, în general; gradarea ce va culmina în două puncte ale structurii epice – descoperirea mortului și apoi dispariția cadavrului odată cu revelarea spiralei temporale. Căci povestirea *Lipitoarea* mizează pe jocul cu cele două mari coordonate – spațiul și timpul, anulându-le pe amândouă sau, mai bine spus, instaurând un alt timp și spațiu decât cele obiective. Intrarea în timpul fantastic, care permite coexistența prezentului și a trecutului s-a făcut atât prin intermediul motivului metempsihoză, dar a fost înlesnit și de prezența unui narator la persoana întâi care, în sine, presupune un timp subiectiv, aparte. Tonul este de rememorare a unor fapte tulburătoare desprinse de ordinea realului fiind însă această contaminare prin note nostalgice suspansul, atmosfera de mister.

Motivul umbrei punctează prin sensuri multiple substanța epică, vizându-se ideea absenței corporalității, dar și o anumită dualitate neliniștitoare – proiectie și ființă, dar totuși neființă. În acest sens, trebuie descifrat simbolul pasării asociat în mod obsesiv cu umbra: „Câteodată se isca a a de tainic pe neașteptate, parcă s-ar fi desprins de undeva de foarte aproape, din *umbra mea*, și s-a fi zis chiar din mine, o proiectie a mea” (subl.n.). Lipitoarea poartă cu sine sufletul celui mort – bunicul naratorului – dar înglobează și o parte din ființa celui viu – naratorul. Astfel, lipitoarea este mai mult decât o simplă punte între două lumi, mai mult decât un depozitar al spiritelor celor morți și neodișniți. De aici pornind, se naște confuzia neliniștitoare privind cele două ființe, contopite aparent prin intermediul pasării, diferite totuși prin trup. Motivul dublului care derivă, desigur, din cel al metempsihoză, devine semnificativ aici: „Trăiesc o întâmplare din altă viață a mea? Eu fusesem necunoscutul ucis odinioară pe drumurile nopții? Printr-o obscură simetrie, pasarea care se esuie între ele și mine era aceeași atunci ca și acum, a lui și a mea, una și aceeași, peste timpuri și locuri, nemuritoare?”

Întrebările aruncă totul în nesiguranță, anulând chiar și certitudinile aparente oferite de credințele populare privind locurile bătute și fantomele care se reîntrupează pentru o vreme. Incertitudinea generează și un acut sentiment de depersonalizare care este urmărit în mod gradat, de la cele mai subtile detalii – „...strigai cu glas strident” până la afirmația finală: „...și mîsimii deodată că nu sunt decât un strigoi.”

Este interesant de remarcat gradul intern al stărilor naratorului – de la curaj (încearcă să omoare pasarea), la neliniștea cauzată de memoria locurilor interne prin care ființa a mai trecut („...mă spintecat deodată un fulger de amintire: o trăire atât de înadîncă și a de fantastic de

repede, încât înainte de a o prinde, s-a și stins, o și uitasem”), la totală dezorientare și spaimă. Nu apare totuși teroarea, uneori intervenind momente de relativ liniște, datorate unei aparente identificări a mortului, datorate legăturii interne esențiale între cei doi: „Contemplam mortul cu liniștea cu care mă așezasem să fi privit pe mine într-o oglindă vădită.”

Crescendo-ul intern se reflectă la nivelul structurii povestirii printr-o acumulare a faptelor neliniștitoare, firul epic auxiliar contribuind în acest sens la potențarea misterului (prin înmulțirea întrebărilor), dar oferind totodată anumite elemente ce și vor revela semnificația totală abia în final.

Povestiri de o tematică aparte în cadrul universului voiculescian, *Viscolul și Lipitoarea* se constituie ca două texte fascinante, demonstrând pe deplin capacitatea scriitorului de a crea proză fantastică.

fragmentarium istoric

(urmărește din pagina 2)

plătim succesului. În funcție de personalitatea fiecăruia, teama de succes poate avea dimensiuni diferite:

1. *Teama de schimbare.* Succesul ne schimbă radical viața, scoțându-ne din zona de confort personal și obligându-ne să facem față necunoscutului și incertitudinii.

2. *Teama de înălțime.* Cu cât urcăm mai mult pe culmile succesului, cu atât riscăm mai mult să cădem de mai sus. Îndoiala în propria capacitate de a face față responsabilităților mereu crescânde este un simptom des întâlnit în astfel de situații.

3. *Teama de a fi diferit.* A fi diferit de ceilalți, a ieși din norma socială, atrage pericolul de a pierde aprobarea celorlalți și de a fi respins. Spiritul de turmă ne securizează prin sentimentul de apartenență, ne face să ne simțim acceptați.

4. *Teama de reacție celorlalți.* A avea succes înseamnă a stârni invidia celorlalți, a te expune agresivității. Vechii prieteni vor simți frustrant distanțarea, iar în ceea ce privește noii prieteni nu îți niciodată care sunt adevăratele motive care îi determină să-și stea alături.

5. *Teama de propriile reacții.* Abraham Lincoln obișnuia să spună: „Dacă vreți cu adevărat să cunoașteți caracterul unui om, dă-i putere.” A avea succes ne obligă la o mai mare responsabilitate față de dorințele noastre. Putem crea, dezvoltă, dar putem totodată distruge cariere și chiar vieți.

Din punct de vedere psihologic, teama este una din emoțiile senzaționale opuse încrederii în sine. În viață, ea ne face să „murim” câte puțin, deoarece ne oprește elanul de a ne oferi o experiență sau alta. De cele mai multe ori principalele obstacole în drumul către succes le construim noi înșine. Drumul spre succes poate să aducă: responsabilitatea sporită față de tine însuși, răspundere pentru alte persoane, îngrijire aparentă libertății și a independenței personale, efortul susținut și continuu, risc, nesiguranță și incertitudine, dificultatea de a avea succes în permanență, eventuale eșecuri, situații în care ești în centrul atenției, comentarii critice, ratate și invidie, pierderea afecțiunii celor din jur, schimbări în cadrul propriei existențe etc. Toate aceste elemente duc la teama de succes care poate fi amplificată de neîncrederea în propriile forțe și de necunoașterea potențialului propriu.

În spatele fricii de succes se ascunde de fapt, de cele mai multe ori, teama de eșec care poate urma succesului și teama de responsabilitate. Factorii care determină diferențele dintre succes și eșec sunt în această ordine: bani, motivele, determinare, accesul la sfatul unui expert și timp pentru a aduce bani.

În lumea afacerilor, femeile se descurcă mai greu decât bărbații deoarece cele mai multe femei au două lipsuri esențiale pentru scala succesului: capital și modele. De asemenea, multe femei încearcă să balanseze profesia și familia – două slujbe full-time. Construind o afacere este ca și cum ai avea două slujbe pe plan profesional și multe femei preferă să trăiască echilibrat decât să facă sacrificiile necesare pentru a construi pas cu pas în domeniul profesional. În puls, rata divorțurilor este mare în rândul oamenilor de afaceri. O afacere poate ușor să devină o a doua persoană care amenință snicia (C. Jessup, 1991). S-a vorbit mult despre diferențele dintre bărbați și femei din punct de vedere al afacerilor, mai ales, despre puterile și slăbiciunile moțenite ale fiecăruia. Un lucru este sigur: oamenii de afaceri trebuie să fie totul pentru toată lumea, femeile în schimb se simt foarte vinovate atunci când afacerile încep să le fure din responsabilitățile familiale.

Terra - colapsul civilizației

Totul a început banal, la tirile de maxim audiențe ale unor televiziuni specializate în catastrofe, unde ni se anunța, de altfel pe un ton criminal de calm, că suntem invadați de acarieni. Populația a primit în ea detașat această veste, obișnuit fiind cu nenorocirile televizate. Abia după ce, trecător, pe micile ecrane au apărut fotografiile cu numii acarieni, un fior de groază a uierat prin livinguri, sau prin dormitoare, dar fără să-l depășească în intensitate pe cel provocat de scenele mediocre din filmele de groază. Acolo cel puțin, vezi bestiile smulgând creierii din capul oamenilor de ține, îi auzi cum molfăie în rag de fericire, sau cum se înmulțesc ei prin corpul unei blonde delicate, obligatoriu, savant preocupat de pacea mondială. Pe când aici nu era vorba decât de niște aiureli cu felci în formă de potcoavă, coarne, colț, gheare sau trompe. Puțin! Mult prea puțin pentru un public foarte antrenat! Nici consumarea în direct a reporterului de la „tiri de groază”, un clipă ce transmitea din dormitorul propriu, nu a produs cineție ce impresie.

Numai că, pe alte canale, cele de ține popularizate, a început, aparent întâmplător, să se vorbească despre nenorocii de acarieni, prezentați acum ca fiind infiltrați de milenii în sânul primitor al civilizației noastre. Prima a fost o doamnă de dimensiuni apreciabile, oxigenată, cu binecunoscutul aspect al coafezei din orașele mijlocii. A început să spună: „gândiți-vă la viața noastră, la viața noastră, dați-vă vîni și vă scărținați și în piei, spala-ți-vă ghini și mâni și și în piei subțiri și în vîchici și pu”. Poporul aflat distinsă doamnă este profesor universitar și astfel gradul de alertă sporește considerabil. Apar apoi niște pompieri care declară deschis și sincer, că în caz de atac ei n-au nici o posibilitate de ripost, deoarece nu au cu ce să cumpere spumă carbonică, și a căzu în cazul său și la... Un grup de generali reprezentând cele trei categorii de arme declară în cor că armata nu este pregătită pentru o asemenea acțiune, că tancurile nu au benzină, nici avioanele, muniția și pe sfârșite, iar serviciile de informații sunt ocupate cu treburi mult mai importante și nu au date suficiente pentru a se putea elabora o strategie. În fine, apare și futurologul de serviciu care, bine susținut imagistic, face scenariul viitorului apropiat. Mai întâi se topesc calotele glaciare, valurile tsunami radiază în țări cu populație de culoare galbenă, erupții vulcanice, Sahara se extinde cu viteza lăvele acide, oceanele dau în clocot, tornadele fac ravagii și, abia la sfârșit, se prăbușesc din nou turnurile gemene, de data asta devorate de acarieni. Un ultim erou, american desigur, luptător din beretele verzi, Rambo al CXXXIV-lea, cu mitraliera fumegând la piept, se zvârcolește sub grămadă de acarieni care-l înfulecă mărșăind de înapoi și el spune plin de sictir: fuck you, înșurător nemerniciei și nici măcar limba engleză primitivă, aceea din filme, n-o știu, de înapoiași ce sunt. Finalul apoteotic plimbă o cameră cu rezoluție foarte mare peste fosta planetă albastră devenită acum un pustiu înfiorător, suspect de asemănător cu suprafața lunii, prin care fuge biruitoare acarieni de mărimea unor bivoli.

Un vânt de nebulie mai rece decât crivăle bate prin casele poporului! Profund stresat, partea responsabilă a acestuia, din disperare, se împacă de-o dată și moare, și moare cu sufletul împicat. Partea iresponsabilă, aia care trăiește de mii de ani în modul cel mai inconștient în perfect simbioză cu infernalele creaturi, se împacă și ea, înșurător numai din obișnuință.

A doua zi, programele televiziunilor încep cu prezentarea unui tânăr cu figură distinsă care anunță fericit că ține a american, singura de altfel, a descoperit niște prafuri salvatoare. Cu vârful degetelor presară zămbind acele prafuri peste niște acarieni capturați de reporterii de teren ai studiourilor, iar aceștia (acarieni) pocnesc precum popcornul.

Bucuria cuprinde întreaga civilizație și o cumpră miraculosul praf distribuit la prețuri modice în mici cutii, frumos împodobite cu figurile triste de acarieni morți. Drept urmare, de frică, acarieni nu mai apar și lucrurile intră în firescul lor.

* * *

Într-un bloc din mahala, la etajul opt, în biroul firmei Anti Acarian World Enterprises, Costel, directorul de marketing, se scobotește în nas și se uită la poza trimisă de efusiv din concediu. Pe fundalul unei mări de smarald, aflat între două creole cu flori la gât, având un trabuc în gură și o bască pusă mechere pe o sprânceană, domnul Titi face cu mâna la obiectiv. Pe verso scria cam tremurat: „Salți și dă-n concediu din Havai E mi to acilea la chineză” Fostul zootehnist, asociat cu un italian care s-a risă cu banul și ideea, duse lovitură vânzând prafuri expirate pentru combaterea gândacilor de Colorado, spre a fi folosite într-un ipotetic război împotriva acarienilor, niște gângăni de care nu ține decât italianul, dar care, într-adevăr, aveau niște moace de spaimă.

Bim-bam-bim-ba-ba-bam... Telefonul mobil 3G, obligatoriu cu cameră dublă, GPS și fier audio-video masacrează electronic o cunoscută piesă clasică. Costel apăsă tasta verde și auzi vocea iubitelui său boss:

- Băi, tâmpitule, scoate dreacul de tu și dă-n nas și cumpră toate felurile de prafuri de la boii și dă-ni! Am pus de-o afacere cu un rus bazat, și că dă parai. La toamnă băgăm una tare cu o chestie pe care-o ține el, una cu gripa aviatică! Hai, că iese iar banul la gros! Te-am pupat!

Mihai BATOG-BUGENI

Academia P storel

CUM ABANDONEZI UN PROIECT?
(a propoziție de revista "Codul lui Eugen")

Am vrut să-mi fac și eu un "Cod",
Dar dracul cu-a lui coadă
Din ie trase-a făcut nod
I...pas de-l mai deznoadă!
Am vrut să am un rod,
Pizma și nu m'aroadă,
Dar n-am găsit propice mod,
Cum n-am nici rima-n... "oada".
I-atunci mi-am spus că-i de bun gust
Să aleg calea-ngustă,
Să nu-mi atârnamă fac de bust
Podoaba nerobustă,
Că nu mă cheamă Eugen -
I poate n-am nici gen -
Să-l concurez, când fac antren,
Dar pot să stau în tren.

Adrian GR JDEANU

IORGA ÎN P STOREL
S-au duelat mult între ei,
Pzească-i astăzi sfîinii,
S-reau în jurul lor scînteii
Din strălucirea minii!

POVEȘTEA VINULUI
"Bun e vinul și gustos,
Când îl bei cu-un om frumos!"
Dar când sunt la masă soacra
Parcă-i vin de poame acre!

Ioan MAFTEI-BUHAIEȚI

TIMPURI NOI
Azi munca-năru-nu mai e un cult,
Trăiesc destul în străcie, chin
Acele alei se laudă prea mult,
Iar de făcut, se ține, fac pu în.

UNOR PARLAMENTARI
Ei de nimeni nu ascultă,
Se comportă-n varii moduri,
Au inteligență multă...
Câte-n papură sunt noduri.

"CINE SE-ASEAMĂNĂ, SE-ADUNĂ"
Azi oamenii cei buni se-adună,
Chiar dacă tună și furtună,
Se strâng în rîni, negre it...
Când este rost de terpelit.

MINI-ROMAN
Ai fost o stea în viața mea,
Rămăi, rămăi cu bine,
De azi eu nu te-oi mai vedea...
Subvenție pe tine!

tefan BOBOC

NEAM ÎNZESTRAT (rondel)
Românii au destul talent,
Vreau să mă credeți pe cuvânt,
În aer, apă, pe pământ,
Dar, vai, evoluează lent.

Se plimbă și cu nasul-n vânt,
Sunt harnici, mândri, evident...
Românii au destul talent,
Vreau să mă credeți pe cuvânt.

Au și chemare-n mod curent,
Dar sunt săraci cu duhul sfînt
La stat să dea, nu au avânt,
Din tot venitul aparent,

Românii au destul talent.

Sorin COTLARCIUC

POSTURI ÎN POSTURI
Post de carne, brînză, pește,
Le respect, deși-i un chin,
Dar mai crunt ar fi, fire te,
De să-ți pună post pe vin.

DEZLEGARE LA PESTE ÎN POST
Dezlegare-avem la pește
Care-abundă fel de fel;
Dezlegarea ce lipsește
Este cea de portofel.

Mihai COSMA

ELOC ÎN DE MAI BINE
Duduia zveltă ca o nuia,
De-ntorc toți capul când trece ea,
În fustă-i scurtă, extrem de "cool"
Arată bine, dar nu destul.

DINCOLO DE JOCUL DE CUVINTE
Dacă sexul slab și chiar mai tare
Decât sexul tare, cum se spune,
Sexul tare, certamente, are
Pentru sexul slab o slăbiciune.

ATRAȘIA SCENEI
C-un fizic de bărbat seducător
I-având, orice să-ți spună, și vocea ie,
El a ajuns ce i-a dorit: actor
La propriu și la... figura ie.

VIGOARE

Am ulcer, pietre la ficat,
I-o gheară-n piept și-ncearcă-ți înc,
Merg în baston și cocoșat,
În rest sunt tare ca o stîncă.

George PETRONE

RECIPROCIȚATE...
După-mea p' rere
Asta e beleaua:
Unii strângă avere,
Alții strângă curea!

ALPINISTUL PRECAUT
Așa precum a și b-nuit
Să urc pe „Babe” nu am boală,
Că-a fi pe urmă-nvinuit
De hărțuire sexuală!

AUTOIRONIE
Că maimuța mi-a fost „coasta”
Nu voi crede niciodată,
Că nicicând pe lumea asta
N-am văzut maimuț beat!

Dan Teodor D NIL

PARLAMENTUL
Cu mulți farseuri, pretin și strategii,
(Căci ei prosperă prin colegii),
Pentru cei mulți votează legii
Iar pentru ei - doar privilegiile.

Aurel BAICAN

LA PODUL VERDE
În Copou, la „Podul verde”,
Vremea bunului creștin
Se cățăgă, nu se pierde,
Lângă un pahar cu vin.

Primăvara cum apare,
Interesul e major,
Se gîndește fiecare
Doar la vinul viitor:

Arături, țiere de coarde,
Firul muncii e întins,
Dacă seara gătul „arde”,
Cu vin rece este stins.

Fără alte viclenie uguri,
Podgoreanul e dibaci,
Face vinul doar din struguri,
Cum faceau și vechii daci.

Deplasarea-i motivată,
Să veniți, deci, în Copou,
Iar acel ce nu se-mbat
Este declarat erou.

Atmosfera e frumoasă,
Vii și nu te mai dai dus,
Unul e deja sub masă
După un pahar în plus.

Viața-i scurtă, de aceea
Să rămânem la festin,
Căci mai dulce e femeia
După un pahar cu vin!

Vasile LARCO

RELAXARE FISCALĂ
Ne-om redresa precis, muncind uor,
Fără când economie la chibrituri,
Chiar dacă-o fi să-avem, în viitor,
Impozite mai mari decât venituri.

OGLINDA VS. FEMEIA
Femei-oglinzi: imagine corectă
Într-un tandem de două antiteze:
Oglinda nu vorbește dar reflectă
Dama vorbește dar reflectă

Anda ANDRIE

MIE, GHINIONISTUL
Când s-a făcut o damă, trampa
Mi se-ntâmplă, că-a a-i hitul,
Ori, fitil și n-aibe lampa,
Ori s-a fieud chibritul.

JUDECAT ÎN FAMILIE
Dreptate, soțul nu-i mai cată,
E condamnat pe vecie,
Cu-a-a complet de judecată
Format din soacră și soie.

RUGA UNUI SO
Femeii, care-i vorbărea,
Fă, Doamne, un efort și schimbă
Că ridurile de pe față
Să-ajungă undeva pe limbă.

Mihai HAIIVAS

ÎN LUNA ELECTORALĂ
Nu-mi pot cumpăra friptură,
Nici măcar o prăjitură,
Dar m'ndopăr parale
Cu gogoși electorale.

LA RESTAURANT
Mă lasă ospătarul mască
Când nota el mi-a încheiat:
Scria acolo că-i fetească,
Dar prețurile prea maturizate.

Corneliu V LEANU

Balcanica

Vorbe de departe,
cu gândul la cântece de piatr de acas

„Umblu pe drumurile lumii ca refugiat,
[.....]
Eu voi veni din nou,
Soarta mea
E ti tu, Kosova...
Ai nume de inim . “

Mehill Velaj, „Kosova, ai nume de inim ”

„A venit timpul de a p trunde în visuri,
[.....]
Deschide i u a viitorului,
Acolo ve i g si PACEA”.

Mehill Velaj, *A venit timpul de a intra in visuri*

Întreg volumul este sub semnul gândurilor pentru acas . La acest tip de analiz ne vom rezuma în continuare, i nu la una stilistic i/ sau valoric , abordând cartea ca pe un mesaj, o succesiune de m rturisiri, gânduri, îndemnuri a ternute în hain de vers. A adar, este o zicere în versuri despre tot i toate de acas , despre tot i toate din inima autorului, fost inv tor în Kosovo (Kosova, cum îi place poetului Baki Ymeri s spun , în lumina unor interesante analogii).

Oameni, locuri, obiceiuri, str vechi, mama (*Via a cu lacrimi pentru mama*), gândurile despre str buni, cuvinte de demult dar i întreb ri despre motivele plec rii de acas i ale r mânerii departe, întâmpl rile mai mult sau mai pu în recente din fr mântata istorie a locurilor natale se întâlnesc cu toate în acest volum, creat, scrie autorul, în vremuri în care în „stomacul orbirii se pituleaz istoria”. Se poate vorbi i despre „angajare”, în aceste texte, despre a teptare i dorite împliniri care înc , scrie autorul, întârzie s î i a tearn poclada peste p mânturile natale. „Mi-a optit istoria, dorin a ta ilor i fiilor/ S ap r p mântul nostru/ Pentru a-i da binecuvântare p cii”. Dar, din dep rtare, în haina emigrantului fiind, scrie Mehill Velaj, „eu bat la u a amintirii,/ Scriu cuvintele artei, le arunc în poezii,/ Strig tele i lacrimile le în în inima mea”. De altfel, mai multe poeme poart pecetea întreb rilor despre plecarea de acas (exemplu – *Fuga de patrie, Patria cere razele proprii*), a emigr rii i îndemmurilor de revenire („Devino b rbat, o emigrantule!/ Las ma ina, costumul i discoteca,/ i mergi prin Dreni a cu celesa,/ Legat cu un batic...), chiar jur mintelor (Jur pe voi/ Prishtina, Shkup, Shkodra,/ Nish, Malesia, Plava i Gucia!/ Pe voi, Vale i Ceam rial [...] M voi întoarce într-o zi”.

În *Fuga de patrie* sunt câteva versuri care duc cu gândul la un „film” în tu e alb-negru al plec rii de acas , al emigr rii: „Nu tiu spre unde am pornit/ Fusesse întuneric sau lumin / Fusesem trup f r suflet/ Nu tiu încotro mergeam/ Fuga te speria/ Copii în traist înc rca i.../ Timpul nu ne-ar judeca.” De ce, totu i, această plecare, se întreb Velaj, pentru c a pleca în exil, credea atunci, „este tr dare fa de patria mea”. Întrebarea, scrie el, i azi îi sfâ ie sufletul.

Din punct de vedere literar, al fraz rii/ expresiei (poetice/ sau nu, uneori) este o discu ie mai lung volumul având i bune (unele metafore/ imagini/ al tur ri de cuvinte interesante – „am deschis stânca s strâng în bra e,/ apa izvorului”; „mormântul scrumului”, „teatru al vânturilor vremii” .a.), i unele de discutat. Din punct de vedere al vie ii, al tr irilor – i la acest aspect ne vom referi –, am putea privi această carte ca pe un rezultat al gândurilor spre acas , al fr mânt rilor interioare, al dorului/ mall. „Dragostea pentru p rin i i urma i...” este mereu acolo, în orice pas, fie el i f cut departe. „Vreau s vorbesc liber în limba mamei mele./ Cu acele cuvinte pe care sufletul le ine ascunse”, scrie Velaj.

Am putea încadra cele scrise în volum între dou „hotare” interioare, relevante, într-o m sur , de cele dou fragmente reproduse într început, „Umblu pe drumurile lumii ca refugiat” i, la cel lalt „pol”, Deschide i u a viitorului,/ Acolo ve i g si Pacea”.

Este, concluzionând, repet, dincolo de alte criterii, o zicere în vers pendulând între dorul de patrie, întreb rile f r r spus legate de plecare, de ce anume ar trebui s fac , ce solu ie ar fi potrivit într-o atari situa ie în care autorul este peste m ri i ri, dar gânde te astfel: „Sunt albanez,/ M-am n scut i voi muri albanez.”

Mehill Simon Velaj, *Kodi i Parajsës/ Codul Raiului*, traducere din albanez : Baki Ymeri, carte ap rut sub egida *Bashkësisë Kulturorë të Shqiptarëve të Rumanisë i Shoqatës së Shkrimtarëve Shqiptaro-Amerikanë, New York, 2011*

Poezie contemporan din Serbia

Duska Vrhova (*Serbia*)

S-a n scut în 1947, la Banja Luka, fosta Iugoslavia, locuie te în Belgrad. A absolvit filologia la Universitatea din Belgrad, a lucrat în diverse tipuri de media, pentru jurnale importante. Este autor i editor de emisiuni radio i TV (i la(Radio Television of Serbia). Actualmente este liber jurnalist freelance. Considerat una dintre cele mai importante autoare contemporane din Serbia, A publicat 18 volume de poezie, unele traduse par ial sau total în aproape dou zeci de limbi. Este membr a Asocia iei Scriitorilor din Serbia, a Federa iei Interna ionale a Jurnali tilor, a Asocia iei Jurnali tilor din Serbia, a Asocia iei Translatorilor din Serbia, i este „ambasador” în Serbia pentru Poetas del Mundo.

Na terea

Numai când p e te
prin U a Sacr
dintre lumi,
doar în acea
clip
e copilul t u

Doar anun ându-se prin plânset
c a sosit în ast vale
vei ti c e copilul t u
doar în acel moment

CRONICA

în timp ce p r se te pântecul t u
i trece dincolo de tine.

Doar pân în acel punct
sângele t u a curs
prin venele lui
i inima ta a dat
ritmul inimii lui.

Dar dup asta,
dup ip tul
provocat de lumin
înepe durerea
i roag -te pentru el, mam .

Propria ta carne
i propriul t u sânge
copilul t u devine
cet ean al lumii
cu dragostea io dorin a
d ruite de Atotputernic
devine o albin
în nebunul stup planet
i pântecul t u,
ab tut i gol,
devine doar un cuib
un ad post cald
pentru c derile lui
viitoare.

Va tres ri
la fiecare cramp a lui
la fiecare lacrim a lui
i tu
singura mam ,
niciodată
nici pace
nici libertate
ori pe tine
nu vei avea

Željko Miti (*Serbia*)

Željko Miti s-a n scut la Niš, în 1976. S-a educat în spiritul culturii pop i a literaturii underground. A schimbat dou coli primare, dou licee, a celebrat dou anivers ri de nunt , are doi fii. Dup 13 ani de scris, a primit aprecieri pentru crea ia sa sub form de carte de poezie intitulat “Neon Insomnia”, ap rut în 2007. Poemele lui sunt în mai multe antologii de poezie sârb .

Absolvire

S rut rile de pe chei
nu mai sunt
s rut rile noastre
i buzele uscate
de vânt
au fost vindecate de mult

Când vine prim vara
dorin a îi e tovar de drum
i tocurile înalte ale femeilor
r nesc asfaltul
mai nemilos

N-am fost la
balul meu de absolvire
pentru c nu am avut unul
l-a fi dormit
ca în toate situa iile tracasante

în a teptarea
unei emo ii adev rate
i lumea care
se va schimba de la sine

Clubul amintirilor stereo

Azi la pia
am cump rat o carte
cu versuri stereo
o veche, unsuroas i jerpelit
antologie de poezie rock

o caut de ani
prin rafturile celor
ale c ror colec ii de c r i
de obicei
nu înseamn
mai mult de zece volume

ieri într-un bar
dup o bere
dup mul i ani
am stat
cu un vechi prieten
un scriitor

am discutat despre scris
i vremuri trecute
în care nu chiar totul era
atât de posomorât

sau poate
dup fiecare
rând de b uturi
realitatea
ar ta diferit

Azi pe balcon
stând confortabil
frunz resc prin cartea

literatur universal

cu pre redus
cântând versurile
f r acompaniament muzical

amintirile stivuite
sunt ca i c r ile
unele iremediabil bune
altele iremediabil rele

uneori
sunt mai bine
de le la i în pace.

Poezie contemporan din Bulgaria

Polly Mukanova (*Bulgaria*)

S-a n scut pe 23 mai 1980, la Sofia. Are un master în filologie bulgar , la Universitatea “St. Kliment Ohridski” din Sofia, 2004. În 2005 a absolvit masterul cu tema „Literatura – creative writing” cu proiectul „Identity - diaries (2000-2005)”. A publicat în mai multe reviste din Bulgaria i Macedonia, în diverse antologii („Facecontrol” (2005), „Ah, Maria” (2009), „Kënga e Detit”- în limba albanez .a.). Cartea ei de debut, „Clipe într-o cutie de chibrituri” (2009) a fost publicat i în macedonean , tradus de Zoran Yakimoski. Scrie i proz scurt . Actualmente este doctorand al universit ii din Sofia.

I iunie

Înc nus-a uscat înd r tulurechilor
Crema de fa acopil riei.

***

Nu Golgota
Ci dealul coac zelor
A doris -lurc...

La carte postal

Istoria e înghe at în propria ikebana
O carte po tal f r decor
Un document ca suvenir.
Hi-ro- i-ma
Ora ul lips , cu tampila: 1945.

*
(*inspirat de Rene Magritte*)

Acesta nu este adev rat
Acesta nu este o imita ie.
Acesta nu e un vis.
Asta nu e aia.
Art cu un semn inversat.
Reciproca imagina iei.
Linia schemei.
Acesta sunt eu.

Poezie contemporan din Bosnia Her egovina

Sabahudin Hadžiali (*Bosnia i Her egovina*)

Sabahudin Hadžiali s-a n scut la 23.9.1960. în Mostar, Bosnia i Her egovina. Este membru al Asocia iei Scriitorilor din Bosnia i Her egovina, Asocia iei Scriitorilor Croa i din Bosnia, Asocia iei Scriitorilor din Serbia, Academiei “Ivo Andri ” (Belgrad), Asocia iei Jurnali tilor din ara sa, ambasador al Poetas del Mundo. Este redactor ef al jurnalului tip rit i pe net „Diogen” i redactor ef al E–revistei MaxMinus, Sarajevo. Este freelance editor al editurilor Dhira, Küsnacht, din Elve ia. Scrie poezie, proz , recenzii, a publicat poeme, articole, eseuri, aforisme, teatru, proz scurt în aproape toate revistele i jurnalele din Serbia, Croa ia, Macedonia, Slovenia i din ara sa. A publicat i în jurnale din Anglia, Irlanda, Spania, Italia, SUA. A publicat c r i în ar i peste hotare.

Înviere

Sunt pe deplin con tient
cruda realitate
e un obstacol
la sosirea mea.

Era mai u or
înainte de 2000.
Mai erau
credincio i.

Bosnia (i Herzegovina) 2020
(*din jurnalul digital al soldatului de plumb*)

Ei nu mint
Nu mai e nimeni în jur pe care s -l mint !
.....
Ei nu se ascund
Nu mai e nimeni în jur de care s se ascund !
.....
Ei nu se tr iesc
Nu mai e nimeni în jur pentru care s tr iasc !
.....
Ei sunt Sodoma i Gomora ale
Viselor noastre
Credin elor noastre
Speran elor noastre.
....
Acum!

prezentare i versiunea în limba român :
Marius CHELARU

Decembrie 2011

Aplecat peste bobul de rou , într-o zi r v it , nimic nu mai este cum a fost¹

„O pleav se vîntur -n aer
i cerne doar praful în site, la moar ,
neghina în loc de cuvinte
sap în gol urme de ghiar ”

Doina Uricariu

„Ideile i metaforele se întîlnesc pe planul gratuit ii.
Fire te, ideile de o anumit inut .”

Gheorghe Grigurcu, „Ne joac -n cer vie ile la zaruri/ Domnul – cu-n partener deloc de soi;/ Îl urm re te ghinionul îns ./ De la o vreme ” scrie Marian Dopcea în *Biblioteca* num rului 10(190) din Convorbiri Literare. Elvira Sorohan (*Alice Botez i obsesia timpului*), Gheorghe Grigurcu (*Cum s dep e ti limita*), Basarab Nicolescu (*Originea cre tin a tiin ei moderne*), Nicolae Stroescu-Stîni oar (*Omul, existen a divinului*), Ioan Holban (*O poetic a departelui*), al turi de Radu Petrescu (*Octavian Goga omagiat de musceleni*), Adrian Dinu Rachieru (*Ion Pop, poetul*), Emanuela Ilie (*Nichita Danilov: poezia ca anticamer a neantului*) i Adrian G. Romil (*Creang , crud i jovial*) se citesc cu interes. Poezia (Remus Valeriu Giorgioni, Victor Munteanu, Vasile Tudor, Andrei Velea, M lin Stan, Mihai Merticaru) i proza (Victor Cup a, Mircea Pora) completeaz un num r dens i interesant.

În excelente condi ii grafice apare amplul (270 de pagini format A4!) num r 4(89-90)/ Toamna 2011, din Contact interna ional. „Magul, artistul, a c rui interconectare în noos, printr-un arc reflex noetic este permanent, un dat, un har, trece de frontierele lume ti i îmbin experien ele emo ionale ale vibra iilor energetice emo ionale cu percep ile sim urilor în care este profund angajat prin via . Aceasta determin aspira ia unui mistic, creator al artei regale s i i asume povara unei responsabilit i fa de bun starea altor oameni sau creaturi, de unde i onoarea pe care o resimt de a servi umanit ii” – scrie inspirat Liviu Pendefunda (*Metamorfoze ale vibra iei cosmice*). Mihai Cimpoi (*Vieru i Bacovia*), Nicolae Breban (*Singura cale*), Catinca Agache (*Vie i furate*), David Mih il (*Jurnalul unui om ratat*), Emilian Dobrescu (*Criza mondial a educa iei*), Constantin Pricop (*Literatura începuturilor i canonul literaturii române*), Ioan Holban (*Dorin Ploscaru. Poezia, ca o pas re suspendat între dou ziduri*), Constantin Trandafir („*Ordinea i aventura*”), Antonio Patra (*Ionel Teodoreanu, necunoscutul*), Valentin Ciuc (*Teodor Vi an. Natur i cultur*), Gheorghe Andrei Neagu (*Dezertorul*), Elizabeth Huddleston (*Cristos din noi pneumocra ia*), al turi de Liviu Pendefunda (*Crucea întrandafir*), Horia Nestorescu-B lce ti (*Cele 44 de zile ale lui B lcescu la Palermo*), Roger Southon (*Schimbarea prin Tradi ie*) i Anna Mir (*Simbolismul masonic al arhitectului Antoni Gaudi – Sagrada Familia*) sunt tot atâtea lecturi memorabile. Mult poezie, de subtil tr ire i sensibilitate, semneaz Matei Vi niec, Mihai Crama, Ioanid Romanescu, Liviu Pendefunda, Radu Cîrnei, Ion Iancu Lefter, Ion Hurjui, Amelia Rosseli (în prezentarea i traducerea lui Geo Vasile), Nicolae B ciu , Horia Hulban, Gellu Dorian, Petru Solonaru, Diana Marinescu, Andra Iordache, Dionisie Duma, completînd fericit un num r de excep ie.

Dosarul din Apostrof, nr. 10(257), realizat de Nicolae Mocanu (*I. L. Caragiale i Sextil Pu cariu: o întîlnire de acum 100 de ani, la Blaj*), cuprinde „un început de coresponden pe teme de limb între cei doi, coresponden r mas , din nefericire, aproape virtual , din cauza mor ii nea teptate, la nici un an, a lui Caragiale”. *Cîteva reflec ii diletante* scrie Ovidiu Pecican despre Mihai ora: „Mai important decît orice diagnostic, decît orice descriere, oricît de cuprinz toare i nuan at , mi se pare ca discutarea c r ilor lui Mihai ora s continue i s devin un dialog permanent.” tefan Borbely (*Aventurarii politicii române ti*), Traian T. Laz r (*Poe ii familiei Iorga*), Cristian Vasile (*O cronic amar-analitic a României postdecembriste*), Iulian Boldea (*Restabilirea binelui*), Sonia Elvireanu (*Deconstruc ia Europei mitice la D. epeneag*), Alexandru Ciolan (*Nevoia de diortosire*) se citesc cu încîntare, al turi de versurile (propuse de Romulus Joca, Cristina Onofre, Irina Lucia Mihalca i Lucia Cipolla) i proza sensibil oferit de Ioan Alexandru Despina.

În Spa ii culturale, nr. 18/2011, care apare la Rîmnicu S rat, editorialul semnat de Valeria Manta T icu u precizeaz : „Provincia cultural nu este populat , a a cum s-ar crede, doar cu scriitori s tui s - i imagineze c , dac nu locuie ti în singura capital a rii, toate drumurile spre glorie i se închid în nas. Mai vie uiesc în ea i valori autentice, i nu pu ine.” O demonstreaz cu prisosin paginile semnate de C. Trandafir (*O alt criz de propor ii: lectura*), Florentin Popescu (*De la Curtea de Arge , cu dezinvoltur prin spa iul balcanic: Dumitru M. Ion*), Gherasim Rusu Togan (*Pas rea, arborele i calea – dimensiuni prin care omul se imagineaz pe sine*), Diana Marinache (*Traietorii bacoviene*), Ion Beldeanu, sau Emilian Marcu. Num rul este dedicat *maratonului poetic* organizat cu ocazia *Zilelor Râmnicului*, 12-13 august, în cadrul c ruia au sus inut microrecitaluri, între al ii, Ion Murgeanu, Radu Cîrnei, Virgil Diaconu, Ion Laz u, Adrian Munteanu, Gheoghe Istrate, Viorica R du , Daniel Dr gan, tefania Oproescu, Monica Mure an, Victoria Milesu, Florin Dochia, Nicolai T icu u, Vasile Ghinea.

Din Caiete Silvane, nr. 81, am re inut i v recomand m cele asumate de Viorel Mure an (*Cornelia*

degust ri cultural - literare

Cistelecan: Sfaturi pentru c l tori), Marcel Lucaciu (*Poemele Mariei*), Imelda Chin a (*Recviem pe 7 portative*), Flavius Luc cel (*Scoici pe nisipul fierbinte*), Györfi-Deak György (*Drumul plopilor*), Frithjof Schuon (*Intelectualitate i civiliza ie*, în traducerea lui Daniel Hoblea), dimpreun cu poezia propus de Maria-Patricia Birtocean, V. Leac, tefan Ciobanu, Gabriela Anton, al turi de regalul oferit de Ioan Moldovan: „Musculi e de o et în vesela buc t rie/ via a/ cu banda ei de hirtie/ s-a înnegrit i nici n-a venit diminea a.”

„Versuri ce î i extrag expresivitatea i tensiunea l untric din dialectica v zutului i nev zutului, din apropierea oximoronic a luminii i întunericului, din atingerea antinomic a t cerii i cuvîntului, poemele lui Alexandru Lungu sunt, dincolo de preeminen a imaginilor declinante i a metaforelor decep iei, i o provocare a a tept rii, a aspira iei spre nev zut” scrie Iulian Boldea în argumentul *dosarului* (*Alexandru Lungu – ultimul avangardist*) publicat în Vatra, nr. 9-10(486-487), alc tuit dintr-o microantologie poetic , din dou *dedica ii* (Andrei Zanca i Gellu Dorian) i mai multe comentarii i evoc ri asumate, între al ii, de Gheorghe Grigurcu, Adrian Dinu Rachieru, Andrei Fischof, Andrei Zanca, Dan D nil , Mihai Posada, Iulian Boldea, Paul Aretzu, Gabriel Petric, Viorica-Ela Caraman, C lin Cr ciun, Cristina Timar, Dumitru-Mircea Buda, Veronica Buta, Aurora St nescu, Maria Zintz. În prezentarea i traducerea lui Kocsis Francisko, am mai citit, cu încîntare, un excelent grupaj din lirica lui Orban Otto (Gesta Hungarorum), al turi de cele propuse de Tereza-Brîndu a Palade (*Poemul apofatic al lui Eliot*), Sonia Vass (*Gheorghe Cr ciun: Drumul de la autenticitate la corporalitate*), Somoana-Grazia Dîma (*Cuvîntul iluminatoriu*), Dorin tef nescu („*Descoperirea intrupat ” sau poemul ca isp ire*), Dan Damaschin (*Cerchi ti i modelul Blaga*), Mariana Pasincovschi (*Formele contrapunctice ale Refugii în opera lui Paul Goma*), Roxana i C t lin Ghi (*Istoria literar în cercetarea tiin ific american din secolul al XX-lea. Probleme stringente*). *Biblioteca babel* ne propune, în prezentarea lui Dan H. Popescu (*Un sacerdot cu pip*), o întîlnire cu Malcom Bradbury (*Postmodernismul, romanul i lumea mediatic a televiziunii*).

Mi carea Literar , nr. 2(38), dedic mai multe pagini lui Ben Corlaci, la 30 de ani de la moarte, pagini asumate de Grigore Man (*Ben(edict) Corlaci – un aristocrat al poeziei i prozei*), Virgil Ra iu (*Ben. Corlaci – frond , avangard , symbolism, manifest*), Victor tir (*Moartea ling cer, o parabol ?*), Ion Moise (*Ben. Corlaci – un prozator de str lucire clasic*), Axente Horoba (*Amintiri despre Ben Corlaci*), al turi de pagini din coresponden a cu Gheorghe Sitar, Gavril Bozga i Romulus Guga. Am mai re inut cele semnate i propuse de Olimpiu Nu felean (*Ioan Gro an în corzile romanului*), Andrei Moldovan (*Pavel Dan la el acas*), Cristina L pu an (*Spectacolul travestiului în lirica lui Nichita Danilov i Liviu Georgescu*), Vasile V. Filip (*Sabia i spiritul în istoria unei familii s se ti din Transilvania*), Marian Nicolae Tomi (*Et in Japonia ego*), Miguel de Unamuno (*Însem ri pentru un tratat de cocotologie*) – în traducerea lui Carmen Bulzan, al turi de un amplu grupaj poetic oferit de Liviu Ioan Stoiciu i un dinamic interviu realizat de Almira Cîrstea cu Ovidiu Pecican („*Proiecte pentru tu uri albastre i verzi*”): „În general, în România prozatorii sunt considera i a a, ni te animale instinctuale, dotate cu for , rezisten i chiar plasticitate. Li se concede, la rigoare chiar i c tiu limba român . Dar nu am prea auzit s se spun despre prozatorii no tri c au fost sau c sunt ni te spirite str lucite, c jongleaz cu ideile, c sunt ni te prezen e, cum s le zic, prestigioase dincolo de povestirile, nuvelele sau romanele lor. Ca s fii privit altminteri, trebuie s îngingi – sau m car s sus ii stoic un anumit nivel – în genul eseistic, în critic , în monografia istorico-literar . Asta e.”

„Poezia: un joc care nu poate fi niciodat definitiv cî tigat, ci doar jucat” constat Gheorghe Grigurcu („*R nile mari ale sufletului*”) în revista *Familia*, nr. 9(550), pentru a fi (par ial) infirmat în *Spectacolul poeziei*, grupaj care însumeaz consistente pagini lirice semnate de Dan D nil , Mihai Posada, Ioana Ileana te co, Eugenia ar lung , Carmen Tania Grigore i Sorin Lucaci. Am mai re inut i proza propus de Anca-Domnica Ilea (*Cavalerul i prin ul*), al turi de cele scrise de Doina Hanganu-Bumb cescu (*Aspecte privind lexical poetic eminescian*), Nicolae Mare (*Lucian Blaga, diplomat*), Tudor Petcu (*Fenomenul Pite ti*), Codru Constantinescu (*Un jurnal moscovit*) i Ovidiu Morar (*Despre Harold Bloom*).

Revista de cultur poetic Poezia, nr. 3(57), toamna 2011, se deschide, la tem , (*Poezie i soart*), cu un editorial de Cassian Maria Spiridon (*Ursitele i soarta*), continuat de contribu iile elevate asumate de George Popa (*Conceptul de soart la Eminescu*), respectiv Liviu Pendefunda (*Soarta i Poesia – întimpl ri din destin*). Am mai citit, cu interes i pl cere paginile propuse de Paul Gorban (*Transmodernismul i critica postmodernismului*), Sinziana-Maria Stoie (*Criza limbajului. Autoreferen ialitate i dedublare în poetica eminescian*), Alexandru G. erban (*Poezie i Natur la Serghei Esenin*), al turi de recenzii docte ale Emanuelei Ilie (*Raftul c r ilor de poezie, C r ile poe ilor ie eni*). Poezia de calitate este, cum e i firesc, oferit cu generozitate: selec ia, subiectiv evident, este limitat i de lipsa spa iului editorial (Vasile Popa Homiceanu, dan Giosu, Bogdan Ulmu, Maria M nuc , Rafila Radu, Otilia ig na , Ecaterina Neagoe, al turi de excelente traduceri din Robert Louis Stevenson, Czeslaw Milosz, Ewa Lipska,

Zbigniew Machej, Rabindranath Tagore, DadaRabe, J. J. Rabearivelo, Esther Nirina, Phillippe Makita, Bertin Dzangue, sau Leopold Congo-Mbemba).

Radu Oprea (*La o aniversare a scrierii române: 490 de ani de la redactarea Scrisorii lui Neac u din Cîmpulung*) subliniaz , în Arge , nr. 10(352), faptul c „emitentul scrisorii a fost o persoan oarecum cunoscut în epoc .” Am mai re inut poezia de calitate (erban Foar , Mircea Petean, Geo Galetaru, Rodion Dr goi, Antun Branko Simic – în traducerea lui Leo Butnaru), proza (erban Tom a, Nicoleta S lbatecu, Florin Sili teanu), al turi de cele propuse de Dumitru Ungureanu (*Goma, un continent înc pu în explorat*), N. Georgescu (*Scriere i trans-scriere*), Viorel Nica (*Jurnalul intim românesc între experien a crucial i cea cotidian*) i tefan Ion Ghilimescu (*Frumoasele evanghelii poetice ale lui Theodor R pan*).

Ateneu, nr. 10(506), cuprinde o reu it *anchet literar* (*Bacovia fa cu tin ra genera ie de critici*) animat de opiniile lui Doris Mironescu, Bogdan Cre u, Marius Mihe , Emanuela Ilie i Paul Cernat. C. D. Zeletin (*O carte de excep ie privitoare la Ion Barbu*), Radu Aldulescu (*Asta-i pl cerea ei, s dea de b ut*), Gheorghe Iorga (*Literatura, între canonul teoriei i demonul defini iilor*), Dan Petru c (*Solomon Marcus i cubul cognitiv*), al turi de tefan Munteanu (*Rosa Del Conte despre Absolutul eminescian*) i Ion Fercu (*Prin subteranele dostoevskiene*) se citesc cu interes i folos.

„Unde se întîlnesc, ce birfesc, ce beau i ce m nînc scriitorii?” este întrebarea la care r spund cu arm Aurel Gheorghe Ardeleanu, Livius Petru Bercea, Constantin Buiciuc, Octavian Doclin, Dan negrescu i Mircea Pora în *Orizont*, nr. 10(1549). Cornel Ungureanu (95) scrie inspirat despre trei „gra ii” aproape centenare (Mihai ora, Neagu Djuvara i Cristea Sandu Timoc), iar Ciprian V lcan (*Europa: a construi, a critica*) dialogheaz spumos cu Jacques Le Rider: „declinul Occidentului, a lui Spengler, dateaz din 1918-1922, i noi suntem tot la început. În ritmul sta n-avem niciun motiv s nel s m cuprin i de panic i avem timp s ne preg tim pentru inevitabil.” Am mai re inut, pe ling calambururile lui Marcel Tolcea, paginile asumate de Ion Pop (*Harta liric a Banatului*), Alexandru Ruja (*Labirint critic*), Daniel Vighi (*Un român bîntuie prin Europa*) i interviu realizat de Robert erban cu Marius Chivu (*Adev rata c l torie are de-a face cu teama, r t cirea i uimirea*), al turi de continu rile: *Despre începuturi – 55 de ani de înv mînt filologic la Timi oara* un grupaj realizat de Smaranda Vultur, *Mircea Eliade – un tat adoptiv*, un interviu cu Giza T t rescu realizat de Dan Petroi, *Despre glorie* de Paul Eugen Banciu i *C l tori* de Radu Ciobanu.

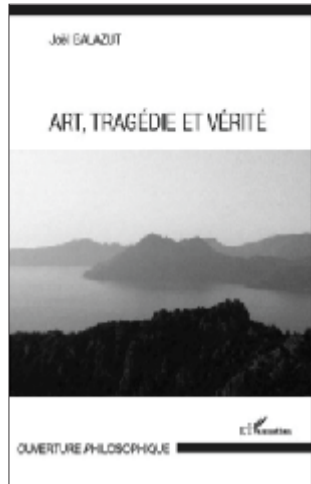
Contemporanul. Ideea European , nr. 10(715), interesant i incisiv, ca de fiecare dat , ne propune pagini care se citesc cu încinare: Bogdan Cre u (*Emil Iordache – poetul care ar fi putut deveni*), Alex tef nescu (*Bucurie ritualizat*), tefan Borbely (*Consecven i fine e*), Aura Christi (*Dostoevski – Nietzsche. Elogiul suferin ei*), Constantina Raveca Buleu (*Utopia modern*), C t lin Ghi (*Estetica spa iului oriental în poezia romantic englez*), Marian Victor Buciu (*Polemici. Mincu – Manolescu*), Iulian Boldea (*Teatrul sorescian i metafizica tragicului*), Maria Magda Maftai (*Cioran în omagina ia unora*), Dana Duma (*Harta unor obsesii*), Petru Ursache (*Teroarea prezentului*). Excelent i suplimentul *Uria ul Gorduz* propus de Aura Christi.

În editorialul din Tribuna, nr. 219, 16-31 octombrie 2011, Sergiu Gherghina (*Mesaj pentru viitor sau iluzia unei veri în 2011?*) constat : „Întrebarea din titlul articolului este retoric [...] Din punct de vedere ra ional i emo ional [...] a doua parte a întreb rii este de dorit. Îns actuala dinamic a societ ii, istoria recent i existen a unor motiva ii suplimentare, prima parte a întreb rii pare a fi mai apropiat de realitatea pe care o tr im i pe care o influen m voluntar sau involuntar.” Octavian Soviany (*Odele capitalului*), Ion Cristofor (*Dinu Fl mînd i co marul istoriei*), Ion Pop (*O „autofic iune” de Gheorghe S s rman*), Irina Petra (*De la vedere la vedenie*), al turi de Ovidiu Pecican (*Mediu artistic i expansiune estetic*), Laszlo Alexandru (*Un joc de cuvinte la Dante*), Horia Laz r (*Na terea unei limbi: gunoaie, de euri, excremente*), Aurel Sasu (*Via a ca o insul*) i Claudiu Groza (*La joac . Cu Gellu Naum*) sunt lecturi incitante, la fel i interviul lui Ilie Rad cu Sorin Toma („A fi i ast z istorat s traduc texte din Lenin!”). „No iunea de gen cultural/social este una dintre cele mai proteice unelte teoretice pentru în elegerea omului, societ ii, culturii. În esen , studiile de gen constau în introducerea unei perspective noi în care umanul nu mai este subîn eles ca fiind o construc ie identic doar cu varianta masculin heterosexual a umanit ii”. Astfel debuteaz *argumentul* suplimentului *Universitaria*, realizat de Mihaela Mudure, i intitulat *Studii de gen la Facultatea de Litere a Universit ii Babe -Bolyai*, care d masura seriozitat ii i talentului Cameliiei Tegla , Ameliei Nan, Raluc i M rgina , Ruxandrei Bularca, Teodorei Popa, Anc i-Ioana Maier i Mihaelei Mudure. Nu în ultimul rînd semnalez (i ca o compensa ie!) gra iosul grupaj de poezie (*Poeme pentru Ioana*) oferit de Marius Ianu .

Somelier de serviciu,
Alexandru Dan CIOCHIN

¹Selec ie din revistele primite la redac ie i din cele aflate în colec ia autorului.

Despre tragedia greacă

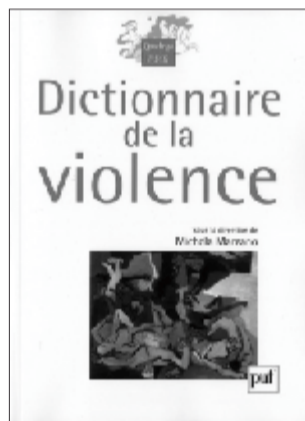
Tragedia greacă fascinează deopotrivă prin nemuritorul mesaj și prin interpretările pe care le suscită. Este ceea ce arată o recentă apariție semnată de Joel Balazut: *Art, tragédie et vérité*, Paris, Editions de L'Harmattan, coll. „Ouverture philosophique”, 2011, 140 p. Cu Holderlin, apoi cu tânărul Nietzsche, problema sensului tragediei s-a pus într-un mod nou; ei au

recunoscut că însuși esența omului se exprimă în modul său de deschidere către lume. Ei au reînnoit concepția despre artă opunându-o esteticii tradiționale. Dar studiul lui Joel Balazut nu se oprește la cei doi gânditori deja amintiți, ci continuă cu o incursiune în inima gândirii heideggeriene asupra tragediei grecești, dar și cu o lectură interpretativă a tragediei pe care o face Lacan. În opinia autorului acestui recent studiu, cei patru formează o adevărată „constelație” în care „ei reînnoiesc în același sens, dar de fiecare dată în manieră autonomă, lectura tragediei pentru a vedea în această deopotrivă esența omului și esența artei în elese ca loc însuși de dezvoltare a lumii, adică vehiculând sensul original al adevărului.” Holderlin a fost vădit totdeauna ca un mare poet, uitându-se de multe ori că este autorul unor studii despre cultura greacă demne de luat în seamă. El a dezvoltat o „poezie-gândire” în raport cu Grecia, dând acesteia o imagine novatoare, anticipând viitoarele descoperiri ale tânărului Nietzsche, reînnoind în manieră profundă reflecția asupra tragediei, acordându-i acesteia locul central în cultura greacă. Înaintea lui Nietzsche, Holderlin descoperă elementul propriu Greciei este „focul din cer”, „panteismul sacru”, „focul orientat”; el avea să arate că grecii au avut nevoie de întreaga lor virtuozitate, de arta lor pentru a accede la sobrietate, la claritate, la măsura. La Holderlin, spre deosebire de Nietzsche, Apollo nu este zeul clarității și al măsurii, ci al excesului de lumină. Pentru Holderlin, resortul esențial al tragediei grecești este lipsa de măsură, hubrisul. Pe urmele lui Holderlin, dar fără a-i fi tributari, opera lui Holderlin fiind în mare parte inedită, Nietzsche va scrie o exemplară lucrare – *Nașterea tragediei* – vădit că o lucrare de tinere a unui autor a căruia gândire nu căpătase contururi deplină. Teoretizările lui Nietzsche despre apolinic și dionisiac își păstrează în actualitate; dionisiacul este o caracteristică a omului, care vine de nebulie, orgie, extaz, beție, de pierderea de sine, de reconcilierea cu totalitatea, cu fondul irațional; pentru că acest fond dionisiac este distrugător, intervine apolinic, al doilea principiu constitutiv al civilizației grecești, reprezentat de Apollo, zeu al formelor frumoase, al „frumoasei aparențe armonioase care acoperă înșelămintea toată realitate dionisiacă, visul protector al realității”. Lipsa de măsură dionisiacă este deci mediată de sobrietatea apolinică. În *Nașterea tragediei*, grecii apar ca fiind un felicit intermediar între orientali și preamult dedita și dionisiacului și romanii obsedați de ordine, exclusiv înclinăți către apolinic. Apolinicul valorizează principiul de delimitare, atât pe plan etic, cât și pe plan estetic. Civilizația greacă, așa cum o vedea Winckelmann, valoriza serenitatea, măsură, armonia, frumusețea, dar toate rămân expresia unui vis, un vis aruncat peste o luciditate pesimistă; dar pentru a înfrână vîrfurile artei grecești, care este tragedia, e nevoie a privi și asupra dionisiacului, pentru a configura o doctrină a misterelor tragediei: „concepția fundamentală despre unitatea a tot ce există, individuația considerată ca principiul primordial al realului, arta ca nădejde aducătoare de bucurie, posibilitatea frîngerii cercului individuației, avînd întuiiți unității restabilete”, scria Nietzsche. Concepția lui Heidegger despre artă este expusă în *Originea operei de artă*, dar pentru o mai bună înțelegere, Joel Balazut întreprinde un util excurs în concepția heideggeriană despre metafizică, despre ființă. Dacă în gândirea tradițională, opera de artă este un lucru fabricat care vehiculează un sens spiritual, Heidegger consideră că opera de artă nu este un dincolo al regimului lucrurilor sensibile, ci un dincoace al acestora. Arta aduce în lumină „lupta”

între pământ și lume, între dimensiunea închisă care este pământul și deschiderea lumii. Se ține de teoria psihanalitică a lui Freud a fost elaborată pornind de la reflecția aprofundată asupra tragediei grecești. Joel Balazut se oprește asupra concepției lui Lacan care nu și are locul decît interpretat într-un registru ontologic care favorizează apropierea de Heidegger, subliniat de Philippe Lacoue-Labarthe. Analiza propusă de Joel Balazut aduce în discuție conceptele lacaniene de narcisism primar, identificarea falusului cu eternitatea vieții, plămînd, teme discutate în Seminar VII. Cartea lui Joel Balazut este despre experiența estetică spre care se deschide tragedia ca ruptură cu existența cotidiană.

Dicționarul violenței

Violența este cu siguranță una din temele care nu lipsesc din dezbaterile filosofiei, cît și ale științelor umane și sociale. În ciuda creșterii numărului cercetărilor în domeniu, multe aspecte au nevoie încă de clarificări, violența fiind o realitate ambiguă și complexă. Un amplu colectiv internațional, format din 200 de cercetători, coordonat de Michela Marzano, a realizat un instrument de lucru și o lucrare de referință: *Dictionnaire de la violence*, Paris, Presses Universitaires de France, coll. „Quadrige. Dicos. Poche”, 2011, 1546 p. Cu cîva ani în urmă apăruse în aceeași colecție o altă lucrare de referință coordonată tot de Michela Marzano: *Dictionnaire du corps*. Pentru că și propune să ofere o imagine generală asupra violenței, a manifestărilor sale, a semnificației sale profunde, a rîndurilor istorice și a manifestărilor sale culturale, *Dicționarul violenței* propune abordări din diverse perspective: filosofie, teologie, sociologie, antropologie, psihanaliză, literatură, drept, istorie, totul într-o constantă preocupare de a asigura interdisciplinaritatea interpretărilor temelor așezate, dicționarul nefiind o simplă acumulare de informații. Alegerea articolelor a fost făcută în funcție de interesul pe care un articol îl poate avea în analiza globală a violenței. Nu toate articolele sînt din aceeași natură; astfel, sînt articole despre gânditori care au elaborat o concepție despre violență, sînt articole despre noțiuni sau concepte cheie, sînt articole despre artiști în ale căror opere violența ocupă un loc particular și original.

Transformările economice, sociale și culturale au bulversat reperele tradiționale, încît chestiunea violenței și a manifestărilor sale individuale și colective se pune în manieră inedită. De aceea Dicționarul, prin prezența specialiștilor din diverse domenii, vrea să participe la dezbaterile despre un subiect care nu poate fi ocolit în lumea de astăzi. Ipoteza de la care au pornit autorii este că se cuvine a aprofunda efortul de cercetare pentru a înțelegi finalitățile și formele pentru prevenirea violențelor individuale și colective, dar și a gândi violența într-un cadru mai general care să lege etica, dreptul, istoria și societatea, pentru a reînnoi categoriile de analiză și metodele de lucru. „Această cercetare torilor și intelectualilor s-formuleze noi problematici și elaboreze instrumente de analiză și metode inovante, susceptibile să amelioreze în alegerea permanentelor (violenta fiind o trăsătură permanentă a condiției umane) ca mutații și fenomene emergente”, scrie Michela Marzano în prefața Dicționarului. Tema dicționarului nu este una ușor de tratat, sînt aspecte ale violenței individuale și colective care încă teapă lămuri; violența cea mai distrugătoare apare în sînul societăților rafinate, ea poate expeditiv, dar și rodul unui proces îndelung construit; barbaria poate fi privită ca un fapt constitutiv umanității, ca un caracter permanent și universal al naturii umane. Vechii greci și romani credeau că umanitatea putea ieși de sub tirania barbariei prin gândire, prin rațiune; timp de cîteva secole efortul civilizațiilor occidentale a fost de a reduce cît mai mult posibil manifestările pulsionilor pentru a face să triumfe raționalitatea și datoria. Era suficient pentru a zăgăzui violența? Răspunsul este dat de Michela Marzano: barbaria apare acolo unde credem că s-a atins excelența, acolo unde oamenii lasă impresia accederii, prin rațiune și lege, la ceea ce au mai bun în ei. Adornă și Horkheimer atrăgeau atenția că într-o lume tehnicizată și industrializată, rațiunea devine instrumentală și antrenează moartea omului. Reducerea omului la un agent strict rațional, capabil să ste pînăsc emoțiile și pulsunile, este calea regală care duce la uitarea fragilității intrinseci omului, și la dezumanizarea lui. „A crede că rațiunea, raționalitatea și datoria pot evita derapajele barbariei pulsionale, semnificativ deschide ușa unei barbarii mai sofisticate, dar adeseori ucigătoare”, afirmă Michela Marzano, amintind că în numele religiei și al Binelui s-au comis crime, în numele purității raselor au fost exterminate

milioane de oameni, în numele suveran al statului totalitar au fost eliminate dizidenții. Fie că recunoaștem sau nu, violența este pretutindeni, însoțită de existența noastră. Parcurgînd fie și doar indicii Dicționarului putem vedea amploarea fenomenului; am ales doar cîteva articole: agresiune, antisemitism, barbarie, crimă, despotism, durere, drog, exces, fanatism, frustrare, furie, genocid, ghetou, închiziții, masacru, moarte, naționalism, pedeapsă, perversiune, pulsione, prostituție, război, religie, sacrificiu, sinucidere, trăsătură, teroare, tragedie, traumatism, tiranie, viciu, viol, vulnerabilitate. Amintim și cîva din autori: Sylvie Brunel, Monique Castillo, Catherine Chaliier, Françoise Dastur, Chantal Delsol, Daniele Hervieu-Leger, Valeria Izzi, Jean-François Mattei, Pierre-André Taguieff, Carole Talon-Hugon. Cînd se uită fragilitatea și finitudinea condiției umane, se uită umanul în întregul său!

Sensul Divinului

Marc Halévy este cunoscut pentru studiile asupra științelor complexe, pentru studiile despre evoluția umanului și schimbarea de paradigme care se profilează, dar și pentru preocupările sale de filosofie și istorie a religiilor. A fost de mai multe ori prezent în acest rubric, încît nu vom aminti titlurile celorlalte sale, ci ne vom mîrgini a saluta apariția unei noi cărți: *Le sens du Divin. Au-delà de Dieu et des dieux... Preface de Bertrand Vergely*, Escalquens, Editions Oxus, coll. „Spiritualités”, 2011, 256 p. Cînd Nietzsche a proclamat moartea lui Dumnezeu, proclama prin aceasta triumful ateismului, respingerea credinței? Doar simplist s-ar putea accepta un răspuns pozitiv la această întrebare. Erau vizate, mai curînd, unele fundamente ale civilizației occidentale, nu spiritualitatea și metafizica în general, ci confiscarea religioasă și ontologicului de către cretinism. Marc Halévy se întreabă care este Dumnezeu la care se referă Nietzsche; răspunsul său este: Dumnezeu cretinismului este cel al teismului, al idealismului platonician; Dumnezeu este creatorul atotputernic al lumii, dar el nu este lumea, el este în afara lumii, idee tipică grecească, prilej pentru Marc Halévy de a face o frumoasă incursiune în filosofia greacă, insistînd pe separarea mitologiei de reflecția filosofică. Fără să se cantona într-o concepție asupra divinului, Halévy preferă să vorbească despre mister, despre mistici, despre revelație. „Tradiția evreiască a rezolvat problema în maniera să vorbind de YHWH care, fără semnificativ, nu poate fi pronunțat în care, deci, vrea să spună, deopotrivă, totul și nimic. YHWH nu este decît o cheie pentru a deschide ușa care se deschide spre labirint. Realul este de cealaltă parte. El va fi atins atunci cînd toate cuvintele – chiar cuvîntul Dumnezeu – vor fi uitate”, afirmă Marc Halévy. Este interesant de urmărit parcursul său spiritual; evident, nu toți cititorii săi vor accepta punctele sale de vedere, nici nu vor lua seamă la cîntările sale. Născut evreu sefard, educat departe de practica religioasă, adolescent ateu, Marc Halévy descoperă prin fizic, avîndu-l mentor pe Ilya Prigogine, complexitatea și ordinea lumii, începe studiul rabinic și se specializează în cabală, pentru a înfrînă apoi taoismul. Un parcurs deopotrivă fascinant și deconcertant, dar poate că acest parcurs labirintic este cel propriu spiritualului. Că utarea mistică despre care vorbește autorul că și este ireală din iluzie și aparență pentru a înfrînă realul. Salvarea și fericirea se construiesc în interior. Fiecare este responsabil pentru propria bucurie de a trăi. A ieși din aparență, a asculta țî cerea, a vedea nevăzutul, sînt treptele regisirii sensibilității inerente umanului. Lumea în ansamblu ei constrînge, dar limitele nu sînt în exterior, ci în interior; noi sîntem cei care construim ziduri care să separe interiorul de exterior, într-o încercare de a ne marca identitatea. Fiecare însuși trebuie să-și caute și să-și urmeze calea în funcție de propriile capacități. „De ce atît de mulți oameni rămîn sclavi?” se întreabă Marc Halévy; pentru că le lipsește curajul. Curajul de a înfrînă umilința prin contemplare și meditație, curajul de a renunța la dominație, curajul de a trăi în armonie cu natura, de a asuma complexitatea realului, de a renunța la idolatrie. În rîndurile care prefăcăz cartea lui Marc Halévy, Bertrand Vergely afirmă că putem discuta asupra uneia sau alteia din tezele emise de autor, mai ales cele despre Isus și cretinism, dar că Halévy ne deschide către un Dumnezeu viu, la care trebuie să gîndim. Mistical este cel care trăiește misterul, deopotrivă țî cerea și lumina. Medievalii au vrut să salveze sufletele, modernii au vrut să fabriceze fericirea; fiind două încercări de a interveni din exterior au fost sortite eșecului. Îndemnul lui Marc Halévy este să ne căutăm salvarea în noi înșine.

Pagină realizată de
Bogdan Mihai MANDACHE

Cuba – „insula misterioasă” (39)

Lep darea de Satana (2)

Pentru cititorii împătimiti, Cuba f r Hemingway e ca Brazilia f r Pelé pentru iubitorii fotbalului sau ca Everestul f r Edmund Hillary pentru alpini ti. Cubanezii l-au adoptat, l-au iubit i l-au admirat pe acest romancier a c rui via a fost mai palpitan decît cea a unui personaj de roman. Motiv pentru care sunt p strate în insul atîtea locuri legate de numele i de personalitatea scriitorului : locuin a creatorului, Finca Vigia – Museo Ernest Hemingway din San Francisco de Paula, în marginea capitalei (cam la vreo 14 kilometri în sud-estul Havanei) –, Bodeguita del Medio, lini tita bodeg de pe Calle Empedrado, barul El Floridita din Monserrate la Calle Obispo (unde „Papa” i i sorbea lini tit dublul daiquiri f r zah r dar cu un adaos generos de ron), restaurantul La Terraza de Cojimar, hotelul El Viejo y el Mar, Villa Marina Hemingway de pe Quinta Avenida sau hotelul Ambos Mundos – unde se spune c a locuit (în camera 511, dac nu m -n el) Hemingway chiar de la sosirea sa în Havana, în aprilie 1932, i unde ar fi scris cunoscutul s u roman Pentru cine bat clopotele –, barul Dos Hermanos, unde împ timitul licorilor pline de t rii se delecta cu mojitos, un cocktail pe baz de... ron. i cîte alte locuri de poveste care î i es existen a din pove tile esute în jurul cuceritorului scriitor...

M încerca tot mai insidios o oarecare nelini te. În suflet mi se r spîndea cu viclenie o nedeslît otrav ce-mi invenina tr irile. Sejurul meu cubanez se apropia de sfîr it în mod vertiginos, iar eu, i din cauza programului înc rcat al festivalului, nu reu eam s -mi îndeplinesc una din cele mai arz toare dorin e legate de Cuba : vizitarea casei scriitorului american Ernest Miller Hemingway. tiam atîtea pove ti, povestiri, legende i minciuni despre iubirea acestuia pentru „aligatorul verde”, v zusem tot soiul de documentare despre rela ia prozatorului cu insula în care- i petrecuse o bun parte din via i-mi doream s tr iesc, fie i numai pre de o clip , în atmosfera în care crease fascinantul scriitor.

Era început de iunie. Diminea a, foarte devreme. C ldura aceea umed , insuportabil , ucig toare pentru un european, nu se instalase înc i Cuba i i respira cu nesa clîpa ce o sc pase din chingile caniculei. Cînd am ajuns la poarta „Casei Hemingway” locurile erau pustii, totul era încuiat, i un anun legat de poarta de fier forjat a propriet ii vestea c , din cauza lucr rilor de restaurare, muzeul Ernest Hemingway este închis.

În acea diminea , întîia oar de cînd m aflam în Cuba, fierbeam de furie. B tusem atîta drum din marginea Europei pîn în marginea Havanei i g sisem muzeul închis. Mi se p rea c tr iesc o nedreptate strig toare la cer. i am strigat! Mai exact, am sunat la poart . N-a r spus nimeni, dar n-am disperat. În ciuda faptului c totul era pustiu, în ciuda anun ului atîrnat pe poarta de fier forjat, am sunat iar. Nimic! Lini tea împ r ea pe acele locuri. Am insistat. Am sunat i am tot sunat, pîn a ap rut un poli ist. I-am spus politicos c a vrea s vizit m muzeul (eram înso it de doi invita i), ne-a r spus ferm c e închis pentru renovare. Am încercat s -l persuad m în fel i chip, dar toate încerc rile noastre s-au izbit de o inflexibilitate n scut mai mult din fric , decît din datorie. Cînd partida p rea iremediabil pierdut , mi-a venit o idee nu tocmai ortodox , dar salvatoare : „ ti i – i-am spus cerberului în uniform – nu suntem turi ti, ci suntem scriitori, invita i în mod oficial de poetul Alex Pausides, vicepre edinte al UNEAC i pre edinte al Festivalului Interna ional de Poezie de la Havana. În plus, suntem prieteni nu doar cu tovar ul (cuvîntul „camarada” suna straniu pe buzele mele), dar evitam, nu tiu de ce, substantivul „companero”) Alex Pausides, ci i cu Marti Brenes, pre edintele Uniunii Scriitorilor din Cuba. Cînd a auzit cele dou nume, poli istul i-a schimbat subit atitudinea. „În acest caz, dac sunte i într-adev r invita i oficiali, ve i intra, dar oricum eu nu am dreptul de a hot rî, a a c voi merge s o anun pe tovar a directoarea. A tepta i aici pîn m întorc. Pute i s -mi da i pa aportul?” I l-am întins i a plecat cu el. Dup aceea, m-au n p dit nelini tea i teama : „dac nu se mai întoarce, oare ce dracu’ fac? Cum mai ies din ara asta de rahat?”. A durat aproape o jum tate de or pîn s-a întors poli istul, înso it de o doamn ce inea în mîn pa aportul meu i care ne-a zîmbit de departe. Doar o jum tate de or , care mie mi s-a p rut mai lung decît o ve nicie!

- Poftim intra i, scriitorii sunt întotdeauna

bineveni i la Finca Vigia! M numesc Ada Rosa Alfonso Rosales i sunt directoarea acestui a ez mînt.

- !Encantados! Mul umim pentru ospitalitate i în elegere. Era p cat s fi str b tut atîta drum i s nu vedem unul din cele mai ispititoare locuri din Cuba! Eu sunt poetul Valeriu Stancu din România, iar domnii...

- Lucr rile de restaurare ne-au obligat s închidem muzeul pentru o perioad , dar sper m s nu mai dureze mult, c ci de starea i de stadiul lucr rilor se intereseaz personal tovar ul Fidel. E preocupat de faptul c muzeul e scos din circuitul turistic. Intra i, intra i! A i fost i la Bodeguita del Medio i la El Floridita, nu-i a a?

Atunci am în eles de ce durase atît : de vreme ce ocupa o asemenea func ie oficial , Ada Rosales, directoarea, era i un f uritor al revolu iei perpetue, un o tean destoinic al armiei lui Fidel. Or, un o tean devotat nu iese niciodat din rînduri, ci execut doar ordinele. De asta-i trebuise pa aportul, ca s se intereseze ce-i cu mine i s ac ioneze conform dispozi iilor. Probabil luase leg tura cu cei de la Comitetul de Ap rare a Revolu iei i cu Alex i aflase de la acesta c într-adev r suntem scriitori, c suntem invita i ai Festivalului i c vizitaser m deja cam tot ce inea de trecerea lui Ernest Hemingway prin Cuba.

- Da, i-am r spus f r ezitare, am fost, ne-am i l sat semn turile acolo, am fost i la Cojimar, am umblat prin sat, am reg sit locurile din B trînul i marea i am dejunat la bodega La Terraza...

- V pun un ghid la dispozi ie, merge i unde dori i, sta i cît vre i i, cînd termina i documentarea, veni i în biroul meu s st m la un rom, la un suc, la o cafea, la

un ceai... Vreau s v fac i cîteva cadouri!

A adar, în iunie 2006 mi-am îndeplinit unul din cele mai vechi visuri, acela de a vedea Finca Vigia, locuin a de lîng Havana a scriitorului, pe care a cump rat-o în 1939 i a botezat-o „mo ia nesomnului”.

...Ghidul era o femeie. Destul de tîn r , frumoas i vorb rea , tia cîte-n lun i-n stele despre picarescul personaj care a fost Ernest Hemingway. Al turi de ea, vizita a fost una de vis. i chiar era împlinirea unui vis. Toat lumea lui Hemingway devenise pentru cîteva ore i a noastr . Ispititorul (i competentul!) ghid ne-a dus peste tot, ne-a vorbit, ne-a r spus la întreb ri. Nici n-am tiut cînd a trecut vremea. Deja ne împrieteniser m. Dar înspre final – ne aflam pe puntea iahtului Pilar, al c rui c pitan fusese Gregorio Fuentes, „prototipul” pescarului Santiago din nuvela B trînul i marea, i ne r sf am cu un suc de mango atît de gros, c st tea paiul vertical în el, – nu tiu ce spiridu m-a îndemnat s -i pun o întrebare de baraj, o întrebare tenden ioas , evident (cel pu în a a a socotit-o ea) : „Ce rela ii au existat între conduc torul revolu iei cubaneze i scriitorul american?”. A devenit dintr-o dat un sloi de ghea . B tea un criv siberian între noi. R spusul a venit prompt, c ci îl avea gata confec ionat (era clar c i se mai adresaser astfel de întreb ri i fusese instruit bine în privin a r spusului i de cei de la propagand i de cei de la Comitetul de Ap rare a Revolu iei). Toate cli eele limbii de lemn s-au adunat în acel r spus care a c zut ca o ghilotin pe gîtul celui condamnat la dispre pentru insinuarea sa : „Între tovar ul Fidel Castro Ruz i domnul Ernest Miller Hemingway a fost o rela ie de prietenie i respect reciproc!”. În realitate, cei doi s-au înlînit o singur dat , iar povestea e arhicunoscut .

Nebunia revolu ionar în insul a început chiar din primele zile ale venirii fra ilor Castro la putere i, scîrbit de ceea ce vedea c se petrece în ara pe care o iubea ca pe propria patrie, unul din cei care s-a lep dat foarte repede de Satana, a fost scriitorul american

Ernest Miller Hemingway. Fidel a venit la putere în 1959, Hemingway a p r sit Cuba în 1960, iar în 1961, laureatul Premiului Nobel pentru Literatur s-a sinucis. Mitul prieteniei dintre Castro i Hemingway nu a fost decît... un mit! Între inut cu interesat perfidie de propaganda castrist de care am pomenit în repetate rînduri. Creatorul atîtor personaje lipsite de iluzii era el însu i un om lipsit de iluzii. Cînd a sim it cam din ce parte bate vîntul în insul , i-a l sat propriet i, bani, iaht, prieteni i amintiri i a plecat acas , de i „acas ” pentru el era, de mult vreme, Cuba. Cuba pe care a iubit-o i în care s-a stabilit înc din 1932. A plecat în vara anului 1960, mai întîi în Spania, apoi în State, la Key West, în ciuda faptului c , în noiembrie 1959, la reîntoarcerea în Cuba, declarase, cu bine jucat sinceritate, c -i sprijin pe revolu ionari. Unele „surse” afirm c ar fi p r sit Cuba spre sfîr itul toamnei, în luna lui brumar. Oricînd ar fi plecat, cert este c înainte de a p r si insula i-a donat acesteia banii primi i pentru Premiul Nobel. i-a l sat pîn i tablourile semnate de Picasso i a dat bir cu fugi ii, ca s nu-l ajung bra ul lung i înarmat al revolu iei perpetue.

E drept, la plecarea din insul a scriitorului au contribuit din plin i Statele Unite, c ci administra ia de la Washington voia s -l scoat pe de in torul Premiului Nobel pentru Literatur din iadul ce devenea Cuba pe zi ce trecea. Pe de alt parte, prezen a lui Hemingway pe insul însemna în ochii lumii o legitimare a regimului care deja trecuse la exterminarea opozan ilor. Scriitorul trebuia supravegheat i din cauz c se conturaser deja unele suspiciuni c , m car în timpul r zboiului, acesta fusese spion în solda KGB-ului. Documentele dezv luite ulterior aveau s confirme b nuielele aguririi americane. Exist voci (cuno tin a noastr Ada Rosa Alfonso Rosales, director al Muzeului Ernest Miller Hemingway, e una dintre ele) care afirm c Ambasadorul din acea vreme al Statelor Unite ale Americii la Havana l-ar fi determinat pe scriitor s p r seasc ara în care tocmai se instala socialismul de tip tropical, dar vocile respective uit c nimeni nu-l putea obliga pe scriitor s p r seasc insula, uit c nimeni nu avea atîta sînge-n ven , încît s -l poat determina pe acel vîntur -lume s fac ceva împotriva voin ei sale. Doar firea lui de aventurier îi dicta n b d iosul s u comportament! De altfel, Hemingway nu prea mai era legat de ara natal . C l torise mereu prin lumea larg , fusese mult vreme în Europa i, din 1932, se stabilise în Cuba. La fel de drept e c p r sise în mod frecvent insula, participase la r zboiul civil din Spania i la cel de-al doilea r zboi mondial. Dup moartea lui (survenit pe 2 iulie 1961), au ap rut documente irefutabile care atest c destul de pronun ata lui tendin stingist l-a împins i la acte mai pu în onorabile. Astfel, el a fost, cel pu în în perioada conflagra iei mondiale, spion în solda KGB-ului, purtînd numele de cod Argo (asta dac documentele scoase la iveal de fostul ofi er al temutei securit i sovietice, Alexander Vasiliev, nu sunt cumva m sluite, ca s intoxice opinia public !). S-a vorbit mult de halucina iile i de obsesiile pe care le avea Hemingway, care- i închipuia mereu c e urm rit de agen i federali americani. Judecînd în lumina noilor documente, amintindu-ne faptul c el, din patriotism i spirit de aventur , a fost spion i pentru Statele Unite ale Americii, putem trage concluzia c halucina iile scriitorului nu erau chiar halucina ii. FBI-ul îl urm rea cu adev rat, c ci aflase c disponibilul prozator se vînduse i altora. Or, nim nui nu-i convine ca tocmai du manul cel mai înver unat s -i afle secretele. Îns , ca s fiu sincer, nu cred c scriitorul de inea cine tie ce secrete a c ror aflare ar fi periclitat securitatea na ional a americanilor!

Democra ia electronic i generozitatea cu care netul î i pune spa iul la dispozi ia oric rui ageamii au f cut ca i despre Ernest Hemingway s apar tot felul de afirma ii neadev rate, hilare sau jenante pentru „postatorii” lor. Nu le discut, nu e problema mea, dar în s subliniez un adev r incontestabil : scriitorul nu i-a pus cap t zilelor în Cuba, pe proprietatea lui din San Francisco de Paula, ci în Statele Unite, în Ketchum, Idaho, în zorii zilei de 2 iulie 1961. Un glonte în cap i moartea a fost instantanee. Trebuie subliniat faptul c atunci cînd a p r sit Cuba, Hemingway era ca o sob bo ter , ca o sob f r poduri, f r fumuri, f r sficuri, ce se ine numai în cahle. i din scriitor r m sese numai înveli ul. În interior era surpat complet, toate organele erau atinse de boal . Alcoolul, înghi it cu nemiluita i cu diabolic perseveren , î i f cuse lucrarea. Oricum n-ar mai fi avut multe zile, chiar dac nu- i ducea arma la tîmpl . (va urma).

Valeriu STANCU

Studiile de hispanic ale lui Tudor Vianu (mi le-a relevat pentru prima dată Radu Varia, pe atunci student la Iași), dramaturgi, poezi, romancierii spanioli, mai cu seamă albumele de artă (Radu Negru era un „fan” al artei spaniole), filmele, mai recent, povestile concertenilor noștri cu stadiu de muncă iberică m-au convins că la baza selectării simpatetice a „timpului hispanic” stă sau ar trebui să stea în elegerea diversității ca parte a excelenței. Nu atât ca realizare a unei ideale perfecțiuni, cât mai ales ca exprimare a fermecatei varietăți a persoanei umane, a capacității ei de dezvoltare în elegere, delectare, simpatie, „amplificând” astfel firea omenească.

Fiind este că diferențierea popoarelor între ele și a indivizilor între ei, punându-le în lumină aptitudinile, a fost început de Renaștere europeană. Un savant de talia lui Elie Faure (cf. Elie Faure, *Histoire de l'art. L'art renaissant*) distinge o Renaștere a Sudului și o Renaștere a Nordului.

Se admite astăzi că procesul de Renaștere și de individualizare a energiilor creatoare a avut loc concomitent în Italia, Franța, Flandra, Anglia, Spania, Polonia, în nordul sau în sud-estul Europei, fiind însă mai cu seamă în Italia admirabile instrumente: oameni deprinși de două secole de război civil și de pasiuni violente, condiționate de structura pământului și de genele moștenite de străbunii etrusci, latini și romani și - i caute propria lege. Italia a întreprins acele căutări renascentiste, uimitoare și necesare efortului întregii lumi în spirit mai liber, mai cuceritor și mai matur decât al europenilor, printre care unii care nu le-au înțeles, ceea ce nu este vina Italiei.

Același elan italian a îngreunat și trezirea forțelor interioare ale țărilor europene nordice, de protestul Reformei împotriva disoluției morale italiene a conferit insurecției politice din Germania un caracter aparent antagonic față de Renașterea Sudului. Mai ales în artele plastice găsim destule exemple care pun de acord geniul italian cu geniul german. Să ne gândim la Rubens, om din Nord și catolic, în care vibrează sufletul lui Dante și al lui Michelangelo, sufletul lui Dürer și cel al lui Goethe.

În secole mistuite de religie, antrenând și masive convertiri la catolicism ale evreilor, mari artiști spanioli, de la El Greco la Zurbarán (amintim „mielul Domnului mort” al lui Zurbarán) au căutat inspirație divină pentru a transmite mesajul unui ideal auster, iar din primele timpuri ale Cruciadelor etapele de „Reconquista” au fost jalonate prin fundații creștine, care fac din Spania, deopotrivă cu Franța, un pământ „gotic”, de ordoare monumental și de o varietate remarcabilă. La granițele Islamului, Spania a însemnat drumul spre Occident, prin analogie cu Orientul latin, dar în timp ce căderea regatului Ierusalimului nu a mai lăsat elanului constructiv decât insula Cipru (bisericiile din Nicosia și Famagusta sunt ridicare de mături parizieni), Spania monumental gotică nu încetează să se lărgască în generații succesive. Un loc aparte în acest vast ansamblu l-a ocupat Catalonia, care într-un moment al istoriei sale a făcut bloc comun cu Franța meridională, prin unitate de cultură, prin alianțe dinastice, printr-o comunitate de interese. În stilul distinct de tratare a arhitecturii religioase, găsim momentele unui creștinism militant, care la început și-a adăpostit cultul în moscheile abandonate de inamicul arab.

Dar dacă, așa cum s-a spus, grandoarea Italiei gotice trebuie căutată mai mult la poezia și pictoriale, decât în monumentele de arhitectură - iar marea catedrală mediteraneană a secolului al XIV-lea este mai cu seamă *Divina Comedie* a lui Dante, dacă nevoia unei pirghii solide pentru caracterul social înscuț al popoarelor din Nord, unde viața e grea și oamenii au nevoie unii de alții și îl determină pe Faust să poarte permanent dialog cu Mefisto, în lăndogă catedrală a spiritului creator, drept cea mai bună „politică de resurse umane” - în Sudul spaniol delicata și tulburătoare nebunie a bietului Cavaler al tristei figuri proslăvite „chemarea” de a urma o stea, oricât ar fi de zadarnică. Puterea minii lui Don Quijote de a transfigura o realitate precară, începând cu slujnica Aldonza de la han, care devine fărâvoia ei încântătoare, nobilă și suverană Dulcinea din Toboso (Peter O'Toole și Sofia Loren au ridicat autentice statui renascentiste personajelor lui Cervantes prin interpretarea lor cinematografică) dezvăluie sfârșitul ietoreea obstinată și a nemuritorului spaniol: a rătașă cerul unor oameni care se târăsc.

Acest moment solemn a pecetluit pentru totdeauna vocația Spaniei, luminând în eșurile tradiției ei mistice, atinse de „morbidezza”, nedeținând titlul cult pentru Fecioara din Guadalupe, portretizat inițial de Sfântul Evanghelist Luca, în fața curiașă a ingenușă Cristofor Columb înainte de a porni în expediția lui transatlantică, finanțată de regi catolici Isabella și Ferdinand.

Arta Evului Mediu a demonstrat în Spania o dualitate profundă, care-i caracterizează și viața istorică: ea este Africa și totodată Occidentul, așa cum goticul italian include arta bizantinilor în Germania, „precocitatea”

stilului englez al catedralelor gotice include tradițiile romane ale Rinului.

Spania gotică a creat la Compostella una dintre primele capodopere ale monumentelor religioase, încă marcate de reverențele și pasiunile romanice, căror le-a rămas fidel chiar după ce a acceptat fără discuție stilul francez. Căci, pentru Spania, unitatea supratemporală a fost Roma, ca principiu al eternității. Prin Roma, întregul trecut spaniol a devenit trecut european, în care idealismul creștin își descrie, mereu împins spre revelația divinității, pentru a înalege viitorul Europei.

Se ține că în anul 1923, în urma unui puci militar, în Spania se instaurează dictatura generalului Primo de Rivera și Orbanega, răsturnat în anul 1931 printr-o revoluție care proclamă a Două Republică spaniolă. În anul 1936 izbucnește războiul civil împotriva armatei naționale, condus de generalul Franco, și se dezvoltă rebeliunea fascistă sprijinită de Germania hitleristă, Italia lui Mussolini și detașamentele de „voluntari” sovietici sau din alte țări unde marxismul își crează adepți. După trei ani de război civil, generalul Franco instalează propria sa dictatură, care se declară neutră la izbucnirea Celui de-Al Doilea Război Mondial, dar participă cu o „Divizie albastră” la războiul antisovietic.

În același an, 1923, la Saragossa (o localitate situată în centrul provinciei Aragon, amintită-o în discursul *Manuscrisului găsit la Saragossa*, al contelui polonez Jan Potocki, ca „precocitate de sinteză” a gândirii luminate, în vol. II al *Faptelor poloneze*, 1998), tânărul seminarist Josemaria Escrivă și Balguer va descoperi mistică Sfântului Ioan al Crucii. Pentru această pasiune atotdeauna pînitoare, colegii de seminar l-au poreclit „Trandafirul mistic”. Hirotonit în anul 1925, Josemaria Escrivă este trimis ca paroh la Perdiguera. Revine însă la Saragossa în funcția de capelan al bisericii „Sfântul Petru Nolasco”.

După doi ani, pleacă la Madrid pentru un doctorat în drept, urmat de un doctorat în teologie. Cu ochii sufletului vede o organizație prin care oamenii să poată aspira la sfârșitul în îndeplinirea obligațiilor cotidiene, în rugăciune și participare la sfintele sacramente. Se aruncă cu toată fervoarea spaniolă în vârtejul adunării religioase, zilelor de meditație, contactelor cu studenții din cele mai diferite medii sociale, adunându-și în jurul lui un grup de prieteni pentru vizite la bolnavi. Dumnezeu l-a inspirat să atragă și femeile în *Opus Dei*, devenind duhovnicul surorilor augustiniene. În anul 1932 se spânzolește prin copii (de mână) manuscrisul *Meditații duhovnicești*, completat, apte ani mai târziu devenind cartea *Drumul*, un bestseller tradus în 41 de limbi. La sfârșitul anului 1933 întemeiază Academia Derecho y Arquitectura (Dreptul și literatura) - D.Y.A. Mama și sora lui (tatăl decedat în anul 1929) îl ajută să închirieze două apartamente într-o clădire din Madrid și astfel ia naștere primul centru *Opus Dei*, legat de Academie.

În iunie 1936, detașamentele comunisto-socialiste încep masacrul preoților. Escrivă se ascunde într-un opsciu, apoi în locuința consulului din Honduras, unde a continuat să funcționeze *Opus Dei*. Celebra zilnic Euharistia pe un altar improvizat din valize suprapuse, o ceasă aurită îi servea de potir (i-o dăruie fiica consulului), drept tabernacol găsisse soluția din două cutii suprapuse, ascunse într-un sertar, ca să poată arde candelarele neinterupt. Între timp, evenimentele se precipitau. Miliția socialistă ridicase de la Ambasada finlandeză 150 de „suspecți”, rezidenții diplomaților n-au mai putut oferi adăpost și securitate preoților spanioli. Mulți au fost împușcați.

Sălbăticul de kg din cauza stresului și a foamei, Josemaria hoinărește pe străzile Madridului, deghizat în ceretor, continuând să celebreze pe ascuns Euharistia și să viziteze bolnavii pentru ultima împărțanie. Amenințat oficial cu moartea, trece în noiembrie 1937 Pirineii înzăpezii, în esă și de patru comuniste spaniole și de bandiți internaționali. Împreună cu un mic grup de prieteni ajunge la Andora, unde, în fine, poate celebra public Euharistia. În luna decembrie a aceluiași an se întoarce în Spania, dar alegând teritoriul ocupat de armata națională a generalului Franco. Se stabilește la Burgas și începe apostolatul ca rector al Fundației Regale „Sfânta Elisabeta”. Pe măsură ce viața religioasă revine în Spania, secțiile de bărbăți și femeile ale organizației *Opus Dei* își reiau activitatea. În anul 1940 se răspândește cu rapiditate o campanie de zvonuri absurde despre „o ramură evreiască a masoneriei”, dar episcopii spanioli i-au luat apărarea lui Josemaria Escrivă. Următoarea lovitură constituie moartea mamei sale din anul 1941. Dar durerea adâncă aduce o iluminare: episcopul Madridului confirmă *Opus Dei* ca organizație religioasă catolică. Escrivă începe un lung ir de demersuri pentru asigurarea cadrului juridic în care să se poată desfășura activitatea organizației în întreaga lume. Demersurile s-au încheiat abia după moartea lui Josemaria Escrivă, în anul 1982, când Papa Ioan Paul al II-lea a semnat decizia Vaticanului: *Prelatura personală a Sfintei Cruci și Opus Dei*.

Începându-și demersurile, în anul 1943, Josemaria s-a decis pentru o organizație misionară *Opus Dei*; în luna mai a plecat cu proiectul la papa Pius al XII-lea, fiind primit la Roma cu mult căldură. Un an mai târziu, din sânul organizației au fost hirotoniți trei preoți. O dată încheiat Cel de-Al Doilea Război Mondial, organizația *Opus Dei* și-a început marșul pe mapamond. În anul 1947, Escrivă obține

ca prelat un sediu și o locuință personală în vila romană Tibru, iar în anul 1948 întemeiază Colegiul roman „Sfânta Cruce” în capitala apostolică. Este prilejul izbucnirii celei de-a doua campanii de defăimare, de data asta *Opus Dei* fiind învinuit de „mafie catolică”. Adevărul s-a apărât de la sine, prin evidența lui.

Fără să înțelegă de diabetul avansat care-i ruina organismul, „Părintele Întemeietor” a făcut pelerinaj la Fatima, Loreto, Pompei, Lourdes, iar în anul 1952 a întemeiat la Pampeluna Universitatea Navarrei și Centrul *Elis* din Roma. Ultima lui „fantezie” a fost construirea sanctuarului de la Torreciudad, pe locul capelei unde, pe când avea doi ani, mama sa obișnuia de la Maica Domnului vindecarea copilului, considerat de medici „un caz fără speranță”, Josemaria s-a înscris în toată încredință în convalescență. Acest copil și-a pierdut, înainte de a împlini 13 ani, trei dintre cele patru surori. Tatăl lui, proprietar al unui mic magazin de textile și al unei fabrici de ciocolată, a dat faliment, dar pe când avea deja 15 ani. Josemaria, îndreptându-se spre coală, într-o dimineață de decembrie a vizitat pe zăpadă urme de țipătoare. Ceva mai departe, chiar în fața mănăstirii carmelitelor din localitate, stătea preotul descult Jose Miguelo. Acesta a fost *semmul* - urmele țipătoarelor goale duceau spre Dumnezeu. Un an mai târziu, încredințat în chemarea lui, a intrat la Seminarul din Lagrona, apoi a trecut la Seminarul din Saragossa.

Din anul 1952, în *Opus Dei* au intrat și catolici laici (căsătorii), iar ardoarea lui Josemaria Escrivă a însușit și centrele *Opus Dei* din Spania, Portugalia, Franța. „Părintele Întemeietor” făcuse și două istovitoare traversări ale Atlanticului, pentru a propovădui viața creștină în Mexic și Republica Dominicană (numele republicii vine de la Sfântul Dominic de Guzman, 1170-1221, întemeietorul ordinului spaniol al dominicanilor).

În ziua de 26 iunie 1975, Josemaria Escrivă a vizitat în timpul dimineții un centru *Opus Dei* al secției feminine, dar o silă biciune brusc l-a făcut să se întrerupă predica. S-a întors la Villa Tibru, a intrat mai întâi în capelă, apoi în camera lui și l-a strigat pe secretarul său personal. Acesta n-a apucat să intre, când „Părintele Întemeietor” a căzut și a sufla, în fața icoanei Maicii Domnului din Guadelupe.

Omul imediat precedent (cca. 300.000 de persoane) a fost prezent în Piața „Sfântul Petru” din Roma, când Papa Ioan Paul al II-lea, îndeplinind rugămintea a peste o treime din episcopii catolici din întreaga lume, l-a beatificat pe Josemaria Escrivă și Balguer. Era 17 mai 1992. Iar la 25 octombrie a aceluiași an, Ioan Paul al II-lea a beatificat 122 de mucenici spanioli pentru credința în timpul războiului civil (1936-1939).

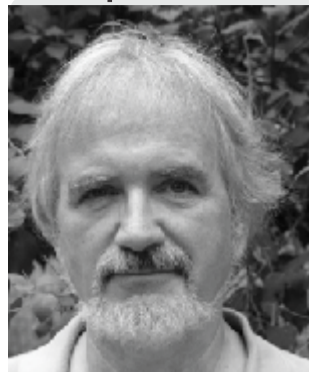
De amintit că după schimbarea calendarului, 25 octombrie devenise 7 noiembrie, sărbătoarea mondială a Marii Revoluții din Rusia sovietică. La 7 noiembrie 1992 a fost promulgat noul Catehism catolic (la 400 de ani după primul catehism), iar în august 1993 a apărut celebra enciclică a lui Ioan Paul al II-lea, *Veritatis splendor*, considerat cea mai importantă realizare intelectuală din filosofia morală a secolului al XX-lea.

Toate acestea se leagă între ele, Josemaria Escrivă și Balguer a descoperit mistică sfântului Ioan al Crucii la Saragossa, Karol Wojtyła o va descoperi la Cracovia, în timpul ocupației hitleriste, prin părintele Jan Tyranowski de la Parohia „Sfântul Stanislaw Kostka” din Dembiyiki. Era în timpul terorii dezlănțuite de ocupanți, când la Wawel se instalase Hans Frank, „guvernatorul” general al Poloniei. Polonezii fiind considerați oameni inferiori, au fost lichidate colile elementare și medii, nemulțumirile distrugau bibliotecile, rațiile de alimente erau reduse la 900 de calorii pe zi, pentru orice încălcare a ordonanțelor lipite pe ziduri în război mitralierelor amenința pedeapsa cu moartea sau lagrul de muncă forțată. O persecuție fără precedent se abătuse asupra intelectualității, clerului, Bisericii Catolice, considerat pe bun dreptate pătoreea și ocrotitoarea culturii naționale. În lagrele au fost internați 3646 de clerici, au fost uciși 2647.

Profesorii Universității Jagiellone au încercat să demareze noul an academic, dar cursurile s-au întrerupt până în ziua de 6 noiembrie 1939, când comandamentul german a convocat toți profesorii. A fost faimoasa operaie „Sonderaktion Krakav”, care s-a soldat cu arestarea și transportarea în lagrul Jachsenshausen a întregului corp profesoral.

Acesta este momentul care întrerupe viața de student la polonist cracovian (anul II) a lui Karol Wojtyła și marșează începutul marii încercări a credinței, onoarei patriotice și caracterului, povestite de Sanctitatea sa în cartea *Drumul și taina*. În acei ani, muncind din greu ca hamal, cărtor de marfă la un restaurant, tineret de piatră o fabrică de chimicale (cu norma de un vagon pe zi pentru fiecare angajat), când seara se întorcea acasă clăpănit și săbișii de lemn, tremurând în salopeta din foaie de cort, încercând pe drum să facă rost de câțiva cartofi sau de un pumn de fasole (nemulțumirile suprimaseră pensia tatălui său, fost ofițer al armatei poloneze) a descoperit Karol Wojtyła „Tratatul despre adevărata evlavie pentru Fecioara Maria” a sfântului Ludovic Grignon de Montfort. Două cuvinte luate din cartea lui Ludovic Grignon, *Totus tuus* vor deveni deviza lui Karol Wojtyła ca preot, episcop, cardinal, papă.

Jacques Rancourt

(Canada / Fran a)

La Traductiere este o „revist franco-englez de poezie i art vizual ” ce apare anual sub egida Asocia iei franco-engleze de poezie. Este consacrat crea iei lirice contemporane de expresie francez i englez , dar i crea iei artistice. Revista a reu i t s i mpac orgoliile engleze i

spiritul francez i asta datorit omului care este sufletul ei, poetul Jacques Rancourt, un canadian n scut i n Québec, la Lac-Mégantic. Prin 1970, scriitorul s-a stabilit i n Fran a, dar rela iile cu ara natal au r mas strânse, profunde i complexe. Publica ia este de fapt una din c ile de exprimare a Festivalului franco-englez de poezie, al c rui animator e scriitorul. Jacques Rancourt s-a n scut pe 6 aprilie 1946, la Lac-Mégantic, localitate din Québec i n care i-a petrecut primii 16 ani ai vie ii. Studiile secundare le face la seminarul din Sherbrooke. Urmeaz cursurile Facult ii de Litere din Québec i- i ia licen a i n literaturi moderne la Universitatea Laval. I n timpul ederii i n Québec i ncepe ini ierea sa i n poezie i t i n rul umanist se arat interesat mai ales de crea ia contemporan . Tot i n aceast perioad de fructuoase acumuli i ncepe s scrie. Pleac la Paris pentru des v i r ierea studiilor i- i sus ine teza de doctorat la Sorbona Nou , av i nd ca subiect poezia african i antilez . Activitatea laborioas (studii, traduceri, lucr ri despre poezie, antologii, jurnalism, deprinderea rosturilor dintr-o editur etc.) face din el un orchestr . Din 1982, la retragerea englezoaicei Lindy Henny, creatoarea festivalului amintit, Jacques Rancourt preia tafeta, confer noi valen e manifest rii, i deschide orizonturi spre spa ii lirice neexplorate p i n atunci, introduc i nd i n programul festivalului participarea scriitorilor canadieni i i nfiin i nd, i n 1983, revista *La Traductiere*. Publicarea propriei poezii a cunoscut un ritm mai lent, i ntre volumele sale figur i nd : *La journée est bien partie pour durer* (Paris, Saint-Germain-des Prés, 1974), *L'eau bascule* (Méry-sur-Oise, RMQS, H.C., 1974), *Le pont verbal* (Paris, Saint-Germain-des Prés, 1980), *Les choses sensibles* (Montréal, l'Hexagone, 1989), *Les quinze apôtres*, *La condition terrestre* (Charlieu, La Bartavelle, 1995), *Gravitations* (Paris, Signum, 2001), *La nuit des millepertuis* (Montréal, éditions Trois / Paris, le Temps des Cerises, 2002), *L'instant prodigue* (Amay, Belgique, l'Arbre a paroles, 2003), *La pluie des pluies* (Grenoble, le Pré carré, 2005). I n afara titlurilor men ionate, autorul a mai publicat volume bibliofile, „c r i de artist”, volume de eseuri, antologii i traduceri (lipsa de spa iu m i mpiedic s le citez titlurile).

L-am cunoscut i n vara anului 2004, i n Belgia, cu ocazia celei dint i i edi ii a Festivalului Interna ional de Poezie de la Namur, organizat de distinsul poet i critic literar Eric Brogniet. Ne-am rev zut de atunci i n c i teva r i nduri la diferite manifest ri poetice i n Québec, Mexic, Nicaragua, iar i n prim vara acestui an mi-a trimis de la Paris un volum antologic, *Veilleur sans sommeil* (choix de poemes 1974-2008), ap rut i n 2010 ca rod al colabor rii dintre dou prestigioase edituri francofone : Editions du Noroît (editur dirijat de poetul Paul Bélanger) din Canada i le Temps des Cerises din Fran a (condus de poetul Francis Combes). E o antologie ap rut i n 2010 i pefa at de Henri Meschonnic, ce reune te poeme din volumele deja amintite.

se spune

se spune
marea i i va lefui mai i n t i i naufragia ii
dac o veghem s r m i n foarte calm
z pada ne va urca p i n la umeri

o parte greceasc o parte québec
sufletele se vor a tepta pe toate malurile
ele vor i n v a marea s i noate

i ntre cot i coaste
micul lor cuf r neverosimil
insistent

niciodat amiaz niciodat miez de noapte
ci numai timpul care f r i nctare i ncremene te
pe nesim ite
salut i nd str zile foarte grece ti
sau adev i r i nd z pada la québec

pentru grupajul de poeme

V mul umesc pentru grupajul de poeme
titlurile spun totul
ar fi trebuit s le marca i i n italic
alegerea cuvintelor denot un sim al exactit ii
la urma urmelor nu am de f cut nici o remarc
privitoare la ortografie
sau la formularea imaginilor
i mi place de asemenea scrisul dumneavoastr i nclinat

de ertul t tarilor

(*ecou*)

Se i ndep rta de noapte i n noapte.
C ma a i i era i n c u d , dar membrele sale
deja nu mai erau i n membrele sale.
Lampa lumina t i rziu ochiul celei care vie uia.
Ea i i aranja echipamentul.
De departe se auzea cum i se r ceau i n c l r i le.

Sabia Domnului

Atunci c i nd Dumnezeu a ajuns
i n z pad p i n la g i t
a urcat s ne vad i n buc t r i e
i-a scos sabia
i a cerut dou ocale de lapte
Se vede c i i era sete lui Dumnezeu
c ci tare mult a mai b ut
c i nd a ie it, era pe trei sferturi beat
z pada nu a mai trebuit
dec i t s spulbere restul

pustiet i (ollioules)

Nu e nimic i n aceast can
chiar i strada e pustie
i astfel scaunele
r mase singure cu masa
formeaz un careu perfect
T cerea de una singur nu i mbog e te cu nimic
lumina
Florile sunt nemuritoare
ca odinioar piept n tura zei elor
Or timpul nu mai trece
Nu vom revedea niciodat i mp r iile abolite
s i ngele e mult prea uscat
i aurorele at i t de boreale

eclips de noapte

Cine tie dac noaptea nu se odihne te?
n-avea dec i t o sear de iarn s -i i ncredin eze ninsorii
i apoi un soare t i n r s readuc peste c i mpie

Ferestrele s-au stins devreme
muzica i-a aranjat arcu urile
pleoapele au c zut

cine tie dac noaptea nu a a ipit?

Dup miezul nop ii cerul pivoteaz
sufletele i i schimb trupurile
trupurile dorm ca mor ii

Cine tie dac noaptea va ti s se trezeasc ?

pe firul orizontului

Pe firul orizontului
simplu
pe aceast noapte a orizontului
o minuscul lun plin se joac de-a balonul
i lumina unei zile ap s toare
se evapor i n aerul i nnegurat

Pe aceast lam a orizontului
vor pieri
marile fr m i n t r i ale zorilor
ideile fulger i nd dup siest
linia umerilor
se bucur de at i ta calm
i ad i ncul inimii
se despov reaz de zgura-i

Pe acest arc de orizont
se grefeaz
es tura expansiv a stelelor
universul i n sine i n su i
i ncepe aici
prin aceast lumin quasi perfect
i nima se z b i rce te
sub linia umerilor
linia umerilor
oscileaz
i n axa galaxiei sale

tablou

Uneori cerul nu mai intra
i n tablou

fie c p m i n t ul
urca prea sus

fie c nuan ele *ad hoc*
se ascundeau

uneori chiar i vinul era deja acru
i perdelele i i preg teau zborul

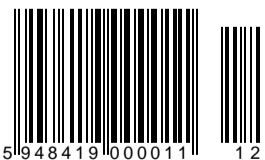
ploaia ploilor

Ploaia care va veni va fi i n fior toare
nu vor fi destule fluvii ca s o bea

apa va cuprinde p m i n t urile i va umple str zile
i i va alege domiciliu i n casele oamenilor

i cu c i t o ve i scoate, cu at i t va ploua mai tare

prezentare i traduceri - Valeriu STANCU

5 948419 100011 1 2

Revista este editatã de
Fundatia Culturalã Cronica
i Biblioteca Jude eanã
"Gh. Asachi" Ia i cu sprijinul
Consiliului Jude ean Ia i

Casa de Pres i Editur CRONICA

<http://revistacronica.wordpress.com>

Redactor- ef: Valeriu STANCU
Redactor-sef adjunct: Bogdan Mihai MANDACHE
Secretar general de redactie: Mariana STANCU
Redactori coordonatori: Mihai BATOG BUJENITA, Paula BALAN, Alexandru Dan CIOCHINA, Valentin CIUCA, Daniel CORBU, Simion BOGD NESCU, Catalin TURLIUC
Redactori pentru str i n tate: Pierre Yves SOUCY(Belgia); Hélène DORION(Canada); Maria Rosaria VALENTINI(Elve ia); Denis EMORINE(Fran a); Emil CIRA, Christian W. SCHENK(Germania); G. MOSARI(Israel), Sanda RACOTTA(Mexic)

Redac ia i administra ia:
str. Gh. I. Brãt ianu nr. 22. Ia iasi

Cont RO43RNCB32000025920001
deschis la B.C. Ia i

I.S.S.N. : 2240-4560

Tehnoredactare computerizatã
i webdesign
Florin OVA

Tiparul: S.C. PRINT MULTICOLOR
S.R.L

Str. Bucium nr. 34 Ia i